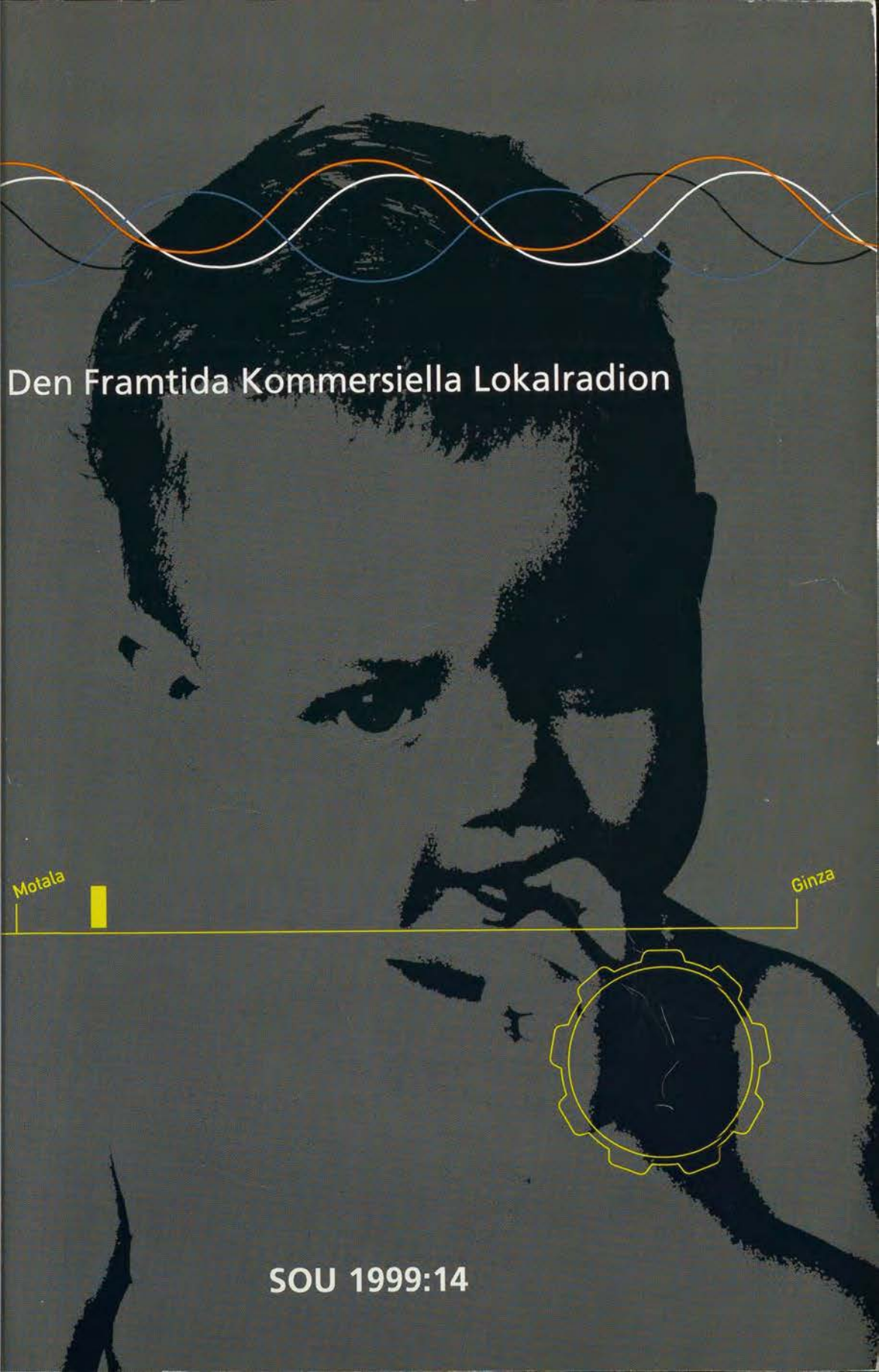

Den Framtida Kommersiella Lokalradion

Motala

Ginza

SOU 1999:14

Statens offentliga utredningar
1999:14
Kulturdepartementet

Den framtida kommersiella lokalradion

Betänkande av Utredningen om
den framtida kommersiella lokalradion
Stockholm 1999

SOU och Ds som ingår i 1999 års nummerserie kan köpas från Fakta Info Direkt. För remissutsändningar av SOU och Ds som ingår i 1999 års nummerserie svarar Fakta Info Direkt på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fakta Info Direkt, Kundservice
Box 6430, 113 82 Stockholm
Tel: 08-587 671 00, Fax: 08-587 671 71
E-post order@faktainfo.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 1993.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Information Rosenbad
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 42 95
Telefon: 08-405 47 29

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen bemyndigade den 27 november 1997 chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över den framtida kommersiella lokalradion. Med stöd av bemyndigandet förordnades den 27 november 1997 Niklas Nordström att vara särskild utredare fr.o.m. samma dag. Utredningen har tagit namnet Den framtida radion.

Till experter förordnades den 27 november 1997 hovrättsassessorn Lena Hjelmtp, departementssekreteraren Eva Lindhé, avdelningsdirektören Eva Tetzell och verksjuristen Peter Schierbeck.

Per Kjellin förordnades till expert fr.o.m. den 24 februari 1998. Genom beslut den 13 juli 1998 entledigades hovrättsassessorn Lena Hjelmtp och förordnades hovrättsassessorn Gunilla Svahn Lindström till expert fr.o.m. den 1 juli 1998.

Som sekreterare i utredningen fr.o.m. den 16 december 1997 förordnades den 18 december 1997 hovrättsassessorn Charlotte Ingvar-Nilsson. Anneli Giorgi och Monica Berglund har varit utredningens assistenter.

Utredningen har under arbetet samrått med Demokratiutredningen (dir. 1997:101), Mediekoncentrationskommittén (dir. 1997:136) samt Konvergensutredningen (dir. 1997:95).

Utredningen har hållit en hearing där företrädare för aktörer på marknaden deltagit.

Utredningsarbetet är nu slutfört och jag överlämnar härmed betänkandet (SOU 1999:14) Den framtida kommersiella lokalradion.

Stockholm den 15 februari 1999

Niklas Nordström

Charlotte Ingvar-Nilsson

Innehåll

Förkortningar	9
Sammanfattning.....	11
Författningsförslag	21
1 Uppdraget/Några utgångspunkter för arbetet	57
1.1 Direktiven.....	57
1.2 Några avgränsningar/Nationella sändningstillstånd.....	58
2 Gällande rätt.....	59
2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen.....	59
2.2 Regeringsformen	60
2.3 Radio- och TV-lagen.....	61
2.4 Lokalradiolagen.....	62
2.5 Lag (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio (Stopplagen).....	67
2.6 Lagen om radiokommunikation.....	68
2.7 Förordningen (1995:1020) om digitala ljudradio- sändningar	69
2.8 EU	69
3 Tidigare överväganden och förslag m.m.....	71
3.1 Den lokala radion – Betänkande av Lokal- och närradio- kommittén (SOU 1996:176).....	71
3.1.1 Remissutfallet.....	75
3.2 Proposition 1994/95:170 – Digitala ljudradiosändningar.....	80

3.3	Från Massmedia till Multimedia – att digitalisera svensk television, SOU 1996:25	82
3.4	Proposition 1996/97:67 – Digitala TV-sändningar.....	83
3.4.1	SOU 1997:103 – Rapport med förslag om sändningsorter.....	85
3.4.2	SOU 1998:17 – Samordning av digital marksänd TV – slutbetänkande av Digital TV-utredningen.....	86
3.5	Digitala TV-tillstånd	87
3.5.1	Regeringens beslut om områden och sändningsutrymme för marksänd digital TV m.m.....	87
3.5.2	Digital-TV-kommitténs yttrande.....	88
3.5.3	Radio- och TV-verkets beslut m.m.	90
3.5.4	Regeringens beslut	92
3.6	Proposition 1997/98:184 – Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) m.m	94
4	En internationell utblick.....	97
4.1	Storbritannien.....	97
4.1.1	DAB	101
4.2	Irland	104
4.2.1	DAB	107
4.3	Frankrike	107
4.3.1	DAB	111
4.4	Finland.....	112
4.4.1	DAB	116
4.5	Norge.....	117
4.5.1	DAB	120
4.6	Danmark.....	121
4.6.1	DAB	123
4.7	Slutord.....	124
5	Digitala ljudradiosändningar	125
5.1	Uppdraget.....	125
5.1.1	DAB idag.....	126
5.1.2	Förslagen som riksdagen ställt sig bakom m.m.	129
5.1.3	Tidigare arbete med digitala ljudradiosändningar..	131
5.2	Utvärdering	134
5.2.1	Fortsatt utbyggnad?.....	134
5.2.2	Urvalsförfarandet	135

5.2.3	Radio- och TV-verkets tidigare arbete med tillstånd för digitala ljudradiosändningar.....	136
5.3	Avslutande synpunkter.....	136
6	Den nuvarande situationen.....	141
6.1	Verksamheten.....	141
6.2	Programutbudet.....	142
6.3	Nätverken per den 8 januari 1999.....	144
6.3.1	Mix Megapol.....	145
6.3.2	NRJ/Energy.....	145
6.3.3	RIX och MTG.....	147
6.3.4	SRAB/Radio City (Fria Media).....	148
6.3.5	Övriga (ej nätverksbundna).....	149
6.4	Den ekonomiska verkligheten.....	150
6.4.1	Annonsmarknaden.....	150
6.4.2	Avgifterna.....	150
6.4.3	Resultaten för de olika nätverken.....	151
6.5	Slutord.....	153
7	Överväganden och förslag.....	155
7.1	Utredningens förslag.....	156
7.2	De nuvarande tillstånden.....	159
7.2.1	Utrymme för lagändring.....	159
7.2.2	Skall tillstånden förlängas?.....	161
7.2.3	Parallella system.....	162
7.3	Vem kan få sändningstillstånd?.....	163
7.4	Urval.....	165
7.4.1	Behörighetsregler.....	166
7.4.2	Ett nytt urvalsförfarande.....	167
7.4.2.1	”Skönhetstävling”.....	168
7.4.2.2	Ägande.....	171
7.4.2.3	Mängd eget material.....	172
7.4.2.4	Programverksamhetens format.....	174
7.5	Regler för programinnehåll.....	176
7.6	Tillståndsvillkor.....	178
7.7	Tilläggstjänster.....	185
7.8	Överlåtelse.....	189
7.9	Sanktioner.....	191
7.9.1	Den särskilda avgiften.....	191
7.9.2	Vite.....	192
7.9.3	Återkallelse.....	193

7.9.4	Övrigt	195
7.10	Myndigheter	196
7.10.1	Den tillståndsgivande myndigheten	196
7.10.2	Tillsynsmyndighet	198
7.11	Tillståndsperioden	199
7.11.1	Tillståndstiden	199
7.11.2	Rätt till förlängning	200
7.12	Sändningsområden	202
7.13	Avgifter	205
7.13.1	Det framtida avgiftssystemet	206
7.13.2	Olika avgiftsmodeller	207
7.13.3	Ett konkurrensneutralt avgiftssystem	211
7.14	Överklaganden	212
7.14.1	Vilka beslut skall få överklagas?	212
7.14.2	När skall besluten gälla?	212
7.14.3	Instansordningen	213
7.15	Övergångsbestämmelser	215
7.16	AM-bandet	216
7.17	Stopplagen	217
8	Författningskommentar	219
9	Ekonomiska konsekvenser	257
10	Övriga frågor	261
	Summary	263
 Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiven	275
Bilaga 2	Radio- och TV-verkets sammanställning av ägandet i lokalradion	283
Bilaga 3	Grafisk bild av de olika nätverken	305
Bilaga 4	IRM:s prognos över kommersiell radios framtida annonsintäkter	311

Förkortningar

AIC	Auxiliary Information Channel
CSA	Conseil supérieur de l'audiovisuel, tillstånds- och tillsynsmyndigheten för radio och TV i Frankrike
CU	Capacity Units
DAB	Digital Audio Broadcasting. Digital ljudradio
DTV	Digital TV
EPG	Elektroniska programguider. System som underlättar lyssnarens val och inställning av program
EU	Europeiska Unionen
GHz	Gigahertz
IRM	Institutet för reklam- och mediestatistik
IRTC	Independent Radio and Television Commission, tillstånds- och tillsynsmyndigheten för radio och TV på Irland
JK	Justitiekanslern
Kbit/s	Kilo bite per sekund
L-bandet	1,5 GHz
MHz	Megahertz
Multiplexering	Digital teknik som innebär att flera programbärande signaler förenas till en gemensam signal,
NRK	Norsk Rikskringkasting. Programbolag (public service) i Norge
PAD	Program associated data
RDS	Radio Data System. System för datasändningar i anslutning till FM-ljudradio
RF	Regeringsformen
RU	Radioutgivareföreningen, intresseförening för de privata programföretagen
SOU	Statens offentliga utredningar
SR	Sveriges Radio AB
SVT	Sveriges Television AB
TMC	Traffic Message Control
TU	Tidningsutgivarna
UR	Sveriges Utbildningsradio

VHF	Very High Frequency. Frekvensband, s.k. metervåg
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen
YLE	Yleisradio. Programbolag (public service) och nätoperatör i Finland

Sammanfattning

Inledning

Utredningens förslag innebär att bestämmelserna om lokalradio inordnas i radio- och TV-lagen. Reglerna om koncessionsavgifter för radio införs i lagen om koncessionsavgift för TV. I huvudsak föreslås att samma reglering skall vara tillämplig för sändningar oavsett om analog eller digital utsändningsteknik används. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

Utredningen föreslår inte att tillstånd för nationella sändningar införs, då ett sådant förslag inte kan sägas ingå i utredningens direktiv.

Lagens tillämpningsområde m.m.

Förutom sändningar av traditionella ljudradioprogram föreslås lagen reglera även sändningar av tilläggstjänster som består av programverksamhet kompletterad av text eller bild. För sådana tjänster kommer det inte att råda någon tillståndsplikt om sändningarna sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen. För att det skall kunna fastställas vem som är ansvarig för verksamheten föreslås däremot en registreringsplikt för den som bedriver verksamheten.

Radio- och TV-verket tillståndsmyndighet

Radio- och TV-verket skall enligt förslaget meddela tillstånd för kommersiella lokalradioutsändningar, oavsett om dessa sker med analog eller digital utsändningsteknik.

De nuvarande tillstånden

Utredningen föreslår att möjligheten att förlänga de nuvarande tillstånden för analoga sändningar till utgången av år 2008 kvarstår.

Fördelning av lediga tillstånd

Tillstånd att sända lokalradio skall inte längre fördelas genom auktionsförfarande.

Vem kan få sändningstillstånd?

Enligt lokalradiolagen kan ingen få mer än ett tillstånd, varken direkt eller indirekt. Vidare kan inte utgivare av tidningar samt programföretag som erhållit sändningstillstånd av regeringen få tillstånd att sända lokalradio. Utredningens förslag innebär dels att det blir möjligt för en tillståndshavare att ha mer än ett tillstånd, dels att den ovan nämnda begränsningen i ägarkretsen försvinner.

Stat, landsting och kommun föreslås inte heller i fortsättningen kunna få tillstånd.

Behörighet

Ett grundläggande krav vid tillståndsgivningen föreslås vara att sökanden har finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt, med god kapacitet och kvalitet i utsändningen.

Urvalsförfarandet

I de fall inte samtliga sökande kan ges utrymme i sändningsområdet skall ett urval ske. De kriterier för urval utredningen föreslår syftar till att åstadkomma ett medieutbud som präglas av mångfald och reella yttrandemöjligheter.

Urvalet skall inledningsvis baseras på kriterierna ägarförhållande och den mängd eget material sökanden förklarar sig beredd att sända. Ett ägande som medför att antalet aktörer på marknaden ökar och en hög andel program unika för programföretaget skall eftersträvas.

För det fall antalet sökande fortfarande överstiger det tillgängliga utrymmet skall sändningarnas format beaktas.

Ägarförhållandet

Tillståndsmyndigheten skall sträva efter att det blir många aktörer på den lokala marknaden. Endast de medier som har det aktuella sändningsområdet som täcknings- eller upptagningsområde skall omfattas av bedömningen. Ägarförhållandena i radio och TV samt dagstidningar, såväl i pappersutgåva som i elektronisk form skall beaktas.

Innebörden av förslaget är att den sökande som redan har tillstånd att sända radio eller TV i det aktuella sändningsområdet får stå tillbaka för annan sökande som saknar sådant tillstånd. Ger sökande ut dagstidning som täcker sändningsområdet får denne stå tillbaka för annan sökande som saknar ägarintresse i media i sändningsområdet.

Mängd eget material

För att öka den inre mångfalden föreslår utredningen att den mängd eget material en sökande förklarar sig beredd att sända skall tillmätas betydelse. Endast det egna materialet som sänds dagtid (06.00-21.00) skall beaktas.

Med eget material avses sändningar som är unika för lokalradiostationen. Ett visst mått av redaktionell bearbetning krävs. Eftersom ett mål med en regel om eget material är att öka mångfalden i massmedierna bör begreppet "redaktionell bearbetning" anses innefatta ett visst mått av självständigt arbete och att det som skapas håller en viss journalistisk kvalitet. Det kan vara material med nyhets- eller informationsvärde eller vara motiverat ut konstnärlig eller underhållsynpunkt. Material som enbart bygger på manuell eller datoriserad sortering kan inte anses uppfylla kravet.

Urvalskriteriet kompletterar en bestämmelse om att alla tillståndshavare skall sända minst tre timmar eget material dagligen mellan 06.00-21.00.

Sändningarnas format

För det fall antalet sökande efter ovan angivna urval, fortfarande överstiger antalet tillgängliga tillstånd skall programverksamhetens format beaktas. Syftet med kriteriet är i huvudsak att öka den inre mångfalden.

Mångfalden skall beaktas i första hand till utbudet i sändningsområdets lokalradio och i andra hand i förhållande till utbudet i övrig massmedia i området.

Avsikten är inte att tillståndsmyndigheten skall agera smakdomare; myndighetens uppgift är att se till att det finns mångfald i etern, dvs att utrymme ges för olika format av programverksamhet, inte att värdera de angivna formaten i sig. Därefter, för det fall antalet sökande fortfarande överstiger antalet tillgängliga tillstånd, finns utrymme för tillståndsmyndigheten att tillämpa skön vid urvalet.

Kriteriet är inte sanktionerat, däremot riskerar den tillståndshavare som avviker från sändningarnas format med följd att mångfalden i sändningsområdet påtagligt minskat att inte få sitt tillstånd förlängt. Tillståndshavare som erhållit tillstånd efter tillämpning av kriteriet sändningarnas format är nämligen bunden av syftet med upplåtelsen - att skapa största möjliga lokala mångfald. Den tillståndshavare som vill ändra formatet och samtidigt säkerställa att tillståndet förlängs kan begära förhandsbesked från tillståndsmyndigheten.

Sändningstillståndet

Tillståndets innebörd

Tillståndstiden föreslås vara fyra år. Tillståndshavaren föreslås ha rätt att få tillståndet förlängt under förutsättning att det inte finns grund att återkalla tillståndet. I de fall tillståndshavaren inte följt villkor om sändningarnas format med följd att mångfalden minskat påtagligt i området riskerar denne att inte få tillståndet förlängt. Detsamma gäller om det är nödvändigt av tekniska skäl eller användningen av radiofrekvenser ändrats genom internationella överenskommelser. Även i de fall en tillståndshavare disponerar över mer än ett tillstånd i sändningsområdet utan att Radio- och TV-verket gett sitt medgivande därtill föreslås att verket skall ha möjlighet att inte förlänga ett tillstånd.

Utredningens förslag innebär att tillståndet kan förlängas vid högst två tillfällen.

Villkor för tillstånd

De regler som föreslås gälla för innehållet i alla lokalradiosändningar anges i lagbestämmelser. Utredningen föreslår att Radio- och TV-verket dessutom ges rätt att ställa villkor av olika slag. Först när sökanden meddelat att denne godtar villkoren i tillståndet bör verket utfärda ett beslut om sändningstillstånd.

Sändningsverksamhetens omfattning

Radio- och TV-verket föreslås få samma möjlighet som regeringen att ställa villkor om sändningsverksamhetens omfattning. Villkoret gör sig framförallt gällande vid digitala sändningar då tekniken medför att samtliga program som sänds över en och samma multiplex av tekniska skäl måste täcka samma område.

Sändningstid

Villkoret motsvarar den lagbestämmelse som finns i lokalradiolagen om att sändningar skall ske i tillräcklig omfattning. Enligt radio- och TV-lagen kan regeringen ställa sådana villkor. Eftersom bestämmelserna om lokalradio enligt utredningens förslag skall inordnas i radio- och TV-lagen finns det anledning att eftersträva en enhetlig och konsekvent lagstiftning. Utredningen föreslår därför att Radio- och TV-verket skall ges möjlighet att ställa villkor om sändningstid.

Viss sändningsteknik och samarbete

I radio- och TV-lagen finns bestämmelser om skyldighet för tillståndshavare att använda viss sändningsteknik samt att samarbeta med andra tillståndshavare i tekniska frågor. Utredningen föreslår att Radio- och TV-verket skall kunna ställa motsvarande villkor för lokalradio-sändningar. Genom möjligheten att ställa villkor om teknik säkerställs statens inflytande på introduktion av ny teknik. Den digitala tekniken medför att samverkan kommer att krävas mellan de programföretag som använder samma multiplex.

Överföringskapacitet

Med digitala teknik kan överföringskapaciteten användas till annat än traditionella ljudradioprogram, s.k. tilläggstjänster. Tilläggstjänster kan antingen utgöra programverksamhet eller vara en helt fristående verksamhet. För att säkerställa att tillräcklig kapacitet används för programverksamhet föreslår utredningen att Radio- och TV-verket ges möjlighet att ställa villkor om överföringskapacitet.

Program unika för den egna verksamheten

Ett av de urvalskriterier utredningen föreslår är den mängd eget material tillståndshavaren avser sända. Den mängd sökanden åtagit sig att sända skall anges som villkor i tillståndet.

Programverksamhet av visst format

För det fall tillståndet fördelats med tillämpning av kriteriet programverksamhetens format föreslås att detta framgår av villkor i sändningstillståndet.

Uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV

Utredningen föreslår att sändningstillstånd får förenas med villkor som avser skyldighet att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämnden skall kunna kontrollera om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt lagen.

Regler för innehållet i allmänhet

Sändningars beteckning

Utredningen föreslår att den beteckning som används av den som sänder program skall vara godkänd av Radio- och TV-verket.

Varningsmeddelanden

Enligt lokalradiolagen är tillståndshavare skyldiga att sända varningsmeddelanden. Utredningen föreslår att denna skyldighet skall kvarstå.

Eget material

Utredningen föreslår att varje tillståndshavare skall sända eget material minst tre timmar dagligen, mellan 06.00 och 21.00. Radio- och TV-verket föreslås möjlighet att medge undantag om särskilda skäl föreligger.

Tilläggstjänster

Utredningen föreslår att de regler som gäller för sökbar text-TV även skall gälla för tilläggstjänster i lokalradio. Med tilläggstjänster i lokalradio avses programverksamhet kompletterad med text eller bild. Innebörden av förslaget är bl.a. att reglerna om reklam och sponsring blir annorlunda för sådana tilläggstjänster än traditionella ljudradio-program.

Överlåtelse av tillstånd

Utredningens förslag innebär att det skall vara möjligt att överlåta ett tillstånd. Radio- och TV-verket skall lämna sitt medgivande till överlåtelse om förvärvaren är behörig och inte redan har tillstånd att sända lokalradio i sändningsområdet. Föreligger särskilda skäl kan överlåtelse tillåtas trots att förvärvaren redan har tillstånd i sändningsområdet.

De villkor som kan gälla beträffande mängden eget material och sändningarnas format skall gälla även för förvärvaren.

Tillsyn

Liksom för närvarande föreslås att Granskningsnämnden för radio och TV skall övervaka efterlevnaden av de regler som gäller för sändningars innehåll. Radio- och TV-verket skall övervaka att övriga regler efterlevs. På begäran skall de som är skyldiga att spela in program lämna sådana referensinspelningar till granskningsnämnden eller verket. De som bedriver sändningsverksamhet skall vara skyldiga att lämna olika upplysningar till Radio- och TV-verket.

Sändningsområden

Den framtida utbyggnaden bör ske med beaktande av efterfrågan. För att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter bör det finnas utrymme för åtminstone tre, i undantagsfall två tillstånd i varje sändningsområde.

Utredningen föreslår fortsatt utbyggnad av det digitala nätet. Ytterligare utrymme i kanal 11–13 i VHF-bandet samt L-bandet bör förberedas för lokala sändningar. Utbyggnaden föreslås ske i samråd mellan tillståndsmyndigheten, intressenter och Post- och Telestyrelsen.

De kommersiella aktörerna ges då möjlighet att själva välja sin infrastruktur.

Sändningar inom AM-bandet föreslås inte omfattas av de nya reglerna.

Sanktioner m.m.

Den särskilda avgiften

Den särskilda avgiften föreslås utgå under samma förutsättningar som nu. Någon förändring mot vad som nu gäller i den delen föreslås alltså inte.

Vite

Utredningens förslag innebär att Granskningsnämnden för radio- och TV inte kommer att ha möjlighet att tillgripa vitesföreläggande i fall då även särskild avgift kan utgå.

Den tillståndshavare som inte uppfyller bestämmelse eller villkor om mängden eget material eller regleringen om sändningars beteckning skall kunna föreläggas att följa sitt åtagande. Även den tillståndshavare som inte följer de av tillståndsmyndigheten meddelade villkoren beträffande utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet samt inte lämnar erforderliga uppgifter till Granskningsnämnden eller Radio- och TV-verket skall kunna föreläggas att följa villkoret. Föreläggandena skall kunna förenas med vite.

I övrigt innebär utredningens förslag inte några sakliga ändringar i jämförelse med vad som nu gäller.

Återkallelse

Om den som sänder kommersiell lokalradio på ett väsentligt sätt har brutit mot bestämmelse i den föreslagna lagen, bl.a. regeln om tre timmar eget material dagtid, eller mot vissa villkor för sändningstillstånd får tillståndet återkallas.

Har domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten kan tillståndet återkallas.

Har Radio- och TV-verket medgivit överlåtelse till tillståndshavare som redan hade tillstånd för lokalradio i samma sändningsområde får

tillståndet återkallas om beslutet om tillstånd påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

Förfogar staten, landsting eller kommun direkt eller indirekt över tillstånd får detta återkallas.

Tillståndet får också återkallas om tillståndshavaren saknade behörighet och beslutet om tillstånd påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

Straff m.m.

De möjligheter som finns att enligt lokalradiolagen påkalla straffansvar och förverka föremål som använts vid hjälpmedel vid brott eller dess värde skall kvarstå.

Överklagandebestämmelser

Beslut av Radio- och TV-verket att avvisa en ansökan, bevilja tillstånd, återkalla ett tillstånd eller att avslå en begäran om överlåtelse föreslås kunna överklagas. Även beslut som innebär att tillstånd inte förlängs eller ett avslag på en begäran om minskad sändningstid beträffande mängden eget material skall få överklagas.

Beslut om avvisning eller fördelning av tillstånd föreslås gälla först då det vunnit laga kraft. Övriga beslut skall gälla omedelbart om inte annat förordnas.

De vitesförelägganden som Granskningsnämnden meddelat beträffande det egna materialet, överföringskapaciteten eller sändningarnas beteckning skall enligt utredningens förslag vara möjliga att överklaga.

Beslut om omfattningen av ett sändningsområde föreslås inte vara möjliga att överklaga eftersom en förändring av ett sändningsområde kan påverka andra sändningsområden. Bifall till ett överklagande skulle kunna leda till att omfattningen av en rad sändningsområden skulle behöva omprövas.

Besluten skall överklagas till länsrätten. Överklaganden av tillståndsmyndighetens beslut om avvisning av obehörig sökande samt fördelning av tillstånd föreslås behandlas skyndsamt.

Förslag till koncessionsavgift

Utredningens förslag innebär i huvudsak att den avgift som för de nuvarande tillståndshavarna fastställdes vid auktionsförfarandet skall utgå även under den kommande tillståndsperioden.

För de tillstånd som fördelas med stöd av utredningens förslag föreslås följande avgiftssystem.

En fast avgift om 40 000 kr föreslås utgå för varje tillstånd. Grunden härför är att varje programföretag skall bära sina kostnader. Därutöver föreslås en avgift beräknad på programföretagets inkomst av reklam samt s.k. åsiktsreklam. Intäkter av sponsring föreslås således ingå i beräkningsunderlaget. Avgiften skall utgå med 10 procent på belopp överstigande 400.000 kronor. För att hindra illojala förfaranden vid redovisningen föreslås att intäkter som tillförts någon annan skall inräknas om det framgår av omständigheterna att det utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna föreslås bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

Utredningen har strävat efter att åstadkomma en konkurrensneutralitet mellan de tillståndshavare som i dag bedriver sändningar av lokalradio och de som kommer att erhålla tillstånd med stöd av den reglering utredningen föreslår. Innehavare av tillstånd för analog utsändning som fördelas i sändningsområden där sändningar pågår med stöd av lokalradiolagen föreslås därför betala en efter huvudtalet proportionell andel av den avgift som fastställdes vid auktionsförfarandet. Avgiften för övriga tillståndshavare i sändningsområdet skall justeras med motsvarande belopp.

Särskilt om digitala sändningar

Utredningen har strävat efter en enhetlig reglering oavsett om utsändningarna sker med analog eller digital teknik. Vissa regler bör emellertid inte gälla under den första tillståndsperioden. Hit hör bestämmelserna eller villkoren om eget material och sändningarnas format. Vidare föreslås att endast den fasta avgiften om 40 000 kr skall utgå under den första tillståndsperioden, dvs under tiden 2001–2004.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och TV-lagen (1996:844) dels att 1 kap. 5 §, 2 kap. 1, 2 och 4 §§, 5 kap. 1 §, 10 kap. 9 §, 11 kap. 1 §, och 13 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i 5 kap. 2–20 §§, 6 kap. 7 a och 7 b §§, 9 kap. 7 a §, 11 kap. 7 och 8 §§ samt 13 kap. 1 a § skall införas nya bestämmelser med följande lydelse.

1 kap. Lagens tillämpningsområde

Nuvarande lydelse

Andra föreskrifter än 3 kap. 3 § första stycket 1 avseende villkor om förbud att sända reklam och 7 kap. 11 § om förbud att sända reklam gäller inte för ljud i TV-sändning, om ljudet helt stämmer överens med en ljudradiosändning som sker med stöd av tillstånd enligt denna lag eller lokalradiolagen (1993:120) eller för vilken den sändande låtit registrera sig.

Föreslagen lydelse

5 §

Andra föreskrifter än 3 kap. 3 § första stycket 1 avseende villkor om förbud att sända reklam och 7 kap. 11 § om förbud att sända reklam gäller inte för ljud i TV-sändning, om ljudet helt stämmer överens med en ljudradiosändning som sker med stöd av tillstånd enligt denna lag eller för vilken den sändande låtit registrera sig.

2 kap. Tillstånd och registrering

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz krävs tillstånd enligt denna lag.

Tillstånd krävs inte för sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag *eller lokalradiolagen (1993:120)*. Tillstånd krävs inte heller för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från en sådan radiosändare.

Tillstånd krävs inte för sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag. Tillstånd krävs inte heller för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från en sådan radiosändare.

Föreskrifter om tillstånd att inneha eller använda radiosändare finns i lagen (1993:599) om radiokommunikation.

2 §

Tillstånd att sända TV-program och tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram meddelas av regeringen.

Tillstånd att sända TV-program och tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram *samt tillstånd att bedriva lokala digitala ljudradiosändningar för tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om TV-avgift* meddelas av regeringen.

Tillstånd att sända närradio enligt 4 kap. meddelas av Radio- och TV-verket.

Tillstånd att sända lokalradio meddelas av Radio- och TV-verket *enligt lokalradiolagen (1993:120)*.

Tillstånd att sända lokalradio *enligt 5 kap.* meddelas av Radio- och TV-verket.

Nuvarande lydelse

Radio- och TV-verket får vidare meddela tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända TV-program eller ljudradioprogram som inte är närradio eller lokalradio. Verket får förena ett sådant tillstånd med villkor enligt 3 kap. 1–3 §§ samt besluta att föreskrifterna i 6 och 7 kap. inte skall tillämpas på sändningar som sker med stöd av ett sådant tillstånd.

Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller lokalradio. *Tillstånd att bedriva lokala digitala ljudradiosändningar meddelas också av regeringen.*

Föreslagen lydelse

Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller lokalradio.

4 §

Radio- och TV-verket skall upprätta ett register avseende dem som har tillstånd som avses i 2 § eller har anmält sig enligt 3 §. Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling. Det får endast innehålla sådana uppgifter som avses i 3 § andra stycket, 6 kap. 9 §, 9 kap. 4–7 §§ samt 22 § andra stycket och 29 § lokalradiolagen (1993:120).

Radio- och TV-verket skall upprätta ett register avseende dem som har tillstånd som avses i 2 § eller har anmält sig enligt 3 §. Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling. Det får endast innehålla sådana uppgifter som avses i 3 § andra stycket, 6 kap. 9 §, 9 kap. 4–7a §§.

5 kap. Lokalradio

Nuvarande lydelse

Med lokalradio avses andra tillståndspliktiga lokala ljud-radiosändningar än sådana som kräver tillstånd av regeringen eller som får ske endast under en begränsad tid enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket eller som är närradio.

Bestämmelser om lokalradio finns i lokalradiolagen (1993:120).

Föreslagen lydelse

1 §

Med lokalradio avses andra tillståndspliktiga lokala ljud-radiosändningar än sådana som kräver tillstånd av regeringen eller som får ske endast under en begränsad tid enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket eller som är närradio.

Ett tillstånd innebär rätt att bedriva sådana sändningar inom det sändningsområde som anges i tillståndet.

2 §

Sändningstillstånd som meddelats av Radio- och TV-verket får förenas med villkor som avser skyldighet

1. att sända program i viss del av landet,

2. att sända under en viss minsta tid,

3. att använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,

4. beträffande utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet,

5. att sända viss mängd program unika för den egna verksamheten,

6. att sända programverksamhet av visst format och

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7. att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag.

3 §

Tillstånd att sända lokalradio lämnas till en fysisk eller juridisk person och omfattar endast ett sändningsområde. Flera tillstånd kan lämnas för samma sändningsområde.

När Radio- och TV-verket bestämmer sändningsområdenas omfattning skall det beakta

1. vad som är tekniskt möjligt att nå från sändare med lämpligt läge,

2. hur möjligheterna att ta emot sändningar påverkas på andra håll och

3. vad som är naturliga lokala intresseområden.

Sändningsområdena skall utformas så att de ger förutsättningar för mångfald och reella yttrandemöjligheter.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Behörig att få tillstånd att sända lokalradio är den som har de finansiella och tekniska förutsättningarna att bedriva verksamheten varaktigt, med god kapacitet och kvalitet och som inte omfattas av 5 §.

Finner Radio- och TV-verket att en sökande inte är behörig skall ansökan avvisas.

5 §

Staten, landsting eller kommun kan inte, vare sig direkt eller genom företag i vilket ett sådant organ disponerar över minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande, få tillstånd att sända lokalradio.

6 §

Varje tillståndsperiod skall vara fyra år. Den första perioden skall räknas från och med den 1 januari 2001. Ett tillstånd gäller till utgången av den tillståndsperiod under vilken tillståndet meddelats.

Tillståndet skall förlängas med ytterligare en tillståndsperiod om inte

1. det finns grund för återkallelse av tillståndet enligt 11 kap. 7 och 8 §§ eller

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2. tillståndshavaren avvikit från villkor om programverksamhetens format och mångfalden i sändningsområdets medieutbud, till följd härav, påtagligt har minskat,

3. förändringar inom tekniken eller ändringar i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas eller

4. en fysisk eller juridisk person, utan medgivande från Radio- och TV-verket, disponerar över mer än ett tillstånd i ett sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande.

För det fall Radio- och TV-verket avser att inte medge förlängning skall myndigheten, senast sex månader före tillståndsperiodens utgång, meddela tillståndshavaren att tillståndet inte kommer att förlängas.

Ett tillstånd kan förlängas i högst två perioder.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

En tillståndshavare vars tillstånd innehåller villkor enligt 5 kap 2 § punkt 6 kan begära beslut av Radio- och TV-verket om en planerad ändring av formatet medför att mångfalden i sändningsområdet påtagligt kommer att minska.

8 §

Om särskilda skäl föreligger kan Radio och TV-verket medge ändring av villkor enligt 5 kap. 2 § punkt 5.

9 §

Innan Radio- och TV-verket meddelar beslut om tillstånd skall den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som myndigheten avser att förena med tillståndet. Beslut om sändningstillstånd får endast innehålla villkor som den sökande godtagit.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Vid utgången av varje tillståndsperiod får Radio- och TV-verket besluta om en förändrad indelning av sändningsområden. Om en berörd tillståndshavare motsätter sig en viss förändring, får den dock vidtas endast om ändrade tekniska förhållanden föranleder det eller ändringar i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas.

Beslut om ändrad indelning av sändningsområden får inte fattas senare än sex månader före tillståndsperiodens utgång.

Radio- och TV-verket skall för varje sändningsområde som ingår i den nya indelningen senast sex månader före utgången av den löpande tillståndsperioden meddela särskilt beslut om vem som skall anses som tillståndshavare. Om ingen kan anses som tillståndshavare skall tillstånd för sändningsområdet kungöras ledigt. Kungörelse får ske först sedan beslutet vunnit laga kraft.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

Har Radio och TV-verket beslutat om ändrad indelning av sändningsområden, får verket medge en tillståndshavare att sända efter tillståndsperiodens slut i avvaktan på att verkets beslut enligt 5 kap. 10 § tredje stycket vinner laga kraft. Sådant medgivande skall lämnas för ett visst sändningsområde under viss tid.

Ansökan om tillstånd

12 §

Om två eller flera ansökningar finns när ansökningstiden har gått ut, skall Radio- och TV-verket bereda sökandena tillfälle att före en viss dag samordna ansökningarna. Om det efter den dagen alltjämt finns två eller flera ansökningar, skall verket besluta om fördelning av tillstånden i enlighet med 13–15 §§.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**13 §*

Radio- och TV-verket skall eftersträva en fördelning som medför att medieutbudet inom sändningsområdet präglas av mångfald och reella yttrandemöjligheter.

Fördelningen får inte grundas på den sökandes politiska, religiösa, kulturella eller annan sådan åskådning.

14 §

Vid urvalet skall ägarförhållanden och den mängd program som är unika för den egna verksamheten beaktas. Ett ägande som medför att antalet aktörer på den lokala marknaden ökar och en hög andel program unika för den egna verksamheten skall eftersträvas.

15 §

Om ett urval inte kan ske enligt 14 § skall programverksamhetens format beaktas, varvid Radio- och TV-verket skall eftersträva att utrymme ges åt program av olika karaktär och som tilltalar olika intressen och smakriktningar.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Ett tillstånd får överlåtas till någon annan om Radio- och TV-verket medger det. Sådant medgivande skall lämnas om förvärvaren är behörig att få tillstånd och denne inte redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande.

Föreligger särskilda skäl kan Radio- och TV-verket medge att överlåtelse sker trots att förvärvaren redan har sådant tillstånd i sändningsområdet om förvärvaren är behörig enligt 5 kap. 4 §.

Om verket inte medger överlåtelsen, är den utan verkan enligt denna lag.

Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag som belöper på tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 10 kap. 9 § (punkt 1, 2 och 9) har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nye innehavaren. Radio- och TV-verket skall i samband med att det medger överlåtelsen underrätta den nye innehavaren om det. Sker inte det är föreläggandet inte gällande mot denne.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

Den som vill frånträda ett tillstånd skall skriftligen anmäla det till Radio- och TV-verket. Tillståndet skall anses frånträtt när anmälan kommit in till verket eller den senare dag som anges i anmälan.

18 §

Om tillståndshavaren försätts i konkurs eller träder i likvidation upphör tillståndet att gälla.

19 §

Om tillståndshavaren avlider upphör tillståndet att gälla tre månader efter dödsfallet. Har en ansökan om medgivande till överlåtelse enligt 16 § kommit in till Radio- och TV-verket innan tillståndet förfallit skall den dock alltid prövas.

20 §

De regler som omfattar sökbar text-TV skall även gälla för tilläggstjänster i lokalradio.

6 kap. Sändningarnas innehåll m.m.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

I lokalradio skall, under minst tre timmar varje dygn, sådana program sändas som är unika för den egna verksamheten. Denna skyldighet skall uppfyllas under tiden 06.00–21.00.

Radio- och TV-verket kan medge undantag från denna skyldighet om särskilda skäl föreligger.

7 b §

Varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom eller miljö skall sändas kostnadsfritt i lokalradio, om en myndighet begär det.

9 kap. Granskning och tillsyn

7 a §

På begäran av Radio- och TV-verket skall den som fått tillstånd att sända lokalradio lämna upplysningar om sådana innehav av aktier eller andelar eller ingångna avtal som medför att han eller hon har inflytande i ett annat företag med sådant tillstånd. Vidare skall på begäran av Radio- och TV-verket ett företag som är tillståndshavare lämna uppgifter om sådana innehav av aktier eller andelar eller ingångna avtal som innebär att någon har ett bestämmande inflytande i företaget.

10 kap. Straff och avgifter m.m.

Nuvarande lydelse

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. närradiosändningarnas innehåll (6 kap. 6 och 7 §§)
2. beteckningar (6 kap. 9 §)
3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),
4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4–7 §§),
5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),
6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket), eller
8. varning (6 kap. 2 §).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5–8 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3–6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen. Lag (1998:311).

Föreslagen lydelse

9 §

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelserna om

1. närradiosändningar och lokalradiosändningars innehåll och program som är unika för den egna verksamheten (5 kap. 2 § punkt 5, 6 kap. 6, 7 och 7a §§)
2. beteckningar (6 kap. 9 §)
3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),
4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4–7a §§),
5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §)
6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket)
8. varning (6 kap. 2 §),
9. tillståndshavares skyldighet beträffande nyttjande av tilldelad överföringskapacitet (5 kap. 2 § punkt 4) eller
10. tillståndshavares skyldighet att lämna uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV (5 kap. 2 § punkt 7).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5–10 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3–6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen. Lag (1998:311).

11 kap. Återkallelse av tillstånd**11 kap.****1 §**

Ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program skall återkallas på begäran av tillståndshavaren. Ett sådant beslut får också återkallas enligt vad som anges i 2–4 §§. Beslut om återkallelse enligt någon av dessa paragrafer får meddelas endast om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

Ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program skall återkallas på begäran av tillståndshavaren. Ett sådant beslut får också återkallas enligt vad som anges i 2–4 och 7 §§. Beslut om återkallelse enligt någon av dessa paragrafer får meddelas endast om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Tillstånd att sända lokalradio får återkallas om

1. tillståndshavaren inte inlett sändningsverksamheten inom sex månader efter tillståndets början,

2. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 4 eller 7a §§, 7 kap. 1–3, 5 samt 8–9 §§, eller

3. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 5 kap. 2 § punkterna 1–5 eller 7 har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Tillstånd att sända lokalradio får också återkallas om domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten.

Har Radio- och TV-verket medgivit överlåtelse trots att tillståndshavaren redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket tillståndshavaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande får tillståndet återkallas endast om beslutet om tillståndet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Återkallelsen skall då avse det eller de tillstånd som meddelats eller överlåtits efter det första tillståndet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Förfogar staten, landsting, eller kommun över ett tillstånd att sända lokalradio, direkt eller indirekt genom företag, i vilket ett sådant organ disponerar över minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande, skall verket återkalla detta tillstånd.

8 §

Har tillstånd meddelats enligt denna lag trots att tillståndshavaren saknade behörighet enligt 5 kap. 4 § får tillståndet återkallas endast om beslutet om tillståndet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

13 kap. Överklagande

Nuvarande lydelse

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3 och 8 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1 och 2 samt 10 § gäller omedelbart, även om de överklagas.

Föreslagen lydelse

1 a §

Beslut av Radio- och TV-verket om lokalradio får överklagas om det gäller beslut om

- 1. avvisning av sökande,*
- 2. fördelning av tillstånd,*
- 3. att inte medge ändring i sändningstid som omfattar program unika för den egna verksamheten,*
- 4. att inte medge överlåtelse av tillstånd,*
- 5. att inte förlänga ett tillstånd och*
- 6. återkallelse.*

Överklagande av beslut under punkt 1–2 skall handläggas skyndsamt.

Beslut under punkt 3–6 gäller omedelbart även om det överklagas om inte annat förordnas.

3 §

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3, 8 och 9 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1, 2 och 9 samt 10 § gäller omedelbart, även om de överklagas.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.
2. Radio- och TV-verket får före den 1 januari 2001 meddela tillståndsbeslut och vidta andra åtgärder för att tillståndshavarna skall kunna utöva sändningsrätten från den 1 januari 2001.
3. Genom lagen upphävs lokalradiolagen (1993:120).
4. Bestämmelserna och villkoren i 5 kap. 2 § femte och sjätte punkterna samt 6 kap. 7 a § skall inte tillämpas under den första tillståndsperioden för tillståndshavare som innehar tillstånd med villkor om utsändningar med digital teknik.
5. Radio- och TV-verket skall, under de förutsättningar som anges i 8 och 28 §§ lokalradiolagen, förlänga de tillstånd som fördelats med stöd av lokalradiolagen med en där angiven tillståndsperiod.
6. Den årliga avgift Radio- och TV-verket, med stöd av 17 § lokalradiolagen angivit att tillståndshavaren skall betala skall, med tillämpning av 15, 17, samt 32–37 §§ lokalradiolagen utgå under tillståndsperioden med avräkning för vad som kan förväntas utgå enligt 4 b § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på radions och televisionens område. Ränta skall betalas på räntesatsen från förfallodagen. Räntesatsen bestäms enligt 6 § räntelagen.
7. 22, 24–27 samt 31 a–31 e §§ lokalradiolagen gäller fortfarande i fråga om sändningar som skett före den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område

dels att 1, 3, 4, och 12 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken till lagen skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas nya paragrafer, 4 a, 4 b, 5 a och 8 a §§, med följande lydelse.

Lag (1992:72) om koncessionsavgift på radions och televisionens område

Avgiftsskyldighet

Nuvarande lydelse

Ett programföretag som enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att i hela landet sända TV-program skall betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag under förutsättning att företaget har rätt att sända reklam i sådan sändning och är ensamt om denna rätt här i landet.

Föreslagen lydelse

1 §

Ett programföretag som enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att i hela landet sända TV-program skall betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag under förutsättning att företaget har rätt att sända reklam i sådan sändning och är ensamt om denna rätt här i landet.

Ett programföretag som enligt 2 kap. 2 § tredje stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att sända lokalradio skall betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag.

Nuvarande lydelse

Den fasta delen av koncessionsavgiften utgör 4 167 000 kr för varje månad under vilken sändningsverksamheten har bedrivits.

Den fasta delen av avgiften skall för varje kalenderår justeras med hänsyn till kvoten mellan konsumentprisindex för oktober månad året före det år som avgiften avser och konsumentprisindex för oktober månad 1991. Härvid avrundas beloppet nedåt till närmaste tusental kronor.

Föreslagen lydelse

3 §

Den fasta delen av koncessionsavgiften *för programföretag som enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att i hela landet sända TV-program* utgör 4 167 000 kr för varje månad under vilken sändningsverksamheten har bedrivits.

Den fasta delen av koncessionsavgiften för programföretag som enligt 2 kap. 2 § tredje stycket radio- och TV-lagen har tillstånd att sända lokalradio utgör 40 000 kr för varje kalenderår under vilken sändningsverksamheten har bedrivits.

Den fasta delen av avgiften skall för varje kalenderår justeras med hänsyn till kvoten mellan konsumentprisindex för oktober månad året före det år som avgiften avser och konsumentprisindex för oktober månad 1991 *och för sändningar av lokalradio oktober månad år 2000*. Härvid avrundas beloppet nedåt till närmaste tusental kronor.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Den rörliga delen av koncessionsavgiften beräknas för ett kalenderår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder annonser och tas ut med

- procent av intäkterna till den del de överstiger 750 miljoner men inte 1 000 kr,
- procent av intäkterna till den del de överstiger 1 000 miljoner men inte 2 000 miljoner kronor,
- procent av intäkterna till den del de överstiger 2 000 miljoner kronor.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder annonser inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § *andra* stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

De i första stycket angivna beloppsgränserna skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § *tredje* stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 a §

För sändningar av lokalradio beräknas den rörliga delen av koncessionsavgiften för ett kalenderår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder reklam samt sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan. Avgiften tas ut med tio procent av intäkterna till den del de överstiger 400 000 kr.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder reklam samt sändningar på uppdrag av någon annan inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

Den i första stycket angivna beloppsgränsen skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § tredje stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 b §

Den som bedriver sändningar av lokalradio med analog utsändningsteknik med tillstånd som fördelats från den 1 januari 2001 i sändningsområden där sändningar pågår med stöd av lokalradiolagen (1993:120) skall betala en efter huvudtalet proportionell andel av den avgift som fastställdes enligt 15-17 §§ lokalradiolagen (1993:120) för samtliga tillstånd inom sändningsområdet.

Fastställande och betalning av avgift

5 a §

Radio- och TV-verket fastställer före den 1 januari varje år för sändningar av lokalradio det belopp som enligt 3 och 4 b § skall utgå för det följande kalenderåret.

Avgift enligt 3 § skall betalas före utgången av januari månad det kalenderår som avgiften avser. Avgift enligt 4 b § skall betalas med lika stora delar under kalenderåret senast den första dagen i januari, april, juli och oktober månad.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 a §

Frånträds eller återkallas ett tillstånd gäller skyldigheten att betala avgiften till och med nittio dagar efter det att tillståndet frånträts eller återkallats.

Omprovning och överklagande m.m.

12 §

Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela anstånd med betalning av koncessionsavgift och ränta. Om det finns synnerliga skäl får regeringen medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala koncessionsavgift och ränta för en viss period.

I fråga om avgift enligt denna lag för sändningar av lokalradio tillämpas bestämmelserna om anstånd och om befrielse från avgift i 5 kap. 3 § och 9 kap. 4 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Övergångsbestämmelser

2001:000

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.
2. 4 a § skall, för innehavare av tillstånd för sändning av ljudradio med villkor om digital sändningsteknik tillämpas först från den 1 januari 2005.
3. Tillståndshavare som erhållit tillstånd med stöd av lokalradio-lagen (1993:120) skall inte omfattas av denna lag med undantag av 8 a §.

Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000).

Härigenom föreskrivs att 18 § lotterilagen (1994:1000) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Ett egentligt lotteri enligt 16 och 17 §§ får inte anordnas i radio eller television utan särskilt tillstånd.

Tillstånd att anordna sådana lotterier i lokalradio enligt *lokalradiolagen* (1993:120), närradio eller andra trådsändningar av television än vidaresändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844) får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Tillstånd att anordna sådana lotterier i lokalradio, närradio eller andra trådsändningar av television än vidaresändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844) får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3 § och 5 kap. 7 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §

Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 4 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) skall utse en utgivare för programverksamheten. Detsamma gäller innehavare av tillstånd enligt *lokalradiolagen* (1993:120) eller enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket radio- och TV-lagen. Sammanslutningen eller tillståndshavaren skall till Radio- och TV-verket anmäla vem som är utgivare.

Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 4 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) skall utse en utgivare för programverksamheten. Detsamma gäller innehavare av tillstånd enligt 2 kap. 2 § *tredje och fjärde styckena* radio- och TV-lagen. Sammanslutningen eller tillståndshavaren skall till Radio- och TV-verket anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall sammanslutningen eller tillståndshavaren omedelbart utse ny utgivare. Denne skall anmälas så som föreskrivs i första stycket.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***5 kap.****7 §**

I *lokalradiolagen* (1993:120) och i radio- och TV-lagen (1996:844) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I radio- och TV-lagen (1996:844) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till Arkivet för ljud och bild.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Härigenom föreskrivs att 5 § förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Genom förfogande kan

1. fastighet tagas i anspråk med nyttjanderätt och annan egendom tagas i anspråk med äganderätt eller nyttjanderätt,
2. nyttjanderätt, servitut eller liknande rätt till egendom upphävas eller begränsas och nyttjanderätt i andra hand tillskapas,
3. ägare eller innehavare av fastighet, gruva, byggnad, industrianläggning eller annan anläggning eller av transportmedel, arbetsmaskin eller liknande åläggas att utöva verksamhet för eller på annat sätt medverka till framställning av egendom för statens eller annans räkning,
4. ägare eller innehavare av lageranläggning åläggas att förvara egendom,
5. ägare eller innehavare av transportmedel åläggas att ombesörja transporter,
6. viss person åläggas tillfällig uppgift för försvarsmakten som vägvisare, budbärare, arbetsmanskap eller sjukvårdspersonal.

Radiosändare eller sändarutrustning får inte tas i anspråk, om den stadigvarande utnyttjas för tillståndspliktiga ljudradio- eller TV-sändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844) *eller lokalradiolagen* (1993:120). Detsamma gäller anläggning för trådsändning vari sådana sändningar vidaresänds.

Radiosändare eller sändarutrustning får inte tas i anspråk, om den stadigvarande utnyttjas för tillståndspliktiga ljudradio- eller TV-sändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844). Detsamma gäller anläggning för trådsändning vari sådana sändningar vidaresänds.

Ägare eller innehavare av egendom som omfattas av förfogande får icke överlåta, förbruka, skada, gömma undan eller föra bort egendomen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Lag om förslag till ändring i marknadsföringslagen (1995:450)

Härigenom föreskrivs att 22 § marknadsföringslagen (1995:450) skall ha följande lydelse.

Marknadsstörningsavgift

Förutsättningar för avgift

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

En näringsidkare får åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift), om näringsidkaren eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot någon bestämmelse i 5–13 §§.

Detsamma gäller om en näringsidkare eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i 2 § andra stycket lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker, 26 § andra stycket lokalradiolagen (1993:120), 12 § första stycket andra och tredje meningen tobakslagen (1993:581) eller 7 kap. 3, 4 eller 10 §§ radio- och TV-lagen (1996:844).

Detsamma gäller om en näringsidkare eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i 2 § andra stycket lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker, 12 § första stycket andra och tredje meningen tobakslagen (1993:581) eller 7 kap. 3, 4 eller 10 §§ radio- och TV-lagen (1996:844).

Vad som sägs i första och andra stycket gäller också en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt har bidragit till överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till ändring i lokalradioförordningen (1993:126)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I denna förordning förstås med

multiplexering: digital teknik som innebär att flera programbärande signaler förenas till en gemensam signal,

åtkomstkontroll: teknik som gör det möjligt för den sändande att begränsa mottagarnas möjligheter att ta emot vissa tjänster,

elektronisk programguide: tablå i radiosändning som gör det möjligt för mottagarna att finna vissa tjänster.

2 §

När ett sändningstillstånd blir ledigt till ansökan skall Radio- och TV-verket kungöra detta. I kungörelsen skall anges sändningsområdets omfattning, sista dag för ansökan, första dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet samt de villkor Radio- och TV-verket ämnar ställa för tillståndet.

Kungörelsen skall införas i ortstidning i sändningsområdet i enlighet med bestämmelserna i lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Ansökan om tillstånd skall ges in till Radio- och TV-verket. Ansökan skall göras på särskild blankett som verket fastställt. Den sökande skall i ansökan uppgi

1. sitt namn, sin firma eller motsvarande uppgift samt sådana uppgifter om aktie- eller andelsinnehav eller avtal som behövs för att pröva den sökandes anknytning till andra sökande eller tillståndshavare, samt

2. det eller de områden ansökan avser.

Den sökande skall vidare ange vilka tekniska och finansiella förutsättningar sökanden har att sända radio i området under tillståndstiden och därvid lämna uppgift om sändar- och multiplexoperatör samt presentera en budget avseende de två första verksamhetsåren.

Den sökande skall också i ansökan redovisa sina planer på att ingå överenskommelser med övriga sökande i fråga om multiplexering, åtkomstkontroll och elektroniska programguider.

Den sökande skall vidare lämna uppgift om den mängd eget material denne anser sig beredd att sända och programverksamhetens format enligt de anvisningar som framgår av ansökningsblanketten.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Av ansökan skall särskilt framgå om den sökande kan godta att sändningstillståndet förenas med villkor som får ställas enligt 5 kap. 2 § radio- och TV-lagen (1996:844) och som avser skyldighet

1. att sända program i viss del av landet

2. att sända under en viss minsta tid

3. att använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,

4. beträffande utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet,

5. att sända viss mängd program unika för den egna verksamheten,

6. att sända programverksamheten av visst format och

7. att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Om Radio- och TV-verket anser att de uppgifter som lämnas enligt 3 och 4 §§ inte är tillräckliga för att verket skall kunna ta ställning till ansökan, skall verket begära att den kompletteras inom viss tid. Om uppgifterna inte lämnas inom den tid verket angett, får ansökan bedömas i det skick den lämnats.

6 §

Om det finns mer än en behörig sökande när ansökningstiden gått ut, skall Radio- och TV-verket skriftligen genom vanligt brev meddela sökandena att de har möjlighet att inom en viss angiven tid som inte får understiga fyra veckor samordna sina ansökningar.

7 §

Ett beslut om tillstånd att sända lokalradio skall innehålla uppgift om tillståndsområdets omfattning, tillståndstiden och övriga villkor för tillståndet. I beslutet skall upplysning lämnas om att användningen av radio-sändare kräver särskilt tillstånd.

8 §

Ansökan om medgivande enligt 5 kap 16 § radio och TV-lagen skall ske skriftligen hos Radio- och TV-verket.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 §

Sådana uppgifter som avses i 9 kap. 7 a § radio- och TV-lagen eller 3 § första stycket denna förordning skall lämnas på heder och samvete.

Förordningen träder i kraft den 1 januari 2001.

1 Uppdraget/Några utgångspunkter för arbetet

1.1 Direktiven

Enligt direktiven skall utredningen lägga fram förslag om de framtida villkoren för den kommersiella lokalradion. Förslagen skall utformas i enlighet med målen för statens insatser på massmedieområdet; att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter, garantera massmediernas oberoende samt säkerställa tillgängligheten till massmedierna. Utredningen skall därutöver föreslå på vilket sätt den kommersiella lokalradions medverkan vid en introduktion av digitala ljudradiosändningar kan underlättas.

Målen för statens insatser på massmedieområdet framgår av proposition 1996/97:3 – Kulturpolitik – där den grundlagsfästa yttrandefriheten sätts i främsta rummet. I propositionen slås fast att det är en central kulturpolitisk uppgift att värna denna frihet och skapa reella förutsättningar för alla att använda den. Reell yttrandefrihet anges kräva en mångfald av arenor lättillgängliga för människor oberoende av deras tillhörighet¹. Vidare anges att statens åtgärder i första hand skall gå ut på att skapa goda betingelser för en självständig verksamhet. Genom att slå vakt om yttrandefriheten och den fria konkurrensen bidrar statsmakterna till att enskilda massmedier kan utvecklas enligt sina egna förutsättningar.

¹ Prop. 1996/97:3 s. 29.

1.2 Några avgränsningar/Nationella sändningstillstånd

Från bl.a. de kommersiella aktörernas sida har framförts önskemål om tillstånd att sända över hela landet, med analog eller digital teknik. Det har hävdats att sådana tillstånd skulle gynna tillståndshavarna för lokal radio då efterfrågan på rikstäckande annonsering är stor. Annonssörer som i dag avstår från att använda radion som reklammedium på grund av att den saknar nationell täckning skulle tillkomma. Efterfrågan på annonsutrymme skulle öka med ökade intäkter som följd. Därutöver skulle förutsättningarna för kommersiell radio och public service-radio bli mer lika. Om tillstånd skulle ges för kommersiella nationella digitala ljudradiosändningar skulle vidare lokalradions medverkan vid introduktionen av DAB underlättas liksom det framtida teknikskiftet.

De kommersiella aktörerna har även framfört önskemål om att själva få disponera en multiplex. Genom att reservera den regionala multiplexen för kommersiella sändningar skulle dels utrymme skapas för nationella kommersiella sändningar, dels önskemålet om en egen multiplex kunna tillgodoses. Sveriges Radio (SR) har av regeringen tilldelats utrymme för sina lokala sändningar i den regionala multiplexen.

Utredningen delar bedömningen att det framtida teknikskiftet skulle underlättas om nationella digitala sändningstillstånd infördes för kommersiell radio. Utredningens uppdrag avser emellertid den kommersiella lokalradion. Att föreslå nationella sändningstillstånd omfattas således inte av utredningens uppdrag.

Som redan har angivits har SR tilldelats utrymme för åtminstone en kanal i den regionala multiplexen. Enligt utredningens mening är det angeläget att de kommersiella bolagen, vid den fortsatta utbyggnaden, ges möjlighet att själva disponera en egen multiplex.

Det har inte ingått i utredningens uppdrag att föreslå några regler för närradion.

2 Gällande rätt

2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen

Enligt 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) har varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram genom tråd. Denna rätt hindrar inte att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning eller om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på bl.a. hets mot folkgrupp.

3 kap. 2 § första stycket YGL anger att sändningar av radioprogram som sker på annat sätt än genom tråd kan regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Eftersom utrymmet för radiosändningar i etern är begränsat har det ansetts omöjligt att vidhålla etableringsfriheten, en av de tryckfrihetsrättsliga grundsatserna. Bestämmelsen medger att närmare regler om rätten att sända radioprogram meddelas i villkor och avtal (prop. 1990/91:64 s. 80 ff.).

Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenser tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet (3 kap. 2 § andra stycket)¹. Bestämmelsen syftar inte till att begränsa användningen av radiofrekvenser för andra ändamål än programverksamhet eller att mera i detalj styra hur radiofrekvensspektrum tas i anspråk för programverksamhet. Hänsyn kan tas till behovet av frekvenser för kommunikationsradio, annan trafik från person till person eller användning av radio för räddningstjänst m.m. samt för andra sådana användningar av tekniken för radiosändningar som inte är av egentlig betydelse från yttrande- och informationsfrihetssynpunkt².

3 kap 3 § hänvisar till 2 kap 12 § andra–femte styckena och 13 § regeringsformen när det gäller sådana begränsningar i sändningsrätten som avses i 1 och 2 §§ YGL.

¹ Jfr. 2 kap. 12 § andra och femte styckena och 13 § regeringsformen.

² Prop. 1990/91:64 s. 116.

Frågor om rätt att sända radioprogram skall kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare (3 kap. 5 §). Det gäller t.ex. frågor om att frånta någon ett tillstånd att sända radioprogram lika väl som frågor om att välja tillståndshavare.

Det får inte förekomma att något som är avsett att framföras i ett radioprogram eller en ljudupptagning först måste granskas av en myndighet eller något annat allmänt organ (1 kap. 3 §). Det innebär att ingripanden mot överskridande av gränserna för vad som är tillåtet att framföra i ett radioprogram eller en ljudupptagning kan äga rum först i efterhand. Utrymme för sanktioner mot överträdelser av föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända program i trådlös ljudradio och TV-program ges med stöd av 3 kap 2 § första stycket YGL.

Det är den som sänder radioprogram samt den ansvarige utgivaren som avgör vad som skall förekomma i programmen (3 kap. 4 § jämte 4 kap. 3 §).

Enligt 3 kap. 6 a–d §§ lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden ankommer det på innehavaren av ett tillstånd att sända lokalradio att utse en utgivare för hela programverksamheten. Anmälan om vem som är utgivare skall lämnas till Radio- och TV-verket.

2.2 Regeringsformen

I regeringsformen (RF) 2 kap 12 § andra och femte styckena och 13 § anges under vilka förutsättningar de grundläggande fri- och rättigheterna får begränsas. De nu nämnda bestämmelserna i RF innebär i huvudsak att begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle, att begränsning skall stå i proportion till syftet och inte utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen, att den inte får göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning, att begränsningar får göras endast med hänsyn till vissa närmare angivna betydelsefulla hänsyn och att begränsningen i övrigt får göras endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

2.3 Radio- och TV-lagen

Radio- och TV-lagen (1996:844) innehåller föreskrifter om sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Den omfattar såväl marksändningar som trådsändningar (kabelsändningar) och satellit-sändningar.

Tillstånd krävs för att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz (2 kap. 1 §). Enligt 2 kap. 2 § meddelar regeringen tillstånd att sända ljudradio till hela landet och lokala digitala ljudradiosändningar. Däremot är det Radio- och TV-verket som meddelar tillstånd att sända lokalradio enligt lokalradiolagen och närradio.

De sändningstillstånd som regeringen meddelar får förenas med villkor. Dessa villkor kan bl.a. innebära att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt. Villkor får även avse skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet under en viss minsta tid, att använda viss sändningsteknik och viss radiosändare, att sända ett mångsidigt programutbud, att regionalt sända och producera program (3 kap. 1 och 2 §§). Villkor för sändningstillstånd kan vidare innehålla förbud mot reklam eller sponsrade program (3 kap. 3 §) eller innebära att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som erhåller tillstånd inte får förändras mer än i begränsad omfattning (3 kap. 4 §).

I 4 kap. regleras sändningar för närradio.

I 5 kap. 1 § finns en definition av lokalradio intagen. ”Med lokalradio avses andra tillståndspliktiga lokala ljudradiosändningar än sådana som kräver tillstånd av regeringen eller som får ske endast under en begränsad tid enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket eller som är närradio”. Vidare anges att bestämmelser om lokalradio finns i lokalradiolagen.

6 kap. handlar om sändningarnas innehåll m.m. Det stadgas bl.a. att ”Den som sänder ...ljudradioprogram efter tillstånd av regeringen skall se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet”(1 §).

I 7 kap. behandlas regler för reklam och annan annonsering, bl.a. skall varje sändning av annonser föregås och efterföljas av en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar (1 §). Vidare får annonser, som regel, sändas högst åtta minuter under en timme mellan hela klockslag (5 §) och det skall anges om programmet är sponsrat (9 §).

9 kap. reglerar granskning och tillsyn. Enligt 9 kap. 2 § övervakar Granskningsnämnden för radio och TV i efterhand om sända program

står i överensstämmelse med lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. Viss efterhandsgranskning utförs även av Konsumentombudsmannen och, beträffande frågan om sända program innehåller våldsskildringar och pornografiska bilder, av Justitiekanslern.

I 10 kap. behandlas straff och avgifter m.m. Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet sänder program trots att tillstånd krävs enligt lagen, döms till böter eller fängelse i högst sex månader (1 §). Den som åsidosatt villkor om annonser och sponsrade program kan ådömas särskild avgift (5 §). Avgiften uppgår till lägst 5 000 kronor och högst 5 miljoner kronor. Den bör dock inte överstiga 10 % av den sändandes årsomsättning. När avgiftens storlek fastställs skall bl.a. beaktas de intäkter den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen. Under vissa förhållande kan marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagen utgå (7 §).

Granskningsnämnden för radio och TV, Justitiekanslern och Radio- och TV-verket äger, under angivna förutsättningar, rätt att meddela föreläggande, ev. i förening med vite, om vissa bestämmelser i lagen inte följs, t.ex. att ange beteckning för program som sänds enligt lagen (9–12 §§).

Tillstånd kan återkallas om tillståndshavaren väsentligen brutit mot föreskrifter om sändningarnas innehåll, reklamregler eller ett villkor som förenats med tillståndet om det inte framstår som alltför ingripande.

I 12 och 13 kap. anges hur ärenden om avgifter, vite och återkallelse handläggs, respektive hur beslut enligt lagen överklagas.

2.4 Lokalradiolagen

Lokalradiolagen (1993:120) innehåller föreskrifter om lokalradio varmed avses andra tillståndspliktiga lokala ljudradiosändningar än sådana som kräver tillstånd av regeringen eller som får ske endast under en begränsad tid enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket radio- och TV-lagen eller som är närradio.

Tillstånd för lokalradio meddelas av Radio- och TV-verket. Ett tillstånd för lokalradio innebär rätt att bedriva sådana sändningar som kan tas emot med god hörbarhet inom det sändningsområde som anges i tillståndet (4 §). Varje tillstånd omfattar ett sändningsområde. Flera tillstånd kan lämnas för samma sändningsområde, däremot bör det inte förekomma att den ansvariga myndigheten vid tillståndsgivningen delar upp sändningstiden mellan olika företag (prop. 1992/93:70 s. 14).

Ingen kan, vare sig direkt eller indirekt, få mer än ett tillstånd (5 §). Motsvarande reglering har tidigare funnits i radio- och TV-lagen men har numera ändrats³.

Enligt lokalradiolagen 6 och 7 §§ kan varken staten, landsting, kommun, programföretag med tillstånd enligt radio- och TV-lagen eller någon som ger ut en dagstidning, direkt eller indirekt, få tillstånd. I prop. 1992/93:70 (s. 16) angav regeringen att dess strävan var att utforma reglerna för den nya lokalradion på sådant sätt att antalet självständiga röster skulle komma att väsentligen öka. Tillkomsten av självständiga, lokalt förankrade radioföretag borde underlättas samtidigt som en utveckling i riktning mot ett fåtal centralt kontrollerade kedjeföretag borde motverkas. Det var mot den bakgrunden de förslagna begränsningarna av rätten att få tillstånd skulle ses. Myndigheterna uteslöts från rätten att få tillstånd då lokalradion inte skulle fungera som språkrör för dessa. När det gällde företag med tillstånd enligt radio- och TV-lagen var motiveringen till begränsningen att främja mångfalden. Samma motivering gavs beträffande begränsningarna för dagspressen. Tillstånd till dagstidningsföretag att sända lokalradio medförde att företagen skulle kunna öka sitt inflytande över nyhetsförmedling och opinionsbildning och således motverka strävan efter att utöka antalet självständiga röster.

Tillståndsperioderna är åtta år och gäller till utgången av den tillståndsperiod under vilket det meddelats. Den första tillståndsperioden omfattar tiden från den 1 januari 1993 intill utgången av år 2000. Om tillståndshavaren så begär skall tillstånden förlängas med ytterligare en tillståndsperiod (8 §). Regeringen menade att det fanns flera skäl till att tidsbegränsa tillstånden. Ett skäl var att villkoren kunde behöva justeras efter en viss tid eftersom tidigare erfarenhet av kommersiella lokalradiosändningar saknades. Även tekniska förutsättningar eller andra förändringar kunde medföra att det fanns skäl att justera villkoren i olika avseenden, t.ex. sändningsområdenas omfattning. Regeringen påpekade, för tydlighets skull, att det av tekniska skäl kunde bli nödvändigt att ändra t.ex. sändarfrekvens under pågående tillståndsperiod (prop. 1992/93:70 s. 22 f.).

Sändningsområdenas omfattning och förändringar i dessa beslutas av Radio- och TV-verket. Vid tillståndsperiodernas slut är ändringar av sändningsområdena möjliga. För det fall en tillståndshavare motsätter sig ändring får sådan vidtas endast om ändrade tekniska förhållanden föranleder det eller den gällande indelningen annars framstår som olämplig (9 §). Enligt prop. 1992/93:70 (s. 13 f.) kan ändringar t.ex. behöva göras om efterfrågan på tillstånd på en viss ort inte kan

³ Prop. 1997/98:184 — Ändringar i radio- och TV-lagen m.m..

tillgodoses utan att omfattningen av andra sändningsområden ändras eller om befolkningsunderlaget inom vissa områden har visat sig vara otillräckligt. Vidare anges i propositionen att myndigheten, innan beslutas om en ändrad indelning, bör samråda med berörda tillståndshavare. Vid tillståndsperiodens slut bör myndigheten emellertid kunna besluta om en ändring även om någon av de berörda motsätter sig det. I de fall ändringarna inte är mer omfattande än att sändningsområdet framstår som väsentligen detsamma äger tillståndshavaren rätt till förlängning. Är ändringarna däremot genomgripande skall sändningsområdet utlysas som ledigt.

När ett tillstånd för ett sändningsområde blir ledigt till ansökan skall Radio- och TV-verket kungöra detta (11 §). I de fall två eller fler ansökningar kommer in skall de sökande beredas tillfälle att samordna ansökningarna. Om så inte kan ske kallas de sökande till offentlig auktion. Den som erbjuder sig att betala det högsta beloppet i årlig avgift erhåller sändningstillståndet (12–13 §§). Orsaken till att betalningsviljan blev kriteriet för urvalet angavs vara följande (prop. 1992/93:70 s. 23 f.).

”De flesta av de remissinstanser som är kritiska mot förslaget att låta de sökandes betalningsvilja avgöra valet förespråkar att det i stället skall ske en bedömning av de sökandes avsikter med verksamheten. Ofta hävdas att en sådan urvalsmetod kommer att leda till innehållsmässig mångfald medan ”auktionsmetoden” förutsätts få till följd att olika radiostationer kommer att sända ut ett likartat programutbud.

Regeringen finner inte denna argumentation övertygande. På de platser där det finns marknadsmässigt utrymme för mer än en lokalradiostation är det sannolikt att de olika stationerna kommer att sträva efter att hålla olika programprofil, som ett sätt att attrahera olika delar av publiken och därmed framstå som mer effektiva reklammedier. Det är också troligt att stationerna successivt kommer att justera sin programinriktning för att anpassa den till publikens önskemål. En urvalsmetod som innebär att den sökande måste förbinda sig att hålla en viss programprofil skulle hindra en sådan anpassning och därmed kunna få till följd att stationer med höga programambitioner tvingades bort från marknaden. Det verkliga resultatet skulle bli att mångfalden minskade i jämförelse med en situation då olika radiostationer fritt får bestämma sitt programinnehåll.

Till detta kommer att ett urval utifrån de sökandes planer och ambitioner skulle medföra ett oacceptabelt inslag av godtycke i tillståndsgivningen. Det avgörande för om en viss sökande skulle kunna få tillstånd skulle vara om han lyckades formulera sin ansökan

på ett sätt som tilltalar en myndighet. För att efterlevnaden av de gjorda åtagandena skulle kunna kontrolleras, något som skulle vara nödvändigt i ett system av antytt slag, skulle det vidare behöva upprättas en kontrollapparat med sanktioner mot den som inte uppfyllde sina löften. Inte heller detta skulle vara acceptabelt”.

Avgiften justeras årligen med hänsyn till rådande konsumentprisindex (15 §).

Om Radio- och TV-verket medger det får ett tillstånd överlåtas till någon annan, detta för att marknadsmekanismerna skall kunna verka (prop. 1992/93:70 s. 25). Är förvärvaren behörig skall sådant medgivande lämnas. Medges inte överlåtelsen är den utan verkan enligt lokalradiolagen. Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt lagen och som belöper på tiden efter beslutet om medgivande (18 §).

Ett tillstånd kan frånträdas varvid det ånyo utlyses som ledigt för ansökan. Om tillståndshavaren försätts i konkurs eller träder i likvidation upphör tillståndet att gälla (20 §). Om tillståndshavaren avlider upphör tillståndet att gälla tre månader efter dödsfallet (21 §).

Under minst en tredjedel av sändningstiden varje dygn skall sändas program som framställts särskilt för den egna verksamheten (22 § 1 st.). Regeln syftar till att slå vakt om programverksamhetens självständighet och lokala karaktär. Regeringen uttalade att det inte borde vara möjligt att använda en lokalradiostation till att enbart sända ut ett centralt producerat programutbud. Tilläts utvecklingen gå i den riktningen skulle yttrandemöjligheterna inte förbättras nämnvärt (prop 1992/93:70 s. 27).

De sändningar som tillståndshavaren svarar för skall ha en egen beteckning som skall anges minst en gång varje sändningstimme (22 § 2 st.)

Särskilda regler finns rörande omfattningen och utformningen av reklam och sponsring (24–27 §§).

Om tillståndshavaren inte inlett sändningar inom viss tid eller annars inte utnyttjar rätten att sända eller sänt endast i obetydlig omfattning får Radio- och TV-verket återkalla tillståndet. Verket skall vidare återkalla tillståndet om någon direkt eller indirekt förfogar över mer än ett tillstånd. Motsvarande gäller om staten, landsting, kommun eller ett programföretag med tillstånd enligt radio- och TV-lagen direkt eller indirekt förfogar över ett tillstånd. I de fall ett tillstånd meddelats eller en överlåtelse medgivits trots att en behörighetsbrist förelåg får tillståndet återkallas, men bara om beslutet om tillståndet eller medgivandet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Möjlighet till återkallelse föreligger inte om det är ett

tidningsföretag som förvärvat ett tillstånd. Beslut om återkallelse får meddelas endast om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande (28 §).

Radio- och TV-verket kan begära att tillståndshavare lämnar uppgifter om sitt innehav av aktier eller andelar i företag som har tillstånd att sända lokalradio och om avtal som har träffats med ett sådant företag. Företag kan av verket föreläggas att lämna uppgift om avtal som innebär att någon ensam har ett bestämmande inflytande i företaget. Verket har härvidlag rätt att förelägga vite (29 §).

Den tillståndshavare som inte i erforderlig utsträckning sänder program som framställs särskilt för den egna verksamheten kan vid vite föreläggas av Granskningsnämnden att följa bestämmelserna (30 §).

Både Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden har rätt att, vid äventyr av vite, begära att tillståndshavare lämnar ut referensinspelningar (31 §).

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet sänder program utan tillstånd, trots att sådant krävs enligt lagen, kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader (31 a §). Paragrafen innehåller även bestämmelse om förverkande.

I prop. 1995/95:160 (s. 134) konstaterades att vitessanktionen visat sig vara ett ineffektivt instrument för att upprätthålla bestämmelser och att göra överträdelser av ekonomiska skäl ekonomiskt olönsamma. För att införa en mer effektiv reaktion föreslogs att en särskild avgift skulle införas. Förslaget medförde ändringar även i lokalradiolagen. Vid brott mot bestämmelserna om reklam och sponsring kan därför, numera, en särskild avgift utgå (31 b §).

Den särskilda avgiften skall fastställas till lägst fem tusen kronor och högst 5 miljoner kronor. Avgiften bör dock inte överstiga 10 % av den sändandes årsomsättning under föregående räkenskapsår. När avgiftens storlek fastställs skall särskilt beaktas de omständigheter som legat till grund för prövning av frågan om avgift skall påföras samt de intäkter som den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen (31 d §).

Fråga om påförande av särskild avgift prövas av Länsrätten i Stockholms län på talan av Granskningsnämnden (31 e § första st.). Vid bedömandet om avgiften skall rätten särskilt skall beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning (31 b § andra st.).

I 31 c § anges att marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagen kan utgå.

Radio- och TV-verkets beslut om sändningsområden får inte överklagas. Övriga beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om inte annat förordnas gäller besluten omedelbart.

2.5 Lag (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio (Stopplagen)

Konstitutionsutskottet menade i sitt betänkande (1994/95:KU25) att lokalradion inte hade utvecklats enligt de intentioner som angivits i lokalradiopropositionen. Den målsättning som angivits i propositionen hade inte alls uppnåtts. De regler som skulle motverka en dominans på marknaden av ett fåtal kapitalstarka kedjeföretag hade visat sig vara otillräckliga. Utskottet ansåg därför att det var nödvändigt att se över lagstiftningen. Medan detta arbete pågick var det nödvändigt att hejda den pågående utvecklingen, eftersom det skulle bli svårare att bryta koncentrationen ju längre den pågick. Utskottet föreslog därför en särskild lag om saken med innebörd att några nya tillstånd enligt lokalradiolagen inte skulle meddelas intill utgången av år 1995. Inte heller skulle sändningstillstånd som frånträtts eller som återkallats delas ut på nytt. Rätten att överlåta tillstånd skulle dock kvarstå oförändrad. Avsikten med förslaget var att hindra en fortsatt koncentration av ägande och nätverksbildning.

Lagrådet ifrågasatte om lagförslaget var förenligt med yttrande-frihetsgrundlagen eftersom lediga radiofrekvenser, åtminstone under en övergångstid skulle stå outnyttjade.

Efter begäran av tio av riksdagens ledamöter förklarades lagförslaget vilande i tolv månader.

Efter en förnyad hemställan från Konstitutionsutskottet (bet. 1995/96:KU16) antogs lagen.

Lagen har sedermera förlängts vid två tillfällen.

I proposition 1998/99:1 Budgetpropositionen för 1999 under utgiftsområde 1 föreslogs att lagen skulle förlängas till utgången av år 2000. Konstitutionsutskottet beslutade att inhämta lagrådets yttrande över förslaget. Lagrådet ifrågasatte om sådana särskilt viktiga skäl som avses i 2 kap. 13 § regeringsformen kan anses föreligga för en ytterligare förlängning av stopplagen. Mot bakgrund av utredningens pågående arbete uttalade emellertid lagrådet att den inte ville motsätta sig att stopplagens giltighetstid förlängdes en sista gång i avvaktan på att ny lagstiftning antas av riksdagen.⁴ Konstitutionsutskottet tillstyrkte förslaget och riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 1998/99:KU14, rskr. 1998/99:97).

⁴ Lagrådet, sammanträde 1998-11-16.

2.6 Lagen om radiokommunikation

Eftersom tillgången på frekvenser är begränsad och radiovågorna inte stannar vid de nationella gränserna har staten ett övergripande ansvar för frekvensanvändningen nationellt såväl som internationellt. Lagen, som syftar till att främja ett effektivt nyttjande av möjligheterna till radiokommunikationer och andra användningar av radiovågor, innehåller bestämmelser om innehav och användning av radiovågor för kommunikation m.m. Vid tillämpningen av lagen skall radiokommunikationens betydelse för yttrandefriheten och informationsfriheten beaktas särskilt (1 §).

Regleringen bygger på tillståndsplikt beträffande innehav och användande av tekniska anordningar för sändning. Post- och telestyrelsen är tillståndsmyndighet och ansvarar även för den nationella frekvensplaneringen. Enligt 9 § skall tillstånd beviljas om inte vissa angivna hinder föreligger.

Eftersom lokalradioverksamhet kräver tillstånd från Radio- och TV-verket får tillstånd att inneha och använda radiosändare för sådana utsändningar (tekniskt tillstånd) beviljas först efter det att programtillstånd meddelats (9 § andra stycket). Det gäller således en dubbel tillståndsplikt för den som vill sända lokalradio. Det tekniska tillståndet kan beviljas en fristående operatör som tillhandahåller tekniken för programföretagets sändningar.

Enligt 11 § andra stycket skall det tekniska tillståndet, när det behövs, förenas med villkor angående t.ex. den frekvens sökanden tilldelats, om frekvensutrymmet skall delas med någon annan samt om radiosändarens beskaffenhet.

Ett meddelat tillstånd gäller för bestämd tid. Vid bestämmande av tillståndstiden skall, vad gäller lokalradio, programtillståndet särskilt beaktas (12 §).

Lagen ger viss möjlighet att återkalla eller förändra beviljade tillstånd (13–14 §§), t.ex. på grund av att nya användare tillkommer eller på grund av förändringar inom radiotekniken.

Lagen ger inte Post- och telestyrelsen rätt att ta initiativ för att införa digital teknik, men möjliggör en hantering av frågor kring tekniken när den väl införts.

2.7 Förordningen (1995:1020) om digitala ljudradiosändningar

Enligt 1 § skall föreskrifterna i förordningen tillämpas vid fördelning av sändningstillstånd för digitala ljudradiosändningar. I förordningen anges att regeringen fastställer vilket sändningsutrymme för digitala ljudradiosändningar som skall upplåtas till privata programföretag (2 §). Därefter skall Radio- och TV-verket utlysa tillstånden (3 §). Till ansökan skall bifogas en kortfattad beskrivning av hur sökanden tänker utforma och finansiera programverksamheten samt vilken överföringskapacitet den kräver (4 §). Efter ansökningstidens utgång skall verket överlämna dessa till regeringen för prövning. Till ansökningarna skall verket foga ett motiverat förslag till fördelning av tillstånden. I de fall inte samtliga sökande kan beredas sändningsutrymme bör ingen sökande föreslås få mer än ett tillstånd. Vidare bör förslaget utformas så att utrymme finns för program av olika karaktär, bl.a. med anknytning till sändningsområdet (6 §).

2.8 EU

Inom den europeiska gemenskapen saknas bestämmelser om ljudradion. Gemenskapens portalstadganden kan emellertid vara av betydelse för ljudradion, t.ex. Romfördragets artikel 59 – regeln om fri handel med tjänster.

Beträffande programinnehåll och sändningsverksamhet för television finns däremot Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv (89/552/EEG) om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television.

I direktivet betraktas televisionssändningar som en tjänst. Bl.a. för att stärka den europeiska programproduktionen anger direktivet att bortsett från nyheter, sport, tävlingar, reklam, teletexttjänster och text-TV, skall medlemsstaterna, där så är praktiskt möjligt, säkerställa att programföretagen reserverar en övervägande del av sin sändningstid för europeiska produktioner. Där så är möjligt skall 10 % av sändningstiden eller 10 % av programföretagets budget, bestå av europeiska program av fristående producenter⁵.

⁵ Direktivet, art. 4 och 5.

3 Tidigare överväganden och förslag m.m.

3.1 Den lokala radion – Betänkande av Lokal- och närradiokommittén (SOU 1996:176)

I oktober 1995 tillsattes den parlamentariska kommittén (KU 1995:04) om lokal- och närradio under ordförandeskap av riksdagsledamoten Kurt Ove Johansson. Kommittén överlämnade i november 1996 betänkandet Den lokala radion (SOU 1996:176). Betänkandet innehöll förslag dels beträffande lokalradion, dels beträffande närradion.

Kommittén menade, efter kartläggning av förhållandena i lokalradion, att endast en mycket liten del av tillståndshavarna verkade under förhållanden som i alla delar sammanföll med tankarna bakom reformen. De lokala stationerna var till övervägande del starkt beroende av eller del av centrala programnätverk. Omkring hälften av tillståndshavarna förmedlade rikssändningar, ibland kompletterade med mindre regionala eller lokala fönster. Endast i mindre omfattning bestod programutbudet av lokalt inriktade program. Ägandet var koncentrerat.

Enligt kommittén bestod tendensen mot en ökad användning av gemensamt programmaterial samtidigt som koncentrationen i ägandet successivt ökade. Genom närstående bolag eller privatpersoner hade de starka ägarbolagen i de olika näten övertagit allt större andelar i tillståndshavarbolagen. I de fall direkta överlåtelser kommit till stånd var köparna redan etablerade på marknaden.

Kommittén menade att statens möjlighet att genomföra lagändringar under löpande tillståndsperiod var begränsad förutom vad avsåg smärre förändringar beträffande programregler. Efter utgången av den löpande tillståndsperioden var det däremot möjligt att ändra lagstiftningen och fullt ut genomföra kommitténs förslag.

Kommittén föreslog – såvitt gällde lokalradioverksamheten – att auktionerna av tillstånd skulle ersättas med ett urvalsförfarande baserat på tre huvudsakliga kriterier; programverksamhetens inriktning, ägarförhållandena och finansieringen. Tillståndsmyndigheten skulle eftersträva att det totala medieutbudet inom sändningsområdet skulle uppvisa mångfald, i form av innehåll och åsikter. Med en sådan grundsyn kunde programverksamheten skifta från plats till plats. En sökande som ville bedriva nischradio kunde ges försteg i områden där det sedan tidigare rådde en bred täckning av det lokala samhällets händelser, exempelvis i form av flera lokaltidningar och en ortsinriktad närradio. Saknade sändningsområdet lokaltidning skulle däremot den sökande prioriteras som avsåg att spegla lokalsamhällets händelser. Att en sökande strävade efter en hög andel egenproducerat material borde vanligen ses som en positiv omständighet. Urvalet skulle ske utifrån sökandens egna förslag.

Ett brett och lokalt förankrat ägande skulle eftersträvas, varför en hög grad av ägarsamband med andra radio- och TV-bolag kunde vara till nackdel för en sökande.

Ett grundläggande krav för tillstånd var en finansiering som garanterade viss ekonomisk uthållighet.

Tidigare lokalradioverksamhet föreslogs också vara av betydelse, inte bara för att ett tidigare tillståndsinnehav skulle medföra försteg då sökandena var jämbördiga utan även vid bedömning rörande programverksamhetens inriktning och förverkligande.

Genom att lagfästa urvalskriterierna och se till att tillståndsmyndighetens ledamöter skulle besitta integritet och erforderlig kompetens skulle en hög grad av förutsebarhet erhållas och godtyckliga avgöranden kunna undvikas menade kommittén (s. 105 f.).

Fortsatta auktioner av sändningstillstånd skulle hindras genom att den s.k. stopplagen förlängdes.

Radio- och TV-verket skulle även fortsättningsvis ha hand om tillståndsgivningen. Beslut i tillståndsärenden skulle fattas av en nämnd knuten till Radio- och TV-verket. Nämnden skulle tillsättas av regeringen och bestå av sju personer med oberoende ställning och med särskild kompetens för uppgiften. Ordföranden föreslogs ha domar-kompetens. Förutom ekonomiska och juridiska experter föreslogs att även ledamöter med särskilt goda förutsättningar att bedöma frågor inom media, yttrandefrihet och mångfald skulle ingå i nämnden. Branschföreträdare eller representanter för andra organiserade intressen skulle däremot inte ingå i nämnden.

Nämnden skulle även pröva återkallelse av sändningstillstånd, ägarförhållanden och förändringar av programverksamhetens inriktning.

Någon ändring beträffande de generella reglerna om ägande föreslogs inte, då det var angeläget att reglerna harmoniserade med radio- och TV-lagen. Samma formulering av ägarbegränsningar återfinns i nämnda lag beträffande regeringens tillståndsgivning. Däremot skulle ägarförhållandena beaktas som en omständighet av betydelse för urvalet vid tillståndsgivningen.

Kommittén menade att det var nödvändigt med en i grunden restriktiv inställning till förändringar av ägande och programprofil under löpande tillståndsperiod, bl.a. för att motverka att en sökande skaffade sig tillstånd genom att lämna felaktiga uppgifter. Ett tillstånd skulle därför inte kunna överlåtas. Även om samma invändningar kunde resas beträffande överlåtelser av aktier eller andelar eller träffande av avtal som förändrar ägarbilden menade kommittén att det kunde finnas ett stort praktiskt behov att kunna genomföra förändringar i ägarkretsen. Ägarförändringar skulle därför bli möjliga i begränsad omfattning under tillståndsperioden och efter godkännande av myndigheten. Avsikten med prövningen skulle vara att motverka dels otillåtet ägande enligt lagens generella regler, dels att en sökande skaffade sig ett tillstånd i syfte att överföra ägandet till annan. I de fall tillståndshavaren var ett aktiebolag vars aktier var föremål för allmän handel menade kommittén att Radio- och TV-verket, tillsammans med tillståndshavaren, i förväg borde kunna finna en lösning på de komplikationer som kunde komma att uppstå. Kommittén menade att den föreslagna modellen för tillståndsgivning motverkade ägarkoncentration redan vid tillståndsgivningen och genom en restriktiv hållning till ägarförändringar.

Även eventuella förändringar i programverksamhetens inriktning skulle få ske först efter myndighets godkännande. Skulle det totala medieutbudet gynnas av den förändrade inriktningen skulle emellertid även större förändringar tillåtas. Med hänsyn till konkurrerande sökande borde emellertid myndigheten vara särskilt återhållsam med att godkänna förändringar om det var tveksamt om tillståndshavaren skulle ha fått tillståndet med den nya inriktningen (s. 109).

Regeln att en tredjedel av programmen skall vara framställda särskilt för den egna verksamheten föreslogs ändrad på så sätt att sändningen skulle ske under dagtid (s. 108). En redaktionell bearbetning av viss kvalitet borde krävas för att ett program skulle anses vara framställt för den egna verksamheten. Det egna materialet skulle klart skilja sig från övrigt material, exempelvis genom form eller innehåll. Regeln föreslogs träda i kraft under löpande tillståndsperiod.

Tillstånden föreslogs löpa i fem år. De nuvarande tillstånden upphör formellt att gälla vid utgången av år 2000. Enligt lokalradiolagen skall dessa förlängas på begäran av tillståndshavare. I tillstånden som Radio-

och TV-verket beviljat anges att dessa gäller för tiden fram till år 2001. Kommittén menade att det var legalt möjligt att genomföra dess förslag när de nuvarande tillstånden löper ut. Ur allmän synvinkel menade kommittén att det var lämpligt att de nuvarande tillståndshavarna kunde ges ett försteg vid nästa ansökningstillfälle. Rätten för en tillståndshavare att få förlängt tillstånd med ytterligare en tillståndsperiod föreslogs således ersättas med en möjlighet till försteg vid fördelning av tillstånd.

Kommittén föreslog vidare att sändningsområdena skulle utvidgas. Den menade att ett större antal tillstånd inom samma sändningsområde skulle kunna medföra ett ökat utbud genom att tillståndshavare profilerar sig och söker smalare målgrupper. En förutsättning var dock att befolkningsunderlaget var tillräckligt stort. Kommittén föreslog därför att sändningsområdena ändrades så att de gav ett befolkningsunderlag om minst 150 000 personer, helst betydligt fler. Vid indelningen skulle eftersträvas att sändningsområdena sammanföll med de som gäller för den digitala ljudradion och SR:s regionala sändningar. Detta skulle underlätta införandet av den digitala tekniken. Samtidigt föreslogs att antalet tillstånd i varje sändningsområde skulle bli fler och bestämmas i förhållande till befolkningsunderlaget. Visserligen beräknades antalet tillstånd bli något färre men genom att de nya reglerna motverkade central programproduktion och centralt ägande skulle antalet egentligt självständiga tillståndshavare ändå öka (s. 110).

För att bl.a. underlätta nyetableringar föreslogs att avgifterna skulle sättas ned till att bli ca en tredjedel av dagens belopp. Befolkningsunderlaget i sändningsområdet skulle utgöra grund för beräkningen av avgifternas storlek. Genom att upplåta två till tre tillstånd för nationell kommersiell radio skulle det beräknade ekonomiska bortfallet (80–90 miljoner kr årligen) kunna finansieras.

Förutom de redan tillämpliga sanktionerna föreslog kommittén att det skulle bli möjligt att återkalla tillstånd när ägarförändringar eller förändringar av programverksamhetens inriktning skett utan Radio- och TV-verkets godkännande. Återkallelse skulle dock inte få ske om åtgärden framstod som alltför ingripande. Kommittén menade att återkallelse på grund av ändrad programinriktning vanligen skulle framstå som alltför ingripande. Med det föreslagna urvalsförfarandet och de korta tillståndsperioderna kom frågan emellertid naturligen upp i samband med att nya tillstånd skulle beviljas.

Programverksamheten skulle följas upp av Granskningsnämnden för radio och TV. Den tillståndshavare som visade sig vara försumlig beträffande programintentioner och i andra avseenden skulle kunna förlora sitt försteg till nytt tillstånd under efterföljande period.

Besluten om tillståndsgivning föreslogs kunna överklagas direkt till regeringen. Övriga myndighetsbeslut skulle enligt förslaget även fortsättningsvis kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

3.1.1 Remissutfallet

Allmänt

Ett flertal remissinstanser menade att kommitténs uppdrag givits för tidigt med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen och mot bakgrund av att verksamhet av lokalradions typ behöver lång tid på sig för att utvecklas. Några menade att marknadskrafterna på egen hand skulle driva en utveckling av programverksamheten i riktning mot mer lokala inslag. Kommitténs analys av de faktorer som lett fram till förhållandena på marknaden kritiserades av flera remissinstanser som otillräcklig. En instans befarade att kommitténs förslag inte skulle förhindra en fortsatt utveckling av den privata radion i samma riktning som hittills, utan till och med komma att driva på förloppet. Några remissinstanser betonade vikten av att lokalradiofrågorna sattes in i en analys av hela det mediepolitiska området. Rådet för mångfald inom massmedierna förordade t.ex. en ny utredning med ett bredare angreppssätt. Konkurrensverket menade att det var av grundläggande betydelse att det klarlades vilka mål som gäller för lokalradion och huruvida dessa är realistiska och mätbara. Verket, som menade att förslagets förenlighet med bestämmelserna om de fyra friheterna borde prövas, efterlyste ett resonemang och en analys av de alternativa medel som står till buds för att nå målet för lokalradions verksamhet.

Flera instanser menade att betänkandet stred mot principerna om yttrandefrihet och rättssäkerhet eller mot grundläggande avtalsrättsliga principer. Tidningsutgivarna (TU) menade att betänkandet väckte allvarliga och grundläggande frågor om statsmaktens syn på yttrandefrihet, avtalsfrihet och grundläggande fri- och rättigheter. Statens uppgift är att säkerställa yttrandefriheten från ingrepp, i första hand från staten själv, och inte att, i syfte att styra innehåll och utveckling, söka reglera vare sig vem som skall få begagna sig av samma yttrandefrihet eller innehållet som sådant. Att etableringsfriheten skulle vara sekundär i förhållande till de yttrandefrihetliga syftena med lagstiftningen visade dessutom att kommittén missförstått etableringsfriheten som en del av yttrandefriheten.

Urvalsförfarandet

Remissinstanserna var i huvudsak tveksamma till kommitténs förslag att tillståndsgivningen och därtill anknutna frågor skulle handhas av en nämnd. Kammarrätten i Stockholm menade att detta lämnade utrymme för godtycke. Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet menade att en nämnd riskerade att få en sammansättning som återspeglar politiska synsätt som i sin tur riskerar att påverka vilka stationer som tilldelas sändningstillstånd. TU ansåg att en statlig smaknämnd stred mot det grundläggande synsättet på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Radioutgivareföreningen (RU) menade att en nämnd innebar möjlighet till direkt censur och skapade villkor under vilket det var omöjligt att driva radioföretag.

Justitiekanslern (JK) ansåg att kommitténs förslag om ett urvalsförfarande baserat på de tre kriterierna programverksamhetens inriktning, ägarförhållanden och finansiering var mindre väl förenligt med YGL:s bestämmelser om förbud mot förhandsgranskning och censur samt vad som annars gäller för bestämmande av innehållet i radioprogram. JK menade vidare att förslaget öppnade för värderingar vid tillståndsprövningen som inte torde ha någon egentlig förankring i den svenska traditionen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Hovrätten över Skåne och Blekinge ansåg att det fanns risk för att förfarandet skulle strida mot regeringsformen samt Europakonventionen. TU menade att kravet på programförklaring som skall läggas till grund för urvalsbedömningen saknar grundlagsstöd och strider mot censurförbudet. Konkurrensverket menade att urvalsmetoden var diskutabel och framhöll det väsentliga i att urvalet grundades på objektiva kriterier.

Kammarrätten i Stockholm som ansåg att den föreslagna lagtexten inte kunde ligga till grund för en bedömning av om en sökande uppfyllde kriterierna för att få tillstånd efterlyste en definition av begreppet "programverksamhet", en angivelse av hur ägarförhållanden och finansiering skall beaktas vid tillståndsgivningen och en precisering av stadgandet att tillstånden, i det fall det finns flera sökanden än tillstånd skulle fördelas så att utbudet präglas av "mångfald till innehåll som ägande".

Egenproducerat material

Kommitténs förslag att det egenproducerade programmet skulle sändas dagtid mellan kl 06.00–18.00, med ikraftträdande från den 1 januari 1998, mötte delade reaktioner. RU menade att det ur yttrande-

frihetssynpunkt var en principiell förändring av rådande villkor som gick stick i stäv med den dåvarande lagstiftningen. Föreningen ansåg även att förslaget kunde utgöra ett hinder för etableringsfriheten inom EU. Även TU avstyrkte förslaget och menade att den föreslagna förändringen kunde få konsekvenser för tillståndsinnehavarna som dessa knappast kunnat förutse när de skaffade koncessionen. Granskningsnämnden för radio och TV var däremot positiv till förslaget och anförde att ”bestämmelsen torde komma att medföra en klar förändring när det gäller utformningen av det egenproducerade materialet, då det av konkurrensskäl inte torde vara intressant för lokalradiostationerna att under dessa attraktiva sändningstider uppfylla tredjedelskravet genom att spela samma musikstycken i olika ordningsföljd.”. Kammarrätten i Stockholm och Konkurrensverket ansåg att förslaget inte borde genomföras under löpande tillståndsperiod.

Förändring av programverksamhetens inriktning

Förslaget att förändring av programverksamhetens inriktning fick ägarum först efter myndighetens godkännande ansåg ett flertal remissinstanser strida mot yttrandefrihetliga grundprinciper. Konkurrensverket ifrågasatte om uppföljning av programverksamhet är förenligt med YGL. Sveriges Reklamförbund framhöll att om en idé som givit tillstånd inte fungerar måste en tillståndshavare ges möjligheten att omformulera sin idé för att nå nya lyssnare och därmed nya annonsörer. Möjligheten att vid slutet av varje tillståndsperiod reglera tillstånden utifrån innehållskrav torde vara tillräcklig som kontrollfunktion.

Ändring av sändningsområden

Kommitténs förslag om ändrade sändningsområden med färre tillstånd mötte blandade reaktioner. Radio- och TV-verket efterlyste en analys av frågan om det var tekniskt möjligt att bestämma nya och större sändningsområden. Post- och telestyrelsen framhöll att användningen av rundradiobanden är internationellt reglerad och att möjligheten till förändring därmed är begränsad. Teracom AB menade att förslaget innebar att antalet frekvenser och antalet tillstånd måste ökas vilket torde bli mycket svårt. Bolaget var emellertid positivt inställt till kommitténs strävan efter att åstadkomma sändningsområden som liknade de regionala DAB-områdena. Eftersom det inte fanns något som tydde på att frekvensskäl gjorde det nödvändigt med den föreslagna minskningen menade Juridiska fakulteten vid Lunds universitet att förslaget

rimmade illa med yttrandefrihetens grundsatser. TU menade att förslaget saknade lagstöd. RU framhöll att kommitténs mål att ytterligare öka mångfalden bättre skulle uppnås om antalet tillstånd i stället ökade. Sveriges Köpmannaförbund menade att fler tillstånd borde ställas till förfogande inom ramarna för ett auktionssystem.

När det gällde kommitténs förslag till uttag av avgifter menade en instans att det var olämpligt med en avgift baserad på antalet potentiella lyssnare eftersom den motverkar radiostationer med inriktning mot smalare publik.

Tillståndsperiodens längd

Kommitténs förslag att efter utgången av nuvarande tillståndsperiod förkorta tillståndsperioderna till fem år mötte omfattande kritik. Flera instanser menade att förslaget stred mot såväl grundläggande avtalsrättsliga principer som rättssäkerhetsprinciper, bl.a. förbudet mot retroaktiv lagstiftning. Några instanser framhöll att förslaget innebar att tillstånd skulle ges för en alltför kort tid för att gjorda investeringar skulle hinna ge avkastning vilket skulle förhindra ett seriöst engagemang i lokalradioverksamhet. Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet menade att förslaget hade en expropriationsliknande karaktär och framstod från ett civilrättsligt betraktelsesätt som kontraktsbrott. Fakulteten menade att tanken att tillståndshavarna skulle kunnat räkna med att lagstiftningen förändrades framstod som märklig med beaktande av de ekonomiska insatser staten krävde vid tillståndsgivningen. Fakulteten erinrade även om EG-rättens allmänna rättssäkerhetsprincip och skydd för berättigade. Radio- och TV-verket menade att kommittén alltför oreflekterat hade avfärdat en ordning med parallella system. Kammarrätten i Stockholm ansåg att det brast i analysen av de rättsliga och ekonomiska konsekvenserna av förslaget.

Överlåtelse

Kommitténs förbud mot överlåtelse av tillstånd antingen direkt eller indirekt avstyrktes av flera remissinstanser. RU menade att förslaget stred mot aktiebolagslagens bestämmelser om aktiers fria överlåtbarhet och framhöll att ett återtagande av det enligt den nu gällande lagen förvärvade tillståndet vid överlåtelse av aktier i ett lokalradiobolag eller vid tillståndshavares död närmast kunde jämföras med expropriation. RU påpekade även att förslaget medförde en stor osäkerhet för radiostationers anställda, kunder och leverantörer.

Övriga synpunkter

Flera remissinstanser menade att ett genomförande av förslagen kommer att medföra ersättningsskyldighet för staten. JK ställde sig tveksam till kommitténs slutsatser i denna fråga och menade att den inte belysts tillräckligt. Hovrätten över Skåne och Blekinge menade att staten, genom att bevilja sändningstillstånd till högstbjudande, hade skapat en rättighet för förvärvaren som staten har haft inkomst av. Förvärvaren har vid förvärvet förlitat sig på att han haft en ovillkorlig rätt att få det förvärvade tillståndet förlängt, i vart fall utan konkurrens från andra sökande. Enligt hovrättens mening borde det införas bestämmelser om rätt till ersättning för de tillståndshavare som i princip, enligt gällande lagstiftning, varit berättigade till förlängning och som, om förslaget skulle genomföras, förlorar sändningsrätten från år 2001. En sådan ersättning kunde tänkas vara en förutsättning för att omläggningen av tillstånden skall vara godtagbar enligt artikel 1 i tilläggsprotokollet till Europakonventionen av den 20 mars 1952. RU menade att det saknades stöd i lag för utredningens förslag och förutsåg att mycket höga ersättningskrav skulle riktas mot staten om tillståndshavarna vägrades rätten till förlängning. Denna bedömning delades av Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet och TU.

Flera remissinstanser var kritiska till kommitténs genomgång av konsekvenser och kostnader. JK konstaterade att en diskussion om statens ersättningsskyldighet och dess kostnader och konsekvenser för förslaget inte berörts. Riksrevisionsverket, som konstaterade att förslaget innebar ett statligt risktagande, menade att en genomgång av vilka kostnader staten riskerar få vid en eventuell skadeståndsprocess borde ingå i beslutsunderlaget.

Rådet för mångfald inom massmedierna konstaterade att den privata lokalradions utveckling mot nationella nätverk och standardiserat innehåll kunde, med den utformning som lagstiftningen fått, förutses redan från början. Rådet ifrågasatte om inte privat nationell radio borde tillåtas. Därmed skulle regelverket ansluta sig närmare till den verklighet som föreligger idag och som kan beräknas råda inom överskådlig framtid. Rådet menade vidare att innehållet är den viktigaste frågan för radion, inte ägarstrukturen. Tidningsdöden har i Sverige lika litet som i andra länder kompensats av lättillgänglig och åsiktsmässigt förankrad radio eller andra medier. Från yttrandefrihetssynpunkt är just förverkligandet av nytt utrymme för en mångfald av meningar och åsikter huvudproblemet i fråga om radio. Rådet efterlyste därför andra, mer konsumentrelaterade än annonsörsrelaterade former av finansiering. Metoder att mer medvetet styra över finansieringen mot direkta konsumentval istället för reklamfinansiering, exempelvis genom att reklam

avgiftsbeläggs i utbyte mot subventionering av konsumentabonnemang etc, skulle också kunna prövas, menade rådet.

Sveriges Reklamförbund ifrågasatte varför staten skulle införa ny lagstiftning vid detta tillfälle istället för att vänta ut den andra tillståndskperioden.

3.2 Proposition 1994/95:170 – Digitala ljudradiosändningar

I proposition 1994/95:170 – Digitala ljudradiosändningar – angav regeringen att den digitala tekniken, som var överlägsen den analoga tekniken, var mogen att tas i bruk. Fördelarna med DAB-tekniken skulle bäst tas tillvara om de analoga FM-sändningarna (87,5–108 MHz) lades ner och ersattes med DAB-sändningar. En förutsättning härför var emellertid att de analoga ljudradiosändningarna inom frekvensbandet avvecklades. Ett sådant beslut skulle få omfattande konsekvenser, genom att mottagare för analoga sändningar skulle behöva ersättas med nya. Ett beslut om att byta sändningsteknik för ljudradio skulle därför inte kunna fattas innan det fanns omfattande erfarenhet av den nya tekniken. Under ett övergångsskede måste digitalsändningarna därför placeras i andra frekvensområden. I Europa har fyra frekvensområden, nämligen TV-kanal 2–4 (47–68 MHz) FM-bandet (87,5–108 MHz), TV-kanal 12–13 (223–240 MHz) och 1,5 GHz-bandet (1452–1467 MHz) pekats ut som möjliga.

Regeringen menade att beslut om en eventuell övergång till ny sändningsteknik för ljudradio i Sverige kunde fattas först när sändningarna hade pågått i åtskilliga år. En första meningsfull bedömning skulle kunna göras först när sändningarna hade pågått i åtminstone två år. I propositionen föreslogs därför en försöksverksamhet med digitala ljudradiosändningar. Försöksverksamheten borde påbörjas under hösten 1995, inledningsvis i ett begränsat antal områden i såväl storstadsregionerna som andra delar av landet. Syftet var att i större skala pröva den nya sändningstekniken under svenska förhållanden, att utveckla kompetens hos svenska företag såväl i fråga om de rent tekniska aspekterna av DAB-tekniken som när det gällde utvecklandet av olika programtjänster som DAB-tekniken lämpar sig för samt att ge allmänheten möjlighet att bedöma fördelar och nackdelar med DAB-tekniken.

Enligt propositionen skulle om möjligt två frekvensblock användas i varje område, varav det ena skulle användas för rikstäckande sändningar, det andra för regionala sändningar. I områden där bara ett frekvensblock fanns tillgängligt föreslogs vissa programkanaler vara

gemensamma för samtliga sändningsområden medan andra endast skulle sändas ut i det aktuella området. Ur regionalpolitisk synpunkt var det viktigt att även delar som låg utanför de mest tätbefolkade regionerna tidigt fick tillgång till de tekniska nyheterna. Regeringen menade nämligen att en sändningsverksamhet som syftade till att erbjuda allmänheten flera program torde ha de bästa utsikterna i områden där inte valmöjligheterna redan tidigare var stora.

Såväl public service-företagen Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio som privata programföretag borde ges möjlighet att medverka då det var angeläget att innehållet i de digitala sändningarna avspeglade den bredd som fanns i det svenska radiolandskapet och då sändningarna borde uppfylla rimliga krav på balans när det gällde innehåll och medverkande företag.

Om inte alla programföretag som var intresserade av att delta i programverksamheten kunde beredas plats angav regeringen att den skulle eftersträva att det fanns program av olika karaktär och att både public service-företag och privata programföretag medverkade.

De tillstånd som skulle meddelas de privata programföretagen skulle endast avse sändningar med digitalteknik. I de tillstånd som skulle fördelas av regeringen skulle därför anges villkor ifråga om t.ex. sändningsteknik och geografisk avgränsning. Vidare föreslogs att krav skulle ställas på att sändningstiden verkligen utnyttjades. Sändningarna skulle ha en egen beteckning. I nödsituationer skulle meddelanden få sändas kostnadsfritt. De privata programföretag som så önskade skulle beredas tillfälle att framställa en programförklaring, vilken skulle kunna tas in i avtalet. Radio- och TV-lagens krav på att sändningsrätten skulle utövas opartiskt och sakligt föreslogs inte omfatta de privata programföretagen.

De privata programföretagen föreslogs äga rätt att sända reklam och sponsrade program på villkor liknande dem som gäller för den privata lokalradion.

Efter skiljeförfarande skulle det bli möjligt att säga upp avtalen vid brott mot radiolagen eller avtalet eller om sändningar inte förekom under viss tid.

Tillstånden föreslogs gälla längst till utgången av år 2000 men skulle automatiskt förlängas om de inte hade sagts upp.

Sändningsverksamheten skulle enligt förslaget finansieras av de medverkande företagen.

Regeringen uppdrog åt Radio- och TV-verket att samordna och utvärdera sändningsverksamheten. Uppgiften innefattade planering av i vilka områden sändningar skulle äga rum och att inbjuda programföretag att medverka i verksamheten. Verket skulle vidare lämna förslag till

regeringen om vilka programföretag som enligt dess uppfattning skall delta. Föreskrifter härom skulle lämnas i förordning.

Regeringen erinrade om att det ålåg Post- och telestyrelsen att pröva frågan om tillstånd att använda de radiosändare som behövdes för försöksverksamheten.

Propositionen medförde smärre ändringar i radio- och TV-lagen.

3.3 Från Massmedia till Multimedia – att digitalisera svensk television, SOU 1996:25

Utredningen om tekniska förutsättningar för utökade sändningar av radio och television till allmänheten redovisade i sitt slutbetänkande Från Massmedia till Multimedia – att digitalisera svensk television – underlag för beslut om eventuell övergång till digital teknik för mark-sänd TV som ersättning för nuvarande analoga sändningar.

I betänkandet angavs att statsmakterna under våren 1996 borde fatta principbeslut om övergång till digital marksänd (terrester) TV i Sverige. De nuvarande analoga terrestra TV-sändningarna borde snarast möjligt upphöra, dock senast tio år efter starten för digitala terrestra sändningar.

De legala problem som måste lösas berodde i stora delar på synen på statens roll i förhållande till dels den tekniska utvecklingen och digitaliseringsprocessen inom radio och television, dels programföretagen och sändningarnas innehåll.

Utredningen tog upp frågorna om statligt givna tillstånd skulle medföra ett garanterat utrymme på ett digitalt sändarnät och i så fall hur, på vilket sätt ett företag skulle erhålla ställning som multiplexoperatör samt vem som skulle reglera överkapaciteten i de digitala sändarnäten och efter vilka principer detta skulle ske.

Ur konkurrenssynpunkt menade utredningen att det var mindre lämpligt att tillståndsgivning för multiplexanvändning riktades till befintliga programföretag. Utredningen utgick därför från att operatören i framtiden kom att inta en självständig ställning i förhållande till programföretagen. Frågan var dock vilka urvalskriterier som skulle krävas om multiplexoperatörsskap kom att förutsätta tillstånd. Utredningen såg finansiering, ägarskap, nätuppbyggnad, geografisk täckning och möjlighet till lokala sändningar som möjliga urvalskriterier.

Huruvida avgift till staten skulle utgå eller inte menade utredningen var beroende av operatörens ställning, om prissättningen blev fri och operatörens möjlighet att disponera överkapacitet.

Även sändarnätens utbredning, nätens utformning och nätoperatörens rättighet till annan nätanvändning var nödvändig att reglera. Utredningen menade även att frågan om operatörens ansvar för programverksamhetens laglighet (utom såvitt avsåg programinnehåll), borde regleras.

Med hänsyn till den ökade integrationen och koncentrationen inom medieområdet borde inte operatören tillåtas att bedriva konkurrerande programverksamhet.

I ett tillstånd med reglering av operatörsrollen, borde programföretag inledningsvis garanteras en minsta överföringskapacitet. Utredningen såg inte hinder mot att programföretaget själv upplät den överkapacitet som kunde uppstå genom att programföretaget inte utnyttjade hela sitt garanterade överföringsutrymme. I vart fall inte om upplåtelsen skedde till annan med sändningstillstånd och var av tillfällig art. Däremot var utredningen tveksam till att programföretag tillåts sälja sitt överföringsutrymme till andra ändamål än rundradio.

Utredningen framhöll att ett fungerande dekodersystem var en förutsättning för att marksända digitala sändningar skulle etableras. I samband med tillståndsgivning kunde staten ställa krav rörande dekoderarna.

Eftersom kontroll över tittarnas åtkomst medförde inflytande över den enskildes programutbud kunde andra konkurrensfaktorer än programkvalitet bli avgörande för vilket programutbud som nådde den enskilde. Det borde, menade utredningen, vara en allmän riktlinje att marknäten skulle ha en hög grad av tillgänglighet, både för programföretag och tittare. Själva tekniken i form av sändarnät och kontroll över åtkomsten skulle inte få verka begränsande.

Enligt utredningen aktualiserade införandet av den digitala tekniken innebörden av YGL eftersom den tekniska utvecklingen medförde att staten måste ta ställning till om det skulle meddelas färre antal tillstånd än vad som var tekniskt möjligt. Utredningen menade att begränsningar av upplåtelsegraden torde kunna ske även av andra orsaker än rent tekniska under vissa förutsättningar, t.ex. en politisk bedömning att yttrandefrihetliga mål inte gynnas av en obegränsad upplåtelse.

3.4 Proposition 1996/97:67 – Digitala TV-sändningar

I propositionen föreslogs att TV-sändningar med digital teknik skulle införas. Införandet skulle ske i flera steg, staten skulle därvid ha möjlighet att successivt ta ställning till om och hur verksamheten skulle

fortsätta. Digitala marksändningar i Sverige skulle om möjligt komma att påbörjas under hösten 1997. En förutsättning för en fortsatt utbyggnad var att de digitala marksändningarna bedömdes ha ekonomisk bärkraft. Sändningarna skulle tillgodose kraven på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald.

I varje område borde minst två sändningsfrekvenser kunna disponeras. TV-sändningar skulle utgöra kärnan i sändningsverksamheten. Därutöver kunde andra tjänster få utrymme, t.ex. utbildningstjänster och teletjänster. Beroende på det lokala intresset kunde inriktningen på verksamheten variera mellan olika orter.

De TV-företag som sände analogt via marknätet föreslogs få möjlighet att medverka i de digitala sändningarna. Därutöver skulle även andra programföretag beredas plats. På varje ort borde mer än ett programföretag delta i sändningsverksamheten. Ett företag ensamt borde normalt inte kunna disponera en hel multiplex. Lokala och regionala program borde ges företräde, liksom program förankrade i den svenska kulturkretsen. Olika programtjänster borde komplettera varandra så att sändningarna som helhet kom att tilltala olika intressen och inriktningar. Sändningsverksamheten skulle bekostas av de medverkande företagen.

I propositionen angavs att var angeläget att samarbetsformer utvecklades som innebar att de som erbjuder programtjänster i systemet vanligtvis bestämde över multiplexfunktionen tillsammans (prop. 1996/97:67 s. 27). Regeringen menade att andra lösningar där beslutanderätten hamnade hos en mellanhand ingav betänkligheter. Som exempel nämndes lösningar där multiplexoperatörerna svarar för utbyggnaden av sändarnäten och marknadsföringen av digital-TV gentemot publiken eller där programföretag svarar för rollen som multiplexoperatör. Lösningarna rymde risker att kraven på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald inte kunde tillgodoses fullt ut.

I propositionen föreslogs att en särskild utredare skulle utses. Utredaren skulle få till uppgift att förbereda sändningsverksamheten och bl.a. föreslå sändningsorter och att utforma en modell för programföretagens samverkan i tekniska frågor. Uppdraget föreslogs även omfatta frågan om Sveriges Televisions möjligheter att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter. En kommitté med parlamentariskt inslag föreslogs följa sändningsverksamheten och medverka vid utvärderingen.

I propositionen föreslogs vidare att ett belopp om högst 200 miljoner kronor från rundradiokontot skulle anvisas för digitala sändningar inom SVT, SR och UR.

Såvitt gällde digitala ljudradiosändningar angavs i propositionen att regeringen bedömde att en utvärdering av verksamheten med digitala

ljudradiosändningar kunde göras när mottagare väl fanns tillgängliga och såväl radioföretag som allmänheten i tillräcklig utsträckning hade givits möjligheter att bedöma för- och nackdelar med den nya tekniken. Det angavs att regeringen följde frågan och hade hög beredskap att fatta beslut när utvecklingen så krävde.

3.4.1 SOU 1997:103 – Rapport med förslag om sändningsorter

I betänkandet konstaterades att såväl nationella som lokala programföretag hade visat intresse för sändningar i digitala marknät. På det nationella planet var det främst större programföretag som redan var verksamma med sändningar och intressenter som ville satsa på utbildning. På det lokala planet förekom verksamma lokalTV-företag samt kommuner som tillsammans med lokala intressenter ville verka för etablering av digitala marksändningar på orten.

De stora nationella programföretagen önskade använda sändningsutrymmet för traditionella sändningar av television till ett stort antal mottagare. En del mindre, lokala företag ville däremot använda sändningsutrymmet till lokala IT-projekt med stora möjligheter till individuella interaktiva användningar.

De nationellt inriktade företagen hade önskemål om att sändningarna redan från början skulle kunna nå många människor och starta i områden med stort befolkningsunderlag. De lokala intressenterna hade ofta önskemål om närmast regionala sändningsområden.

Det rådde en tveksamhet om den ekonomiska bärkraften i lokalTV som ensam tjänst. Flera lokala intressenter hade koncept där lokalTV-verksamheten utgjorde en av flera tjänster som avsågs förmedlas via det tilldelade sändningsutrymmet. Sidotjänsterna hos de nationella programföretagen var däremot knutna till själva programverksamheten.

Efter att ha beaktat kriterierna angivna i propositionen om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67) (flera orter belägna på olika håll i landet, att såväl storstads- som glesbygdsområden skulle vara representerade och det skulle vara möjligt att ta två frekvenser i anspråk för sändningarna) menade utredaren att orter med högteknologisk miljö borde komma ifråga då detta skulle vara positivt för utvecklingen av olika sidotjänster och interaktiva användningar.

Utredaren föreslog att sändningar skulle inledas i

1. Stockholm med Mälardalen vilket även inkluderade Uppsala
2. Göteborg
3. Linköping/Norrköping
4. Kiruna med Jokkmokk, Pajala och Gällivare samt
5. Skåne

I betänkandet uppmärksammades även kriterier och modeller för tillståndsgivning samt särskilda frågor som must carry, användande av sändningsutrymme för sidotjänster och tillståndsvillkor.

3.4.2 SOU 1998:17 – Samordning av digital marksänd TV – slutbetänkande av Digital TV- utredningen

I Digital TV-utredningens direktiv ingick att förbereda sändningar av digital marksänd TV. Utredaren hade bl.a. i uppdrag att i samråd med programföretag och andra intressenter utarbeta former för samarbete kring t.ex. multiplexering, sändare, åtkomstkontroll och elektronisk programguide (EPG), eventuellt i form av en modellöverenskommelse. I utredningens betänkande Samordning av digital marksänd TV (SOU 1998:17 s. 58) behandlas främst de nämnda tekniska frågorna och modeller för samarbete kring dessa.

Enligt utredaren var det osäkert om en EPG var en tillståndspliktig sändning av ett TV-program eller att betrakta som ett interaktivt sökverktyg som inte krävde tillstånd enligt radio- och TV-lagen. Om ett fristående företag inkom med en ansökan om att få bedriva sådan verksamhet bedömde utredaren att det rent teoretiskt torde vara möjligt att en EPG-tjänst kunde vara tillståndspliktig (betänkandet s. 47).

Utredaren utgick från att rätten att disponera sändningsutrymmet i näten var en nyckelfråga för multiplexoperatörsskapet och att detta operatörsskap var den viktigaste samordningsfrågan. De modeller som redovisas i betänkandet är att nätoperatören blir multiplexoperatör, ett särskilt multiplexoperatörsföretag bildas, respektive olika multiplexoperatörer, där varje multiplex har en egen operatör.

I betänkandet föreslogs att nätoperatören skulle erhålla rollen som multiplexoperatör. Samtidigt skulle, enligt utredarens uppfattning, eftersträvas en ordning som erbjöd de programföretag som givits tillstånd möjlighet att utveckla tjänster som hade ett naturligt samband med programverksamheten. Programföretagen skulle kunna pröva

tjänster som omfattades av det med stöd av radio- och TV-lagen meddelade tillståndet och som föll inom det disponerade sändningsutrymmet. Andra tjänster i marknätet skulle däremot kunna utövas av nätoperatör/multiplexoperatör eller av ett fristående företag, oavsett om tjänsterna var tillståndspliktiga eller ej. Fördelarna med denna lösning angavs vara renodling av olika intressenters roller, fördelning av naturresursen och den roll aktiebolaget Teracom spelar.

Enligt utredaren fanns två alternativa tillvägagångssätt att göra nätoperatören till multiplexoperatör. Antingen genom att tilldela programföretagen ett visst angivet utrymme för radio- och TV-verksamhet, men inte tillåta att programföretaget upplåter utrymmet till annan eller för annan användning. Överblivet eller inte använt utrymme kunde disponeras av nät/multiplexoperatören. Den andra varianten var att tillstånd endast lämnas för viss angiven programverksamhet, med därtill förknippade tjänster, utan att något exakt tekniskt utrymme garanterades - kapaciteten fick därefter upphandlas hos operatör och utrymmet specificeras i Post- och telestyrelsens tillstånd. Ett sådant förfaringsätt låg närmare den rådande regleringen på området.

3.5 Digitala TV-tillstånd

3.5.1 Regeringens beslut om områden och sändningsutrymme för marksänd digital TV m.m.

Regeringen beslutade den 13 november 1997 att digitala TV-sändningar skulle få äga rum i följande fem områden. Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd.

I varje sändningsområde beslutades att två sändningskanaler (frekvenser) skulle upplåtas för digitala TV-sändningar. En överföringskapacitet motsvarande ca en fjärdedel av utrymmet i en sändningskanal skulle disponeras för varje program. En överföringskapacitet motsvarande högst ca hälften av utrymmet i en av sändningskanalerna angavs disponeras för sändningar med stöd av tillstånd som endast ger rätt att sända i ett område. Återstående överföringskapacitet skulle användas för sändningar med stöd av tillstånd som ger rätt att sända i samtliga områden.

Regeringen avsåg att ge tillståndshavarna rätt att sända i fyra år efter den tidpunkt då sändningarna senast skulle ha inletts.

3.5.2 Digital-TV-kommitténs yttrande

Regeringen beslutade den 13 november 1997 att tillsätta en parlamentarisk kommitté (dir. 1997:134) med uppdrag att följa och utvärdera de markbunda digitala TV-sändningarna under den första etappen av sändningarna. Kommittén (Ku 1997:06), som antagit namnet Digital-TV-kommittén skall följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen. Kommittén skall också medverka vid urvalet av de företag som skall delta i sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningarna. Radio- och TV-verket skall därefter överlämna ansökningarna till regeringen med ett motiverat förslag till fördelning av tillstånden. Regeringen beslutar därefter hur tillstånden skall fördelas.

Digital-TV-kommittén tillställdes av Radio- och TV-verket 57 ansökningar om tillstånd att sända digital TV. De sökandes finansiella förutsättningar hade granskats av en revisionsbyrå. Verket hade bedömt att 31 av sökandena uppfyllde de finansiella kriterierna.

Kommitténs bedömning

Kommittén menade i sitt yttrande den 6 maj 1998 att det var angeläget att alla företag som får möjlighet att använda det digitala marknätet kommer att lyda under svenska bestämmelser i enlighet med EG:s reviderade TV-direktiv. TV-sändningarna kommer i huvudsak att falla under radio- och TV-lagen (1996:844) och, beträffande förmedling av vissa tjänster kan telelagen (1993:597) komma att vara tillämplig.

Kommittén konstaterade att intresset för digital marksänd TV var mycket stort. Det begränsade sändningsutrymmet gjorde att inte samtliga sökande med finansiella förutsättningar kunde beredas utrymme i enlighet med sina önskemål. Utöver de nuvarande två näten borde ytterligare frekvensutrymme göras tillgängligt varvid utrymme borde ges för ytterligare regionala sändningstillstånd.

Eftersom utgångspunkten för förslaget var att så många som möjligt skulle få tillstånd att sända digital TV i marknätet föreslog kommittén att tillståndshavare i vissa fall skulle dela på utrymmet i en kanal. Fördelningen kunde komma att omprövas när ytterligare frekvensutrymme fanns tillgängligt.

Kommittén framhöll betydelsen av att samtliga regionala program sändes i samma frekvens. De totala kostnaderna skulle därigenom bli lägre och flexibiliteten större i den frekvens som användes för sändningar i samtliga områden.

Vid urvalsförfarandet eftersträvade kommittén att mer än ett företag skulle delta i sändningsverksamheten på varje ort. En central utgångspunkt var strävandet efter mångfald, dvs. att olika programtjänster kompletterar varandra så att sändningarna som helhet kom att tilltala olika intressen och smakriktningar. Kommittén eftersträvade även en variation beträffande programkanalernas finansiering och ägarbild. Det ansågs värdefullt att både väl etablerade programföretag med en relativt stor tittarkrets och företag som nyligen bildats eller är under bildande fanns med i det digitala TV-utbudet. Lokala och regionala program gavs företräde liksom program som var förankrade i den svenska kulturkretsen.

Kommittén underströk att det var av avgörande betydelse att tjänster vid sidan av tilläggstjänster som är direkt knutna till programmen fanns med i det digitala TV-utbudet då detta var en viktig förändring för tittaren i jämförelse med de analoga sändningarna samtidigt som den digitala teknikens möjligheter togs tillvara.

De sökande som inte kunde beräknas starta sändningar vid den angivna tiden (1 januari 1999) föreslogs inte få tillstånd. Sökande som planerade sändningar som omfattade mindre än 50 timmar per vecka borde inte få egna tillstånd. Kommittén framhöll dock att de som inte kunde beredas plats genom ett eget sändningstillstånd i det digitala marknätet borde kunna fungera som programproducenter åt andra tillståndshavare.

En av de sökande var Sveriges Utbildningsradio AB (UR). Eftersom frågan om UR:s framtid var under beredning i Regeringskansliet menade kommittén att det inte fanns förutsättningar att ge UR tillstånd för digitala TV-sändningar i egen kanal innan beredningen var avslutad.

Kommittén menade vidare att ett särskilt utrymme borde upplåtas för sändningar av nya tjänster. Programföretaget Cell Internet Commerce Development AB (Cell) borde ges tillstånd för sändningar av sådana tjänster utan krav på sändningar av traditionella TV-program.

När det gällde sändningar i samtliga områden föreslogs

- 1.Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB (SVT1 och SVT2)
- 2.TV4 AB
- 3.Sveriges Television AB (SVT24)
- 4.TV3 AB
- 5.Kanal 5 AB
- 6.Canal+ Television AB
- 7.Kunskaps-TV AB
- 8.Televisionsaktiebolaget TV 8 AB
- 9.Cell Internet Commerce Development AB

När det gällde sändningar i ett område föreslogs

- 1.Landskrona Vision AB
- 2.TV-Linköping Länkomedia AB
- 3.TV4 Norr AB
- 4.CBA Lokal TV AB (TV 4 Stockholm)
- 5.TV4 i Göteborg AB
- 6.Sveriges Television AB:s regionala programkanaler

Sex av kommitténs ledamöter stod bakom förslaget, två ledamöter reserverade sig, en ledamot deltog inte i beslutet.

3.5.3 Radio- och TV-verkets beslut m.m.

Radio- och TV-verket överlämnade den 18 juni 1998 till regeringen förslag till fördelning av tillstånd för digitala TV-sändningar. Förslaget byggde på Digital-TV-kommitténs yttrande. De dotterbolag till TV4 AB som ansökt om tillstånd hade dock förklarat att de önskade överlåta sina ansökningar till TV4. Mot denna bakgrund föreslog verket att TV4 fick tillstånd att sända dels program i samtliga sändningsområden, dels regionala program i vissa områden.

När det gällde den tekniska samordningen hänvisade verket till 9 § första stycket förordningen om marksänd digital TV samt regeringens uttalande i prop. 1996/97:67 om digitala TV-sändningar (s. 27) och anförde följande. Vad gäller multiplexering bör krävas att programföretagen kommit överens i vart fall om den rent tekniska hanteringen av multiplexarna. Beträffande åtkomstkontroll bör sökanden redovisa att de kommit överens om att hitta ett gemensamt öppet system och - om möjligt - vilket system detta skall vara. Angående elektroniska programguider skall sökandena enas om att en gemensam programguide

skall inrättas för båda multiplexrarna i respektive sändningsområde samt vem som skall hantera den elektroniska programguiden.

Samtliga de sökande verket föreslog hade ingått ett avtal med Senda i Sverige AB och Teracom AB om samverkan i de tekniska frågorna. Avtalet innehöll enligt Radio- och TV-verkets mening erforderliga bestämmelser om samverkan i de tekniska frågorna.

När det gällde fördelningen mellan "nationella" respektive "regionala" multiplexrar fann verket skäl att föreslå en tillståndsfördelning som avvek från vad regeringen angivit i sitt beslut och från vad Digital-TV-kommittén anförde i sitt yttrande till verket på så sätt att samtliga regionala program inte kom att sändas i samma frekvens. Bakgrunden härtill var att SVT och TV4 föreslagit en avvikelse bl.a. på så sätt att SVT får tillgång till och rätt att styra över en av de tilldelade frekvenserna i samverkan med ytterligare programföretag som får tillstånd. Som skäl för en sådan lösning hade bolagen anfört att den medför teknisk möjlighet att flexibelt utveckla och utforma nya programanknutna digitala tjänster, bättre möjlighet att utnyttja den digitala kapaciteten samt möjlighet att omfördela digital kapacitet för att möjliggöra högkvalitativa TV-produktioner i bredbildbandsformat eller HDTV.

Radio- och TV-verket menade att det var synnerligen angeläget att ytterligare frekvenser snarast togs i anspråk och framhöll vikten av att de programföretag som föreslås dela utrymme kunde erbjudas egna kanaler så snart ytterligare frekvenser fanns tillgängliga.

Avtalet mellan Senda, Teracom och programföretagen

Senda i Sverige AB (Senda) är en plattformsoperatör för digital-TV. Bolagets syfte är att etablera, utveckla och vidmakthålla en standardiserad plattform för digital TV-distribution i Sverige med marksändning som central komponent. En väsentlig del av denna verksamhet avser åtkomstkontroll och handhavande av elektronisk programguide. Senda ägs för närvarande av SVT och Teracom.

Avtalet mellan Senda, Teracom och programföretagen innehåller bl.a. reglering om multiplexrar, åtkomstkontroll (som innebär ett enhetligt öppet system baserat på ett gemensamt accesskort för hela det digitala marknätet) samt elektronisk programguide. I avtalet stadgas att programbolagen skall använda Teracom som sändaroperatör och multiplexoperatör.

3.5.4 Regeringens beslut

Regeringen beslutade den 25 juni 1998 att meddela tillstånd att sända television med digital sändningsteknik till följande bolag. SVT, UR, TV4, TV3 AB, Kanal 5 AB, Canal+ Television AB, Kunskaps-TV i Sverige AB, Televisionsbolaget TV 8 AB, Cell Internet Commerce Development AB, TV-Linköping Länkomedia AB samt Landskrona Vision AB.

Beslutet innebär att de regionala programmen kommer att sändas över olika frekvenser.

Komplettering av sändningstillstånd

SVT, UR och TV4 gavs genom kompletterande tillstånd rätt att sända television med digital sändningsteknik. I bilaga till beslutet (Ku98/91/Me (delvis), Ku98/1013/Me, KU98/1265/Me, Ku98/1428/Me (delvis)) regleras bl.a. rätten att överlåta överföringskapacitet.

Genom kompletteringen ges SVT möjlighet att inledningsvis sända en av de nuvarande marksända kanalerna och den nya nyhetskanalen SVT24 samt regionala program i samtliga fem områden. Enligt villkoren skall de regionala programmen i betydande omfattning innehålla program med anknytning till sändningsområdet. SVT24 skall till övervägande delen bestå av nyheter och nyhetskommentarer. Sändningarna skall omfatta i genomsnitt minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår.

Utbildningsradions sändningar kommer att ingå i Sveriges Televisions kanaler.

TV4 kommer att kunna sända den nuvarande marksända kanalen samt regionala program i Stockholm, Göteborg och Sundsvall/Östersund. Enligt villkoren skall de regionala programmen omfatta i genomsnitt minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår. Program med anknytning till sändningsområdet skall successivt öka och under senare delen av tillståndsperioden ha en betydande omfattning.

Den kapacitet varje programföretag disponerar över framgår av tillståndet.

Som villkor för tillstånden har angivits att sändningarna skall inledas senast den 1 januari 1999 förutom vissa regionala sändningar som får startas senare, dock senast den 1 april 1999. Villkor om samverkan har även intagits, det gäller bl.a. multiplexering, åtkomstkontroll samt elektronisk programguide.

Regeringens beslut om tillstånd att sända television med digital sändningsteknik

I regeringens beslut om tillstånd att sända television med digital sändningsteknik (Ku98/91/Me (slutligt), Ku98/1294/Me, Ku98/1307/Me, Ku98/1428/Me (slutligt)) gavs TV 3 AB, Kanal 5 AB, Canal+ Television AB, Kunskaps-TV i Sverige AB, Televisionsaktiebolaget TV 8, Cell Internet Commerce Development AB, TV-Linköping Länkomedia AB samt Landskrona Vision AB sådant tillstånd. Programföretagens tillstånd avser sändningar i samtliga områden, förutom TV-Linköping vars tillstånd avser ett regionalt program i norra Östergötland och Landskrona Vision vars tillstånd avser ett regionalt program i södra och nordöstra Skåne.

I tillstånden anges att sändningarna omfattas av bestämmelserna i radio- och TV-lagen. Sändningarna skall inledas senast den 1 januari 1999, för Kunskaps-TV i Sverige AB senast den 1 april 1999. Sändningstiden skall omfatta minst 25 respektive 50 timmar i veckan för de tillståndshavare som delar respektive ensam disponerar ett frekvensutrymme. Hur stor kapacitet varje programföretag disponerar över framgår av sändningstillståndet.

För bolagen gäller i huvudsak samma bestämmelser som för SVT och TV4 såsom användande av digital teknik och möjligheten att disponera överföringskapacitet. Till tillstånden har fogats samma villkor om samverkan som för SVT och TV4.

När det gäller innehållet i sändningarna har samtliga bolag ålagts bl.a. att utöva sändningsrätten sakligt och att respektera den enskildes privatliv.

Sammanfattningar av bolagens programförklaringar har tagits in som villkor för sändningsrätten. Programföretagen skall således sända i enlighet med den angivna programförklaringen. För Cell Internet Commerce Development AB har angivits att program där modern informationsteknik utnyttjas skall i betydande omfattning ingå i sändningarna. För de tillståndshavare som erhållit tillstånd till regionala sändningar har tagits in villkor om att program med anknytning till sändningsområdet skall i betydande omfattning ingå i sändningarna.

Bolagen har åtagit sig att inte diskriminera annonsörer och att inte sända sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

För samtliga bolag gäller att ägarförhållandena och inflytandet i bolagen inte får i sin helhet påtagligt förändras så att ägarkoncentrationen inom medierna ökar.

Regeringens beslut om ändring av tillstånd

Den 22 december 1998 beslutade regeringen att ytterligare en frekvenskanal skulle upplåtas för digitala TV-sändningar i de områden som anges i beslutet av den 13 november 1997 om områden och sändningsutrymme för marksänd digital TV m.m. (Ku98/1943/Me, Ku98/2170/Me, Ku98/2410/Me, Ku98/2487/Me och Ku98/2535/Me). Beslutet motiverades av att överföringskapaciteten i de två fördelade frekvenskanalerna inte var tillräcklig för att bereda utrymme för Sveriges Televisions båda program SVT1 och SVT2 samtidigt som flera tillståndshavare fått dela på överföringskapaciteten.

Som en följd av beslutet ändrades villkoren för berörda tillståndshavare. SVT gavs rätt att tillsammans med UR sända televisionsprogram under hela dygnet och därvid använda all tillgänglig överföringskapacitet i en frekvenskanal. Som ny tidpunkt då samtliga sändningarna senast skulle ha inletts angavs den 1 april 1999. Programföretagen skall enligt tillståndsvillkoren sända televisionsprogram som omfattar minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår.

3.6 Proposition 1997/98:184 – Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844), m.m.

I propositionen föreslogs vissa ändringar i radio- och TV-lagen för att i svensk rätt genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television.

Som en följd av införandet av digitala TV-sändningar föreslogs även ändringar i radio- och TV-lagen. Den tidigare bestämmelsen om att ingen kunde få mer än ett tillstånd av regeringen, vare sig direkt eller genom företag där han eller hon på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande föreslogs utgå. Bestämmelsen infördes ursprungligen efter förebild i lokalradiolagen - för att öka antalet självständiga röster och motverka en utveckling mot ett fåtal centralt kontrollerade kedjeföretag¹. I propositionen motiveras den föreslagna ändringen med att den digitala tekniken medför att antalet tillstånd som kan ges kommer att öka väsentligt samtidigt som behovet av professionella och finansiellt starka programföretag som är intresserade av att delta i denna utveckling

¹ SOU 1994:105 s. 260.

blivit större. Mot denna bakgrund bedömdes regleringen i vissa avseenden vara mindre lämplig. Bestämmelsen föreslogs därför utgå².

Propositionen innehåller även förslag om ändring av radio- och TV-lagen så att det framgår att teknisk samverkan med andra tillståndshavare skall kunna utgöra villkor för ett sändningstillstånd. Den digitala sändningstekniken innebär att flera olika programbärande signaler förs samman till en gemensam digital signal. Vid mottagningen sorterar mottagarens avkodare ut de delar av signalen som motsvarar det valda programmet. I samband med att de olika programsignalerna förs samman avgörs också hur stor överföringskapacitet som varje program skall tilldelas. Behovet av utrymme växlar beroende på bl.a. förekomsten av rörelse i bilderna. I och med att de olika programföretagens material är förenat till en gemensam signal måste denna signal givetvis också sändas ut gemensamt. De programföretag som delar på en sådan signal kommer därmed också att behöva utnyttja samma sändarföretag.

Regeringen menade att villkor i sändningstillstånd enligt radio- och TV-lagen om skyldighet att använda digital sändningsteknik kunde anses innebära en skyldighet att delta i sådan teknisk samverkan med andra tillståndshavare som var nödvändig för att tekniken skulle fungera. Det borde emellertid uttryckligen framgå av lagen att villkoret om viss sändningsteknik får förenas med krav på samverkan med andra tillståndshavare i tekniska frågor. I sändningsvillkoret skall sedan närmare anges med vilka andra tillståndshavare samverkan skall ske och i vilka tekniska frågor.

I propositionen uttalas att program som sänds ut i digital ljudradio multiplexeras på i princip samma sätt som digitalt utsända TV-program. Motsvarande villkor kommer därför att kunna tillämpas på digital ljudradio (s. 68).

I propositionen togs även upp frågan om skyldighet för innehavare av kabelnät att distribuera marksända TV-program i anslutna fastigheter. Skyldigheten föreslogs under vissa förutsättningar omfatta högst tre program från de tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgiftsmedel samt högst ett program från andra tillståndshavare. Regeringen föreslår att vidare sändningsskyldigheten förutom ljud och bild även bör omfatta sådan tilläggsinformation som har direkt anknytning till programmen³.

² Prop. 1997/98:184 s. 66 f.

³ Prop. 1997/98:184 s. 64.

4 En internationell utblick

I kapitlet redovisas några länders lagstiftning beträffande lokalradio och i förekommande fall, DAB. Utredningen ansåg det angeläget att undersöka under vilka villkor lokalradion i våra nordiska grannländer verkar, men även förhållanden i några andra länder med längre erfarenhet av kommersiell lokalradio. Valet har i den delen stannat vid Storbritannien, Irland och Frankrike. Storbritannien och Frankrike är även intressant ur den synpunkten att digitala utsändningar där pågår i relativt stor omfattning.

4.1 Storbritannien

Redan 1973 inleddes lokala kommersiella radiosändningar i Storbritannien. Antalet tillstånd per sändningsområde uppgår numera till åtminstone två. Möjligheten till nationella kommersiella sändningar öppnades 1993. För närvarande finns tre nationella samt ca 200 regionala och lokala stationer. Sändningarna sker både över FM-bandet och AM-bandet; två av de nationella sändningarna sker över AM-bandet.

Verksamheten regleras genom Broadcasting Act 1990, kompletterad genom Broadcasting Act 1996. Den senare reglerar även sändningar med digital utsändningsteknik.

Radio Authority beviljar sändningstillstånd och verkar som tillsynsmyndighet. Dess ledamöter utses av regeringen på en period om fem år.

Den kommersiella radion har sedan 1994 omkring 50 % av lyssarna. Investeringarna i radioreklam uppgick 1997 till 358 miljoner pund¹ vilket motsvarar ca 5 % av den totala reklammarknaden².

Licenser som avser analog utsändningsteknik, lokala som nationella, utfärdas för åtta år. De kan förlängas i ytterligare en period om till-

¹ IRM:s rapport Internationella reklammarknader, Oktober 1998.

² n/e/r/a Report on UK commercial Radio's future, s. 9.

ståndshavarna har påbörjat eller kommer att påbörja digitala sändningar³.

Regler om ägande

Myndigheter, kommuner, politiska partier, public service-företag, reklambyråer, religiösa samfund, samfund som till större delen finansieras av offentliga medel kan inte få tillstånd till radiosändningar. Vissa av dessa diskvalificerade kategorier får heller inte äga mer än fem procent av ett programföretag. Fysiska personer bosatta utanför EU, juridiska personer med huvudkontor utanför EU eller bolag som kontrolleras av en sådan person kan inte erhålla licens för analoga sändningar men väl digitala sändningar.

För att undvika att ägandet koncentreras i alltför hög grad har ett system med poängsättning införts. Licenserna är indelade i olika kategorier med olika antal poäng beroende på antalet vuxna bosatta i sändningsområdet. En tillståndshavare får inte ha mer än 15 % av det totala poängantalet. En nationell licens ger 25 poäng, de lokala FM-licenserna ger 15, 8, 3 eller 1 poäng. Kategori A omfattar områden med mer än 4,5 miljoner invånare, områden som tillhör kategori D har en befolkningssiffra som understiger 400 000 invånare. Licenser som gäller för AM-nätet reduceras med en tredjedel.

För de lokala analoga licenserna finns även restriktioner beträffande innehav av licenser som delvis täcker samma upptagningsområde.

Ingen tillståndshavare kan ha mer än ett tillstånd för nationella kommersiella sändningar med analog utsändningsteknik.

Det finns en omfattande reglering för att hindra mediekoncentration genom korsäggande för innehavare av radiotillstånd, TV-tillstånd och tidningsföretag. Innehavare av nationellt respektive regionalt TV-tillstånd kan t.ex. inte ha nationellt, respektive lokalt radiotillstånd i samma område. Tidningsgrupper som har mer än 20 % av den nationella tidningsupplagan får inte äga mer än 20 % av en nationell radiolicens och vice versa. Samma förhållande gäller dotterbolag där ägarandelen inte understiger 20 %.

Tidningsföretagens möjlighet att ha sändningstillstånd i områden där de ger ut tidningar är begränsad efter deras andel av upplagan i området. Företag som har mer än 50 % av tidningsupplagan i ett område får inneha en licens för lokal radio i området under förutsättning att det finns ytterligare licenser i samma område. Lokala tidningar som

³ 1990 års Broadcasting Act, sec. 103 A samt 104 A ändrade i 1996 års Act, sec. 92 och 94.

har mellan 20–50 % av marknaden i det aktuella sändningsområdet får ha högst två licenser, en AM och en FM, som täcker samma område. Den lokala tidningen som har mindre än 20 % av marknaden får ha högst tre lokala licenser i ett område, dock inte alla på samma våglängd.

I lagen definieras ”kontroll” på följande sätt. En person skall anses ha kontroll över ett företag också om det är rimligt att förvänta sig, med hänsyn till samtliga omständigheter, att denne, direkt eller indirekt, kan styra företagets verksamhet.

Urval m.m.

När det gäller de analoga licenserna är det programföretaget kraven riktas mot, när det gäller de digitala licenserna är det framförallt multiplexoperatören som myndigheten riktar sina krav emot. Kriterierna för de analoga licenserna skiljer sig därför från de som gäller för de digitala.

Det grundläggande kriteriet för alla presumtiva tillståndshavare är att sökanden är en respektabel person (”fit and proper”). Trots att begreppet existerar även i annan lagstiftning har det aldrig definierats. Stationens finansiella resurser ställt i relation till dess framtida åtaganden beaktas.

Urvalet skall medföra att utbudet präglas av mångfald. När det gäller de nationella licenserna med analog utsändningsteknik var programinnehållet fastslaget redan då dessa annonserades ut, såtillvida att den första licensen omfattar annan musik än pop, den andra licensen omfattar alla former av musik och den tredje licensen omfattar talprogram.

När det gäller de lokala licenserna är det däremot sökanden som i en programförklaring fogad till licensansökan anger vad sändningarna skall omfatta och på vilket sätt det tänkta programmen skiljer sig från övriga sändningar i området. Myndigheten gör därefter en bedömning av huruvida de föreslagna sändningarna kommer att medföra ökad mångfald i det aktuella området.

Sökanden har även att visa att ansökningen stöds av invånarna i det aktuella sändningsområdet.

Sändningarnas innehåll

Sändningarna styrs av den programförklaring sökanden lämnat i samband med licensansökan. I denna definierar sökanden de planerade

sändningarna och på vilket sätt dessa sändningar skiljer sig från de sändningar som redan pågår i området. Denna definition ligger sedan till grund för stationens "promise of performance" (programförklaring) som myndigheten formulerar i samarbete med stationen. En programförklaring kan exempelvis innehålla vilken sorts musik som skall spelas, andel nyheter eller andel lokalt producerade program uttryckt i procentsatser. Programförklaringen och därmed innehållet i sändningarna kan ändras efter tillstånd av Radio Authority. En förutsättning för att Radio Authority skall tillåta ändringar av en programförklaring är att de föreslagna ändringarna inte påtagligt förändrar sändningens karaktär eller att valfriheten eller utbudet i området begränsas⁴.

Ändringar som innebär att de angivna procentsatserna inte påverkas kräver inte tillstånd.

En tillståndshavare kan fritt samsända med andra stationer under förutsättning att detta inte strider mot programförklaringen.

Programförklaringen följer licensen, överlåts licensen är således den nye innehavaren bundet av programförklaringen.

Reklam

Lagen innehåller inga bestämmelser om sändningstid för reklam.

Överlåtelse

Efter tillstånd av myndigheten kan en licens överlåtas.

I de fall tillståndet övergår till ny ägare i samband med överlåtelse av företag krävs endast att myndigheten underrättas om överlåtelser.

Avgifter

Samtliga stationer, både nationella och lokala, betalar avgift till Radio Authority på sammanlagt ca 3,5 miljoner pund årligen. Avgiften, som motsvarar mindre än 1 % av stationernas omsättning, skall enbart täcka myndighetens kostnader och baseras på antalet potentiella lyssnare i respektive stations sändningsområde. Den genomsnittliga avgiften för en lokal FM-station uppgår till ca 5 000 pund årligen, i London 70 000 pund. Systemet innebär att avgiften för varje station sjunker ju fler licenser som utfärdas.

⁴ 1990 års Broadcasting Act, sec. 106.

Avgiften för de tre nationella tillstånden fastslogs vid den budgivning som föregick utfärdandet av licenserna. Den årliga avgiften för det första tillståndet fastställdes år 1991 till 670 000 pund. Några år senare fastställdes avgiften för det andra tillståndet till 1,8 miljoner pund årligen, för det tredje tillståndet blev avgiften 3,8 miljoner pund årligen. Därutöver erlägger stationerna en avgift om 4 % av omsättningen till staten.

Statligt stöd

Något statligt stöd utgår inte.

Tillsyn, sanktioner m.m.

Radio Authority är tillsynsmyndighet. Myndigheten har möjlighet att bötfälla ett programföretag som bryter mot regler, förkorta eller tillfälligt eller helt återkalla licenser. Detta gäller även licenser för att driva multiplexrar. Hittills har myndigheten aldrig återkallat någon licens, varken tillfälligt eller slutligt, däremot har licenser förkortats, bl.a. i samband med att licenshavare stått inför konkurs.

Sker förändringar i en licensinnehavarens ägarbild kan licensen återkallas.

Mydighetens beslut kan överklagas på formella grunder.

4.1.1 DAB

För närvarande (januari 1999) sänder BBC nationella sändningar över ett frekvensblock med 5–12 programtjänster. Sändningarna når ca 60 % av befolkningen⁵. Förutom traditionella ljudradioprogram sänder BBC även tilläggstjänster med anknytning till programmen och oberoende datatjänster.

Licensering av multiplexoperatör för ett nationellt kommersiellt frekvensblock är under arbete. Ansökningstiden gick ut i oktober 1998. Sändningarna beräknas inledas under 1999. Ansökningsförfarande för licens för lokala kommersiella multiplexrar över bl.a. Birmingham, Manchester och London har inletts. Det är beräknat att licenserna skall utfärdas i juni, juli respektive augusti 1999.

De tre nuvarande nationella stationerna har garanterats utrymme på den nationella kommersiella multiplexen under förutsättning att de sän-

⁵ World DAB, broadcast services 1998.

der 80 % av de analoga sändningarna digitalt. Av dessa 80 % skall hälften sändas samtidigt med de analoga programmen. BBC har garanterats utrymme på de lokala multiplexerna för sina lokala sändningar.

90 % av utrymmet i varje frekvensblock har reserverats för programverksamhet inklusive tilläggstjänster som har omedelbart samband med de radioprogram som sänts⁶. Ansvarige ministern (Secretary of state) har lagfäst rätt att ändra procentsatsen.

Till skillnad från situationen på TV-sidan finns för närvarande inga planer på att upphöra med analoga radiosändningar.

Licenserna för multiplexoperatörsskapet kommer att omfatta 12 år, med en option på förlängning i ytterligare 12 år. Licenser som utfärdats för att sända program med digital utsändningsteknik respektive tilläggstjänster i digital radio är däremot inte tidsbegränsade.

Regler om ägande m.m.

Nationella tidningsgrupper kan, oavsett upplagens storlek, inneha licens som multiplexoperatör eller för att sända program med digital utsändningsteknik, lokala som nationella, ävensom digitala tilläggstjänster. Antalet licenser är dock begränsade till en licens för nationell multiplex eller en licens för nationella digitala utsändningar.

Det finns inga numeriska begränsningar beträffande antalet licenser för lokala multiplexer eller lokala digitala programsändningar. Däremot finns vissa begränsningar då det gäller att sända från en och samma multiplex, beroende bl.a. på antalet multiplexer i området. Lokala sändningar med digital utsändningsteknik omfattas emellertid av poängsystemet, vilket de nationella sändningarna för närvarande inte gör.

Det finns inget hinder mot att en tillståndshavare har licenser för en nationell multiplex och flera lokala multiplexer, möjligheten att vara delägare i andra bolag som innehar liknande licenser är däremot begränsad.

Det finns även begränsningar för rätten att sända lokala radioprogram, med analog eller digital utsändningsteknik, i samma eller angränsande områden.

⁶ Broadcasting Act 1996 chap. 55 sec. 54 (h).

Urval m.m.

Radio Authority licenserar multiplexoperatörer, programföretag och dem som sänder tilläggstjänster med digital utsändningsteknik. För att erhålla licens som programföretag eller tillhandahållare av sådana tilläggstjänster krävs endast att sökanden är "fit and proper". Kraven på mångfald m.m. riktas i stället mot multiplexoperatören.

När det gäller de nationella multiplexerna beaktas de i ansökan lämnade uppgifterna om varierat utbud av program, sändningarnas täckning och de initiativ som kommer att tas för att stimulera lyssnarna att välja den digitala tekniken.

Urvalet av de lokala multiplexoperatörerna sker på ett sätt som liknar urvalet när det gäller licenser för lokalradio. Följande kriterier gäller.

1. Mångfalden ställd i relation till andra programtjänster med digital utsändningsteknik tillgängliga i området. Jämförelsen sker framförallt i förhållande till de nationella utsändningarna.
2. Graden av mångfald i utbudet i den egna multiplexen.
3. Invånarnas intresse och smak i det aktuella sändningsområdet.
4. Sändningarnas täckningsgrad.

Sändningarnas innehåll

Eftersom det är multiplexoperatören som åtar sig att sända visst program har "promise of performance" ersatts med "promise of provision", dvs en förklaring om tillhandahållande. Lagen ålägger myndigheten att tillåta ändring i löftet om sökanden så begär under förutsättning att det inte medför någon oacceptabel inskränkning av utbudet⁷.

Myndigheten saknar möjlighet att reglera en multiplexoperatörs eller programbolags underkontraktering.

Avgifter

Den som erhåller licens för att driva en multiplex kan åläggas att betala en avgift som beslutas av Radio Authority. Avgiften för den nyligen utlysta nationella multiplexen uppgår till 10 000 pund per år.

Ansökningsavgiften för licensen för den nationella multiplexen uppgick till 50 000 pund.

⁷ Broadcasting Act 1996 chap. 55 sec. 54 (6).

4.2 Irland

De kommersiella sändningarna inleddes 1989. Landet har en rikstäckande och 22 lokala stationer. Sändningsverksamheten regleras av Radio and Television Act 1988 samt Broadcasting Act 1990. Independent Radio and Television Commission (IRTC) är tillsynsmyndighet och beviljar även sändningstillstånd.

I varje sändningsområde har utfärdats ett tillstånd för lokal kommersiell radio. Undantaget är Dublin med sammanlagt fyra licenser, varav två licenser har speciell inriktning vilka inte tillåts vara lika kommersiellt inriktade som de övriga.

Landets public service-företag för radio, Radio Teilifis Éireann, (RTÉ), har regionala sändningar i endast ett område. RTÉ har tillstånd att sända reklam i de egna programmen.

Flertalet av stationerna går med vinst, några av dessa genererade vinst från första början. En orsak härtill kan ha varit att många av de företag som erhöll lokala tillstånd dessförinnan hade bedrivit piratsändningar i området och således var förtrogna med den lokala marknaden.

De totala reklaminvesteringarna uppgick 1997 till ca 29 miljoner irländska pund, en knapp fördubbling jämfört med år 1989⁸.

Licenserna löper i sju år, med en option för ytterligare sju år. Den nationella licensen utfärdades 1997 och löper i tio år, utan rätt till förlängning.

IRTC:s beslut är inte motiverade. Besluten är möjliga att överklaga på formella grunder.

Regler om ägande

Det finns inget legalt hinder mot att en tillståndshavare har flera licenser. IRTC är ålagt att beakta att inte någon sökande erhåller ett olämpligt antal tillstånd eller ett olämpligt koncentrat av kontroll eller intresse av medier över huvud taget i det ifrågavarande sändningsområdet⁹. Som en följd härav har IRTC utarbetat riktlinjer som innebär att ingen person får ensam eller jämte närstående i huvudsak äga mer än 40 % av en licens eller sammanlagt 27 % av medierna i ett område. En person kan således inte ensam inneha eller kontrollera ett tillstånd.

IRTC har även utarbetat regler som gäller ägarinflytande eller ägarintresse i andra medier i angränsande områden.

⁸ IRM:s rapport, Internationella reklammarknader, Oktober 1998.

⁹ Broadcasting Act 1990 Part III Art 6 (g-h).

Urval m.m.

IRTC skall vid beviljandet av koncessioner sträva efter att utbudet i ett område blir varierat och att minoriteters intressen kan tillgodoses. Omfattningen av iriska sändningar, programmens kvalitet, format och sändningsområde samt i vilken omfattning program som relaterar till den irländska kulturen avses att sändas skall därför beaktas samt i vilken omfattning sökanden kommer att skapa nya möjligheter för irländska talanger beträffande musik, drama och underhållning. Som grund för bedömningen ligger sökandens programförklaring utvisande kvaliteten och bredden i utbudet samt typ av program som avses att sändas.

Även sökandes karaktär och tillgång till expertis och kompetens, dennes finansiella resurser samt i vilken utsträckning ansökan stämmer överens med goda ekonomiska principer skall beaktas liksom sökandens ägandeförhållande¹⁰. IRTC har även beslutat att väga in bl.a. sökandens personalpolitik och inställning till fackligt arbete.

Bestämmelsen om sökandes karaktär omfattar företagets styrelse, aktieägare eller medlemmar om det är fråga om kooperativ¹¹.

Under urvalsförfarandet håller IRTC en hearing varvid sökandena ges möjlighet att närmare redogöra för de planerade innehållet i sändningarna. Hearsingen ger bl.a. de presumtiva lyssnarna i området tillfälle att få försmak på programinnehållet, ställa frågor och lämna upplysningar om sökandenas karaktär.

Sändningarnas innehåll

Av de lokala sändningarna skall 20 % avse lokala nyheter och program om aktuella frågor¹². Två av dessa timmar skall sändas mellan 7.00 och 17.00. Därutöver är stationerna bundna av den programförklaring som lämnats i samband med ansökan eller förlängningen av ett tillstånd. IRTC kan tillåta ändringar, men har en restriktiv tillämpning.

Varje sökande är bunden av den programförklaring som angivits i ansökan. För att ändra programförklaringen krävs tillstånd av IRTC. Då programföretag har mött ekonomiska svårigheter har IRTC, efter förhandlingar, kunnat accepterat ändrat programinnehåll. IRTC kan då ha tillåtit programföretagen att bli "mer kommersiella" under "peak time" under förutsättningen att de blivit "mindre kommersiella" under övrig tid.

¹⁰ Broadcasting Act 1990 Part III Art 6 (b).

¹¹ Radio and Television Act 1988, part III, Art. 6 (a).

IRTC har tillåtit att olika programföretag samarbetar i nätverk när det gäller programmen under tid då radiolyssnandet generellt sett är lågt.

Reklam

Reklam är tillåten i public service radio, kommersiell lokal och nationell radio samt närradio. Tiden är maximerad till 5, 10, respektive 6 minuter per timme¹³. Radioreklamens andel av den totala reklammarknaden uppgår till mellan 9 och 10 %, en hög siffra internationellt sett.

Överlåtelse

Överlåtelse kräver liksom alla förändringar i ägandet godkännande av IRTC. Inget av programföretagen är börsnoterat, vilket för övrigt också skulle kräva ett godkännande av IRTC.

I det kontrakt som sluts mellan IRTC och programföretaget skall programföretagets ägare, styrelseledamöter samt andra som på grund av avtal äger inflytande i företaget anges jämte deras intresse i massmedia (radio, tv, tidning, reklambyrå, etc.).

Avgifter

Företagen betalar en licensavgift som uppgår till 3 % av omsättningen. Avgiften erläggs till IRTC vars verksamhet därigenom finansieras.

Statligt stöd

Något statligt stöd utgår inte. Däremot använde IRTC 50 000 irländska pund av sina intäkter under 1997 till nyskapande av program för att gynna initiativ till bl.a. radioteater, konst, dokumentära program och det iriska språket. Stödet utgick med högst 5 000 irländska pund per station och riktades till både kommersiell och icke-kommersiell radio.

Tillsyn, sanktioner m.m.

Vid brott mot lagen eller kontrakten kan böter utfärdas. Vid allvarligare brott kan sändningstillstånd dras in tillfälligt eller permanent. IRTC drog under 1996 in ett tillstånd på grund av upprepade kontraktsbrott.

4.2.1 DAB

Eftersom det inte råder någon brist på frekvensutrymme har IRTC intagit en avvaktande attityd till DAB. Det är för närvarande oklart hur lagstiftningen beträffande DAB kommer att utformas. RTÉ har emellertid uttalat intresse för att utnyttja del av den brittiska multiplexen i Belfast för att sända digitalt över Nordirland.

4.3 Frankrike

Kommersiella radiosändningar inleddes 1982 i Frankrike. Samtliga sändningar sker i FM-bandet. Verksamheten regleras i huvudsak av lagen 86–1067 från den 30 september 1986 angående frihet för kommunikation. (Loi no 86–1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication).

Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA) beviljar sändningstillstånd och verkar dessutom som tillsynsmyndighet. Vid urvalet har CSA hjälp av 16 radiotekniska kommittéer (CTR) som har en rådgivande roll.

Ett tillstånd kan utfärdas för högst fem år¹⁴. Tillståndet förlängs automatiskt i två omgångar om ytterligare fem år under förutsättning att beslut inte fattats om ändrad frekvensanvändning, om tillståndshavarens ekonomiska situation kan ifrågasättas, vid allvarligare brott mot lagen eller villkoren eller om kravet på pluralism hotas.

CSA:s beslut är motiverade¹⁵. Besluten kan överklagas på såväl materiella som formella grunder till Conseil D'Etat¹⁶.

Reklaminvesteringarna i radio uppgick under 1997 till 3 565 000 franc¹⁷.

¹⁵ Article 42–6.

¹⁶ Article 42–8.

¹⁷ IRM:s rapport, Internationella reklammarknader Oktober 1998.

Kategorier

För att säkerställa att utbudet i varje region präglas av mångfald och jämvikt i radiolandskapet är den kommersiella radion indelad i fem olika kategorier, A–E. Kategori A motsvaras av vår närradio, B och C lokal kommersiell radio medan D och E är nationell kommersiell radio. Sändningar för stationer som tillhör kategori B eller C får omfatta en population om högst 6 miljoner invånare.

För närvarande finns ca 20 operatörer som bedriver nationella sändningar, ca 410 operatörer sänder lokalt eller regionalt med centralt producerat material, ca 250 stationer sänder enbart lokalt producerat material och ca 600 stationer sänder närradio.

Ägande

Lagen tillåter inte personer med utländskt medborgarskap att inneha, direkt eller indirekt, mer än 20 % av kapitalet eller rösterna i ett tillståndsföretag¹⁸. Detsamma gäller företag som till mer än hälften, direkt eller indirekt, ägs av utländska medborgare eller föreningar och andra sammanslutningar vars ledning består av utländska medborgare.

En och samma tillståndshavare får inte ha licenser för områden som sammantaget överskrider 150 miljoner invånare¹⁹.

Bestämmelserna om korsägande är komplicerade. De omfattar press, radio, markbunden TV, satellit- och kabel-TV och de inbegriper både regional och nationell nivå.

På nationell nivå kan ingen få tillstånd för att kombinera mer än två av följande fyra alternativ:

- Ett eller flera tillstånd för markbunda TV-sändningar som når mer än 4 miljoner invånare.
- Ett tillstånd för radiosändningar som sammanlagt når mer än 30 miljoner invånare.
- Ett eller flera tillstånd att bedriva radio- och TV-sändningar i kabelnät som når fler än 6 miljoner invånare.
- Utgivning eller kontroll över en eller flera dagstidningar som har mer än 20 % av den nationella dagspressupplagan.

¹⁸ Article 40.

¹⁹ Article 41.

På liknande sätt finns det bestämmelser för regional och lokal nivå som innebär att det inte går att få tillstånd för mer än två av följande fyra alternativ i ett område.

- Markbundna nationella eller regionala TV-sändningar.
- Radioprogram som sammanlagt når mer än 10 % av det totala antalet lyssnare för samma sorts radiotjänster.
- Att ge ut en eller flera dagstidningar som sprids i det aktuella området.
- Att sända i ett eller flera kabelnät oavsett publikens storlek.

Urval m.m.

Fördelningen sker med hänsyn till lyssnarnas intresse för de program sökanden avser att sända med beaktande av myndighetens åliggande att se till att det råder pluralism beträffande åsikter och operatörer för att undvika missbruk av dominerande ställning och agerande som strider mot den fria konkurrensen²⁰. I beaktande tas även sökandes tidigare erfarenhet av kommunikation, sökandens finansiering och dennes direkta eller indirekta ägarandel i andra mediaföretag.

Sändningarnas innehåll

Samtliga tillståndshavare, utom de som sänder närradio eller klassisk musik, är genom villkor i tillstånden ålagda att 40 % av den sända musiken skall vara fransk, varav hälften nyproducerad. Sändningarna skall ske mellan 05.00 och 22.00. CSA menar att regleringen har bidragit till att den franska skivindustrin har förnyats och utvecklats²¹.

Innehavare av licens för kategori B är ålagda att sända lokalt producerat material minst fyra timmar per dag, mellan kl 05.00 och 22.00. I respektive tillstånd är angivet hur åläggandet skall uppfyllas. Det kan vara fråga om sändningar rörande information om lokala tilldragelser eller musikutsändningar där kompositionen har en lokal karaktär av lokalt anställd personal. Det kan även innebära ett åliggande för tillståndshavaren att sända program på viss dialekt. Det är inte tillåtet för en innehavare av kategori B licens att sända nationella program.

Även innehavare av kategori C är ålagda att sända lokala program dagligen mellan 06.00 och 22.00, dock endast tre timmar. Övriga tider

²⁰ Article 29.

²¹ Réglementation et régulation audiovisuelles en FRANCE, les études du CSA, Juin 1998, s. 48.

kan innehavaren samsända med kategori D, dvs nationella temasändningar.

Kategori D och E omfattar kommersiella nationella sändningar. Kategori D avser tematiska sändningar där avbrott för lokala inslag i de olika sändningsområdena inte är tillåtna. Kategori E omfattar sändningar som är mer allmänt inriktade och innehåller många olika typer av program. En timme om dagen får avbrott göras för lokal information.

Det är tillåtet för programföretagen att samarbeta när det gäller programmen under förutsättning att programföretagen följer åliggandena om lokalt producerade program och de kontrakt som träffats med CSA.

Reklam

Sändningarna får innehålla högst sex minuter reklam per timme.

Lokal reklam är förbehållen de lokala sändningarna, kategori A, B och C. Ett tillstånd för kategori C ger rätt att sända lokal reklam under högst 25 % av sändningstiden för lokala program på minst tre timmar²². Med lokal reklam avses reklam där en lokal adress eller annan lokal identifikation ges, direkt eller indirekt.

Det är inte tillåtet att sända politisk reklam²³.

Överlåtelse

CSA kan tillåta överlåtelse av licens för kommersiell radio. Överlåtelse av andel som motsvarar minst 20 % av röstetalet eller kapitalet i ett företag som har licens skall meddelas CSA²⁴.

Avgift

Det utgår inga avgifter för radiotillstånden i Frankrike. Däremot betalar innehavarna av nationella tillstånd en särskild skatt på ett par procent för att täcka närradios kostnader.

²² Dekret nr 94-972 av den 9 november 1994.

²³ Article 14.

²⁴ Article 38.

Statligt stöd

Något statligt stöd utgår inte för de kommersiella sändningarna. Däremot får innehavarna av kategori A-licens ett bidrag som tas ut i form av skatt på de kommersiella bolagen.

Tillsyn, sanktioner m.m.

Förutom att bevilja sändningstillstånd har CSA även till uppgift att verka som tillsynsmyndighet. Myndigheten består av nio ledamöter, tre ledamöter utses av Frankrikes president som även utser dess ordförande. Presidenten för Assemblée Nationale och Senatens president utser vardera tre ledamöter.

Ledamöterna utses för sex år. För att säkerställa kontinuitet i rådets arbete utses tre ledamöter vartannat år²⁵.

Ledamöterna tillåts inte ha någon sysselsättning utöver uppdraget i CSA, inte heller ägarintresse i biografverksamhet, tidningar, förläggarverksamhet eller telekommunikation²⁶.

För att kunna kontrollera tillståndshavarna har CSA rätt att begära upplysningar om bolagen.

CSA kan offentligen anmoda en tillståndshavare att respektera de förpliktelser som lagen ålägger denne.

Den tillståndshavare som bryter mot lagen eller villkor i tillståndet riskerar att få erlægga böter, att tillståndet förkortas med upp till ett år, att tillståndet suspenderas i minst en månad eller att det återkallas helt. Bötesstraffet får högst uppgå till 3 % av årsintäkterna. Upprepas överträdelsen kan böterna höjas till 5 % av årsintäkterna²⁷.

4.3.1 DAB

Digitala experimentsändningar inleddes i september 1997. För närvarande (september 1998) pågår digitala sändningar över tre multiplexer i Paris, vardera med tre sändare. Två av multiplexerna i Paris drivs av det statligt ägda TDF som även äger näten. Det tredje nätet drivs av Societec, ett bolag som ägs av NRJ. De kommersiella stationerna sänder över två av multiplexerna i Paris.

Under hösten kommer ytterligare sändningar att påbörjas i Lyon, Marseille, Toulouse och Nantes. I början av 1999 kommer dessutom

²⁵ Article 4.

²⁶ Article 5.

²⁷ Article 42-2.

sändningar att inledas i Rhone. Under 1999 planeras ytterligare sändningar i Lille, Bordeaux, Strasbourg, Nice och Grenoble. Sammanlagt beräknas under 1999 omkring 25 miljoner invånare kunna lyssna på digitala utsändningar²⁸. Alla sändningar sker i det s.k. L-bandet. Efterfrågan har hitintills överstigit tillgången på utrymme.

Sändningarna regleras genom den ovan nämnda lagen från den 30 september 1986 kompletterad genom Loi no 96-299 du 10 avril 1996 relative aux expérimentations dans le domaine des technologies et services de l'information. I den senare lagen anges att de projekt som lagen syftar säkerställa skall vara av allmänt intresse med hänsyn taget till graden av nytänkande, deras ekonomiska och tekniska relevans, deras inverkan på utvecklingen av den franska och europeiska infrastrukturen och tjänster på telekommunikationens område, deras möjliga inverkan på samhällsstrukturen och människors livsstil samt med hänsyn tagen till i hur stor utsträckning användarna görs delaktiga i utarbetandet och igångsättandet av dessa projekt²⁹.

CSA utfärdar licens till operatören av multiplexen. Valet av operatör sker enligt de ovan redovisade kriterierna för programföretag som använder analog utsändningsteknik. Kraven på mångfald m.m. riktas således mot multiplexoperatören. I sin ansökan har denne att ange de format programföretagen avser att sända och vilka sidotjänster, programanknutna och andra, som kommer att ingå i utbudet. Programinnehållet regleras i huvudsak på samma sätt för utsändningar med analog som digital sändningsteknik.

I de fall programföretagen har licens för utsändningar med analog teknik kompletteras licensen endast beträffande de tilläggstjänster företaget avser att sända. Den licens som CSA utfärdar till operatören anger preciserat vilket programformat som kommer att sändas samt det utrymme som finns tillgängligt för tilläggstjänster med anknytning till programmen och sidotjänster utan anknytning till programmen.

Det finns för närvarande inga uttalade planer på att upphöra med analoga radiosändningar.

4.4 Finland

Kommersiella radiosändningar inleddes i Finland 1985, antalet lokalradiostationer uppgår till 58. Därutöver har s.k. specialradiokoncession beviljats för en kanal som sänder ungdomsmusik i vissa större städer samt en kanal som sänder klassisk musik.

²⁸ WorldDAB Broadcast services 1998, 1998-12-03, bilaga 4.

²⁹ Loi no 96-299 du 10 avril 1996, Article 1er.

Under 1997 inledde den första landsomfattande kommersiella radiostationen Radio Nova sin verksamhet.

Verksamheten reglerades tidigare av Teknisk radiolag från 1927. Den 1 januari 1999 ersattes lagen av lagen om televisions- och radioverksamhet. Lagen behandlas i regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om televisions- och radioverksamhet RP 34/1998 rd. Tillsynen över verksamheten utövas av Trafikministeriet och Teleförvaltningscentralen, tillstånd beviljas av statsrådet.

Bestämmelser om koncessionsavgifter finns i lagen om statens televisions- och radiofond.

En koncession för radioverksamhet kan beviljas för högst tio år³⁰. Periodens längd bestämdes efter en avvägning mellan behovet av kunna göra bedömningar på lång sikt för tekniska investeringar samt behovet av att på grund av den snabba teknikutvecklingen bevilja koncessioner för kortare tid.

Under 1997 uppgick de totala reklaminvesteringarna i radio till 181 miljoner finska mark. Motsvarande siffra för 1990 var 217 miljoner mark. Av lokalradiostationerna omsatte ca 20 % mer än 5 miljoner mark år 1997 under det att ungefär hälften av lokalradiostationerna hade en omsättning som låg mellan 1–2 miljoner mark. Radio Nova, den riksomfattande reklamradion, hade under sitt första verksamhetsår en omsättning om ca 13 miljoner mark³¹.

Regler om ägande m.m.

Några direkta regler som begränsar ägandet finns inte. Däremot har statsrådet ålagts att vid fördelningen av tillstånd fästa uppmärksamhet på att masskommunikationen inte koncentreras på ett sätt som är ägnat att äventyra yttrandefriheten³².

Fysiska personer, sammanslutningar eller stiftelser kan beviljas koncession under förutsättning att sökanden är solvent och uppenbarligen har förmåga att regelbundet utöva den verksamhet koncessionen avser. Vid bedömningen av de ekonomiska resurserna skall verksamhetens art och omfattning beaktas.

³⁰ 2 kap. 12 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

³¹ RP 34/1998 rd s. 48.

³² RP 34/1998 rd s. 32.

Urvalskriterier

Numera finns kriterierna för urval lagfästa, tidigare tillämpades en "förnuftighetsprincip". Enligt lagen skall statsrådet vid fördelning av koncessioner sträva efter att främja yttrandefriheten och göra programutbudet mer mångsidigt³³. Det befintliga programutbudet skall beaktas vid urvalet och den helhet som uppkommer när en koncession har beviljats. Vid prövningen skall statsrådet utgå från de allmänna linjerna i programutbuden utan att närmare göra intrång i den rätt som utövaren har att besluta om innehållet i sitt programutbud.

Sändningarnas innehåll

Enligt propositionen skall koncessionsmyndigheten (statsrådet) kunna meddela sådana bestämmelser om innehållet i programverksamheten som behövs för att säkerställa ett mångsidigt programutbud³⁴. Det skall således vara möjligt att ställa villkor enligt vilket programutbudet huvudsakligen skall bestå av klassisk musik (jfr. Classic Radio OY:s nuvarande koncession)³⁵. När bestämmelser meddelas om innehållet i programutbudet åligger det koncessionsmyndigheten att beakta de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten.

Koncessionsmyndigheten kan även ställa villkor om regionala ut-sändningar³⁶.

Reklam

I lagen om televisions- och radioverksamhet 4 kap 21–33 §§ finns regler om reklam. Reklam skall i huvudsak sändas i block, innehållande flera reklaminslag, och får inte överstiga 10 % av den dagliga sändningstiden. Reklamens sammanlagda längd får dock inte överstiga 24 minuter under två timmar efter varandra. För att säkerställa att reklamen kan särskiljas från det övriga programutbudet skall särskild bild eller ljudsymbol anges.

I lagen har intagits etiska principer för reklam. Därutöver finns särskilda regler när det gäller reklam för tobaksprodukter och alkohol-drycker samt reklam som riktas mot minderåriga.

³³ 1 kap. 10 § lag om televisions- och radioverksamhet

³⁴ 1 kap 11 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

³⁵ RP 34/1998 rd s. 33.

³⁶ RP 34/1998 rd s. 33

Sponsorns namn eller symbol skall anges tydligt i början eller slutet av sponsrade program³⁷.

Överlåtelse

En koncession som har beviljats för radioverksamhet får inte överföras på någon annan. Om den faktiska bestämmanderätten i förhållande till koncessionshavaren förändras, skall detta betraktas som överföring av koncessionen och koncessionen upphöra att gälla³⁸.

En koncessionshavare som får kännedom om en förändring genom vilken någon aktieägares andel av koncessionshavarens röstetal eller aktiekapital uppnår, överskrider eller underskrider 1/10, 1/5, 1/3, 1/2 och 2/3 av koncessionshavarens röstetal eller aktiekapital, skall omedelbart anmäla detta till ministeriet. Motsvarande gäller den som äger minst 20 % av koncessionshavarens aktiekapital eller röstetal³⁹.

Avgifter

Bestämmelser om koncessionavgifter finns i lagen om statens televisions- och radiofond. Den som innehar en koncession är skyldig att betala avgift till statens televisions- och radiofond. Avgiften grundas på programföretagets omsättning och omfattar alla sådana inkomster av reklam och sponsring i anslutning till radiosändningar som sänds med stöd av koncessionen samt andra inkomster av sändningsverksamhet i enlighet med koncessionen⁴⁰. För TV-sändningar ingår t.ex. försäljningsprogram.

Avgiften är progressiv. Skyldigheten att betala avgift uppkommer först vid omsättning över 20 % mark och uppgår då till 4 % för den del av omsättningen som överskrider den nedre gränsen (dvs 20 miljoner mark). På omsättning över 80 miljoner mark utgår avgift med 8 %. Den lägsta avgift som uppbärs är 50 mark. Under 1997 hade ingen lokal radiostation en omsättning som kom i närheten av 20 miljoner mark. Radio Nova, den riksomfattande reklamradion, hade under sitt första verksamhetsår en omsättning om ca 13 miljoner mark⁴¹.

Bestämmelserna om koncessionsavgift tillämpas på radioverksamhet först från och med den 1 januari år 2004.

³⁷ 1 kap 21-30 §§ lagen om televisions- och radioverksamhet.

³⁸ 1 kap. 13 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

³⁹ 7 kap. 41 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

⁴⁰ 5 kap. 24 § Lagen om statens televisions- och radiofond.

⁴¹ IRM:s rapport Internationella reklammarknader, Oktober 1998.

Koncessionsavgifterna används huvudsakligen för att finansiera verksamheten hos det finländska public service-företaget YLE.

Statligt stöd

Något statligt stöd utgår inte till kommersiell lokalradio.

Tillsyn, sanktioner m.m.

I huvudsak är det Teleförvaltningscentralen som övervakar att lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen följs⁴². Den tillståndshavare som bryter mot lagen eller bestämmelser utfärdade med stöd av lagen kan tilldelas en anmärkning samt uppmaning att avhjälpa ett fel eller en försummelse. Ett sådant beslut kan förenas med vite⁴³. Därutöver har statsrådet möjlighet att återkalla en koncession eller bestämma att verksamheten skall avbrytas helt eller delvis.

Besvär över beslut av statsrådet och ministeriet skall anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet skall anföras hos länsrätten.

En koncession kan även återkallas om den radiofrekvens som verksamheten förutsätter inte längre kan anvisas för verksamheten⁴⁴.

4.4.1 DAB

Sedan slutet av 1998 bedriver YLE testsändningar, dels i ett nationellt block med 4–5 programkanaler, dels regionalt i södra Finland. Befolkningstäckningen uppgår till ungefär 20 % (december 1998).

Lagen om televisions- och radioverksamhet ger statsrådet möjlighet att ställa villkor om sändningsteknik samt det kanalknippe som används vid digitala sändningar och om samarbete vid användningen, överföringskapaciteten och annan användning av överföringskapaciteten⁴⁵. Enligt förarbetena bör dock utgångspunkten vara att de som utövar verksamheten sinsemellan avtalar om samarbetet⁴⁶.

⁴² 5 kap. 35 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

⁴³ 6 kap. 36 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

⁴⁴ 6 kap. 37 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

⁴⁵ 2 kap. 11 § lagen om televisions- och radioverksamhet.

⁴⁶ RP 34/1998 rd s. 33.

När koncession beviljas för digital radioverksamhet kan statsrådet behandla ansökningar som gäller programutbud avsedda för samma kanalknippe som en helhet om sökanden så önskar.

Genom uttalanden i förarbetena står det klart att tilldelat frekvensutrymme kan utnyttjas även för s.k. tilläggstjänster. Dessa tjänster skall dock huvudsakligen ha nära koppling till den radioverksamhet som koncessionen avser⁴⁷. I de diskussioner som förts har angivits att högst 20 % av kapaciteten bör kunna användas för annat än den radioverksamhet den tilldelade koncessionen avser.

4.5 Norge

Kommersiella radiosändningar inleddes 1987 i Norge. Det finns för närvarande (februari 1999) en rikstäckande och 313 lokala kommersiella radiostationer. Verksamheten regleras av 1992 års lov om kringkasting samt 1997 års forskrift om kringkasting. Tillstånd fördelas av Statens medieforvaltning som även utövar tillsyn över verksamheten⁴⁸. Tillståndsperioden är fem år⁴⁹.

Från 1988 till 1997 har de totala reklaminvesteringarna i radio ökat från ca 30 miljoner norska kronor till 822 miljoner kronor. Mellan år 1991 och 1992 ökade investeringarna från 60 miljoner till 160 miljoner kronor⁵⁰. 1993 inledde kommersiella kanalen P4 Radio Hele Norge ASA sina sändningar.

Regler om ägande m.m.

Bestämmelser om ägande finns i 7 kap 3 § forskrift om kringkasting. Det är inte möjligt för en koncessionshavare att få koncession som täcker mer än en tredjedel av de potentiella lyssnarna i landet. Det är inte heller möjligt att ha mer än ett tillstånd för lokalradio i ett och samma sändningsområde.

För tidningsföretag gäller särskilda regler. I områden med endast en tidning och en koncession för lokalradio kan tidningsföretag få koncessionen endast om särskilda skäl föreligger.

Reglerna om ägande har nyligen ändrats genom lov om tilsyn med erverv i dagspresse og kringkasting. Syftet med lagen är att främja

⁴⁷ RP 34/1998 rd s. 33.

⁴⁸ 7 kap 1 § forskrift om kringkasting.

⁴⁹ 7 kap. 2 § forskrift om kringkasting.

⁵⁰ IRM:s rapport Internationella reklammarknader, Oktober 1998.

yttrandefriheten, de reella yttrandemöjligheterna och ett allsidigt medieutbud⁵¹. Den nya lagen har karaktär av fullmaktslag och inte ett detaljerat regelverk. En ny myndighet, Eierskapstilsynet, skall ha tillsynen över lagen och marknads- och ägarförhållandena i dagspressen, radio och TV. Myndigheten får möjlighet att i varje enskilt fall ingripa mot förvärv av ägarandelar som leder till ägarkoncentration i strid mot lagens syfte. Lagen omfattar varje form av övertagande beträffande företag som ger ut dagstidningar eller bedriver sändningsverksamhet samt företag som har ägarinflytande över sådana företag⁵².

För att ingripande skall ske krävs dels att förvärvaren har eller får en betydande ägarställning nationellt, regionalt eller lokalt, dels att den betydande ägarställningen strider mot lagens syfte. Några konkreta tröskelvärden för ingripande har inte angivits för radio. Förutsättning för ingripande kan även vara uppfyllt vid förvärv som ger förvärvaren ensam eller tillsammans med andra en betydande ägarställning på lokala eller regionala mediemarknader. Enligt riktlinjerna kommer bedömningen här att utgå från medieanvändarnas möjlighet att få samma typ av information från alternativa källor i det aktuella geografiska området.

Tillsynsmyndigheten kan förbjuda förvärvet, påbjuda att den förvärvade andelen avyttras eller tillåta förvärvet under villkor som är nödvändiga för att motverka att förbudet strider mot 1 §.

Foreskrifterna om kringkasting lägger inte hinder i vägen för att göra ett ingripande enligt lagen mot ett förvärv som i och för sig ligger inom ramarna för vad som är tillåtet enligt föreskrifterna.

Urval

Tillstånd att sända lokalradio meddelas av Statens medieförvaltning, dvs tillsynsmyndigheten. Fördelningen sker med beaktande av de i ansökan lämnade uppgifterna om sökandens ekonomiska förutsättningar att sköta driften av tillståndet, sökandes ämneskvalifikationer och programplaner. Med ämneskvalifikationer avses den ämneskunskap som finns på stationen för att kunna fullgöra kraven i tillståndet och för att kunna genomföra projekt i överensstämmelse med ansökan⁵³. Det framgår inte av lagen att sökandens programplaner skall beaktas.

⁵¹ 1 § lov om tilsyn med erverv i dagspresse og kringkasting.

⁵² 2-3 §§ lov om tilsyn med erverv i dagspresse og kringkasting.

⁵³ 7 kap. 5 § forskrift om kringkasting.

Sändningarnas innehåll

Minst 75 % av sändningstiden skall bestå av eget producerat material eller material som är producerat av andra med anknytning till koncessionsområdet⁵⁴. Statens medieförvaltning kan om särskilda skäl föreligger medge undantag från detta krav. Gemensamma sändningar med upp till tre radiostationer är tillåtna i geografiskt intilliggande områden. I likhet med den svenska lagstiftningen är själva innehållet i det egenproducerade materialet inte reglerat.

Reklam

Högst 15 % av den dagliga sändningstiden och högst 20 % av sändningstiden per timme får bestå av reklam⁵⁵. Reklaminslag i radio skall föregås och avslutas av särskild ljudsignal för att skilja inslagen från ordinarie programverksamhet.

Är programmet sponsrat skall detta anges då programmet inleds och avslutas. Sponsrade program skall inte uppmuntra till köp eller hyra av sponsorns eller tredje parts produkter eller tjänster och får inte innehålla speciella säljfrämjande hänvisningar till sådana produkter eller tjänster⁵⁶.

Överlåtelse

En koncession kan överlåtas efter tillstånd av Statens medieförvaltning⁵⁷. Detsamma gäller överföring av mer än en tredjedel av ägarandelen i en koncession. Vid överföring av mer än en tiondel av ägarandelen har koncessionshavaren en anmälningsplikt.

Tillsyn, sanktioner m.m.

Statens medieförvaltning svarar för tillsynen av koncessionerna och att bl.a. reglerna om reklam och sponsring följs. De stationer som inte följer bestämmelserna kan drabbas av särskild avgift, varning eller att koncessionen återkallas, temporärt eller slutligt.

⁵⁴ 7 kap 7 § forskrift om kringkasting.

⁵⁵ 3 kap. 1 § lov om kringkasting, 3 kap 1 § forskrift om kringkasting.

⁵⁶ 3 kap. 4 § lov om kringkasting.

⁵⁷ 7 kap 13 § forskrift om kringkasting.

Den särskilda avgiften beräknas efter antalet lyssnare då stationen bröt mot bestämmelsen, dock lägst 500 norska kronor. Vid överträdelse av bestämmelserna om reklam och sponsring kan programföretagen förbjudas att sända reklam⁵⁸.

För att en koncession skall kunna återkallas, temporärt eller slutligt, krävs att överträdelserna är grova eller att dessa har upprepats.

Den som bryter mot lagens bestämmelser om bl.a. reklam eller föreskrift meddelad med stöd av lagen kan straffas med böter eller fängelse i upp till sex månader.

Avgifter m.m.

Några avgifter utgår inte för rätten att sända.

Statligt stöd

Visst statligt stöd utgår. 1994 upprättades en Audiovisuell produktionsfond. Av fondens tillgångar på ca 60 miljoner norska kronor, är ca 25 % reserverade för lokalradioverksamhet. Medlen används främst till produktion och projektändamål.

4.5.1 DAB

Norge disponerar ett block för nationella sändningar och ett block för regionala sändningar i sju regioner. Sedan 1994 har det norska public service-företaget NRK, P4 Radio Hele Norge ASA och Norkring bedrivit försökssändningar med digital utsändningsteknik. Under 1999 planeras regionala sändningar inledas över ett nationellt frekvensblock. En sjättedel av kapaciteten i frekvensblocket har reserverats för annan kommersiell aktör än P4 Radio Hele Norge ASA. Koncessionen har nyligen lysts ut, ansökningstiden gick ut den 4 januari 1999. Sökandena har upplysts om att sändningarna kan finansieras med reklam och att det är önskvärt att sändningarna kan bidra till att öka mångfalden i det samlade radioutbudet i landet⁵⁹. I ansökan skall den önskade överföringskapaciteten anges. Upp till 10 % av överföringskapaciteten kan användas att överföra andra tjänster än de som är knutna till radioverksamheten.

Tillståndsperioden uppgår till tio år.

⁵⁸ 10 kap 4 § lov om kringkasting.

⁵⁹ Privat riksdekkende Radio i DAB-nätet - orientering till søkerne.

Fyra sändare i band III täcker ca 35 % av befolkningen. Den fortsatta utbyggnaden skall finansieras av programbolagen.

Någon särskild reglering har inte införts för sändningar med digital utsändningsteknik. I propositionen om sändningar och dagspress (Stortingsmelding nr. 62 1996) behandlas emellertid digital utsändningsteknik. Det anges att det så kallade L-bandet kan bli aktuellt för lokalradioutsändningar och att kommunikationsdepartementet har fått i uppdrag att säkra detta frekvensbandet till DAB i Norge. Vidare anges att frågan om vem som skall driva multiplexen bör fastställas som en del av sändningstillståndet. Detta kan komma att regleras genom lag⁶⁰.

4.6 Danmark

Kommersiella sändningar inleddes 1988. Det finns för närvarande ca 158 kommersiella lokala stationer. Verksamheten regleras av bekendtgørelsen nr 69 av 30 januari 1998 om lokal radio- og fjernsynsvirksomhet samt Bekendtgørelse nr 138 af 19 februar 1998 af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed.

Lokala radio- og fjernsynsnaevn utövar tillsyn över verksamheten. Varje nämnd har ansvar för tillsynen av sändningsverksamheten i en eller flera kommuner. Nämnderna fördelar även tillstånden.

De totala reklaminvesteringarna i radio har ökat från 83 miljoner danska kronor år 1990 till 174 miljoner kronor 1997⁶¹.

Regler om ägande m.m.

Endast företag, föreningar eller liknande som enbart bedriver radioverksamhet kan erhålla tillstånd. Andra kommersiella företag än tidningsföretag som fyller funktion som forum för en bred lokal debatt får inte ha bestämmande inflytande i lokala programföretag.

Ett flertal av styrelsens medlemmar måste vara bosatta i sändningsområdet⁶². En person kan inte vara styrelsemedlem i mer än ett programföretag eller programansvarig för mer än en lokalradiostation⁶³.

⁶⁰ St meld nr 62, Kringkasting og dagspresse 1996 m v 3.5.

⁶¹ IRM:s rapport Internationella reklammarknader, Oktober 1998.

⁶² 6 kap. 44 § Bekendtgørelse af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed.

⁶³ 6 kap. 44 § Bekendtgørelse af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed.

Urvalsmetod

Vid urvalet säkrar nämnden att det samlade programinnehållet i sändningsområdet är av allsidig karaktär. Sökanden skall i ansökan beskriva den programverksamhet denne avser att bedriva för att nämnden skall kunna avgöra att denne har anknytning till sändningsområdet⁶⁴.

Den lokala nämnden avgör vad som skall vara väsentligt vid ansökningsförfarandet. Nämnden kan t.ex. välja att lägga vikt vid den sökandes ekonomiska förhållanden eller ställa krav på viss kompetens hos ägare eller personal.

Kulturministeriet har möjlighet att fastställa regler om innehållet i ansökningarna.

Sändningars innehåll

Det finns inga krav på hur stor andel av programmen som skall vara egenproducerat men programverksamheten skall utövas självständigt. Programverksamheten får inte omfatta program som sänds samtidigt av andra radiostationer. Detsamma gäller program som sänds med obetydlig tidsförskjutning, vilket innebär att två olika radiostationer inte får sända samma program om det inte passerat ansenlig tid mellan sändningarna av det aktuella programmet. Undantag från denna regel kan ges om särskilda skäl föreligger på grund av lokala förhållanden, t.ex. vid en fotbollsmatch⁶⁵. Bestämmelsen omfattar inte nyhetssändningar eller sändningar som sker nattetid (kl. 23–06).

För att säkerställa att programverksamheten är av allsidig karaktär har den lokala nämnden möjlighet att ställa krav på att viss del av programmen skall vara egenproducerade.

Nämnden kan ställa villkor om att sändningarna skall utövas i enlighet med ansökan⁶⁶.

Reklam

Högst 15 % av den dagliga sändningstiden får omfatta reklam⁶⁷.

⁶⁴ 6 kap. 48 §.

⁶⁵ 6 kap. 49 § st 2.

⁶⁶ 6 kap. 49 § st. 2.

⁶⁷ 6 kap. 69 § punkt 3.

Överlåtelse

Det går inte att överlåta ett sändningstillstånd.

Tillsyn, sanktioner m.m.

Den lokala nämnden, radio- og fjernsynsnaevn, är som ovan angivits tillsynsmyndighet för de kommersiella radiostationerna. Nämnden inrättas av kommunstyrelsen och skall bestå av minst fem medlemmar. En minoritet av medlemmarna tillsätts av kommunstyrelsen, övriga medlemmar skall väljas med målsättningen att skapa en allsidig representation från det lokala föreningslivet.

En tillståndshavare kan åläggas böter, sändningstillståndet kan temporärt eller slutligt återkallas vid brott mot koncessionsvillkoren eller föreskrifter i lagen⁶⁸. Beslut om återkallelse av sändningstillstånd kan överklagas till Udvalget vedr. Lokal Radio og TV, ett oberoende organ inrättat av Kulturministeriet. Udvalets medlemmar skall vara sakkunniga i juridik, teknik eller media⁶⁹.

Avgift

Någon avgift utgår inte för rätten att sända.

Statligt stöd

Någon statligt stöd utgår inte för kommersiell lokalradio.

4.6.1 DAB

Danmark tilldelades 1995 ett frekvensblock för landstäckande utsändningar och två frekvensblock för regionala sändningar. Public service-bolaget Danmarks Radio bedrev under tiden september 1995 t.o.m. december 1998 nationella försökssändningar med digital teknik. Efter förhandlingar har tillståndet förlängts till den 31 mars 1999. Sändningarna sker i band III med tre sändare som för närvarande (december 1998) täcker ca 20 % av befolkningen. Sändningarna omfattar bl.a. programanknuten data.

⁶⁸ 6 kap. 55 § st 2.

⁶⁹ 6 kap. 58 §.

500 DAB-mottagare har delats ut bland befolkningen för forskningsändamål.

Kulturministeriet har tillsatt en arbetsgrupp rörande digital radio och TV. Gruppen har i maj 1998 presenterat en rapport "DAB, Framtidens radio?". I rapporten uttalas att lokalradio med digital utsändningsteknik antagligen kommer att vara aktuell först när utvecklingen med hänsyn till distributionsnät, service och apparater är väsentligt mer framskriden. I rapporten noteras att det inte finns utrymme för lokalradio i de frekvensblock Danmark för närvarande disponerar.

4.7 Slutord

Som framgår av ovanstående redogörelse skiljer sig villkoren mellan programföretagen i de olika länderna åt i relativt stor utsträckning. I jämförelse med den svenska lagstiftningen kan emellertid konstateras att samtliga redovisade länder beaktar programutbud i någon form vid fördelning av tillstånd.

Även bestämmelserna om sändningarnas innehåll skiljer sig från den svenska regleringen. I Irland och Frankrike är tillståndshavarna skyldiga att sända program med visst innehåll, därtill är tillståndshavarna, liksom i Storbritannien bundna av den lämnade programförklaringen. Skall innehållet i sändningarna ändras måste detta medges av respektive tillståndsmyndighet. I både Danmark och Finland har myndighet möjlighet att ställa villkor om visst programinnehåll.

Danmark, Norge och Sverige har alla bestämmelser om egenproducerat material. Den norska regleringen innehåller krav på att det producerade materialet skall ha anknytning till sändningsområdet. Motsvarande krav saknas i Sverige. Dessutom krävs färre timmar per dygn i Sverige (8) än i Norge (16) och i Danmark (17).

Slutligen bör framhållas att lokalradion i de redovisade länderna betalar en avgift som väsentligt understiger den avgift programföretagen i Sverige erlägger.

5 Digitala ljudradiosändningar

5.1 Uppdraget

Enligt utredningens direktiv skall utredaren, som en del i sin analys överväga om de förslag som riksdagen ställt sig bakom skall utvecklas (prop. 1994/95:170, bet. 1994/95:KU47, rskr. 1994/95:369). Utredaren skall utvärdera tidigare arbete med tillstånd för digitala ljudradiosändningar. I kapitel 3 har redogjorts för förslagen.

I prop. 1994/95:170, s. 15 anges följande. Radio- och TV-verket skall utvärdera verksamheten. Eftersom det är först när sändningarna har pågått några år som det kan bedömas hur allmänheten använder den nya tekniken bör utvärderingen av verksamheten planeras på sådant sätt att en första rapport kan avges till regeringen när sändningarna har pågått i ungefär två år. Rapporten syftar till att ge statsmakterna underlag för att besluta om eventuella ändringar av villkoren för verksamheten.

Utredningen har uppfattat sitt uppdrag på följande sätt.

1. I prop. 1994/95:170 föreslås sändningar i begränsad omfattning. Utvärderingen omfattar här att ta ställning till om verksamheten skall byggas ut. Av direktiven framgår att man vid utbyggnaden skall ta hänsyn till programföretagens efterfrågan på sändningsmöjligheter.
2. Vidare föreslås att såväl Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio som privata programföretag bör ges möjlighet att delta i sändningarna. För det fall efterfrågan på sändningstillstånd överstiger tillgången föreslås ett urvalsförfarande. Utvärderingen bör i denna del omfatta en utveckling av urvalsförfarandet.
3. Utredaren skall utvärdera tidigare arbete med tillstånd för digitala ljudradiosändningar.

Utredningens utvärdering har skett mot bakgrund av att regeringen ännu inte fördelat några tillstånd för digitala ljudradiosändningar. Eftersom några sändningar ännu inte inletts kan någon värdering av allmän-

hetens utnyttjande av den nya tekniken och eventuella ändringar av villkoren för verksamheten emellertid inte ske. Arbetet har därför i huvudsak begränsats till att omfatta Radio- och TV-verkets förslag och arbetet inför tillståndsgivningen.

5.1.1 DAB i dag

Den nuvarande situationen

I Sverige finns för närvarande möjlighet att sända digital ljudradio över ett nationellt frekvensblock samt 19 regionala frekvensblock. Frekvensutrymme har reserverats i band III, motsvarande TV-kanal 12 och bandet 230–240 MHz. Under våren 1999 beräknas 85 % av svenska befolkningen nås av digitala sändningar¹. Teracom beräknar att dess sändare kommer att ge full täckning (99 %) år 2003.

Sveriges Radio (SR) har tillstånd att samtidigt sända sex program i den nationella frekvensen och ett eller två i de regionala frekvenserna. SR har därutöver rätt att sända tilläggstjänster i den utsträckning som behövs för programverksamheten. Tillstånden för de nationella sändningarna gäller till utgången av år 2001. När det gäller de regionala sändningarna gäller tillståndet till dess att regeringen har fattat beslut om fördelning av överföringskapacitet mellan programföretag i den regionala frekvensen i respektive område.

I de regionala frekvensblocken har utrymme reserverats för tre till fyra privata programföretag med en kapacitet om 224 kbit/s. Sändningstillstånd har dock ännu inte delats ut.

SR inledde digitala sändningar över riksnätet redan hösten 1995.

Det finns för närvarande endast ett begränsat antal mottagare ute i handeln.

Vad medför digital ljudradio?

Digital överföring av radiovågor betyder bland annat att ljudet blir bättre och mer störningståligt, att det blir plats för fler program, att det blir möjligt med interaktivitet och att mottagningen blir enklare. Digitaliseringen ger också möjlighet till att gränserna mellan radio/TV och datakommunikation suddas ut. Nya tillämpningar och användningsområden tillkommer, t.ex. genom olika sidotjänster.

¹ www.teracom.se

Multiplexoperatör

Den digitala sändningstekniken innebär att flera olika programbärande signaler förs samman (multiplexeras) till en gemensam digital signal. I samband med multiplexeringen avgörs också hur stor överföringskapacitet varje program skall tilldelas. Behovet av utrymme växlar, program med musik torde t.ex. regelmässigt kräva mer frekvensutrymme än ett talprogram. Den gemensamma signalen måste sändas ut gemensamt. De programföretag som delar på en sådan signal kommer därmed också att behöva samverka om tekniken.

Frågan om vem som skall handha multiplexeringen har inte reglerats. Propositionen om digitala ljudradiosändningar (prop. 1994/95:170) behandlar överhuvudtaget inte frågan. De utredningar som arbetat med frågor om digitala sändningar har förespråkat olika lösningar allt från att göra operatörsskapet av multiplexerna tillståndspliktigt till att överlåta rådigheten över multiplexen till tillståndshavarna.

I propositionen om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67) anges att det är angeläget att utveckla samarbetsformer som innebär att de som erbjuder programtjänster i systemet vanligtvis bestämmer över multiplexfunktionen tillsammans. Ett syfte med samarbetet anges vara att de avkodare som används skall vara sådana att varje person i publiken har möjlighet att ta del av alla program som sänds ut, givetvis på de villkor som programföretagen ställer upp för tillgång till programmen. Om systemet innehåller elektroniska programguider, dvs. tablåer som gör det möjligt för mottagarna att finna vissa tjänster, bör de olika programföretagens utbud presenteras på likvärdigt sätt.

I förordningen (1997:849) om marksänd digital TV anges att den sökande i ansökan skall redovisa sina planer på att ingå överenskommelser med övriga sökande i fråga om multiplexering, åtkomstkontroll och elektroniska programguider (6 § tredje stycket). Av Radio- och TV-verkets förslag till regeringen skall framgå om den sökande kan delta i sådan samverkan (9 § första stycket 2).

När det gäller de digitala TV-sändningarna har bolaget Senda i Sverige AB hand om multiplexeringen. Senda ägs av Teracom, och SVT. Förhandlingar pågår för närvarande mellan Senda samt tillståndshavarna för digital TV.

Enligt radio- och TV-lagen har regeringen möjlighet att ställa krav på samverkan².

² 3 kap. 2 § 7 radio- och TV-lagen, jfr prop. 1997/87:184 s. 68.

Digitala tjänster

Digitala ljudradiosändningar medför att olika tjänster kan erbjudas lyssnarna t.ex. RDS (Radio Data System), TMC (Traffic Message Control) och betalradio. I den mån tjänsterna kan anses utgöra ljudradio- eller TV-program riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel omfattas de av radio- och TV-lagen³. S.k. interaktiva sändningar som sker först på begäran av mottagaren är i huvudsak undantagna från lagens tillämpningsområde⁴.

Ett exempel på en tjänst som redan förenats med analoga utsändningar är ovan nämnda RDS. Genom RDS kan olika typer av information ges i ett textfönster på en radiomottagare. RDS kan också ge automatisk sökning som lyssnaren valt och automatisk sökning av starkaste sändare. Sändning av RDS sker inte på begäran⁵. Granskningsnämnden för radio och TV har i beslut den 2 februari 1998 (SB 46/98) bedömt att radio- och TV-lagen inte är tillämplig på innehållet i en sändning av RDS⁶.

TMC innebär att lyssnaren kan få höra all information om trafiken i ett visst område. Radiomottagaren bryter då andra program så snart trafikinformation sänds så att lyssnaren kan höra all sådan information även om hon eller han lyssnar på program med annat innehåll. Inte heller TMC sänds på begäran utan effekten uppnås genom att all trafikinformation "märkts" på ett speciellt sätt vid utsändningen och att lyssnaren ställt in mottagaren på denna "märkning".

Radio- och TV-verket föreslog att den kapacitet programföretagen tilldelas skulle kunna användas även för överföring av annan slags information och sidotjänster.

I stora delar kan det vara outnyttjat överföringsutrymme som kommer att användas till de digitala tjänsterna. De överväganden som skedde beträffande regleringen av sökbar text-TV kan tillämpas även beträffande dessa digitala tjänster. Det krävs inte tillstånd för sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för

³ 1 kap. 1 § radio- och TV-lagen

⁴ Jfr dock SOU 1994:105 s. 238.

⁵ Grundlagsskydd för nya medier SOU 1997:49 s.135.

⁶ Nämnden framförde följande. Informationen kan knappast uppfattas som vad som enligt allmänt språkbruk anses som ljudradio. Vissa likheter föreligger med text-TV, men det faller sig inte naturligt att uppfatta tjänsten som TV-sändning i lagens mening då den inte utgörs av rörliga bilder eller förmedlas med hjälp av TV-apparat. Om RDS-tjänsten skall betraktas som televisionssändning uppkommer frågor om bl.a. tillståndsplikt för sändningarna, skyldighet att bevara sändningarna, tillämpning av olika bestämmelser om reklam m.m. Mot ovan angiven bakgrund bedöms radio- och TV-lagen inte vara tillämplig på tjänsten.

andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen eller lokalradiolagen⁷. Orsaken härtill är att det i regel är bildsläckningsintervallet som utnyttjas, dvs outnyttjat utrymme i TV-signalen. Eftersom radio- och TV-verksamheten regleras bl.a. med hänsyn till bristen på frekvenser och sökbar text-TV således inte kräver ytterligare utrymme saknas behov av att styra frekvensanvändningen⁸. Sökbar text-TV kräver däremot registrering av programföretaget eller den programföretaget upplåtit bildsläckningsintervallet till⁹.

Eftersom YGL har ett vidare tillämpningsområde än radio och TV-lagen kan tjänster omfattas av YGL samtidigt som de faller utanför radio- och TV-lagen. Syftet med YGL är nämligen att ge yttrandefrihetsrättsligt skydd åt en viss form av informationsförmedling, medan radio- och TV-lagen i huvudsak syftar till att göra en massmediepolitiskt betingad reglering möjlig¹⁰. Det förhållandet att tjänster kan falla under enbart YGL, under YGL och radio- och TV-lagen samt slutligen under enbart telelagen kan innebära svårigheter då dessa blandas och integreras vid sändningar. Problemet utreds för närvarande av Konvergensutredningen (Utredningen om Samordning av lagstiftning för radio, TV och televerksamhet, dir. 1997:95).

5.1.2 Förslagen som riksdagen ställt sig bakom m.m.

En utförlig redovisning av proposition 1994/95:170 finns i kapitel 3. Här tas endast upp sådana frågor utredningen bedömt relevanta för utvärderingen.

Sändningar i begränsad omfattning

Regeringen föreslog att sändningarna inledningsvis borde förekomma i ett begränsat antal områden i såväl storstadsregionerna som andra delar av landet. Syftet var att i större skala pröva den nya sändningstekniken under svenska förhållanden, att utveckla kompetens hos svenska företag såväl i fråga om de rent tekniska aspekterna av DAB-tekniken som när det gäller utvecklandet av olika programtjänster som tekniken läm-

⁷ 2 kap 1 § andra stycket radio- och TV-lagen.

⁸ Prop. 1995/96:160 s. 73.

⁹ 2 kap 3 § första stycket radio- och TV-lagen.

¹⁰ SOU 1994:105 s. 238.

par sig för, samt att ge allmänheten möjlighet att bedöma fördelar och nackdelar med tekniken.

Vilka skall få sända?

Såväl Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio som privata programföretag föreslogs ges möjlighet att delta i sändningarna. Om inte alla programföretag som var intresserade av att delta i programverksamheten kunde beredas plats skulle eftersträvas att det fanns program av olika karaktär och att både public service-företag och privata programföretag medverkade. Genom förordning har definierats att urvalet skall beakta bl.a. sökandens ekonomi, krav på överföringskapacitet, ägarförhållande och programmets anknytning till sändningsområdet¹¹.

Tillståndsgivande myndighet

Tillstånd att bedriva lokala analoga ljudradiosändningar meddelas av Radio- och TV-verket. Tillstånd för lokala digitala ljudradiosändningar meddelas däremot av regeringen¹², efter förslag och beredning av Radio- och TV-verket. Motiveringen härtill har angivits vara att det är fråga om försöksverksamhet¹³. I förarbetena uttalas att det torde vara lämpligt att uppgiften förs över till Radio- och TV-verket när de digitala ljudradiosändningarna pågått under några år¹⁴.

Ägande

Tidigare kunde, enligt radio- och TV-lagen, ingen få mer än ett tillstånd av regeringen, varken direkt eller indirekt¹⁵, en ordning som förutsattes bestå i propositionen om digitala ljudradiosändningar¹⁶. I tillhörande förordning anges emellertid att i de fall inte samtliga sökande kan beredas sändningsutrymme bör ingen sökande föreslås få mer än ett tillstånd¹⁷. Bestämmelsen i radio- och TV-lagen är numera ändrad.

¹¹ Förordning (1995:1020) om digitala ljudradiosändningar 4–6 §§.

¹² 2 kap. 2 § femte stycket radio- och TV-lagen.

¹³ Prop. 1995/96:160 s. 77.

¹⁴ Ibid. s. 77.

¹⁵ 3 kap. 4 § första stycket.

¹⁶ Prop. 1994/95:170.

¹⁷ Förordning (1995:1020) om digitala ljudradiosändningar, 6 § tredje stycket.

Ändringen motiverades av behovet av professionella och finansiellt starka programföretag som var intresserade av att delta i utvecklingen¹⁸.

Multiplexoperatör

Propositionen berör inte frågan om multiplexoperatör.

5.1.3 Tidigare arbete med digitala ljudradiosändningar

Radio- och TV-lagen är tillämplig på de digitala sändningarna och har kompletterats genom förordningen (1995:1020) om digitala ljudradio-sändningar. De olika momenten i tillståndsgivningen behandlas nedan.

Regeringen beslutade den 21 september 1995 att 60–75 % av sändningsutrymmet i de regionala frekvenserna i Stockholm, Göteborg och Malmö skulle upplåtas till privata programföretag. Radio- och TV-verket fick i uppdrag att ha hand om ansökningsförfarandet samt lämna förslag på vilka som skulle få sändningstillstånd.

I oktober 1995 kungjorde Radio- och TV-verket, i enlighet med förordningen att det fanns sändningstillstånd tillgängliga. 22 programföretag ansökte om tillstånd. Av dessa återkallade fyra senare sin ansökan. Några programföretag sökte tillstånd endast i visst sändningsområde, andra programföretag angav alternativa områden. Endast i Stockholmsområdet var det konkurrens om utrymmet.

Efter erforderlig handläggning överlämnade Radio- och TV-verket i april 1996 de 18 kvarvarande ansökningarna till regeringen med motiverat förslag till beslut. I skrivelse till regeringen den 15 oktober 1996 angav Radio- och TV-verket två alternativa reviderade förslag till fördelning.

¹⁸ Prop. 1997/98:184 -Ändringar i radio- och TV-lagen m.m.

Fördelning av sändningsutrymme

När det gällde fördelningen av det tillgängliga sändningsutrymmet angav Radio- och TV-verket tre möjliga alternativ:

1. Allt sändningsutrymme fördelas till programföretagen.
2. Viss del av den totala överföringskapaciteten upplåts till andra aktörer som har ett intresse av att utveckla enbart sidotjänster.
3. Multiplexoperatören ges - eventuellt i samarbete med andra företag - rätt att utnyttja viss del av utrymmet för utvecklande av sådana tjänster.

Med hänsyn till stadgandet i 3 kap 2 § andra stycket YGL förordade verket att allt tillgängligt utrymme fördelades till programföretagen.

I valet mellan många tillstånd med låg kapacitet och få tillstånd med hög kapacitet valde verket det senare av tekniska skäl. Verket menade att sändningarnas ljudkvalitet måste vara mycket god för att lyssnarna skulle investera i digitala mottagare. Vidare borde programföretagen ges utrymme att utveckla nya sidotjänster. Slutligen borde hänsyn tas till de sökandes önskemål om överföringskapacitet.

Verkets uppfattning var att det i respektive tillstånd borde anges vilken överföringskapacitet programföretagen disponerar över. För att uppnå den flexibilitet tekniken medför borde det i tillstånden även kunna föreskrivas att programföretagen medges rätt dels att tillfälligt till annan tillståndshavare upplåta outnyttjad överföringskapacitet, dels att för överföring av annan slags information och sidotjänster antingen upplåta del av kapaciteten eller uppdra åt annan att producera sådana tjänster.

Radio- och TV-verket ansåg det vara svårt att värdera vad de olika kapacitetsnivåerna innebar när det gäller ljudkvalitet och möjligheten att bedriva sidotjänster innan DAB-tekniken fått större utbredning. Med hänvisning till bl.a. en undersökning av en expertgrupp inom intresseföreningen Svenskt DAB-forum samt ett inhämtat expertutlåtande från professor emeritus Sven-Olof Öhrvik förordade verket att varje programföretag skulle få disponera en överföringskapacitet om 224 kbit/sek. Förslaget innebar i huvudsak fyra privata programföretag i varje regional frekvens, i Göteborgs- och Malmöregionerna tre med hänsyn till att Sveriges Radios regionala sändningar också skulle rymmas i multiplexerna.

Urval

Verket tog först hänsyn till sökandens ekonomiska förutsättningar och gjorde den bedömningen att det inledningsvis inte var realistiskt med en budget som byggde enbart på intäkter från reklam, bidrag, medlemsavgifter eller liknande.

Verket menade att både programföretag som hade tillstånd att bedriva lokal- eller närradio och sådana som saknade tillstånd borde beredas plats. Härigenom ökade möjligheterna till ett varierat programutbud och en ökad mångfald samt ett erbjudande av nya programtjänster i DAB kunde öka intresset hos allmänheten att skaffa mottagare. De som inte hade tillstånd kunde visserligen få svårighet med finansieringen medan de programföretag som redan bedrev sändningar hade möjlighet att hålla nere kostnaderna genom samordnad programproduktion, teknisk kompetens och investeringar mellan sändningsformerna.

Verkets uppfattning var att det var av vikt att olika typer av tjänster prövades varför sökande med intresse för sådana tjänster borde ges företräde.

Med hänvisning till att ingen sökande borde få mer än ett tillstånd menade verket att om två bolag väsentligen hade samma ägare borde inte dessa få var sitt tillstånd.

Slutligen beaktades propositionens krav på program av olika karaktär (prop. 1994/95:170–Digitala ljudradiosändningar).

Den fortsatta handläggningen

Radioutgivareföreningen (RU)¹⁹ har i skrivelse till Kulturdepartementet den 10 juni 1997 framfört bl.a. följande principiella synpunkter beträffande digitala sändningar. Korta avtalsperioder utan formella förlängningsmöjligheter stimulerar inte nya investeringar i DAB. Vill regeringen stimulera utvecklingen av DAB måste den privata radion erhålla rimliga och långsiktiga villkor för nödvändiga investeringar. Det bör införas en gemensam lagstiftning för den privata radion oavsett distributionsform. Lagstiftningen bör bygga på den nuvarande lokalradio-lagen. Ytterligare DAB-frekvenser bör iordningställas. Av de nu tillgängliga bör minst hälften tilldelas den privata radion.

RU har i skrivelse till Kulturdepartementet den 11 februari 1998 angivit att departementet bör avvakta denna utrednings betänkande innan villkoren för de digitala tillstånden slås fast.

¹⁹ Intresseförening för de privata programföretagen

Den 17 december 1997 begärde Kulturdepartementet in yttrande från de tio programföretag som rekommenderats för DAB-tillstånd. Yttrandet skulle avse förslag till tillståndsvillkor och besked huruvida villkoren godtas, programförklaring samt dokumentation som visar att samråd har skett med Radio- och TV-verket. Programföretagen skulle därutöver redovisa om förutsättningarna var sådana att det var tekniskt möjligt att sända digital ljudradio i respektive område, dvs. om samråd skett beträffande användning av sändare respektive multiplex och om avtal träffats med operatören/operatörerna i fråga.

Överläggningar har därefter hållits mellan Kulturdepartementet och programföretagen.

I juni 1998 meddelade RU att de till föreningen knutna programföretagen återkallade sina ansökningar. Några överläggningar har därefter inte hållits mellan departementet och programföretagen.

Några tillstånd för digitala ljudradiosändningar för privata programföretag har ännu inte utfärdats.

5.2 Utvärdering

Utredningen tar här först upp frågan om den fortsatta utbyggnaden. Därefter behandlas urvalsförfarandet och slutligen det tidigare arbetet med tillstånd för digitala ljudradiosändningar.

Som redan angivits har Kulturdepartementet tillställt de programföretag som föreslagits av Radio- och TV-verket förslag till tillståndsvillkor. Eftersom det är ovisst vilka villkor de framtida tillstånden kommer att omfatta har utredningen inte beaktat förslagen.

5.2.1 Fortsatt utbyggnad?

Som framgår av kapitel 4 pågår i Frankrike sedan hösten 1997 kommersiella digitala sändningar över ett flertal städer samtidigt som sändningar snart inleds i ytterligare sändningsområden. I Storbritannien pågår licensiering av en nationell multiplexoperatör och operatörsskap för lokala multiplexer för kommersiella bolag har annonserats ut. I Norge har nyligen tiden för att ansöka om tillstånd för nationella sändningar med digital teknik gått ut.

Även om de programföretag som tillhör RU har återtagit sina ansökningar beträffande Kulturdepartementets fördelning av tillstånd för digitala lokala ljudradiosändningar innebär det inte att intresse saknas för att sända med digital utsändningsteknik i Sverige. Antalet ansökningar för tillstånd att sända digitalt visar att det finns ett uttalat

intresse för sådana sändningar. Härtill kommer att viss tid förflutit sedan ansökningarna återkallades och tekniken har utvecklats.

Med beaktande av den internationella utvecklingen och det intresse som finns att sända i Sverige gör utredningen den bedömningen att utbyggnaden bör fortsätta. Den fortsatta utbyggnaden bör emellertid ske med hänsyn till programföretagens efterfrågan på sändningsmöjligheter, något som för övrigt redan angivits i direktiven. Frågan övervägs vidare i avsnitt 7.12.

SR disponerar allt sändningsutrymme i det nationella frekvensblocket samt utrymme för en till två kanaler i de regionala frekvensblocken. De kommersiella programföretagen får således dela de regionala frekvensblocken med SR. Ytterligare utrymme skulle kunna frigöras i band III eller i L-bandet. Inte något av dessa senare band har nationell täckning. Detta innebär dels att det saknas utrymme för nationella digitala sändningar för den kommersiella radion, dels att för det fall den kommersiella radion blir hänvisad till L-bandet, dess sändningskostnader kommer att öka. För det fall efterfrågan på frekvensutrymmet ökar finns det enligt utredningens mening anledning att ifrågasätta SR:s möjlighet att för lokala digitala ljudradiosändningar disponera utrymme för två kanaler i vissa områden.

5.2.2 Urvalsförfarandet

Som redan framkommit är det numera möjligt för en tillståndshavare att få mer än ett tillstånd beviljat av regeringen. Däremot kan, enligt lokalradiolagen, ingen få mer än ett tillstånd att sända lokalradio, varken direkt eller indirekt²⁰. Eftersom behovet av professionellt och finansiellt starka programföretag även fortsättningsvis torde göra sig gällande för digitala sändningar av lokalradio bör en ändring av reglerna för lokalradio övervägas så att en tillståndshavare i framtiden skall kunna ha mer än ett tillstånd.

Syftet med att inleda digitala sändningar har angivits vara att, förutom att pröva den nya sändningstekniken, även utveckla kompetens hos svenska företag, bl.a. beträffande utvecklandet av programtjänster. Allmänheten skulle ges möjlighet att bedöma teknikens för- och nackdelar. Under sådana förhållanden torde det, enligt utredningens mening, vara rimligt att som Radio- och TV-verket gjort använda kriteriet tillhandahållande av digitala tjänster vid urvalsförfarandet. En förutsättning måste dock vara att det är fråga om sådana tjänster som kan

²⁰ 5 § första stycket lokalradiolagen.

anses omfattas av begreppet programverksamhet; det är ju för att bedriva just programverksamhet tillstånden fördelas.

Eftersom några tillstånd för digital lokalradio inte har fördelats har inte utredningen bedömt urvalsförfarandet i övrigt.

5.2.3 Radio- och TV-verkets tidigare arbete med tillstånd för digitala ljudradiosändningar

Som ovan framkommit tillämpade Radio- och TV-verket kriteriet digitala sidotjänster vid beredningen inför fördelningen av tillstånden. Tillämpningen är emellertid tveksam ur den aspekten att kriteriet inte var lagfäst och inte heller fanns angivet i förarbetena.

Det bör slutligen anmärkas att vid den hearing utredningen höll i maj 1998 förklarade RU:s representant att föreningens medlemmar hade förtroende för Radio- och TV-verkets arbete; verket borde få fortsatt förtroende att bereda och fördela tillstånden.

5.3 Avslutande synpunkter

Lyssnarnas användning av tekniken

Digitala sändningar har pågått i Sveriges Radios regi sedan 1995, men några kommersiella försökssändningar har ännu inte inletts. Endast ett fåtal mottagare finns i landet. Det är därför inte möjligt att nu bedöma hur tekniken kommer att användas av lyssnarna. Inte heller kan en utvärdering göras av det tekniska samarbetet mellan olika programföretag.

Enligt utredningens mening är det vidare vanskligt att bedöma vad olika kapacitetsnivåer innebär när det gäller ljudkvalitet och möjligheten att bedriva tilläggstjänster innan DAB-tekniken fått större utbredning. Dessutom har den hittillsvarande utvecklingen visat att möjligheten att komprimera utrymme förbättras efterhand vilket kan innebära t.ex. att fler kanaler kan rymmas inom samma frekvensblock, eller att utrymme skapas för ytterligare sidotjänster. Detta bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Krav på "svenska" program

Radio- och TV-lagen är tillämplig på tillstånd för sändningar av digital kommersiell lokalradio. Sådana tillstånd beviljas av regeringen. Sänd-

ningar som sker med tillstånd fördelat av regeringen skall i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän om inte särskilda skäl föreligger mot det²¹. Eftersom det är Radio- och TV-verket som fördelar tillstånden för kommersiell lokalradio med analog utsändningsteknik saknar dessa motsvarande krav. Få av de nuvarande tillståndshavarna av kommersiell lokalradio sänder i dag program med svenska artister i betydande omfattning. Det innebär att ett programföretag som har tillstånd att sända lokalradio med analog utsändningsteknik inte torde kunna sända samma program med digital utsändningsteknik. Detta torde medföra ökade kostnader för programföretaget vilket i sin tur torde påverka intresset för digitala utsändningar.

Tillståndsperioden

RU beräknar att investeringarna för DAB under de första fyra åren kan uppgå till 10 miljoner kronor per station²². Enbart sändningskostnaden har beräknats uppgå till 1 miljon kronor årligen i Stockholm. Beräkningarna bygger på att sändningarna täcker i det närmaste 100 % av sändningsområdet. Föreningen utgår vidare från att sändningarna under samma period inte kommer att generera några vinster.

Det finns för närvarande (januari 1999) ytterst få mottagare i landet. Det är rimligt att anta att intäkter från reklam kommer först då antalet mottagare och därmed antalet möjliga lyssnare ökat markant. Mycket talar därför för att programverksamheten inte kommer att generera någon vinst under den inledande perioden. Först efter några år, då antalet mottagare ökat markant och påverkat intresset för att sända reklam i de digitala sändningarna torde intäkterna närma sig kostnaderna. För att programföretagen skall ges möjlighet att få avkastning på nödvändiga investeringar bör tillståndsperioderna vara långa. Alternativet kan vara korta perioder men med garanterad rätt till förlängning. Regeringen har tidigare föreslagit en automatisk förlängning²³.

Med hänsyn till lagstiftarens möjlighet att ändra förutsättningarna för tillståndshavarna, torde, ur dessas synvinkel, långa tillståndsperioder vara att föredra. Som jämförelse kan nämnas att de nationella programföretagen i Storbritannien har en licensperiod om 12 år, med en stark option att få ytterligare en period om 12 år.

²¹ 6 kap 8 § radio- och TV-lagen.

²² Sammanfattning av RU:s DAB-rapport, maj 1998.

²³ Prop. 1994/95:170

Vem disponerar utrymmet?

För att uppnå den flexibilitet tekniken medger är det lämpligt att outnyttjad överföringskapacitet kan utnyttjas av annan än tillståndshavaren för programverksamhet eller för överföring av annan slags information och sidotjänster.

Ett av syftena med den föreslagna verksamheten har varit att ge programföretagen möjlighet att tekniskt utveckla sina sändningar. Genom att låta programföretagen själva disponera utrymmet, att fritt upplåta detta till annan tillståndshavare i samma multiplex eller använda utrymmet för annat än till programmen anknutna tjänster ges programföretagen denna möjlighet.

Ett alternativ vore att upplåta viss del av den totala överföringskapaciteten till aktörer som har ett intresse av att utveckla enbart sidotjänster. För att tillstånd skall kunna ges enligt radio- och TV-lagen (eller lokalradiolagen) är emellertid en förutsättning att verksamheten omfattas av begreppet "ljudradioprogram".

Frågor om teknisk samverkan

Som redovisats ovan har frågan om multiplexering inte berörts i propositionen om digitala ljudradiosändningar och regleras inte heller i förordningen om digitala ljudradiosändningar. När det gäller digitala TV-sändningar har däremot angivits att det bör vara de som erbjuder programtjänster i systemet som vanligtvis bestämmer över funktionen tillsammans. Några skäl att välja en annan reglering för funktionen när det gäller radiosändningar har hittills inte framkommit.

Frågan om tekniskt samarbete innefattar frågan om täckningsgrad eftersom samarbetet medför att alla sändningar i en multiplex får samma geografiska räckvidd.

Täckningsgraden är intimt förknippad med sändningskostnaden. För att uppnå full täckning i Stockholmsområdet krävs enligt uppgift åtta samverkande sändare. Med några enstaka väl placerade sändare kan en täckningsgrad om 85 % uppnås. Kostnaden för att nå de sista 15 procenten av invånarna blir således, proportionellt sett, avsevärt mycket högre. Det finns därför ett incitament för programföretagen att eftersträva en låg täckningsgrad. Det bör emellertid framhållas att en låg täckningsgrad samtidigt medför att radions räckvidd blir begränsad. En av radions starkaste konkurrensfaktorer – dess mobilitet – påverkas därför negativt av låg täckningsgrad. DAB förväntas ju dessutom i första hand slå igenom via mottagare i bilar.

Sändningskostnaderna påverkas även av vilket utrymme som används för sändningarna. Kostnaden för att sända i L-bandet beräknas bli påtagligt större än kostnaden i exempelvis band III. För att täcka ett område krävs fler sändare i L-bandet än i band III.

För det fall Sveriges Radio, som nu är planerat skall dela multiplex med privata programföretag innebär det att den täckningsgrad som kan komma att krävas av Sveriges Radios sändningar indirekt kommer att krävas även av de privata företagen.

Frågor om täckningsgrad har inte berörts i det hittillsvarande arbetet med DAB. Radio- och TV-lagen torde dock ge regeringen möjlighet att ställa villkor i denna del²⁴.

²⁴ 3 kap 2 § punkt 1.

6 Den nuvarande situationen

6.1 Verksamheten

Tillstånden

Det finns för närvarande (januari 1999) 84 utdelade tillstånd för analog utsändningsteknik, fördelade över 38 sändningsområden. Därutöver finns nio lediga sändningstillstånd, fem av dessa sändningstillstånd avser områden där kommersiella lokalradiosändningar redan pågår; Norrköping, Skellefteå, Sundsvall, Södertälje och Östersund. De övriga lediga tillstånden finns i Gällivare och i Malå med vardera ett ledigt tillstånd samt två i Västra Bergslagen (Ludvika/Smedjebacken). Tillstånden har blivit vilande till utgången av år 2000 genom den s.k. stopplagen.

Utöver dessa tillstånd finns nio till tio sändningstillstånd förberedda för digitala utsändningar i Göteborg, Malmö och Stockholm.

Lyssnandet

RUAB Radioundersökningar AB genomför kontinuerliga rikstäckande mätningar av radiolyssnandet på riks- och lokalnivå¹. Fördelningen av radiolyssnandet för hela riket är följande.

Sveriges Radio totalt	57,1 %
Privat lokalradio totalt	31,7 %
Närradio totalt	1,9 %

¹ Den senaste rapporteringen (Rapport I 1999) av radiolyssnandet i hela riket visar att 80,7 % av landets befolkning mellan 9–79 år lyssnar på radio under ett genomsnittligt dygn måndag till söndag. Undersökningsperioden för denna rapportering var 5/10–25/10 och 2/11–13/12 1998.

Sveriges Radio P3	14,1 %
Sveriges Radio P4	38,6 %
<i>Nätverk</i>	
Mix Megapol	8,1 %
NRJ/Energy	8,3 %
RIX	9,0 %
Fria Media	5,6 %

Några större förändringar i lyssnarsiffrorna för Sveriges Radio och den privata lokalradion som helhet har inte skett under de senaste åren.

6.2 Programutbudet

Central programproduktion

Huvuddelen av det material som sänds i lokalradion är centralt producerat och samtidigt sänt över ett flertal stationer. Detta är en följd av att några få nätverk med många anslutna tillståndshavare har en mycket hög grad av central programverksamhet.

Om man utgår från enbart programsamarbete finns tre större nätbildningar. I två av dessa nätverk (Radio RIX och Mix Megapol) förses varje enskild tillståndshavare under 16–17 timmar per dygn med samma programmaterial. Vid bestämda tillfällen varje timme kan de enskilda tillståndshavarna gå in med lokal reklam och annat lokalt material. Andelen sådan material uppgår till ca en timme per dag. Också inom det tredje programsamarbetet (NRJ) förses flertalet tillståndshavare med ett centralproducerat material under två tredjedelar av dygnet. Över vissa delar av NRJ-nätet kompletteras det centralproducerade materialet med en mindre mängd regionalt programmaterial under vardagar.

I dessa stora programsamarbeten ingår f.n. närmare 60 av de 84 tillståndshavarna. Härutöver förekommer programsamarbeten mellan Radio Match-stationerna på olika orter. Om även dessa stationer räknas med uppgår antalet tillståndshavare som deltar i någon form av programsamarbete till ca 65.

Självständig programproduktion

Hos de övriga tillståndshavarna (ett 20-tal stationer) är praktiskt taget allt programmaterial egenproducerat. Programmaterialet har också hos flertalet av dessa stationer en klar lokal förankring.

Programinnehåll

Programutbudet i lokalradion utgörs till helt övervägande del av musik. Andelen musik uppgår hos flertalet lokalradiostationer till 75–80 % av sändningstiden. De olika stationerna/nätverken har olika inriktning, s.k. format på sitt musikutbud och vänder sig delvis till olika målgrupper. Enligt svensk radioreklams websida förekommer för närvarande följande format inom lokalradion²:

1. AC (adult contemporary)	vuxenpop (finns även som Hot AC och Soft AC.
2. EHR (european hit radio)	hitradio
3. DANCE	modern dansmusik
4. GOLD	"oldies"
5. URBAN	soul, rap m.m.

Huvuddelen av tillståndshavarna har formatet AC eller Hot AC och riktar sig till målgruppen 20–49 år. Detta gäller bl.a. två av de tre stora programnätverken vari ett 40-tal tillståndshavare deltar. Det tredje programsamarbetet har formatet EHR och har ålderskategorin 15–39 som primär målgrupp (ett 20-tal tillståndshavare). Även ett stort antal av de övriga tillståndshavarna använder formatet AC eller Hot AC. Tre av tillståndshavarna är för närvarande helt eller delvis inriktade på "oldies - populärmusik från 50-, 60- och 70-talen.

Förutom musik består programutbudet av nyheter, väder, trafikinformation, evenemangstips, tävlingar, intervjuer, reportage, direktsändningar från olika evenemang, m.m.

Granskningsnämndens undersökning

Granskningsnämnden för radio och TV har i en studie, som publiceras i månadsskiftet februari/mars 1999, undersökt programinnehållet i den privata lokalradion, närradion och Sveriges Radio P4 i Malmö, Karlstad och Luleå.

Undersökningen visar att nästan hela sändningstiden hos flertalet lokalradiostationer rymdes inom kategorin Populärkultur, där presentation och spelning av lätt musik var en tungt vägande ingrediens. Sistnämnda visade sig genom att rena musikinslag i allmänhet svarade för ca 75 % av sändningstiden, varvid all spelad musik tillhörde en enda genre, nämligen pop- och rockmusik. Den fjärdedel av sändnings-

² www.svenskradioreklam.org

tiden som över huvud taget innehöll något tal delades ungefär lika mellan programinslag i traditionell mening och reklaminslag.

I både P4 och närradion fanns flera olika programkategorier representerade och andelen rena musikinslag var betydligt lägre än i lokalradion. Musikens roll var likväl betydande, men här fanns vid sidan av pop- och rockmusiken också ett antal andra genrer företrädade, även om de mestadels innebar musik av lättare slag. Den stora skillnaden gentemot lokalradion gällde dock talinslagen. Allmänt sett svarade talinslagen i P4 och närradion för 40–50 % av hela sändningstiden, och det rörde sig nästan uteslutande om inslag av redaktionell karaktär.

Enligt undersökningen ägnade inte ens de mest lokalinriktade kanalerna, dvs. Närradion och P4, merparten av sin sändningstid åt lokala inslag (i undersökningen definierat som inslag med anknytning till sändningsorten eller det omgivande landskapet). Bland de undersökta kanalerna och orterna nådde närradion i Malmö högst med nära 40 % lokalt programinnehåll, samtidigt som närradion i Karlstad stannade vid 14 %. P4:s andelar varierade mellan 14 och 20 %. Bland lokalradiostationerna nådde City i Malmö Högst med 11 %, medan värdena i övrigt oftast pendlade kring 5 %. De lägsta andelarna lokalt programinnehåll uppmättes för NRJ, med 2 % i Malmö och 0 % i Luleå. Med undantag för City-stationerna i Malmö och Karlstad som hade en del lokala inslag av redaktionell karaktär utgjordes det lokala programinnehållet i lokalradion huvudsakligen av reklam- och sponsringsmeddelanden.

6.3 Nätverken per den 8 januari 1999

Radio- och TV-verket har nyligen avslutat en omfattande utredning av ägarförhållandena inom lokalradion. Verket fann att ett omfattande nätverkssamarbete förekom mellan flertalet innehavare av lokalradio-tillstånd (76 av 84) och att det förekom fall där någon hade ett inflytande över flera tillståndshavare. Radio- och TV-verket fann dock – med ett undantag – inte att någon genom direkt eller indirekt ägande ensam hade ett bestämmande inflytande över mer än en tillståndshavare. I ett fall bedömdes kombinationen av ägande och avtal ge ensamt bestämmande inflytande över mer än en tillståndshavare. Återkallelse av sändningstillstånd aktualiserades därför i två fall. Verket fann emellertid inte skäl att återkalla tillstånd eftersom detta bedömdes vara en alltför ingripande åtgärd³.

³ Radio- och TV-verkets beslut 1999-01-29, Dnr 836/98, 899/95, 2254/96

6.3.1 Mix Megapol

Anslutna tillståndshavare: 14 st.

104,3 i Stockholm AB (Stockholm)

106,9 i Östergötland AB (Linköping)

106,9 i Västmanland AB (Västerås)

104,7 i Örebro län AB (Örebro)

106,1 i Skåne AB (Lund)

Vinyl 107 AB (Stockholm)

107,3 i Sörmland AB (Eskilstuna)

Östersjöns Reklamradio AB (Gotland)

107,8 i Göteborg AB (Göteborg)

104,2 i Bohus län AB (Norra Bohuslän)

106,4 i Skaraborg AB (Skövde)

105,5 i Dalarna F/B AB (Falun/Borlänge)

Siljan Radio AB (Mora/Sälen)

106,7 i Gävle AB (Gävle)

Radioprogramföretaget RPF AB (RPF), helägt av Bonnier Media AB, producerar program och sköter riksannonsförsäljning (genom Radiobokningen AB) på uppdrag av de anslutna tillståndshavarna. Vissa av tillståndshavarbolagen ägs av samma kvartett (ingen har ensam majoritet): Semic International AB, AB Svensk Filmindustri, Torsten Larsson och Lennart Wiklund. RPF är delägare – dock utan ensam majoritet – i sex av tillståndshavarbolagen.

13 av de 14 tillståndshavarna i Mix Megapol-nätet sänder en central producerad "feed" mellan klockan 06.00 och 23.00. Det egenproducerade materialet utgörs hos dessa stationer av lokal reklam m.m. under dagtid och lokalt sammansatt musik nattetid. En av tillståndshavarna i nätet sänder, förutom lokalt sammansatt nattmusik, egenproducerat material med lokal profil på vardagar mellan kl. 05.45 och 16.00.

6.3.2 NRJ/Energy

Anslutna tillståndshavare: 21 st.

RBS Broadcasting AB (Stockholm)

RBM Broadcasting AB (Malmö)

RBG Broadcasting AB (Göteborg)

RBK Broadcasting AB (Kristianstad)

RBH Broadcasting AB (Halmstad)

RBK Broadcasting AB (Uppsala)

RBKM Broadcasting AB Kalmar/Öland)

RBBD Broadcasting AB (Luleå)
RBSK Broadcasting AB (Skellefteå)
RBKR Broadcasting AB (Blekinge)
RBO Broadcasting AB (Norra Bohuslän)
RBI Broadcasting AB (Gotland)
RBB Broadcasting AB (Falun/Borlänge)
RBP Broadcasting AB (Trestad)
RBX Broadcasting AB (Hudiksvall)
RBY Broadcasting AB (Örnsköldsvik)
RBDL Broadcasting AB (Mora/Sälen)
RBR Broadcasting AB (Skövde)
RBF Broadcasting AB (Västra Småland)
RBDS Broadcasting AB (Södertälje)
Ronny Nyman (Umeå)

Samtliga tillståndshavare har franchiseavtal med RF Radio Franchise Sverige AB (RF), ägt till 49 % av det franska bolaget NRJ S.A. och 51 % av Cedska AB. Avtalen innebär att franchisetagaren får licens att använda varumärket "NRJ", att franchisetagaren får tillgång till det know-how på radioområdet som RF besitter, att RF levererar program upp till 16 timmar per dygn och att franchisetagaren själv svarar för resterande programproduktion, att RF har rätt att ställa vissa krav på det av franchisetagaren producerade materialet vad gäller formatet samt att franchisetagaren kan säga upp avtalet med 12 månaders varsel.

I alla tillståndshavarbolagen återkommer det av NRJ S.A. helägda RBS Broadcasting AB (RBS) som minoritetsdelägare (c:a 40–49 %). Övriga aktier ägs av de franska respektive luxemburgbaserade investmentbolagen SEP Radio Diffusion S.A. (20 %) och Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (40 %). Såvitt framkommit finns inget ägarsamband mellan dessa bolag och NRJ S.A.

Vad gäller Ronny Nyman i Umeå har denne endast avtal med RF om utsändning av programtjänsten "NRJ".

Flertalet tillståndshavare i NRJ-nätet sänder en centralproducerad "feed" under 16 timmar per dygn med avbrott för lokal reklam 4–5 minuter per timme. I två regioner (Göteborg och Malmö) sänds ett morgonblock med lokala programledare mellan kl. 09.00 och 12.00 på vardagar. Under natten sänder samtliga stationer lokalt sammansatt musik.

6.3.3 RIX och MTG

Anslutna tillståndshavare: 28 st.

RIX-stationer (13 st)

RIX Göteborg KB (Göteborg)
RadioIndustri Xerkses i Borås AB (Borås)
Radio Halmstad AB (Halmstad)
RIX Gävle/Sandviken KB (Gävle)
Mediaintressenter Sundsvall/Härnösand KB (Sundsvall)
Radio 106,1 KB (Västerås)
Radio RIX Örebro KB (Örebro)
Umeå Radiointressenter KB (Umeå)
RIX 106,5 i Varberg KB (Varberg)
Radio Hudiksvall KB (Hudiksvall)
Radio Ö-vik KB Örnsköldsvik)
Anna Larsson-Nyman (Lycksele)
SRU Svensk Radioutveckling AB (Sundsvall)

Tillståndshavarna har leveransavtal med Svensk Radioutveckling KB (SRU), ägt av TidningsAB Stampen, LT Liberala Tidningar KB m.fl., om leverans av program i den utsträckning de önskar. I tre av tillståndshavarbolagen återkommer följande delägare, dock utan ensam majoritet; Produktions AB Göteborg Ett (i sin tur ägt av TidningsAB Stampen) samt NET-Videoproduktion & TV i Borås AB (i sin tur ägt av Borås Tidning). I övrigt ägs bolagen vanligen av en lokal dagstidning tillsammans med köpmannaföreningen på orten.

Sedan 1996 finns ett avtal mellan SRU och MTG Radio AB om samarbete mellan RIX- och MTG-näten. Samarbetet innebär att MTG Radio AB ansvarar för programproduktion för samtliga stationer anslutna till RIX- och MTG-näten samt att Airtime AB (ett företag inom MTG-koncernen) säljer annonstid för båda näten.

MTG-stationer (15 st)

Z Radio 101,9 HB (Stockholm)
Radio Storpannan 104,8 i Göteborg HB (Göteborg)
Radio National Skellefteå AB (Skellefteå)
Radio National Luleå AB (Luleå)
Radio Air 104,5 i Hällby och Eskilstuna HB (Eskilstuna)
Forum & Marknad 107,7 i Nyköping HB (Nyköping)
Reklammedia 107,3 i Kristianstad HB (Kristianstad)

Jönköpings Reklamradio 106,0 HB (Jönköping)
Växjö Reklamradio 104,3 HB (Växjö)
Radio 2001 107,6 i Helsingborg HB (Helsingborg)
Trestad Air 105,0 HB (Trestadsområdet)
Östersund Air 104,0 HB (Östersund/Åre)
Power Hit Radio 106,3 Megahertz HB (Stockholm)
Gigahertz 106,7 i Malmö HB (Malmö)
Reklammedia 104,4 i Kil och Karlstad HB (Karlstad)

MTG Radio AB, helägt av det börsnoterade Modern Times Group MTG AB, har franchiseavtal med de femton tillståndshavarna. Avtalet innebär att MTG Radio AB tillhandahåller försäljning av rikstäckande reklamtid (genom Airtime AB), marknadsföring, tekniskt stöd, rätten till varumärket "Radio RIX" samt leverans av upp till 16 timmar program (producerad av MTG Radio AB) per dygn. Avtalen löper ett år i taget med sex månaders uppsägningstid. 13 av de 15 bolagen är handelsbolag i vilka samma tre aktiebolag är bolagsmän; MTG Radio AB, Kinnevik Radio AB och Invik Radio AB. I de två övriga aktiebolagen äger MTG Radio AB 50 % av aktierna.

Programmen

Programmen är centralt producerade för både RIX-nätet och MTG-nätet. Under 16 timmar per dygn sänds en central "programfeed", vilken kan avbrytas av de enskilda tillståndshavarna vid bestämda tillfällen varje timme för lokal reklam, lokala tävlingar m.m. Andelen lokalt producerat programmaterial som sänds på detta sätt uppgår enligt uppgift till i genomsnitt en timme per dygn. Under natten sänder stationerna lokalt sammansatt musik.

6.3.4 SRAB/Radio City (Fria Media)

Anslutna tillståndshavare: 13 st.
Radio Stella AB (Helsingborg)
Fria Radiobolaget i Borås AB (Borås)
Radio Hit FM Melodicum AB (Växjö)
Radio Match AB (Jönköping)
Svensk Radiopartner Radio City AB (Karlstad)
Fria Media i Östergötland AB (Linköping)
Radio Nova AB (Nyköping)
Uppsala Musikradio AB (Uppsala)

Reklamradio FMK AB (Kalmar/Öland)
Fria Media i Blekinge AB (Blekinge)
Staffan Lindblad (Västra Småland)
David Olsson Radioproduktion AB (Norrköping)
Göta Radiokanal i Linköping AB (Norrköping)

Radiobokningen AB, ägt till lika delar av Fria Medias Moder AB (Fria Media) och AB Svensk Filmindustri (se vidare under *Mix Megapol*) sköter riksannonsförsäljning på uppdrag av de anslutna tillståndshavarna. Staffan Lindblad har avtal med Radio Match AB om programproduktion. I många av tillståndshavarbolagen återkommer Fria Media, helägt av Stiftelsen Fria Media, som delägare.

Radio Match-stationerna i Jönköping, Värnamo och Borås sänder lokala program i två block under dagen (kl. 06.00–10.00 och 14.00–18.00) och samma program under resten av dygnet. Samma upplägg tillämpas av Radio Match-stationerna i Kalmar och Blekinge. Radio Match-stationerna i Norrköping och Linköping sänder samma program under dagtid (06.00–22.00) och lokalt producerade program nattetid.

Hos övriga tillståndshavare är praktiskt taget allt programmaterial egenproducerat och har en klar lokala förankring.

6.3.5 Övriga (ej nätverksbundna)

Antal tillståndshavare: 8 st.
Sky Radio AB (Stockholm)
RTL Radio AB (Stockholm)
Bandit Communications AB (Stockholm)
Radio Lappland AB (Arjeplog)
106,7 Klassiska Hits AB (Stockholm)
Radio City Stockholm AB (Stockholm)
Radio City Göteborg AB (Göteborg)
Radio City Malmö AB (Lund)

Bland dessa finns i vissa fall ägarkopplingar.

Inom kretsen av fristående tillståndshavare är så gott som allt material egenproducerat. Hos vissa av dessa tillståndshavare har programmaterialet en klar lokal förankring.

6.4 Den ekonomiska verkligheten

6.4.1 Annonsmarknaden

Reklammarknaden för radio har utvecklats starkt från det att de kommersiella sändningarna inleddes. Under 1993 uppgick de totala investeringarna till sammanlagt 32 miljoner kronor, 1994 164 miljoner kronor, 1995 234 miljoner kronor, 1996 319 miljoner kronor och 1997 416 miljoner kronor⁴. För 1998 beräknas annonsintäkterna uppgå till ca 530 miljoner kronor, vilket motsvarar en andel om ca 3,3 % av investeringarna i traditionella medier. Under 1997 och 1998 var radion var det snabbast växande mediet, undantaget internetannonseringen⁵.

IRM prognosticerar att reklamintäkterna för radio år 2004 kommer att uppgå till ca 884 miljoner kronor i dagens penningvärde (se bilaga 4).

6.4.2 Avgifterna

Den sammanlagda avgiften för lokalradion för år 1999 har av Radio- och TV-verket fastställts till 116 388 600 kronor, vilket motsvarar ca 25 % av den totala omsättningen i branschen. Avgifterna fördelar sig på de olika nätverken enligt följande.

Mix Megapol	19 846 600 kr.
NRJ	27 956 100 kr
RIX/MTG	36 836 000 kr (13 125 900/23 710 100)
Fria Media	17 335 200 kr
Övriga	14 414 700 kr

⁴ IRM:s rapport Internationella reklammarknader, oktober 1998.

⁵ IRM:s rapport Reviderad Reklam- & Medieprognos, juni 1998.

6.4.3 Resultaten för de olika nätverken

Mix Megapol

Radioprogramföretaget RPF AB som ägs av Bonnier Media AB driver Mix Megapol-stationerna. Omsättningen för företaget uppgick under 1997 till 62,5 miljoner kronor, för 1996 var omsättningen 52,3 miljoner kronor. Under motsvarande perioder visade företaget en förlust om 45,5 miljoner kronor, respektive 36,5 miljoner kronor efter finansiella poster⁶.

För perioden januari till och med augusti 1998 visade programföretaget en förlust om 16,6 miljoner kronor före bokslutsdispositioner och skatt. För motsvarande tid 1997 uppgick förlusten till 38,7 miljoner kronor⁷.

Omsättningen för helåret 1998 beräknas uppgå till 111 miljoner kronor.

NRJ/Energy

NRJ-stationerna drivs av RBS Broadcasting AB som är ett helägt dotterbolag till NRJ S.A. RBS Broadcasting AB är vidare moderbolag i en koncern som består av ett dotterbolag samt flera intressebolag. Bolaget har brutet räkenskapsår. Under perioden oktober 1996 till oktober 1997 nådde koncernen en omsättning om 89,7 miljoner kronor samtidigt som förlusten uppgick till 35,8 miljoner kronor (före dispositioner och skatt). Motsvarande siffror för året dessförinnan var 70,8 miljoner kronor i omsättning respektive 45,8 miljoner kronor i förlust⁸.

Under 1996/97 erhöll bolaget ett aktieägartillskott om 38,5 miljoner kronor, under perioden dessförinnan uppgick aktieägartillskottet till 45,6 miljoner kronor.

Omsättningen för räkenskapsåret 1998 beräknas uppgå till ca 108 miljoner kronor.

⁶ Radioprogramföretaget RPF AB:s årsredovisning för räkenskapsåret 1997-01-01 - 1997-12-31.

⁷ RFP AB:s delårsrapport för tiden 1998-01-01 - 1998-08-31.

⁸ RBS Broadcastin AB:s årsredovisning för räkenskapsåret 1996-10-01 - 1997-09-30.

RIX och MTG

MTG Radio AB ägs av Modern Times Group MTG AB. Omsättningen för MTG Radio AB uppgick under 1997 till 60 miljoner kronor samtidigt som resultatet efter avskrivningar visade en förlust om 26 miljoner kronor. Motsvarande siffror för 1996 var 33 miljoner kronor, respektive en förlust om 50 miljoner kronor. I MTG:s rörelseresultat ingår P4 Radio Hele Norge med 20 miljoner kronor⁹.

Koncernbidraget för bolaget uppgick under 1997 till 49,9 miljoner kronor.

Av delårsrapport för Modern Times Group MTG AB framgår att nettoomsättningen för radio under de första kvartalen 1998 har ökat från 9,9 miljoner kronor och 17,1 miljoner kronor för 1997 till 15,8 miljoner kronor, respektive 25,8 miljoner kronor.

Fria media

Fria Media Moder AB äger bl.a. 100 % av aktierna i dotterbolaget Radio Match AB och 50 % av aktierna i Radio Stella AB. Under perioden juli 1995 till och med juni 1996 uppgick koncernens intäkter till 11,2 miljoner kronor. Resultatet efter finansiella intäkter och kostnader under motsvarande period uppgick till en förlust om 930 000 kr¹⁰. För perioden därefter vilken omfattade juli 1996 till och med december 1997 var intäkterna för koncernen 41 miljoner kronor under det att resultatet efter finansiella intäkter och kostnader visade ett positivt resultat om 3,1 miljoner kronor.

Under kalenderåret 1998 uppgick intäkterna till 103,9 miljoner kronor (fakturerat utfall) jämfört med 82 miljoner kronor under kalenderåret 1997.

⁹ Årsredovisning för Modern Times Group MTG AB för räkenskapsåret 1997-01-01 – 1997-12-31. www.mtg.se.

¹⁰ Årsredovisning och koncernredovisning för FRIA MEDIAS MODER AB, räkenskapsåret 1996-07-01 – 1997-12-31.

6.5 Slutord

De ackumulerade förlusterna för lokalradion vid utgången av år 1998 har uppskattas till ca 800 miljoner kronor. Under motsvarande period har de sammanlagda reklamintäkterna uppgått till ca 1 695 miljoner kronor samtidigt som koncessionsavgifterna uppgått till drygt 500 miljoner kronor.

Den positiva marknadsutvecklingen för lokalradion förväntas fortsätta, se bilaga 4. En sådan utveckling främjar programföretagens förutsättningar att uppnå förbättrade rörelseresultat.

7 Överväganden och förslag

Vad handlar den här utredningen om? Vilka är de stora förändringarna? Reklamradion har funnits sedan 1993 och har under den korta tiden etablerat sig hos lyssnarna som ett naturligt inslag i etern. Mätningar säger att det rör sig om 2 miljoner lyssnare varje dag som lyssnat på en kommersiell lokalradiostation. Samtidigt har det funnits en bitvis hård kritik mot det likriktade innehållet och inte minst hur frekvenserna auktionerades ut.

Det viktigaste resultatet av utredningens arbete är att den kommersiella lokalradion nu får möjlighet att göra bedömningar på längre sikt. De tillstånd som tidigare fördelats kommer att kunna förlängas till utgången av 2008. Med det beskedet kan ägarna till de olika radiostationerna i lugn och ro utveckla radion och åstadkomma lönsamhet i branschen. Den trygghet som en avlägsen tidshorisont erbjuder kan användas till att experimentera och utveckla den kommersiella radion och att inleda det kommande teknikskiftet till digitalradio.

Ett annat viktigt resultat är att förslaget innehåller en uppgörelse med det tidigare auktionsförfarandet. Utauktioneringen av frekvenser slog ut många av de lokala intressenter som fanns 1993 och gjorde att de stora nätverken kom att dominera. Det resultatet stämmer inte med de intentioner som finns i lagen. Auktionerna drev också upp priset på tillstånden och har gjort att lönsamhet ännu inte uppnåtts i branschen. Förslaget innebär att de lediga tillstånden kommer att fördelas efter helt andra grunder. Varje sökande skall bedömas för sig. Förfarandet öppnar därmed möjligheter för fler aktörer att sända radio.

Kritiken mot den kommersiella lokalradion handlar ofta om att det är en för stark likriktning av utbudet och att man vågar för lite. Kritiken har på senare tid framförts av bl.a. annonsörerna. Som svar på kritiken kan hävdas att med tiden kommer bredden och den lokala anknytningen att öka samt mångfalden i etern att stärkas. För att påskynda den utvecklingen skärper utredningen kravet på att sända med egen profil. Varje station ska sända eget material som skiljer sig från andra stationer minst 3 timmar varje dag mellan 6.00 och 21.00.

Utredningen har haft som uppdrag att söka vägar för att underlätta de kommersiella programföretagens medverkan vid introduktionen av

den digitala radion, DAB. Försökssändningar pågår idag inom Sveriges Radio och teknikskiftet kommer självklart omfatta även den kommersiella radion. DAB innebär en stor kvalitetshöjning för lyssnaren. Dels i form av att ljudkvaliteten förbättras, dels i form av att tilläggs-tjänster kan komma lyssnaren till godo genom den nya tekniken. Teknikskiftet innebär att olika medier smälter ihop och radion blir mer än radio.

För att underlätta introduktionen av DAB är långa tillståndsperioder och låga kostnader en förutsättning. Teknikskiftet i sig avgörs inte enbart av hur radion som sådan utvecklas och prövas den nya teknikens möjligheter utan lika viktigt är att mottagarna görs betydligt billigare än de är idag. Samarbetet mellan de som sänder radio i DAB och de som utvecklar mottagare blir avgörande för framgången i teknikskiftet. En tidpunkt för när skiftet är genomfört är i dagsläget omöjligt att säga.

Utredningens förslag innebär att svenska radiolyssnare på goda grunder kan se fram emot en fortsatt utveckling av radion. Sändningarnas profil stärks samtidigt som fler aktörer kan göra sig gällande - mångfalden i etern ökar.

7.1 Utredningens förslag

Sändningar i allmänhet

Utredningen föreslår en ny reglering för den kommersiella lokalradion.

I kapitlet behandlas först utredningens förslag om förlängning av de nuvarande tillstånden.

Utredningen lämnar därefter förslag till regler för behörighet och urval vid fördelning av tillstånd. Urvalet skall bl.a. grundas på ägarförhållanden och mängd eget material. Enligt förslaget kommer tillståndsmyndigheten att kunna knyta villkor till sändningstillståndet, på samma sätt som radio- och TV-lagen nu ger regeringen möjlighet att göra. Tillståndstiden föreslås bli fyra år, med rätt till förlängning i ytterligare två perioder om fyra år.

När det gäller programmens innehåll föreslår utredningen att varje programföretag dagligen, mellan 06.00 och 21.00 skall sända material som är unikt för den egna verksamheten om minst tre timmar. Regeln ersätter den nuvarande regleringen om att en tredjedel av sändningstiden skall bestå av egenproducerat material.

Utredningen föreslår att den nuvarande begränsningen – att ingen tillståndshavare får ha mer än ett tillstånd – ändras.

De framtida sändningsområdena skall utformas för att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter. Utbyggnaden av det digitala nätet

föreslås fortsätta och skall, i likhet med det analoga nätet, ske med hänsyn till efterfrågan.

Utredningen föreslår ett nytt avgiftssystem som bygger på intäkter av reklam såsom annonser och sponsring, men även s.k. åsiktsreklam.

Dagens sanktioner föreslås ändrade på så sätt att den dubbla möjligheten att kräva särskild avgift och förelägga vid äventyr av vite tas bort. Grunderna för återkallelse utökas.

Tillståndsgivande myndighet och tillsynsmyndigheten föreslås få delvis ändrade uppgifter.

Övergångsbestämmelserna omfattar bl.a. avgifterna för de nuvarande sändningstillstånden.

AM-bandet föreslås inte omfattas av den nya lagstiftningen.

Digitala sändningar

Den nya tekniken ger förutsättningar för nya tillämpningar, förutsättningar som lagstiftaren i möjligaste mån bör ta tillvara och inte förhindra. Det går emellertid inte att helt och hållet förutse vilken väg utvecklingen kommer att ta. Genom att tillsätta Konvergensutredningen (Utredningen om samordning av lagstiftning för radio, TV och televerksamhet, dir 1997:95) har regeringen sökt förutse det behov av bl.a. lagstiftning utvecklingen kommer att medföra.

Utredningen föreslår fortsatt utbyggnad av det digitala nätet. Utbyggnaden bör ske med beaktande av efterfrågan. Tillståndshavarna skall ges möjlighet att själva välja sin infrastruktur.

Det är angeläget att förutsättningarna redan från början är sådana att kraven på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald tillgodoses. All kapacitet bör därför fördelas mellan tillståndshavarna, under förutsättning att antalet sökande är tillräckligt.

För att effektivt ta tillvara den digitala teknikens fördelar skall tillståndshavare ha möjlighet att upplåta outnyttjat utrymme till annan tillståndshavare i samma multiplex. Under förutsättning att tillräckligt utrymme används till programverksamhet kommer utredningens förslag inte att medföra hinder mot att resterande utrymme upplåts eller utnyttjas för annan verksamhet. Möjligheten att använda frekvensutrymmet för annat än traditionella radioprogram gör det emellertid viktigt att säkerställa att kärnan i sändningsverksamheten utgör sändningar av ljudradioprogram.

Det är också viktigt att de företag som från början deltar i sändningarna skall kunna göra bedömningar på längre sikt. Programföretagens vilja att delta i de digitala sändningarna torde påverkas av deras möjlig-

het att förutse de framtida spelreglerna. Tillståndspanoden föreslås därför bli fyra år, med rätt till förlängning vid två tillfällen.

Genom att ge programföretagen möjlighet att sända s.k. tilläggs-tjänster torde intresset för digitala utsändningar att öka. Reglerna för sökbar text-TV föreslås omfatta sådan programverksamhet.

Det avgiftssystem utredningen föreslår består av en fast och en rörlig del. Den rörliga avgiften kommer inte att utgå under den första tillståndspanoden för utsändningar som sker med digital teknik.

Det åtagande sökanden gör om andel eget material föreslås, för sändningar med digital teknik, uppfyllas först under år 2005.

Begreppet mångfald

Inom medierna saknas en enhetlig och av alla godtagen innebörd av begreppet mångfald. För de flesta torde begreppet mångfald inom massmedierna dock handla om mångfald när det gäller åsikter och opinioner om samhället eller som uttryck för åsikter inom bl.a. kultur, vetenskap eller religion och världsåskådning.

Begreppet mångfald kan ta sikte på vad som uttrycks och kallas då ofta "innehållslig mångfald". Den "strukturella mångfalden" omfattar då de omständigheter som bestämmer vem som skall komma till tals; den som uttrycker något samt strukturen i ägandet.

Europarådets mediakommitté har, i förhållande till mediekoncentration, valt följande arbetsdefinition av begreppet mångfald inom medierna:

"Begreppet mångfald skall förstås att innebära utrymme för att ge uttryck åt ett brett spektrum av sociala, politiska och kulturella värden, åsikter, information och intressen genom massmedierna.

Mångfalden kan vara inre, dvs. när ett brett spektrum av sociala, politiska och kulturella värden, åsikter och information uttrycks inom en enda medieorganisation, eller yttre, dvs. när ett antal organisationer var och en ger uttryck för en särskild ståndpunkt."

Om det finns en mångfald bland ägare och dessa alla uttrycker samma sak föreligger inte yttre mångfald enligt denna definition. Yttre mångfald uppstår först när ägarna var och en ger uttryck för en särskild ståndpunkt. Antalet företag eller produkter är således inte avgörande för mångfalden i innehållet. Mångfalden i denna mening ökar inte om ett stort antal medieföretag konkurrerar med ett likartat innehåll, exempelvis samma typ eller t.o.m. gemensamt urval och redigering av nyheter, musikinslag, underhållningsprogram etc.

Ett exempel på inre mångfald kan vara public service-företagen. Det kan inom Sveriges Radio sägas uttryckas ett brett spektrum av sociala,

politiska och kulturella värden, åsikter och information. Däremot saknas den yttre mångfalden.

Utredningen använder i betänkandet begreppen yttre och inre mångfald. Till yttre mångfald hänförs då de omständigheter som bestämmer vem som skall komma till tals; den som uttrycker något samt strukturen i ägandet, utan hänsyn till vad som uttrycks. Med inre mångfald avses vad som uttrycks.

Det torde råda stor enighet om att demokrati kräver mångfald inom massmedierna för att fungera.

7.2 De nuvarande tillstånden

För närvarande finns 84 utdelade tillstånd, fördelade över 38 sändningsområden. De utdelade tillstånden gäller till utgången av år 2000. Enligt lokalradiolagen skall dessa förlängas om tillståndshavaren så begär. Rätten till förlängning kan under vissa förutsättningar gå förlorad. Frågan är vilka ändringar som är möjliga och önskvärda att genomföra och vilka följder ändringarna får.

7.2.1 Utrymme för lagändring

Enligt 8 § andra stycket lokalradiolagen skall ett tillstånd förlängas med ytterligare en tillståndsperiod om tillståndshavaren så begär. De enda grunderna för att vägra förlängning som framgår direkt av lagtexten är ändrad indelning av sändningsområdena (9 §) eller att grund för återkallelse av tillståndet enligt 28 § föreligger.

Lokalradiokommittén konstaterade att det var ”uppenbart att staten kan genombryta tillståndshavarens ställning genom ny lagstiftning”. När det gällde frågan vid vilken tidpunkt lagändringar skulle kunna genomföras utan att rättsliga påföljder för staten kunde bli aktuella synes kommittén mena att detta kunde ske vid utgången av år 2000. Som grund härför angavs att det för tiden därefter saknas tillståndsmässig utfästelse från statens sida, de förbehåll därom som fanns i lagens förarbeten samt att osäkerheten i tillståndens bestånd och innebörd efter år 2000 måste ha varit en i högsta grad förutsebar och påräknelig faktor för tillståndshavarna. Däremot menade kommittén att det var legalt möjligt att redan under löpande tillståndsperiod genomföra mindre ingripande förändringar beträffande programreglerna¹.

¹ SOU 1996:176 s. 116 f.

Av remissvaren framgick att tillståndshavarna, för det fall deras tillstånd inte skulle förlängas ytterligare en period, ansåg sig berättigade till skadestånd. Denna bedömning delades även av juridiska instanser.

Utredningen delar kommitténs bedömning att staten, genom ny lagstiftning, kan bryta tillståndshavarens ställning genom lag. Frågan är dock vilka ekonomiska konsekvenser en sådan lagstiftning skulle få till följd.

I prop. 1992/93:70–Privat lokalradio citeras Lagrådets uttalande i anledning av förslaget till lokalradiolagen:

”Det anförda väcker frågan om tillståndshavarens rätt till förlängning av tillståndet är så stark att han har rätt till skadestånd av staten, om han på grund av ändrad områdesindelning vägras förlängning av tillståndet. Med hänsyn till att alla tillstånd är tidsbegränsade och till att lagen förutskickar att en omprövning av områdesindelningen sker i samband med att tillståndstiden löper ut kan någon rätt till ersättning av staten emellertid inte komma ifråga för den som på nu aktuell grund vägras förlängning.

På samma sätt måste bedömas den situationen att lokalradiolagen under tillståndstiden ändras i syfte att ge Närradionämnden utrymme för skälighetsbedömningar. Konstruktionen med tidsbegränsade tillstånd i förening med de planer som redovisas i lagrådsremissen på en utvärdering av systemet när det har varit i bruk under någon tid gör att de som nu söker tillstånd måste räkna med möjligheten att de inte får tillståndet förlängt på grund av skärpta krav i lokalradiolagen på tillståndshavarna².”

Regeringen anslöt sig till vad Lagrådet anförde.

Mot bakgrund av lagens utformning jämte de citerade uttalandena från förarbetena är, enligt utredningens bedömning, utrymmet för att underlåta att förlänga dessa vid utgången av år 2000, utan att riskera skadeståndsanspråk, begränsat. Det är uppenbart att, om grund för återkallelse föreligger eller sändningsområdena av tekniska skäl måste ändras, Radio- och TV-verket kan underlåta förlänga tillstånden utan att staten löper risk att behöva erlagga skadestånd. Med stöd av de ovan återgivna uttalandena i förarbetena bör det även vara möjligt att ändra lokalradiolagen i syfte att ge utrymme för skälighetsbedömningar utan att riskera att en talan om ekonomiskt skadestånd skall vinna bifall. Att generellt ta bort rätten till förlängning är däremot inte fråga om skälighetsbedömning och torde därför medföra krav på ekonomisk kompensation.

² Prop. 1992/93:70 s. 25 f.

Lagtextens formulering "Om tillståndshavaren begär det före en tillståndsperiods slut, skall Radio- och TV-verket förlänga tillståndet med ytterligare en tillståndsperiod" skulle kunna tolkas som att rätten till förlängning är evig. Tillståndshavarna skulle då ha en evig rätt till förlängning, under förutsättning att de begärde detta innan tillståndsperiodens slut. En sådan tolkning är emellertid inte rimlig. I de remissyttranden som lämnades över Lokalradiokommitténs betänkande har klart framgått att inte ens tillståndshavarna räknar med att tillstånden har givits för all framtid, däremot att deras rätt att sända upphör vid utgången av år 2008³.

7.2.2 Skall tillstånden förlängas?

Utredningen föreslår att möjligheten att förlänga de nuvarande tillstånden med åtta år kvarstår.

I de fall grund för återkallelse inte föreligger eller det saknas anledning att ändra sändningsområden talar, enligt utredningens bedömning, starka skäl för att ge de nuvarande tillståndshavarna möjlighet till förlängning av tillstånden ytterligare en period i enlighet med bestämmelserna i lokalradiolagen. Skälen är följande. Enligt uppgift uppgår branschens ackumulerade förluster till ca 800 miljoner kronor. Enligt utredningens mening är det knappast troligt att dessa tillståndshavare stillatigande skulle acceptera att tillstånden inte förlängdes i enlighet med den nuvarande lagstiftningen. Med all säkerhet skulle yrkanden om skadestånd framställas. Även om dessa inte skulle leda till framgång eller full framgång skulle staten för lång tid framöver vara indragen i tvister och förhandlingar och kraft krävas att lösa dessa tvister. Det finns anledning att söka undvika en sådan situation. Härtill kommer att dessa tvister med all sannolikhet skulle inverka på programföretagens vilja och intresse att satsa på sändningar med digital teknik. Om den ovillkorliga rätt till förlängning som nu synes gälla upphävs skapar detta ett prejudikat beträffande efterföljande lagstiftning och de ändringar som kan komma att genomföras. Med en sådan osäkerhet försvåras programföretagens möjlighet att göra bedömningar på längre sikt, vilket i sin tur torde påverka viljan att investera i DAB. Utredningen föreslår därför att möjligheten att förlänga de nuvarande tillstånden kvarstår.

³ Jfr Radioutgivareföreningens yttrande över Lokalradiokommitténs betänkande "Den lokala radion" (SOU 1996:176).

7.2.3 Parallella system

Utredningens förslag innebär bl.a. att ett nytt system för urval och avgifter införs. De nu löpande tillstånden kommer i dessa delar i huvudsak inte att omfattas av den nu föreslagna lagstiftningen. Det innebär att olika regler kommer att gälla för tillståndshavare beroende på när tillstånden fördelades.

I förarbetena till lokalradiolagen anges att villkoren för verksamheten kan behöva justeras i olika avseenden. Härtill kommer att ytterligare tillstånd föreslogs kunna fördelas i befintliga sändningsområden under tillståndstiden⁴. Det torde ha varit uppenbart för tillståndshavarna att en justering av villkoren skulle kunna resultera i ändrad lagstiftning och att sändningarna i framtiden skulle kunna bedrivas under olika regler beroende på när tillstånden fördelades.

Utredningen menar därför att det inte finns några bärande skäl mot att låta sändningar ske under delvis olika regelverk under en övergångstid. En utgångspunkt under utredningsarbetet har emellertid varit att söka lösningar som innebär att konkurrensen inte snedvrids mellan de nuvarande och de blivande tillståndshavarna.

Den tillståndshavare som i dag bedriver verksamhet och som finner det nya systemet mer fördelaktigt har alltid möjlighet att återlämna sitt tillstånd och söka nytt under det nya regelsystemet.

⁴ Prop. 1992/93:70 s. 12.

7.3 Vem kan få sändningstillstånd?

Det skall vara möjligt för en tillståndshavare att få mer än ett sändningstillstånd.

Utgivare av tidningar samt programföretag som erhållit tillstånd av regeringen att sända ljudradio- eller TV-program skall kunna få tillstånd.

Stat, landsting och kommun skall inte kunna få tillstånd, varken direkt eller indirekt genom företag där dessa disponerar över minst 20 % av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal har ett ensamt bestämmande inflytande.

Antal tillstånd

Det nuvarande begränsningen i lokalradiolagen mot att inneha mer än ett tillstånd infördes för att främja mångfalden⁵. När samma regel infördes i radio- och TV-lagen betonades att skälet att hindra ägarkoncentration var än mer väsentlig när det gällde TV-sändningar och rikstäckande radiosändningar där frekvenserna var färre. Det var därför av största vikt att "de ännu fåtaliga" tillstånden inte förvärvades av en och samma tillståndshavare⁶.

Bestämmelsen i radio- och TV-lagen har nyligen ändrats⁷.

Den digitala tekniken medför att överföringskapaciteten i det befintliga frekvensutrymmet kan ökas avsevärt jämfört med analoga sändningar. Behovet av professionella och finansiellt starka programföretag med intresse av att delta i utvecklingen har blivit större även för lokalradios del. Lokalradiolagens bestämmelse om att ingen kan få mer än ett tillstånd framstår mot denna bakgrund som mindre lämplig. Det saknas vidare anledning att ha särskild bestämmelse för lokalradio i denna del. Utredningen föreslår därför att det skall vara möjligt för en tillståndshavare att ha mer än ett tillstånd. Förslaget innebär att den nuvarande situationen med ägarnätverk legitimeras. Regleringen innebär emellertid inte att ett och samma programföretag skall kunna få allt ledigt sändningsutrymme i ett sändningsområde, se vidare nedan.

⁵ Prop. 1992/93:70 s. 16.

⁶ Prop. 1995/96:160 s. 80 f.

⁷ Prop. 1997/98:184 s. 66.

Tidningsföretag

Den som ger ut en dagstidning eller har inflytande över sådant företag kan i dag inte få tillstånd enligt lokalradiolagen (7 §). När bestämmelsen infördes motiverades den med att sådana tillståndshavare skulle kunna "öka sitt inflytande över nyhetsförmedling och opinionsbildning i stället för att antalet självständiga röster skulle bli flera"⁸. Bestämmelsen är inte sanktionerad. Lagen innehåller inte heller något hinder för tillståndshavare att skaffa sig inflytande över företag som ger ut dagstidning.

Radio- och TV-lagen saknar motsvarande reglering.

Utvecklingen har visat att regeln lätt har kunnat kringgå. Som framgår av bilaga 2 finns tidningsföretag representerade i ägarkretsen i ett drygt trettio-tal av tillståndshavarbolagen antingen direkt eller via dotterbolag. Dessa tillståndshavare återfinns i huvudsak i tre av nätverken; Fria Media, Mix Megapol och RIX. I två av nätverken, NRJ och MTG Radio saknas tidningsföretag bland ägarna, dock kan noteras att en av delägarna/bolagsmännen i MTG Radio även är huvudägare till ett tidningsföretag (TidningsAB Metro).

I andra länder är det vanligt att utgivare av tidning under vissa restriktioner tillåts ha tillstånd för radiosändningar, se kapitel 4.

Enligt utredningens mening saknas det anledning att ha kvar särregleringen för lokalradios del. Det förhållandet att en sökande ger ut en dagstidning och huruvida tidningens spridningsområde omfattar det aktuella sändningsområdet skall i stället beaktas vid det urval som kan komma att ske vid tillståndsgivningen.

Ur mångfalds- och yttrandefrihetssynpunkt är det naturligtvis inte lämpligt att, på orter där en enda tidning eller tidningsföretag är i dominans, denna erhåller tillståndet. En konsekvens av utredningens förslag är emellertid att så kan bli fallet på orter där antalet sökande inte överstiger antalet tillgängliga tillstånd. Se vidare författningskommentaren.

Det förhållandet att tidningsföretag som uppbär presstöd kan utnyttja detta för programverksamhet i lokalradio kan innebära att konkurrensen mellan programföretagen snedvrids. Frågor om konkurrensneutralitet och i vilken utsträckning en prioriterad ställning kan eller får utnyttjas för att skaffa sig fördelar i andra avseenden än vad som var det ursprungliga syftet med stödet är en central fråga ur konvergensperspektiv.

Frågor om ägar- och maktkoncentration inom massmedierna övervägs för närvarande av Mediekoncentrationskommittén (dir. 1997:136).

⁸ Prop. 1992/93:70 s. 17.

Innehavare av tillstånd från regeringen m.fl.

Utredningen föreslår vidare att även de som erhållit tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program av regeringen skall kunna få lokalradiotillstånd. Anledningen är densamma som den föreslagna möjligheten att inneha fler än ett tillstånd; introduktionen av den digitala tekniken torde gynnas av att professionellt och finansiellt starka programföretag deltar.

På samma sätt som ovan anförts beträffande tidningsföretag bör ett sådant företag som redan dominerar medieutbudet på en ort få stå tillbaka för annan sökande vid tillståndsgivningen.

Stat, landsting och kommun

Stat, landsting och kommun skall inte heller i fortsättningen kunna få tillstånd att sända lokalradio. De skäl som framfördes i prop. 1992/93:70 äger fortfarande giltighet; det angelägna i att lokalradion inte fungerar som språkrör för myndigheter.

För att undvika att bestämmelsen kringgås föreslås att inte heller sådana organ skall kunna få tillstånd som till en del motsvarande minst 20 % av samtliga aktier eller andelar direkt eller indirekt ägs av stat, kommun eller landsting eller där dessa genom avtal har ett ensamt bestämmande inflytande.

7.4 Urval

Tillstånd för lokalradio skall inte längre fördelas genom auktionsförfarande.

Möjligheten för sökande att samordna sina ansökningar skall kvarstå.

Enligt direktiven skall utredningen föreslå enligt vilka kriterier de sökande skall väljas ut. Utredningen skall utgå från att sändningstillstånd inte skall fördelas genom auktionsförfarande.

Utredningen har valt en lösning som innebär att tillståndsmyndigheten först har att beakta sökandens behörighet. Överstiger därefter antalet sökande antalet lediga tillstånd skall ett urval ske. Det nuvarande åliggandet för tillståndsmyndigheten att erbjuda de sökande att samordna sina ansökningar skall kvarstå.

7.4.1 Behörighetsregler

Det skall vara ett grundläggande krav vid tillståndsgivningen att sökanden har finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt, med god kapacitet och kvalitet i utsändningen.

Utredningen föreslår att ett grundläggande krav vid tillståndsgivningen skall vara en finansiering som garanterar ekonomisk uthållighet samt de tekniska förutsättningar som krävs för att bedriva verksamheten varaktigt och med god kapacitet och kvalitet. Om sökandens finansiering är tillräcklig skall bedömas i förhållande till sökandens åtaganden beträffande mängd eget material, programverksamhetens format och andra sådana tjänster. Med ledning av den budget sökanden skall lämna in ges tillståndsmyndigheten möjlighet att bedöma om den planerade verksamheten har en genomtänkt affärsidé med säkerställd finansiering under tillståndsperioden.

Sökanden skall även ange sina tekniska förutsättningar att bedriva verksamheten varaktigt och med god kapacitet och kvalitet. Har sökanden tekniska möjligheter att erbjuda den ifrågavarande programverksamheten med tilläggstjänster för lokal ljudradio med beaktande av de tillståndsvillkor som tillståndsmyndigheten finner skäligt att ställa skall behörighet anses föreligga⁹. Föreligger omständigheter som gör att sökanden inte kan förväntas uppfylla rimliga krav på att programverksamheten tillhandahålls under en längre tid, att tjänsterna inte uppfyller rimlig kvalitet i utsändningen eller att erforderlig kapacitet inte är tillgänglig för att tillhandahålla de erbjudna tjänsterna kan sökanden inte anses vara behörig.

YGL anger att upplåtelse av radiofrekvenser skall ske på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet. Det allmänna har ett ansvar för att syftet med upplåtelsen förverkligas; yttrandefriheten gynnas inte av att tillståndshavare måste upphöra med sändningar på grund av brister i finansiering eller tekniska förutsättningar.

Även introduktionen av de digitala ljudradiosändningarna gynnas av att sändningarna kan fortgå utan avbrott.

⁹ Med tilläggstjänster i lokal ljudradio avses programverksamhet som består av komplettering med hjälp av text eller bild.

7.4.2 Ett nytt urvalsförfarande

Om samtliga sökande inte kan beredas utrymme i sändningsområdet skall ett urval ske. Urvalet skall inledningsvis baseras på kriterierna ägarförhållanden och den mängd eget material sökanden förklarar sig beredd att sända. Ett ägande som medför att antalet aktörer på marknaden ökar och en hög andel program unikt för programföretaget i fråga skall därvid eftersträvas.

För det fall antalet sökande därefter fortfarande överstiger tillgängligt utrymme skall därefter programverksamhetens format beaktas.

Fördelningen skall syfta till att det lokala medieutbudet präglas av såväl yttre som inre mångfald.

Vid tillståndsgivningen skall i första hand ägarförhållanden och mängd eget material ges betydelse. Ett ägande som medför att antalet aktörer på den lokala marknaden ökar och en stor mängd egna program skall eftersträvas. Enligt utredningens mening kan en användning av kriterierna bidra till att förverkliga statens kulturpolitiska mål om mångfald och reella yttrandemöjligheter.

Kvarstår därefter flera sökande än antalet tillgängliga tillstånd skall programverksamhetens format beaktas.

Kriterierna skall anges i lag.

Utredningen har under arbetets gång sökt urvalskriterier som är mätbara utan att medföra samma konsekvenser som den nu gällande ordningen. Mot bakgrund av att utredningens förslag skall stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter har det fallit sig naturligt att tillämpa ett kriterium som bygger på sökandens ägarförhållande. När det gäller själva innehållet i sändningarna har arbetet därutöver inriktats på att söka kriterier för urval som innebär att konkurrensen mellan programföretagen kvarstår, även efter det att tillstånden fördelats. Konkurrensen kvarstår om programföretagen fritt kan ändra innehållet i sina sändningar utan att tillstånd krävs av myndighet. Mängden eget material är ett sådant urvalskriterium.

Även i de fall tillstånden har fördelats efter formatet på sökandens programverksamhet kan konkurrens i viss mån sägas kvarstå mellan programföretagen. Det förslag utredningen lägger fram innebär att urvalet i denna del grundas på programverksamhetens art. Sökandens politiska, religiösa, kulturella eller annan sådan åskådning får inte läggas till grund för urvalet. För att markera att bestämmelserna inte utgör någon otillbörlig begränsning av de grundlagsskyddade friheterna utan

tar sikte på just på verksamhetens allmänna profil har utredningen valt att formulera kriteriet som "programverksamhetens format".

Kriteriet innebär således att det är formatet, dvs arten och inte innehållet som skall bedömas vid tillståndsgivningen. Den kontroll av innehållet i förhållande till det angivna formatet som kommer att förekomma under tillståndsperioden kommer inte att vara sanktionerad. Det är således möjligt för en tillståndshavare att ändra formatet för sändningarna eller deras innehåll under tillståndsperioden. Medför en ändring av formatet att mångfalden i utbudet i sändningsområdet påtagligt minskat riskerar dock tillståndshavaren att tillståndet inte förlängs vid tillståndsperiodens slut, se avsnitt 7.11.2.

Varför "programverksamhetens format"?

I många sändningsområden kan urvalet säkerligen genomföras endast med hjälp av kriterierna ägarförhållande och mängden eget material. När det gäller de mest efterfrågade sändningsområdena finns emellertid en risk att kriterierna inte räcker. Under sådana förutsättningar måste ytterligare urvalskriterier tillämpas. Det programformat sökanden har för avsikt att tillämpa framstår då, enligt utredningens mening, som bäst lämpat för att uppfylla kraven på mångfald och reella yttrandemöjligheter.

Utredningen har övervägt att använda lottning eller anbud som komplement till mängden eget material men avvisat dessa urvalsmetoder som inte tillfredsställande. Anbud medför, i likhet med det nuvarande systemet med auktionsförfarande, att ekonomiskt starka intressenter kan gynnas på bekostnad av intressenter med mindre rörelsekapital. Lottning innebär att avgörandet fällt med slumpens hjälp, ett förfarande som enligt utredningens mening inte gynnar mångfalden eller de reella yttrandemöjligheterna.

Det bör framhållas att villkor om att sända visst format kommer att ingå i sändningstillståndet endast i de fall urvalet skett med tillämpning av kriteriet.

7.4.2.1 "Skönhetstävling"

Lokalförvaltningskommitténs förslag gick ut på att urval skulle ske bl.a. med utgångspunkt i programverksamhetens inriktning. Inriktningen skulle få ändras först efter prövning av tillståndsmyndigheten som enligt betänkandet skulle vara restriktiv med att godkänna förändringar. Den

som ändå avvek från den angivna inriktningen riskerade att tillståndet återkallades.

Som framgår av avsnitt 3.1.1 mötte förslaget omfattande kritik. Urvalsförfarandet karaktäriserades som "skönhetstävling" och angavs kunna öppna för värderingar som var främmande för den svenska traditionen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Förslaget föranledde flera remissinstanser att erinra om förbuden mot förhandsgranskning och censur och vad som annars gäller för bestämmande av innehåll i radioprogram. Några remissinstanser påpekade även att förslaget kunde anses innebära en otillåten begränsning av yttrandefriheten.

Utredningens förslag innebär en "skönhetstävling" såtillvida att tillstånden kan komma att fördelas efter val mellan olika format av programverksamhet. Det bör emellertid framhållas att kriteriet inte innebär att tillståndsmyndigheten skall agera smakdomare; myndighetens uppgift är att se till att det finns mångfald i etern, dvs att utrymme ges för olika programformat, inte att värdera de angivna formaten i sig. Därefter, för det fall antalet sökande fortfarande överstiger antalet tillgängliga tillstånd, finns utrymme för tillståndsmyndigheten att tillämpa skön vid urvalet.

Det finns emellertid anledning att ta upp remissinstansernas kritik mot Lokalradiokommitténs förslag.

Otillåten begränsning av yttrandefriheten

På grund av det begränsade sändningsutrymmet är det inte möjligt att uppnå en fullständig etableringsfrihet för ljudradiosändningar. Det finns enligt YGL möjlighet att reglera radioutsändningar genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända¹⁰. Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Vid lagstiftningen skall RF:s föreskrifter om begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna beaktas samt den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

I konventionen föreskrivs att envar skall äga rätt till yttrandefrihet, innefattande åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan inblandning av offentlig myndighet och oberoende av

¹⁰ 3 kap. 2 § 1 stycket YGL.

territoriella gränser¹¹. Bestämmelsen ger dock de anslutna staterna möjlighet att kräva tillstånd för bl.a. radiosändningar.

Konventionsstaternas frihet att reglera radion är emellertid inte utan begränsningar¹². Enligt doktrinen innebär detta att konventionsstaterna inte får diskriminera vid fördelningen av tillstånd och att det måste säkerställas att mediet inte förbehålls vissa grupper.

Enligt Europadomstolens praxis¹³ skall en prövning ske om de begränsningar av yttrandefriheten som avser rätten att sända radio är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle¹⁴.

Enligt utredningens mening strider utredningens förslag varken mot grundlagarna eller den ovan nämnda konventionen. För att markera att bestämmelsen inte avser att utgöra någon otillbörlig begränsning av de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna föreslår utredningen att det uttryckligen i lagtext avvisas att valet mellan flera tillståndssökande görs beroende av programverksamhetens anknytning till en viss åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende.

Förhandsgranskning och censur

När det gäller programmets innehåll är det den som sänder radioprogram som självständigt avgör vad som där skall förekomma¹⁵. Det får inte förekomma att något som är avsett att framföras i ett radioprogram först måste granskas av en myndighet¹⁶. Inte heller är det tillåtet för myndigheter att, utan stöd i grundlagen, på grund av det kända eller väntade innehållet i ett radioprogram förbjuda eller hindra dess offentliggörande eller spridning bland allmänheten.

Remissinstansernas invändningar om förhandsgranskning och censur tog sikte dels på det förhållandet att urvalsförfarandet baserades på programverksamhetens inriktning, dels att inriktningen fick ändras först efter godkännande av tillståndsmyndigheten.

Utredningens förslag innebär ingen inskränkning i rätten för den som sänder programmen att självständigt avgöra vad dessa skall innehålla. Sändningarnas innehåll kommer inte att ligga till grund för urvalsförfarandet. Om det valda programformatet visar sig ekonomiskt ohållbart kan detta ändras under tillståndsperioden. Oavsett hur sänd-

¹¹ Artikel 10.

¹² Hans Danelius, *Mänskliga rättigheter*, Norstedts juridik, 5:e upplagan 1993, s. 222 ff.

¹³ Jfr Groppera Radio AG m.fl. 28.3.90 nr 173.

¹⁴ Artikel 10 st. 2.

¹⁵ 3 kap. 4 § YGL.

¹⁶ 1 kap. 3 § första stycket YGL.

ningarna förhåller sig till den lämnade programförklaringen kommer myndigheterna enligt förslaget inte att ha möjlighet att återkalla tillståndet eller på annat sätt hindra en utsändning. Enligt utredningens mening utgör de ovan angivna bestämmelserna om förhandsgranskning och censur därför inget hinder för utredningens förslag.

Det förhållandet, att en ändring av programverksamhetens format som medför att mångfalden i utbudet påtagligt minskar i sändningsområdet kan få till följd att tillståndet inte förlängs, medför ingen annan bedömning.

Värderingar främmande för svensk tradition

När det gäller kritiken om att förslaget öppnar för värderingar vid tillståndsprövningen som inte torde ha någon egentlig förankring i den svenska traditionen på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området kan följande anföras. Vid tillståndsgivningen för digital TV och DAB har beaktats att programutbudet som helhet skall tilltala olika intressen och smakriktningar, respektive att utrymme skall ges åt program av olika karaktär, bl.a. med anknytning till sändningsområdet. Även om det inte finns underlag för att hävda att tillståndsprövning grundat på programverksamhetens inriktning vunnit insteg i den svenska traditionen kan i vart fall med visst fog hävdas att detta kriterium för urval inte längre är helt främmande för den svenska traditionen på det yttrandefrihetsrättsliga området.

7.4.2.2 Ägande

Som ovan angivits är det inte lämpligt att samtliga tillstånd i ett sändningsområde tilldelas en och samma sökande, se avsnitt 7.3. Ägarförhållanden måste därför beaktas vid urvalet. Tillståndsmyndigheten skall sträva efter att det blir många aktörer på den lokala marknaden. Ägarförhållandena i radio och TV samt dagstidningar, såväl i pappersutgåva som i elektronisk form, skall beaktas vid urvalet. Endast de medier som har det aktuella sändningsområdet som täcknings- eller upptagningsområde skall omfattas av bedömningen.

För att antalet aktörer på den lokala marknaden skall öka får därför den sökande som redan har tillstånd att sända radio eller TV och vars sändningar täcker det aktuella sändningsområdet stå tillbaka för annan sökande som saknar sådant tillstånd. Ger sökande ut dagstidning som täcker sändningsområdet får denne stå tillbaka för annan sökande som saknar ägarintresse i media i sändningsområdet.

Sökande som ger ut en andratidning torde vinna försteg framför sökande som ger ut en förstetidning. Detta kan motiveras med att om förstetidningen får tillståndet i förlängningen denne skulle kunna konkurrera ut andratidningen som då kanske måste läggas ned. Antalet aktörer på den lokala marknaden skulle då minska i stället för att öka.

Har en sökande ett bestämmande inflytande över media i sändningsområdet får denne stå tillbaka för annan sökande som saknar sådant inflytande.

Kriteriet syftar till att främja den yttre mångfalden och de reella yttrandemöjligheterna i det lokala området. Innehav av lokalradiotillstånd i andra sändningsområden kommer därför inte att beaktas vid urvalet, under förutsättning att inte sändningsområdena helt eller delvis sammanfaller.

Som ovan angivits skall en avvägning ske mellan ägarförhållanden och mängden eget material. Framstår två sökande som jämbördiga i fråga om ägandeförhållande kommer mängden eget material att vara särskilt betydelsefull.

7.4.2.3 Mängd eget material

Utredningen föreslår att den mängd eget material en sökande förklarar sig beredd att sända utöver minimitiden (se avsnitt 7.5) skall tillmätas betydelse. Den sökande som vill sända en större mängd eget material skall vinna försteg framför sökande som endast vill sända ett fåtal timmar av sådana program. Endast de sändningar som sker då antalet lyssnare är högt skall beaktas. Själva innehållet i sändningarna skall inte beaktas.

Syftet med kriteriet är att öka lokalradios inre mångfald.

Genom att det blir sökanden som själv avgör det antal timmar denne är beredd att sända kommer mängden naturligt att anpassas till förhållandena på de olika orterna. Inom sändningsområden med stor efterfrågan på tillstånd kommer mängden eget material med all sannolikhet att vara större än inom motsvarande områden med liten efterfrågan.

Vad är eget material?

För att bedömas som eget material skall det vara fråga om sändningar som är unika för lokalradiostationen. Det finns inget hinder mot att materialet produceras av annan, t.ex. ett oberoende produktionsbolag, men det får inte oförändrat sändas av något annat programföretag.

Vilken form det egna materialet skall ha är enligt utredningens bedömning inte lämpligt att reglera. Det skall överlämnas till den enskilda radiostationen att avgöra om utrymme skall ges för lokala nyheter, lokala reportage, musikprogram eller andra typer av program.

För att ett program skall anses utgöra eget material krävs att det genomgått ett visst mått av redaktionell bearbetning. Eftersom ett mål med en regel om eget material är att öka mångfalden i massmedierna bör begreppet "redaktionell bearbetning" anses innefatta ett visst mått av självständigt arbete och att det som skapas håller en viss journalistisk kvalitet. Det kan vara material med nyhets- eller informationsvärde, eller vara motiverat ur konstnärlig- eller underhållnings-synpunkt. Material som enbart bygger på manuell eller datoriserad sortering kan inte anses uppfylla kravet.

Eftersom det är programföretaget som suveränt avgör vad programmen skall innehålla, kan den konstnärliga friheten sägas stödjas utan att innehållet samtidigt utsätts för styrning.

I jämförelse med de krav som i dag ställs på det egenproducerade materialet innebär utredningens förslag en skärpning.

Bundenhet

Tillståndshavarna skall vara bundna att sända den mängd eget material de åtagit sig i ansökan. För att minska mängden eget material krävs godkännande av tillståndsmyndigheten. Medgivande skall ges om särskilda skäl föreligger. Sådana skäl kan föreligga om tillståndshavarens åliggande avsevärt överstiger konkurrenternas åliggande i sändningsområdet och detta medför ekonomiska svårigheter för denne. En förutsättning bör då vara att tillståndshavaren inte nyligen erhållit tillståndet.

Överlåts tillståndet blir den nye innehavaren bunden av åtagandet om mängden eget material.

Den mängd tillståndshavaren är skyldig att sända skall framgå av villkor i sändningstillståndet.

Det bör åligga varje tillståndshavare att årligen rapportera till granskande myndighet om skyldigheten uppfyllts.

När skall sändningarna ske?

Förutom mängden eget material skall sökanden i sin ansökan även ange när sändningarna skall ske. Endast de sändningar som sker under dag- och kvällstid skall ingå i bedömningen. Orsaken härtill är att det mesta radiolyssnandet sker under dagtid, i huvudsak mellan 06.00 och 21.00.

Annonsutrymmet under denna tid är mer attraktivt för annonsörerna än under övrig tid och kostar följaktligen mer. Eftersom annonspriset avgörs av antalet lyssnare är det rimligt att anta att det material som sänds då ofta håller högre "kvalitet" än det som sänds då lyssnandet är lågt. För att undvika att tillståndshavaren uppfyller kravet på eget material genom nattliga sändningar skall därför endast sådana sändningar som äger rum mellan 06.00 och 21.00 beaktas.

Tillstånd att sända digital ljudradio

För att åtagandet om eget material inte skall bli alltför ekonomiskt betungande för dem som erhållit tillstånd för digitala ljudradiosändningar föreslår utredningen att åtagandet skall uppfyllas först efter den första tillståndsperioden.

7.4.2.4 Programverksamhetens format

För det fall antalet sökande, efter ovan angivna urval, fortfarande överstiger antalet tillgängliga tillstånd skall programverksamhetens format beaktas. Sökande skall i sin ansökan ange de planerade sändningarnas format. Kriteriet tar sikte på programverksamhetens art eller allmänna inriktning. Valet mellan sökande får inte ske på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Syftet med kriteriet är i huvudsak detsamma som beträffande mängden eget material; att öka mångfalden i sändningarnas innehåll.

När det gäller programverksamhetens format skall mångfalden beaktas i första hand i förhållande till utbudet i sändningsområdets lokalradio och i andra hand i förhållande till utbudet i övrig massmedia i området. Tillståndsmyndigheten skall eftersträva att de olika tillståndshavarna inte har samma format utan snarare kompletterar varandra och det rådande utbudet i sändningsområdet. Det kan innebära att programföretag som avser att sända programverksamhet i form av tilläggstjänster kan vinna försteg i ett område där sådan programverksamhet saknas. I områden med svag lokal täckning av aktuella händelser kan sökande med ambition att täcka sådana händelser få försteg framför sökande med sändningar av annat format. I områden med stark lokal täckning av t.ex. tidningar kan däremot sökande som vill bedriva sändningar som endast riktar sig mot en speciell målgrupp (nischsändningar) vinna försteg framför annan sökande.

Som redan har framhållits innebär inte kriteriet att tillståndsmyndigheten skall agera smakdomare; myndighetens uppgift är att se till att det

finns mångfald i etern, dvs att utrymme ges för olika format av programverksamhet, inte att värdera de angivna formaten i sig. I områden med stark efterfrågan kan det emellertid till syvende och sist bli fråga om en skönsmässig bedömning av tillståndsmyndigheten.

Även om utgångspunkten givetvis är att tillståndshavaren skall behålla det programformat som legat till grund för tillståndsgivningen, bör enligt utredningens mening det finnas möjlighet att ändra sändningarnas format under tillståndsperioden. Det kan t.ex. visa sig att det valda formatet inte ger tillräcklig avkastning samtidigt som tillståndshavaren bedömer att ett annat format som kanske riktar sig mot en annan målgrupp skulle ge bättre avkastning. En följd av att det inte, enligt utredningens förslag, krävs godkännande från tillståndsmyndigheten för att ändra formatet är att konkurrensen mellan programföretagen kvarstår även efter det att tillstånden delats ut. Under tillståndsperioden skall emellertid den granskande myndigheten kontrollera om tillståndshavaren avvikit från sin programförklaring. Om så är fallet skall tillståndsmyndigheten, vid tillståndsperiodens slut, bedöma om syftet med upplåtelsen uppnåtts. Bedömer tillståndsmyndigheten att mångfalden i utbudet påtagligt minskat riskerar tillståndshavaren att inte få sitt tillstånd förlängt, se avsnitt 7.11.2. Denna uppföljning torde även vara tillräcklig för att avhålla sökande från att lämna ambitiösa programförklaringar som de inte har för avsikt att följa.

Bundenhet

Som ovan angivits innebär kriteriet programverksamhetens format ett åliggande för tillståndshavaren endast i de fall fördelningen skett med tillämpning av kriteriet.

Bundenheten träffar syftet med upplåtelsen – att skapa största möjliga lokala mångfald. Som redan angivits kan en tillståndshavare vars format legat till grund för tillståndsgivningen, om så visar sig ekonomiskt nödvändigt, ändra formatet och ändå få tillståndet förlängt under förutsättning att mångfalden i det lokala medieutbudet inte påtagligt förändrats. Den tillståndshavare som vill säkerställa att tillståndet förlängs kan begära förhandsbesked från tillståndsmyndigheten, jfr kommentarer till 5 kap. 7 § i utredningens förslag. Ett positivt förhandsbesked är bindande för myndigheten.

I likhet med förhållandena vid mängden eget material kommer, vid eventuell överlåtelse, programförklaringen att gälla även i förhållande till den nye innehavaren.

Är tillståndshavaren bunden vid programverksamhetens format skall detta anges som villkor i sändningstillståndet.

Det bör åligga varje tillståndshavare som är bunden av programverksamhetens format att årligen rapportera till granskande myndighet om avvikelser skett.

Tillstånd att sända digital ljudradio

För att åtagandet om programverksamhetens format inte skall bli alltför ekonomiskt betungande för dem som erhållit tillstånd för digitala ljudradiosändningar föreslår utredningen att åtagandet skall uppfyllas först efter den första tillståndspliktperioden.

7.5 Regler för programinnehåll

Varje tillståndshavare av lokalradio skall dagtid sända minst tre timmar material som är unikt för den egna verksamheten, om inte särskilda skäl föreligger.

Skyldigheten att sända varningsmeddelanden skall kvarstå.

Krav på programinnehåll

Den nuvarande lagstiftningen anger att under minst en tredjedel av sändningstiden varje dygn skall sådana program sändas som framställts särskilt för den egna verksamheten¹⁷. Regeln syftade att slå vakt om programverksamhetens självständighet och lokala karaktär¹⁸. I propositionen angavs att "Det bör inte vara möjligt att använda en lokalradiostation till att enbart sända ut ett centralt producerat programutbud. Om utvecklingen skulle tillåtas gå i den riktningen skulle tillgången till en ny form av radio inte leda till att yttrandemöjligheterna förbättrades nämnvärt."

Som framgår av avsnitt 6.3 uppfylls kravet i många sändningsområden nattetid. Denna utveckling är inte tillfredsställande.

Utredningens förslag innebär att urvalsförfarandet bl.a. baseras på kriteriet " eget material". Även de tillståndshavare som erhållit tillstånd med stöd av lokalradiolagen bör emellertid omfattas av bestämmelser om eget material. Med hänsyn till de ökade krav som föreslås gälla för att material skall karaktäriseras som " eget" föreslår utredningen att sådana sändningar skall omfatta minst tre timmar varje dag. För att

¹⁷ 22 § lokalradiolagen.

¹⁸ Prop. 1992/93:70 s. 27.

reglerna i möjligaste mån skall vara konkurrensneutrala bör tre-timmars regeln omfatta samtliga tillståndshavare.

Som utredningen tidigare konstaterat, se avsnitt 7.4.2.3, torde det material som sänds dagtid hålla högre "kvalitet" än det som sänds nattetid då lyssnandet är som lägst. I enlighet härmed bör skyldigheten uppfyllas dagtid.

Föreligger särskilda skäl kan tillståndsmyndigheten medge att färre timmar sänds. Sådana skäl kan föreligga om efterfrågan på sändningstillstånd är låg i området.

Bestämmelsen föreslås träda i kraft först år 2005 för sändningar som sker med digital utsändningsteknik.

Utredningens förslag innebär att det nuvarande kravet på att sändningstiden till en tredjedel skall bestå av egenproducerat material utgår.

Varningsmeddelanden

Om en myndighet begär det skall tillståndshavare kostnadsfritt sända varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom eller miljö¹⁹. Bestämmelsen omfattar även varningsmeddelanden som sänds ut i syfte att förebygga och begränsa skador på egendom eller miljö. Vill myndigheterna i normala situationer använda lokalradion för att informera medborgarna bör de göra detta under köpt reklamtid²⁰.

Syftet med att ställa krav på radioföretagen är att säkerställa att allmänheten i alla situationer kan nås av varningsmeddelanden när det bedöms finnas risk för skada på människor, egendom eller miljön. Mot bakgrund av att flera privata lokalradiostationer i dag har stora lyssnargrupper, särskilt bland yngre människor, är det av stor vikt att också deras lyssnare kan nås av viktiga meddelanden. Utredningen föreslår därför att skyldigheten skall kvarstå.

¹⁹ 23 § lokalradiolagen.

²⁰ Prop 1996/97:158, s. 18, jfr prop 1992/93:170 s. 28.

7.6 Tillståndsvillkor

Tillståndsmyndigheten skall ges möjlighet att förena ett tillstånd med villkor. Villkoren får avse skyldighet,

1. att sända program i viss del av landet,
2. att sända under en viss minsta tid,
3. att använda viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,
4. om utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet,
5. att sända viss mängd eget material,
6. att bedriva programverksamhet av visst format,
7. tillställa Granskningsnämnden för radio och TV nödvändigt material för granskning.

Innan beslut om tillstånd meddelas skall den sökande beredas tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som kommer att förenas med tillståndet. Beslut om sändningstillstånd får inte meddelas om inte den sökande har angivit att villkoren godtas.

Några krav på införande av etiska regler för programinnehållet i lokalradio föreslås inte.

Några villkor i tillståndet utöver de som anges i lagen får inte ställas.

Av 3 kap. 2 § första stycket YGL framgår att sändningsrätten får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Enligt radio- och TV-lagen kan regeringen ställa sådana villkor vid tillstånd som meddelats av regeringen. Även Radio- och TV-verket har i dag rätt att på så sätt ställa villkor för sändningar som sker under en begränsad tid om högst två veckor.²¹

Den snabba tekniska utvecklingen ställer i dag krav på anpassning av olika bestämmelser. Villkor i tillstånd kan därför vara att föredra framför en uttömmande reglering i själva lagen som, förutom att bli vidlyftig, förmodligen snart skulle bli inaktuell.

Av rättssäkerhetsskäl bör bestämmelser som berör själva sändningstillståndets innehåll, innebörd och bestånd framgå direkt av lagen. När det gäller andra krav bör däremot villkoren kunna anges i tillståndet. Vilka villkor som får ställas i tillstånden måste uttryckligen framgå av lagen eftersom det är fråga om en begränsning av yttrandefriheten. Det är lämpligt att på så sätt reglera frågor om sändningsteknik och teknisk samverkan, villkor om täckningsgrad och sändningstid samt utnyttjande av överföringskapacitet. Det skall även vara möjligt att ställa villkor

²¹ 2 kap. 2 § fjärde stycket radio- och TV-lagen.

som ålägger tillståndshavaren att tillställa granskande myndighet nödvändigt material för granskning. Den mängd eget material en sökande åtagit sig att sända bör anges som villkor i tillståndet. För det fall sökanden är bunden av programverksamhetens format bör även detta anges som villkor i tillståndet.

Innan beslut om tillstånd meddelas skall den sökande beredas tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som kommer att förenas med tillståndet. Beslut om sändningstillstånd får inte meddelas om inte den sökande har angivit att villkoren godtas.

Täckningsgrad

Regeringen har i tillstånden för Sveriges Radio bl.a. ställt villkor om rikstäckande analoga sändningar. Med rikstäckning avses enligt villkoren att minst 99,8 % av den fast bosatta befolkningen i landet kan nås av sändningarna.

Samarbetet medför att alla radiokanaler i en multiplex får samma geografiska räckvidd. För det fall Sveriges Radio skall dela multiplex med privata tillståndshavare kan detta medföra krav på täckningsgrad som ur de kommersiella aktörernas perspektiv inte är ekonomiskt försvarbart, jfr avsnitt 5.3.

Utredningen föreslår att tillståndsmyndigheten ges möjlighet att ställa villkor om täckningsgrad beträffande kommersiella lokalradio-sändningar. Inget hindrar att villkoret innebär att en högre täckningsgrad successivt skall uppnås under perioden.

Villkor för sändningstid

För lokalradion gäller i dag att sändningstillstånd kan återkallas om sändningar ej skett i tillräcklig omfattning. Den som under en sammanhängande tid av fyra veckor sänt endast i obetydlig omfattning riskerar därför att få tillståndet återkallat. Även den som endast sänt exempelvis brus, fågelkvitter eller korta inspelade programslingor under en längre sammanhängande tid kan få tillståndet återkallat²².

För att lyssnarna skall investera i digitala mottagare krävs att det finns något att lyssna på. Det är således av stor betydelse att den som erhållit tillstånd använder sin rätt att sända. Därför är det angeläget att tillståndsmyndigheten ges möjlighet att ställa villkor rörande sändning-

²² Prop. 1992/93:70 s. 15.

arnas omfattning. Ur rättssäkerhetssynpunkt bör tillståndshavaren få kännedom om vad skyldigheten att sända innebär tidsmässigt.

I de tillståndsvillkor som gäller för de digitala TV-sändningarna har angivits att sändningar skall ske minst 50 timmar i veckan. Enligt utredningens mening är det inte lämpligt att i lagtext ange någon bestämd tid som lokalradiosändningarna skall pågå eftersom förhållandena snabbt kan förändras. Det bör därför vara möjligt för tillståndsmyndigheten att som villkor i tillståndet ange den undre tidsgräns som skall gälla för sändningarna. Som angivits ovan uppfyller den som endast sänder t.ex. brus, fågelkvitter eller korta inspelade programslingor inte sin skyldighet.

Villkoret kan utformas på så sätt att sändningstiden successivt utökas under tillståndsperioden.

Sändningsteknik och teknisk samverkan

Under de närmaste åren kommer utsändningar att ske med användande av olika tekniker. Eftersom olika tekniker kräver olika frekvensutrymme måste ett tillstånd att sända innebära att viss teknik skall användas vid utsändningen. Det är lämpligt att detta regleras genom villkor som anges av tillståndsmyndigheten i själva tillståndet att sända.

Villkor beträffande teknik är nödvändiga om staten skall ha inflytande på introduktion av ny teknik.

Radio- och TV-lagen innehåller redan i dag möjlighet för regeringen att ställa krav om viss teknik²³.

Den digitala sändningstekniken medför även att programbärande signaler multiplexeras till en gemensam digital signal som sänds ut gemensamt, jfr avsnitt 5.1.1. De programföretag som delar på en sådan signal kommer därmed också att behöva använda samma sändarföretag. För att möjliggöra digitala ljudradiosändningar är därför frågor om samverkan kring multiplexering, åtkomstkontroll och elektroniska programguider av betydelse. Villkor om teknisk samverkan bör därför kunna tas in i sändningstillstånd för lokalradio.

Nyligen har motsvarande bestämmelse införts för tillstånd meddelade av regeringen²⁴.

²³ Radio- och TV-lagen 3 kap. 2 § 7 p.

²⁴ 3 kap 2 § punkt 7.

Mängden eget material

Den mängd eget material sökanden åtagit sig att sända föreslås framgå av villkor i sändningstillståndet.

Programverksamhetens format

I de fall tillståndshavaren fått tillståndet på grundval av programverksamhetens format skall detta format anges som villkor i tillståndet.

Överföringskapacitet

Tillstånden för digitala sändningar skall, förutom rätten att sända ljudradioprogram, även omfatta rätten att sända programverksamhet bestående av komplettering med hjälp av bild eller text. Vid sidan av denna kärna bör det emellertid kunna förekomma andra tjänster. Sådan verksamhet kan kräva tillstånd enligt annan reglering.

Eftersom syftet med frekvenstilldelningen är att gynna yttrandefriheten måste säkerställas att sådana tjänster inte får alltför stort utrymme på bekostnad av programverksamheten²⁵. Att slå fast en viss nivå som måste reserveras för ljudradioprogram är emellertid olyckligt. Olika typer av program kräver olika utrymme. För att säkerställa att programverksamheten får tillräckligt utrymme bör tillståndsmyndigheten ges rätt att i tillståndet meddela villkor avseende överföringskapacitet. Det skall åligga tillsynsmyndigheten att kontrollera att programverksamheten får tillräckligt utrymme.

Som en jämförelse kan nämnas att sådana begränsningar förekommer i Storbritannien där det är tillåtet att använda högst 20 % av utrymmet till tjänster som inte har samband med programverksamheten.

Av utrymmet i ett band bör viss kapacitet reserveras för bl.a. teknisk signalering i den s.k. AIC-kanalen. Kapacitet som behövs för gemensam programinformation, s.k. EPG, bör däremot genom villkor säkerställas i det utrymme varje programföretag disponerar.

²⁵ Inför försökssändningarna med DAB föreslog Radio- och TV-verket att varje programtjänst skulle disponera minst 224 kbit/sek för att ljudkvaliteten skall vara bättre i de digitala än de analoga sändningarna, se verkets skrivelse 1996-10-15 till Kulturdepartementet.

Granskningsnämnden

Granskningsnämnden för radio och TV har i dag möjlighet att begära sådan inspelning som avses i 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område (31 § lokalradiolagen). Begäran kan framställas vid äventyr av vite.

Radio och TV-lagen ger regeringen möjlighet att ställa villkor i denna del beträffande sändningar regeringen ger tillstånd till. När det gäller närradion har vissa myndigheter genom en lagändring i år erhållit möjlighet att begära upplysning om sändningstider. Granskningsnämnden kan dessutom begära upplysning om i vilken omfattning tillståndshavaren har sänt program som inte framställts enbart för den egna verksamheten.

En tillsynsmyndighet måste ha verktyg för att effektivt kunna fullgöra sitt uppdrag att granska de olika programföretagen. Utredningen föreslår därför att tillståndsmyndigheten ges möjlighet att ställa villkor om att tillståndshavaren skall till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag. Detta innebär även en rätt för nämnden att begära in material, t.ex. programtablåer och sändningsscheman, i syfte att övervaka om mängden eget material uppfylls.

Villkor bör vidare ställas om att tillståndshavarna årligen skall rapportera till tillsynsmyndigheten om de uppfyllt sin skyldighet beträffande eget material.

I de fall tillståndet fördelats efter kriteriet programverksamhetens format bör tillståndsmyndigheten ställa villkor om att tillståndshavaren årligen till tillsynsmyndigheten avlägger rapport med underlag utvisande om sändningarna följt den lämnade programförklaringen. Granskningen skall sedan ligga till grund för tillståndsmyndighetens bedömning av om tillståndet skall förlängas eller inte, se avsnitt 7.4.2.

Eftersom uppräkningsen skall vara uttömmande bör även detta villkor anges i den nya lagen.

Etiska krav m.m.

Sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor innebärande bl.a. att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informa-

tionsfrihet skall råda i etern²⁶. Villkor kan även ställas om att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv²⁷. Sådana krav gäller för public service-företagen och TV4.

Kravet på opartiskhet tar sikte på kritik mot utpekad part, ensidig behandling av ämne eller händelse eller värderande uttalande av programledare eller liknande medverkande. Kravet på saklighet innebär att uppgifter som är av betydelse skall vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, t.ex. genom att väsentliga uppgifter utelämnas. Hit hör även skyldigheten att kontrollera sakuppgifternas vederhäftighet före offentliggörandet. Hänvisningen till yttrande- och informationsfriheten innebär att denna frihet bör vara så vidsträckt som kraven på opartiskhet och saklighet medger²⁸.

Opartiskhet och saklighet hänger nära samman med genmäle och beriktigande. Genmäle avser angrepp mot åsikter eller person vilket anknyter till kravet på opartiskhet. Beriktigande avser fakta och sakuppgifter vilket knyter an till kravet på saklighet.

Villkoret om att respektera den enskildes privatliv är avsett att ge ett integritetsskydd. Undantag från integritetsskyddet kan ibland gälla för s.k. offentliga personer; allmänintresset kan då motivera att visst intrång sker.

Radio- och TV-lagens bestämmelser om satellit- och närradiosändningar innehåller inga krav om saklighet, opartiskhet eller skydd för den enskildes privatliv. Krav på beriktigande kan ställas på uppgifter i TV-program, när det är befogat²⁹.

Pressen har etiska regler som anknyter till kravet på saklighet och till skydd för den enskilde.

I Privat lokalradio, prop. 1992/93:70 s. 27 diskuteras krav på opartiskhet och saklighet för lokalradio. Det konstateras att kraven har motiverats av att de rikstäckande marksända radio- och TV-sändningarna har mycket stor betydelse för nyhetsförmedling och opinionsbildning. Med hänsyn till att lagstiftningen skulle motverka monopol-situationer fanns inget skäl att föreslå krav på opartiskhet eller saklighet för lokalradion. Inte heller förelåg anledning att sätta upp regler som gäller etiska frågor i lokalradion. På samma sätt som har skett inom bl.a. tidningsområdet räknade regeringen med att lokalradioföretagen gemensamt skulle komma överens om etiska normer och om former för att upprätthålla de överenskomna normerna.

²⁶ 3 kap. 1 § första st. radio- och TV-lagen.

²⁷ 3 kap. 2 § punkt 12 radio- och TV-lagen.

²⁸ Prop. 1977/78:91 s. 229.

²⁹ 6 kap. 3 § radio- och TV-lagen.

Frågan om bindande etiska regler för närradion har diskuterats sedan de första sändningarna i radioformen inleddes. Det har dock betonats att det är viktigt att föreningarna på samma sätt som pressen själva kan ta ansvar för verksamhetens etiska regler.

I prop. 1997/98:77 Närradio m.m. (s. 26) konstaterar regeringen att etiska regler behövs för närradions programverksamhet då det förekommit inslag i eteren som visar på bristande respekt för privatlivet och fientlig inställning till vissa folkgrupper. Regeringen menade emellertid att det var att föredra att närradioaktörerna själva kunde svara för en självsanerande verksamhet utan ingrepp från statsmakterna. Med hänsyn till att arbete då pågick med att komma överens om etiska regler för föreningarnas programverksamhet ansåg regeringen det lämpligast att avvakta riksorganisationernas eget arbete med etiska regler innan ändringar i programreglerna borde övervägas.

Radioutgivareföreningens (RU:s) medlemmar är bundna av de etiska regler föreningen antagit. Reglerna är inte sanktionerade; den som bryter mot reglerna torde emellertid kunna uteslutas ur föreningen. Eftersom några brott mot de etiska reglerna ännu inte anmälts till RU har frågan om sanktioner inte aktualiserats.

De lokala kommersiella sändningarna har pågått i ungefär fem år. Under denna tid har Granskningsnämnden tagit emot sammanlagt tio skriftliga anmälningar mot programinnehåll. Av dessa avser en anmälan intrång i privatlivet och en anmälan bristande saklighet.

I enlighet med vad som angivits beträffande närradion är det att föredra att programföretagen själva svarar för en självsanerande verksamhet. Det begränsade antalet anmälningar tyder enligt utredningens mening inte på något större behov av etiska regler eller möjlighet att ställa villkor om saklighet, opartiskhet och respekt för den enskildes privatliv. Med hänsyn härtill menar utredningen att det för närvarande inte finns skäl att överväga ändring av programreglerna i denna del.

7.7 Tilläggstjänster

Med tilläggstjänster avses i lokalradio programverksamhet kompletterad med hjälp av text eller bild.

För tilläggstjänster i lokalradio gäller i huvudsak samma regler som för annan ljudradio. Därutöver bör bestämmelserna om sökbar text-TV kunna omfatta även sådana tilläggstjänster. Den särskilda annonssignaturen skall sålunda bestå enbart av bild och anges löpande. Detsamma gäller angivelse av sponsorer samt angivande av beteckning. Reglerna om annonsmängd gäller inte för dessa tjänster.

Under förutsättning att sändningarna sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen skall inte krävas tillstånd att sända tilläggstjänster, däremot registrering.

Med tilläggstjänster avses vanligen text-TV, osynlig programidentifikation av TV-program, ohörbar programidentifikation av radio-program, automatiserade trafikmeddelanden i radio m.m.³⁰.

Tilläggstjänster i radio

RDS (Radio Data System) och TMC (Traffic Message Control) är tilläggstjänster som i dag kan tas emot av analoga mottagare av ljudradio. När det gäller digitala sändningar bedriver Sveriges Radio försök med text och bildtjänster, s.k. PAD (programanknutna datatjänster) enligt följande.

1. Texter som får plats i textruta 2 x 16 tecken. Det kan gälla namn på medverkande, programledare, telefonnummer och adress till programmet. Detta motsvarar i stort vad som kan erbjudas med hjälp av RDS vid analoga sändningar.
2. Bilder som kan tas emot av små bildskärmar (enbart försöksmottagare finns för närvarande) samt med dator försedd med antenn och DAB-kort. Det kan gälla bilder på medverkande, programledare etc. eller text och grafik som presenteras i bildform t.ex. tabeller eller diagram.

Under år 1999 avser SR att pröva att även sända text och bilder, fristående från ljudet. Det kan t.ex. gälla programtablåer, program-

³⁰ Prop. 1991/92:140 s. 46-48.

information, bakgrundsmaterial till programmen, senaste telegrammen, väderprognoser och börsinformation.

Granskningsnämnden har i beslut 1998-02-22 funnit att radio- och TV-lagen inte är tillämplig på RDS.

Sökbar text-TV

För sökbar text-TV gäller i huvudsak samma regler som för annan television. Undantagen gäller kravet på tillstånd samt reglerna om annonsering och sponsring och angivande av sändningsbeteckning.

Den massmediepolitiska utgångspunkten är numera att etableringsfrihet bör eftersträvas så långt det är möjligt med beaktande av bl.a. det begränsade frekvensutrymmet. När det gäller sökbar text-TV är det i regel utnyttjat utrymme i det s.k. bildsläckningsintervallet som utnyttjas. Vikten av att styra frekvensanvändningen anses därför inte ha samma tyngd beträffande sändningar som använder detta annars inte utnyttjade utrymme³¹. Under förutsättning att sändningarna sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen eller lokalradiolagen krävs därför inte tillstånd att sända sökbar text-TV. Däremot krävs registrering.

Eftersom det knappast förekommer något som skulle kunna kallas program i sökbar text-TV och det således är svårt att i en sändning veta när ett program slutar och ett annat börjar gäller särskilda regler för annonsering, sponsring och sändningsbeteckning. Den särskilda annonssignaturen skall bestå enbart av bild och anges löpande. Även sponsorsangivelser skall ske löpande i bild. Regler om annonsmängd samt att annonser skall placeras mellan program gäller inte för sökbar text-TV. Beteckningar skall anges löpande.

I övrigt skall radio- och TV-lagens bestämmelser tillämpas på sökbar text-TV ”med användning av sunt förnuft”³².

Tilläggstjänster som erbjuds i samband med digitala TV-sändningar torde i huvudsak kunna betraktas som sökbar text-TV i radio och TV-lagens mening³³.

³¹ SOU 1994:105 s. 248.

³² SOU 1994:105 s. 334.

³³ Prop. 1997/98: 184 s. 64.

Den nuvarande regleringen av tilläggstjänster i ljudradio

Radio- och TV-lagen anger att med ljudradioprogram avses sändningar riktade till allmänheten, avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel³⁴. En sändning anses riktad till allmänheten endast om den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den. Motsvarande definition återfinns i YGL³⁵.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att begreppen ljudradio och television inte skall uppfattas som tekniska termer, utan att lagen bör handla om ljudradio och television i dess allmänna betydelse. Med radio och television torde i det allmänna språkbruket förstås sändningar som ett obestämt antal personer samtidigt kan ta emot i en ljudradiomottagare respektive televisionsmottagare. Den mottagande kan ta del av innehållet i sändningen i samma ögonblick som den äger rum. Den enda aktivitet den mottagande normalt behöver ägna sig åt är att slå på mottagarapparaten. Den mottagandes valmöjligheter begränsas till att med hjälp av mottagarens frekvensinställning eller kanalväljare ta in någon av de olika sändningar som är tillgängliga på den plats där mottagaren befinner sig³⁶.

Eftersom lagstiftningen är avsedd att vara teknikneutral bör lagens tillämpningsområde vara oförändrad även om det i framtiden sker tekniska förändringar³⁷.

Tilläggstjänster i ljudradio torde omfattas av bestämmelserna om ljudradioprogram under förutsättning att de är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Det förhållandet att tilläggstjänsterna tas emot som bild eller text på bildskärm medför, enligt utredningens mening, ingen annan bedömning.

Kravet på att tjänsten skall vara riktad till allmänheten, dvs att den samtidigt och utan särskild begäran skall vara tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den innebär att s.k. interaktiva tjänster i huvudsak inte omfattas av bestämmelserna³⁸.

³⁴ 1 kap 1 § radio- och TV-lagen.

³⁵ 1 kap 6 § första st. YGL.

³⁶ Prop 1995/96:160 s. 62 ff.

³⁷ Prop. 1995/96:160 s. 63.

³⁸ Jfr dock SOU 1994:105 s. 238.

Utredningens förslag

Den reglering utredningen föreslår för traditionell ljudradio passar i vissa avseenden mindre väl in på tilläggstjänster i mediet. På motsvarande sätt som när det gäller sökbar text-TV torde svårigheter uppstå när det gäller bedömning av när program slutar och börjar. Särskild reglering bör därför gälla när det gäller sponsring. I enlighet med regleringen för sökbar text-TV föreslås den särskilda annonssignaturen bestå enbart av bild och anges löpande. Även sponsorsangivelser föreslås ske löpande i bild liksom beteckningar. Regler om annonsmängd föreslås inte gälla för tilläggstjänster i ljudradio. Med tilläggstjänster i ljudradio avses endast sådana tilläggstjänster som består av komplettering av traditionella ljudradioprogram med hjälp av text eller bild.

I regel kommer outnyttjat utrymme att användas för tilläggstjänster. Vikten av att styra frekvensanvändningen kan därför inte anses ha samma tyngd som beträffande sändningar i övrigt³⁹. Under förutsättning att sändningarna sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen bör därför med hänsyn till den eftersträlvade etableringsfriheten och i enlighet med vad som gäller för sökbar text-TV, inte krävas tillstånd att sända tilläggstjänster. Däremot bör registrering krävas i enlighet med vad som gäller för sökbar text-TV.

I likhet med vad som förespråkades i Ny lagstiftning om Radio och TV (SOU 1994:105 s. 334) menar utredningen att bestämmelserna i övrigt, med användning av sunt förnuft, går att tillämpa också på programverksamhet som består av tilläggstjänster.

³⁹ SOU 1994:105 s. 248.

7.8 Överlåtelse

Det skall vara tillåtet att överlåta ett tillstånd. Den ansvariga myndigheten skall lämna medgivande därtill under förutsättning att förvärvaren är behörig att erhålla tillstånd och denne inte redan har tillstånd för lokalradio i samma sändningsområde. Medgivande skall inte heller lämnas om förvärvaren direkt eller indirekt genom företag i vilket denne har del som motsvarar minst 20 % av samtliga aktier eller andelar. Detta gäller även den som genom avtal har ett ensamt bestämmande inflytande över ett sådant företag.

Föreligger särskilda skäl kan tillståndsmyndigheten ändå medge att överlåtelse sker om förvärvaren är behörig.

Överlåtarens åliggande om eget material eller bundenhet beträffande programverksamhetens format skall även gälla för den nye innehavaren av tillståndet.

En överlåtelse som innebär att själva sändningstillståndet överförs från ett subjekt till ett annat kräver f.n. godkännande av Radio- och TV-verket. Överlåtelse av andelar eller aktier i ett bolag som innehar tillstånd kräver däremot inte godkännande. Under perioden 1994 t.o.m. juni 1996 godkände verket ett femtiotal överlåtelser av tillstånd. De överlåtelser som skett därefter har i huvudsak varit av "strukturell karaktär", dvs. överlåtelse har skett till andra bolag inom samma koncern eller till närstående bolag.

Det är oklart i hur stor omfattning överlåtelse skett genom försäljning av andelar eller aktier i tillståndsbolagen. Under de senaste två åren har bl.a. Svenska Dagbladet sålt sina aktier i tio av de elva bolag som ingår i "Fria Media-nätet" till Fria Medias Moder AB. Östgöta Correspondenten AB har köpt aktierna i ett av de bolag som har sändningstillstånd för Norrköping.

Utredningen föreslår att det skall vara möjligt att överlåta tillstånd eller förändra ägarbilden. Orsaken härtill är följande. Möjligheten för mindre företag att erhålla kredit för nödvändiga investeringar torde vara väsentligt större om tillstånden är möjliga att överlåta. Att inte tillåta överlåtelse skulle därför utgöra ett hinder för etableringen av nya företag, vilket i sin tur skulle vara negativt ur mångfaldssynpunkt. De problem som skulle kunna uppstå för en verksamhet i samband med en tillståndshavares frånfälle undviks. När det gäller överlåtelser av aktier i ett bolag medför förslaget att riktade aktieägartillskott vid nyemission blir möjliga. Vidare ligger det i sakens natur att bolag som drivs kommersiellt äger möjlighet att överlåta sina tillgångar.

Det säger sig självt att den till vilken tillståndet överläts måste uppfylla de grundläggande kraven på behörighet. Med beaktande av att ett av urvalskriterierna är sökandens ägandeförhållande kan emellertid inte rätten att överlåta ett tillstånd därutöver vara utan begränsningar.

Som tidigare redogjorts för, se avsnitt 7.3, föreslår utredningen att regeln om endast ett tillstånd per tillståndshavare tas bort. Det är emellertid enligt utredningens mening inte lämpligt att all lokalradio i ett område ligger i en ägares hand, med åtföljande risk för likriktning. Den lokala informationen kan till exempel bli ofullständig på grund av att en medieägare med stark ställning på marknaden har intresse av att hindra vissa typer av nyhetsförmedling som berör de egna affärsintressena. Denne kan även utnyttja sin dominerande ställning för att driva kampanjer av olika slag. Minskar konkurrensen i ett sändningsområde riskerar incitamenten till förnyelse och produktutveckling att försvagas.

Den nuvarande regleringen med "ensamt bestämmande inflytande" har visat sig vara otillräcklig för att förhindra nätverk. Som ägandeförhållandena ser ut i dag är det vanligt att någon direkt eller indirekt äger större delar av flera bolag som har tillstånd med åtföljande inflytande utan att för den skull ha ett ensamt bestämmande inflytande. Skall ägarkoncentration hindras måste därför en framtida reglering formuleras annorlunda.

Utredningen föreslår därför, för att undvika att alla medier inom ett och samma sändningsområde domineras av en eller ett fåtal ägare, att det inte skall vara möjligt att överlåta tillståndet till annan som redan själv har, eller till en del motsvarande minst 20 % av samtliga aktier eller andelar direkt eller indirekt ägs av juridisk eller fysisk person som har tillstånd för lokalradio i samma sändningsområde. Tillståndsmyndigheten skall inte heller godkänna överlåtelsen om den nye innehavaren genom avtal har ett ensamt bestämmande inflytande över annan innehavare av tillstånd i sändningsområdet.

Om särskilda skäl föreligger kan dock tillståndsmyndigheten medge undantag från inskränkningen. Sådana skäl kan föreligga om överlåtelsen inte bedöms medföra att mediekoncentrationen i området ökar. Överlåtaren kan ju själv ha fått mer än ett tillstånd i sändningsområdet av tillståndsmyndigheten. Även i det fallet att efterfrågan på sändningstillstånd i området är låg kan särskilda skäl anses föreligga.

Det framtida digitala systemet kan innebära att tillstånd över t.ex. Stockholm fördelas dels i VHF-bandet, dels i L-bandet med olika sändningsområden som följd. I de fall sändningsområdena i huvudsak är desamma och endast mindre geografisk avvikelser förekommer skall tillstånden anses omfatta samma sändningsområde.

Överlåtarens skyldighet beträffande sändning av eget material skall även gälla för den nye innehavaren av tillståndet. Har tillståndet fördelats efter programverksamhetens format skall, vid fråga om förlängning, den vid ansökningstillfället avlämnade programförklaringen läggas till grund för bedömning av mångfalden i utbudet i området.

För att undvika att bestämmelsen kringgås genom att andelar eller aktier i tillståndsföretag överlåts skall tillsynsmyndigheten ges möjlighet att inte medge förlängning av ett tillstånd för det fall en fysisk eller juridisk person, direkt eller indirekt, disponerar över mer än ett tillstånd i sändningsområdet, se vidare avsnitt 7.11.2.

7.9 Sanktioner

Lokalradiolagens bestämmelser om sanktioner har i stora delar sin motsvarighet i radio- och TV-lagen. Den särskilda avgiften enligt lokalradiolagen kan t.ex. utgå under samma förutsättningar som enligt radio- och TV-lagen. Möjligheten för tillsynsmyndigheten att i dessa fall även tillgripa vite återfinns däremot endast i lokalradiolagen.

Radio- och TV-lagen ger större möjlighet till återkallelse av tillstånd än lokalradiolagen. Enligt båda lagarna gäller som förutsättning att beslut om återkallelse endast får meddelas om det i betraktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

7.9.1 Den särskilda avgiften

Den särskilda avgiften skall kunna utgå under samma förutsättningar som nu. Någon förändring mot vad som nu gäller i den delen föreslås alltså inte.

De möjligheter som i dag finns att enligt lokalradiolagen utdöma särskild avgift bör även finnas i en framtida lagstiftning. Utredningen föreslår därför att radio- och TV-lagens regler om särskild avgift även skall omfatta lokalradion.

7.9.2 Vite

Möjligheten för tillsynsmyndigheten att tillgripa vitesföreläggande i fall då även särskild avgift kan utgå skall upphöra.

Den tillståndshavare som inte uppfyller lagens bestämmelse eller tillståndets villkor om mängd eget material skall kunna föreläggas att följa sitt åtagande. Även den tillståndshavare som inte följer de av tillståndsmyndigheten meddelade villkoren beträffande utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet samt trots begäran inte lämnar erforderliga uppgifter till granskande myndighet skall kunna föreläggas att följa villkoret. Föreläggandena skall kunna förenas med vite.

Möjligheten att tillgripa vite skall i övrigt vara oförändrad jämfört med nu gällande lagstiftning.

Genom att ge myndighet rätt att förelägga vid äventyr av vite ges programföretagen möjlighet att vidta rättelse. Ett föreläggande som förenats med vite torde även ge en tydlig signal till programföretaget att se över programutbudet och rutinerna. Den föreläggande myndigheten eller i andra hand domstolen som skall pröva frågan om vitets utdömande, kan underlåta att ansöka om utdömande respektive att döma ut vitet om syftet med vitet förfallit.

För den myndighet som utfärdar föreläggandet gäller att se till att det utformas så att den ansvarige får klart för sig vad som erfordras för att vitet inte skall dömas ut. Föreläggandet får emellertid inte vara så preciserat att det strider mot censurförbudet och andra hindrade åtgärder i YGL.

I de fall tillsynsmyndigheten kan väcka frågan om särskild avgift för tillståndsinnehavare som inte följer vissa bestämmelser kan den enligt lokalradiolagen även förelägga vid äventyr av vite, se avsnitt 2.4. Motsvarande möjlighet återfinns inte i radio- och TV-lagen. Det saknas anledning att behålla denna dubbla reglering. Utredningen föreslår därför att möjligheten att i dessa fall tillgripa vitesföreläggande skall utgå.

Enligt utredningens förslag kommer varje tillståndshavare att åläggas att sända tre timmar eget material under viss angiven tid. Dessutom föreslås fördelningen av lokalradiotillstånd att grundas på bl.a. mängden eget material vilket då skall framgå av sändningstillståndet. För att sådana bestämmelser skall vara meningsfulla måste det finnas möjlighet till reaktion om tillståndshavaren inte uppfyller utfästelsen. En tillståndshavare som bryter mot sådan bestämmelse eller sådant

villkor skall därför kunna föreläggas att följa bestämmelsen vid äventyr av vite.

Granskningsmyndigheten skall även ha möjlighet att vid äventyr av vite kunna förelägga en innehavare av digitalt tillstånd att följa meddelade villkor avseende utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet.

Tillsynsmyndigheten skall även ha möjlighet att tillgripa vitesföreläggande mot den tillståndshavare som, trots begäran därom, underlåter att lämna uppgifter som är nödvändiga för myndighetens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats.

Tillsynsmyndigheten skall fortsättningsvis ha möjlighet att förelägga en tillståndsinnehavare att vid äventyr av vite ange beteckning för sändningarna.

Tillståndsmyndighetens rätt att kräva uppgift om tillståndshavares innehav av aktier eller andelar i företag som har tillstånd samt om avtal med sådant företag skall kvarstå.

7.9.3 Återkallelse

Återkallelse av tillstånd för kommersiell radio skall kunna ske om tillståndshavaren inte inlett sändningarna inom viss tid eller väsentligen brutit mot lagen alternativt villkor meddelat med stöd av lagen. Tillståndet skall dock inte kunna återkallas för den tillståndshavare som avvikit från villkor om programverksamhet av visst format.

Vid allvarligt missbruk av yttrandefriheten skall återkallelse kunna ske.

Förfogar stat, landsting eller kommun direkt eller genom företag i vilket ett sådant organ på grund av aktie- eller andelsinnehav disponerar över mer än 20 % av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande över ett tillstånd att sända lokalradio skall verket återkalla tillståndet.

Tillstånden får återkallas endast om åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

Den tillståndshavare som saknade behörighet eller efter överlåtelse erhållit ett tillstånd trots att denne redan hade tillstånd för lokalradio i sändningsområdet kan få detta återkallat om myndighetens beslut påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

För att främja ett effektivt utnyttjande av frekvenser samt underlätta den digitala teknikens genombrott skall möjligheten att återkalla tillståndet för det programföretag som inte inlett sändningar inom viss tid bibehållas. Utredningen föreslår därför ingen förändring i denna del.

I de fall en tillståndshavare saknade behörighet då denne erhöll tillståndet skall det även i fortsättningen vara möjligt att återkalla tillståndet om beslutet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Reglerna om behörighet föreslås dock ändrade, se avsnitt 7.4.1. Detsamma gäller den som efter överlåtelse erhållit tillståndet trots att denne redan hade tillstånd för lokalradio i sändningsområdet och myndighetens beslut påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

Radio- och TV-lagen ger möjlighet till återkallelse vid upprepade överträdelser mot lagen eller de villkor som gäller för programföretaget. Utredningen menar att det inte är tillfredsställande att en innehavare av tillstånd för kommersiell radio kan sätta i system att bryta mot uppställda regler och ändå kunna fortsätta sina sändningar. Det skall därför vara möjligt att återkalla tillstånd för kommersiella sändningar vid upprepade överträdelser mot lagen eller villkor meddelade med stöd av lagen. Den tillståndshavare som inte följer bestämmelserna om reklam och sponsring, som otillbörligt gynnar kommersiella intressen i program som inte är reklam eller som inte följer regleringen om eget material bör kunna få sitt tillstånd återkallat. Även den tillståndshavare som på motsvarande sätt inte uppfyller ett villkor om täckningsgrad, sändningstid, överföringskapacitet, mängd eget material eller bryter mot villkor om sändningsteknik eller samverkan skall kunna få tillståndet återkallat. Även för den tillståndshavare som inte lämnar erforderliga uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV föreslås tillståndet kunna återkallas.

En förutsättning för återkallelse skall emellertid vara att åtgärden inte framstår som alltför ingripande. Det ligger i sakens natur att den ansvariga myndigheten skall använda sanktionen med största försiktighet mot den tillståndshavare som vid enstaka tillfälle åsidosätter lagen eller villkoren i tillståndet.

Många av grunderna för återkallelse är sådana att det inte bör komma ifråga att återkalla ett tillstånd under första tiden av en tillståndsperiod. I dessa fall bör återkallelse komma ifråga först när ett par år förflutit och det visat sig att tillståndshavaren, trots den särskilda avgiften eller föreläggande om vite, flagrant fortsätter att bryta mot tillståndet och lagbestämmelserna.

Förfogar stat, landsting eller kommun direkt eller genom företag i vilket ett sådant organ på grund av aktie- eller andelsinnehav disponerar över mer än 20 % av samtliga aktier eller andelar kan tillstånds-

myndigheten återkalla tillståndet. Detsamma gäller om något av organen genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande över ett tillstånd att sända lokalradio.

När det gäller närradion kan återkallelse ske om domstol funnit att ett program innefattat yttrandefrihetsbrott som inneburit ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten. Motsvarande regel har tidigare övervägts även för lokalradio⁴⁰ men då avvisats som inte erforderlig. Motiveringen var att lokalradion hade en helt annan karaktär än närradion som karaktäriserades som en åsiktsradio. I propositionen anfördes emellertid att frågan skulle övervägas på nytt om utvecklingen visade behov av en regel av det aktuella slaget.

Enligt vad utredningen erfarit har den hittillsvarande utvecklingen inte visat behov på en sådan regel. Med den förändrade bild av medielandskapet den digitala utvecklingen kan förväntas medföra och det ökade antalet tillstånd som torde bli följden finns det emellertid anledning att införa motsvarande reglering även för kommersiell radio. För seriösa programföretag och lyssnarna skulle det säkert uppfattas som stötande om sådana programinslag inte skulle medföra risk för att tillståndet återkallas.

Det bör påpekas att möjligheten till återkallelse inte omfattar tillståndet för den som inte följer ett villkor om sändningar av visst format, se avsnitt 7.4.2.

7.9.4 Övrigt

De möjligheter som finns att enligt lokalradiolagen påkalla straffansvar och förverka föremål som använts vid hjälpmedel vid brott eller dess värde skall kvarstå. Likaså skall den uppdelning mellan radiorättsligt och marknadsrättsligt grundade regler som nu finns bibehållas.

⁴⁰ Prop. 1992/93: 70 s. 40.

7.10 Myndigheter

7.10.1 Den tillståndsgivande myndigheten

Radio- och TV-verket skall ansvara för tillståndsgivningen av såväl analoga som digitala kommersiella lokalradiotillstånd. Tillstånden kan av verket förenas med villkor.

Verket skall dessutom svara för frågor om återkallelse, godkänna överlåtelser, lämna tillstånd för förändringar i mängden eget material samt förhandsbesked i fråga om ändring av programverksamhetens format.

Till verkets uppgifter skall även höra att godkänna de beteckningar tillståndshavare för lokalradio använder för sina sändningar.

Radio- och TV-verket skall även i fortsättningen ha hand om tillståndsgivningen av lokalradio. Tillståndsgivningen skall även omfatta de digitala lokala tillstånden för kommersiell radio som nu beviljas av regeringen. SR:s tillstånd för regionala sändningar med digital teknik skall även fortsättningsvis beviljas av regeringen.

Radio- och TV-verket skall ges möjlighet att knyta villkor till tillståndet. Dessutom skall verket svara för frågor om överlåtelse och återkallelse samt vara den som lämnar tillstånd för förändringar i mängden eget material.

Den tillståndshavare som erhållit sändningstillstånd efter tillämpning av kriteriet programverksamhetens format och som överväger att ändra inriktning på verksamheten skall kunna få förhandsbesked av Radio- och TV-verket. Förhandsbeskedet, som skall vara bindande för myndigheten, skall omfatta en bedömning om ändringen kommer att medföra att mångfalden i utbudet påtagligt minskar.

Utredningen föreslår att verket skall godkänna de beteckningar som används för lokalradion.

Verket, som leds av en överdirektör, har i dag bl.a. i uppdrag att fördela tillstånd för lokal- och närradio. Överdirektören fattar efter fördragning ensam beslut om fördelningen av dessa tillstånd. Ett råd, det s.k. insynsrådet, på tre ledamöter är knutet till verket för att garantera medborgerlig insyn i dess verksamhet.

Lokalradiokommittén föreslog att beslut i tillståndsärenden skulle fattas av en till myndigheten knuten nämnd – tillståndsnämnden – med sju ledamöter. Nämnden, vars sammansättning skulle regleras genom lag skulle tillsättas av regeringen. Dess ordförande skulle vara eller ha varit ordinarie domare. Kommittén menade att juridisk och ekonomisk expertis borde ingå i nämnden tillsammans med ledamöter med särskilt

goda förutsättningar att bedöma frågor om media, mångfald och yttrandefrihet. Branschföreträdare och representanter för andra organiserade intressen skulle inte ingå i nämnden.

Förslaget mötte omfattande kritik. Kammarrätten i Stockholm ifrågasatte lämpligheten av en nämnd som handhade tillståndsgivningen då detta lämnade utrymme för godtycke, även med förtydligande regler för sammanvägningen av kriterier. Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet menade att en nämnd riskerade att få en sammansättning som återspeglade politiska synsätt som i sin tur riskerade att påverka vilka stationer som tilldelades sändningstillstånd.

Statskontoret ansåg att beslut om sändningstillstånd för lokalradio kunde fattas inom ramen för ett förändrat Radio- och TV-verk som borde omvandlas till ett verk med styrelse. Denna styrelse skulle vara beslutande i tillståndsfrågor.

Utredningen har övervägt om det nya tillståndsförfarandet medför att Radio- och TV-verket bör omvandlas till verk med styrelse, om insynsrådet skall ges andra uppgifter eller om en nämnd skall knytas till verket. Utredningen har dock stannat för att inte föreslå några förändringar i denna del. Orsaken härtill är följande.

Utredningen finner det mindre lämpligt att förordna en nämnd-sammansättning. Orsaken härtill är att tilltron till opartiskheten i handläggningen av de olika myndighetsuppgifterna på radio- och TV-området är av avgörande betydelse för att upprätthålla respekten för myndighetsutövningen. Som framgår av det tidigare remissutfallet riskerar en nämnd tillsatt av regeringen att utsättas för misstankar om politiskt hänsynstagande och partiskhet. Uppstår sådana misstankar skulle detta påverka tilltron inte bara till fördelningen av lokalradiotillstånd utan även riskera drabba tilltron till fördelningen av tillstånd för närradio.

De misstankar som en nämndsammansättning skulle kunna ge upphov till skulle troligen drabba de ännu inte etablerade företagen extra hårt. Som tidigare framhållits är det av vikt att de företag som deltar i sändningarna ges möjlighet att göra bedömningar på längre sikt. Med misstankar om partiskhet och politiska hänsynstaganden försvåras dessa bedömningar. Det företag som är i behov av lån för att kunna delta i sändningarna skulle därmed få svårare att hävda sig gentemot kreditgivare. Antalet ägare som kommer att ha ekonomiska möjligheter att finansiera verksamheten kan då komma att minska.

Utredningen menar att det inte heller finns anledning att omvandla Radio- och TV-verket till ett verk med styrelse eller ge insynsrådet en annan roll. Verket har i sin nuvarande form erfarenhet av fördelning av tillstånd. Därutöver har verket även förberett digitala radio- och TV-

sändningar där bl.a. programverksamhetens inriktning ingått som urvalskriterium. Någon kritik mot denna verkets hantering har inte framförts, tvärtom uttalade RU sitt stöd för verket vid den hearing utredningen höll om lokalradion. Den framtida fördelningen av kommersiella tillstånd kommer, enligt utredningens förslag, i första hand att grundas på "mätbara" kriterier. Först då det visat sig att dessa kriterier inte förmår fälla utslag kan det bli fråga om skön. För närvarande finns endast ett fåtal analoga tillstånd lediga, i huvudsak i områden där efterfrågan på tillstånd tidigare inte varit stor. Erfarenheten från fördelningen av de digitala radiotillstånden visar att efterfrågan på frekvenser för digitala tillstånd för närvarande är begränsad. Enligt utredningens bedömning kommer därför programverksamhetens format att komma under bedömning endast i ett mindre antal fall under den inledande tillståndsperioden. Härtill kommer att myndighetens beslut skall vara möjliga överklaga till allmän förvaltningsdomstol, se avsnitt 7.14.3.

7.10.2 Tillsynsmyndighet

Granskningsnämnden för radio och TV skall utöver den granskning som sker i dag även granska innehållet i sändningarna i förhållande till de villkor som kan ställas i tillståndet såsom andelen eget material, programverksamhetens format samt överföringskapacitet.

Granskningsnämnden för radio och TV utövar tillsyn över efterlevnaden av regler för sändningars innehåll enligt radio- och TV-lagen och lokalradiolagen. De uppgifter nämnden föreslås få enligt utredningens förslag motsvaras i stort sett av dess uppgifter i dag. Innehållet i sändningarna skall dock även granskas i förhållande till villkoren i tillståndet.

Resultatet av nämndens granskning kommer i stora delar att utgöra beslutsunderlag för Radio- och TV-verket. Utredningen utgår från att myndighetscheferna på Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV kommer att utveckla den samordning av arbetet som kan krävas för det löpande samarbete mellan myndigheterna.

7.11 Tillståndspanen

Lokalradiotillstånden skall gälla i högst fyra år. Alla tillstånd skall löpa ut vid samma tidpunkt. De tillstånd som meddelas under den första tillståndspanen skall gälla till utgången av år 2004.

Tillstånden skall förlängas automatiskt om inte grund för återkallelse föreligger, förändringar skett av teknisk art eller tillståndshavaren avvikit från villkor om programverksamhetens format och detta påtagligt minskat mångfalden i medieutbudet på orten.

Den tillståndshavare som utan tillståndsmyndighetens godkännande disponerar över mer än ett tillstånd i sändningsområdet riskerar att inte få sitt tillstånd förlängt.

Tillstånden kan förlängas i fyra år vid högst två tillfällen.

7.11.1 Tillståndstiden

Som framgår av avsnitt 5 kommer det troligen att ta flera år innan digitala ljudradiosändningar blir lönsamma. För att underlätta introduktionen av den nya tekniken måste de företag som deltar i sändningarna ges möjlighet att kunna göra bedömningar på längre sikt. Långa tillståndspaner ger sådan möjlighet.

Det finns emellertid skäl även för korta tillståndspaner. Det är angeläget att frekvensanvändningen inte låses fast under lång tid framöver. Osäkerheten råder om hur den framtida tekniska landskapet kommer att se ut och vilka behov av lagstiftning och ändrad frekvensanvändning den digitala tekniken eller ändrade tekniska förutsättningar kan medföra.

Under dessa förutsättningar är det enligt utredningens mening rimligt att använda relativt korta tillståndspaner med rätt till förlängning.

De nuvarande analoga tillstånden löper efter förlängning ut år 2008, (se avsnitt 7.2.2). Det är lämpligt att anpassa tillståndspanen därefter. Utredningen föreslår därför att tillståndspanen skall vara fyra år, med rätt till förlängning. Eftersom åtta år inte torde vara tillräckligt för programföretagen för att kunna göra bedömningar på längre sikt föreslås tillstånden förlängas i två omgångar. Den sammanlagda tillståndstiden, efter förlängning, föreslås således bli 12 år.

Tillstånden skall löpa ut vid på förhand bestämda tidpunkter.

Med hänsyn till att lagstiftningen i möjligaste mån bör vara enhetlig för olika tekniker bör bestämmelsen omfatta såväl analoga som digitala sändningar.

7.11.2 Rätt till förlängning

När den första tillståndspanoden har löpt ut skall tillstånden förlängas i ytterligare fyra år vid högst två tillfällen om inte tillståndsmyndigheten meddelar annat. Tillstånden skall inte förlängas om de tekniska förutsättningarna har ändrats eller grund för återkallelse föreligger. Även i det fall tillståndshavaren avvikit från sitt åtagande om programverksamhetens format kan tillståndsmyndigheten ha skäl att inte förlänga tillståndet. En förutsättning är dock att mångfalden i medieutbudet på orten påtagligt har minskat till följd av avvikelsen. Har en tillståndshavare genom andels- eller aktieköp kommit att disponera över mer än ett tillstånd kan detta medföra att ett av tillstånden inte förlängs.

Det föreligger således en presumtion för att tillstånden förlängs.

Ändrade tekniska förutsättningar

Det är i dag svårt att förutspå vilket tekniskt scenario som kommer att råda i framtiden och innebörden av de internationella överenskommelser som kommer att träffas. För att säkerställa ett effektivt utnyttjande av frekvenserna är det därför av vikt att deras användning inte låses fast under längre perioder. Som exempel kan nämnas den framtida övergången från analog till digital utsändningsteknik som innebär att samtliga tillståndshavare inom visst band måste ändra sändningsteknik samtidigt. Utredningen föreslår därför att tillstånden inte skall förlängas om förändringar inom tekniken eller ändringar i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas. Är det tillräckligt att villkoren ändras skall dock tillstånden förlängas med sådana ändrade villkor.

Grund för återkallelse

Föreligger grund för återkallelse skall tillståndet inte förlängas. Den tillståndshavare som inte följer lagen eller de villkor som denne accepterat inför tillståndsgivningen skall enligt utredningens förslag riskera att inte få sitt tillstånd förlängt. Även i de fall överträdelserna, sedda för sig, är av mindre allvarlig beskaffenhet kan skäl föreligga att inte förlänga tillståndet, under förutsättning att grund för återkallelse föreligger. Det torde i så fall vara fråga om en konsekvent vägran att följa lagen eller villkoren. De upprepade överträdelserna kan då sam-

mantagna vara av sådan beskaffenhet att skäl föreligger att inte förlänga tillståndet. Se vidare avsnitt 7.9.3 om återkallelse.

Programverksamhetens format

Urvalskriteriet programverksamhetens format syftar till att säkerställa mångfalden innehållsmässigt i det lokala utbudet. Den tillståndshavare som avviker från ett åtagande om programverksamhetens format som legat till grund för urvalet riskerar att inte få sitt tillstånd förlängt om avvikelsen får till följd att den inre mångfalden i medieutbudet i sändningsområdet påtagligt minskar.

Sänder samtliga tillståndshavare för lokalradio olika former av populär musik trots att en eller flera av dem erhöll sitt tillstånd på grund av att de då åtagit sig att sända exempelvis jazz, lokala eller regionala reportage eller klassisk musik, har mångfalden i medieutbudet påtagligt minskat. Tillståndsmyndigheten kan då välja att inte medge förlängning av tillståndet för den som avvikit från sin programförklaring. Har en tillståndshavare ändrat formatet från en nischinriktning till en annan exempelvis från jazz till rap bör tillståndet förlängas under förutsättning att inte andra tillståndshavare på orten har samma format på programverksamheten.

Det är mångfalden i lokalradion i sändningsområdet som skall beaktas. Är mångfalden tillfredsställande trots att tillståndshavaren avvikit från programförklaringen skall myndigheten förlänga tillståndet.

I det fall tillståndsmyndigheten bedömer att mångfalden i utbudet i lokalradion på orten inte skulle gynnas av att tillståndet återkallas och utlyses på nytt föreligger skäl att förlänga tillståndet.

Om tillståndsmyndigheten anser att skäl föreligger att inte förlänga tillståndet skall tillståndshavaren beredas tillfälle att yttra sig däröver innan tillståndsmyndigheten tar slutlig ställning i frågan.⁴¹

⁴¹ 17 § förvaltningslagen.

Flera tillstånd i samma sändningsområde.

Som framgår av avsnitt 7.8 föreslås begränsade möjligheter att överlåta ett sändningstillstånd till en person eller ett företag som redan har tillstånd för lokalradio i sändningsområdet. För att undvika att bestämmelsen kringgås genom att andelar eller aktier i tillståndsföretag överlåts föreslår utredningen att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att inte medge förlängning av ett tillstånd för det fall fler än ett tillstånd i ett sändningsområde direkt eller indirekt, till en del som motsvarar minst 20 % av samtliga aktier eller andelar i ett företag, utan myndighetens godkännande, disponeras av en och samma innehavare.

Sådana överenskommelser som innebär att ett företag erhåller ett bestämmande inflytande över ett annat är ett arrangemang som ligger nära företagsförvärv och bör kunna prövas enligt samma principer.

7.12 Sändningsområden

Den framtida utbyggnaden bör ske med beaktande av efterfrågan. För att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter bör det finnas utrymme för åtminstone tre, i undantagsfall två tillstånd i varje sändningsområde.

Utredningen föreslår fortsatt utbyggnad av det digitala nätet. Ytterligare utrymme i kanal 11–13 i VHF-bandet samt L-bandet bör förberedas för lokala sändningar. Utbyggnaden bör ske i samråd mellan tillståndsmyndigheten, intressenter och Post- och telestyrelsen. Härigenom ges de kommersiella aktörerna möjlighet att själva välja sin infrastruktur.

Frekvensutrymme

De nuvarande lokala analoga sändningarna i FM-bandet (87,5–108 MHz) kommer troligen att pågå åtminstone till slutet av år 2008 då den kommande tillståndsperioden har löpt ut. Möjligheterna till ytterligare tillstånd i det analoga nätet är mycket begränsade. Den troliga framtida utvecklingen mot digital sändningsteknik förväntas däremot innebära att utrymme för ytterligare programtjänster kan frigöras. Kommer de analoga sändningarna i FM-bandet att upphöra till förmån för digitala sändningar kan överföringskapaciteten i det befintliga frekvensutrymmet ökas avsevärt.

När det gäller de digitala sändningarna har Sverige genom överenskommelsen i Wiesbaden tillförsäkrats ett nationellt block (12 B) i VHF-

bandet (multiplex 1) samt regionala block för 19 områden (multiplex 2). De regionala områdena stämmer i huvudsak överens med sändningsområdena för Sveriges Radios regionala sändningar. Sveriges Radio disponerar hela det nationella blocket och 25–40 % av kapaciteten i de regionala blocken.

För ytterligare digitala sändningar inom de närmaste tio åren finns vissa möjligheter i VHF-bandet (TV-kanal 11–12, 13). Möjligheten till utbyggnad begränsas av existerande analog TV i såväl Sverige som utlandet samt vissa militära radiosystem, främst i utlandet. Ytterligare utbyggnad kan ske i det s.k. L-bandet. I dessa frekvenser finns möjlighet till fyra DAB-block som ur svenskt användarperspektiv kan utnyttjas utan konflikt med annan radioanvändning. För att bandet skall kunna tas i bruk krävs dock internationell koordinering.

Mot bakgrund vad som är känt avseende grannländernas användning av frekvenserna i VHF-bandet är möjligheterna till vidare utbyggnad i detta band begränsade i ett område av ca 100–150 km från norsk respektive dansk gräns. Frekvenstillgången medger således inte ytterligare nationell täckning i dag.

Det är vidare värt att notera att L-bandet bedöms kräva ca fyra gånger så många sändare med åtföljande kostnader för samma täckning som i VHF. L-bandet torde därför i huvudsak vara lämpat för lokala sändningar över tätt bebyggda områden som rikets större städer.

De framtida sändningsområdena

Som lokalradiokommittén konstaterade medför flera tillstånd att tillståndshavarna tenderar att profilera sig och söka smalare målgrupper⁴². Förhållandena blir då mer gynnsamma för ett utbud som skall karaktäriseras av mångfald. Genom att antalet kanaler i det enskilda sändningsområdet ökar torde även de reella yttrandemöjligheterna i området förbättras.

Goda betingelser för en självständig verksamhet kräver emellertid att lyssnarunderlaget i respektive sändningsområde är av tillräcklig omfattning för att ekonomiskt kunna bära flera tillstånd. De nuvarande analoga sändningsområdena täcker allt från Lycksele med knappt 12 000 presumtiva lyssnare i åldern 9–79 år till Stockholm med knappt en och en halv miljon möjliga lyssnare. Åtminstone 11 av de 38 sändningsområdena, dvs drygt 25 % har färre än 100 000 invånare mellan 9–79 år. För att lyssnarunderlaget i varje sändningsområde ekonomiskt

⁴² SOU 1996:176 s. 110.

skall kunna bära två lokalradiotillstånd torde krävas ett underlag på minst 100 000 presumtiva lyssnare.

De nuvarande digitala regionala sändningsområdena bör läggas till grund för den framtida indelningen. Vid fastställandet av antalet tillstånd i respektive sändningsområde skall efterfrågan på sändningsmöjligheter beaktas.

I FM-bandet finns för närvarande (januari 1999) nio tillstånd lediga för kommersiell radio. För att ytterligare öka mångfalden och konkurrensen bör därutöver, i mån av tillgång på frekvenser, tillstånd för sändningar med analog teknik förberedas i de mer tätbebyggda områdena, allt med hänsyn till efterfrågan. Om de nuvarande tillstånden i FM-bandet, i enlighet med utredningens förslag, kommer att förlängas i ytterligare åtta år kommer indelningen att ligga fast till utgången av år 2008. De ytterligare tillstånd som kan göras tillgängliga i det nuvarande analoga systemet måste därför inordnas i de redan befintliga sändningsområdena.

När det gäller de digitala sändningarna föreslår utredningen att ytterligare utrymme i kanal 11–13 i VHF-bandet samt L-bandet förbereds för lokala sändningar. Som ovan angivits skall vid utbyggnaden hänsyn tas till efterfrågan på sändningsmöjligheter. Post- och telestyrelsen bör snarast möjligt ges i uppdrag att, efter samråd med tillståndsgivande myndighet och intressenter bland programföretagen koordinera dessa frekvenser i enlighet med överenskommelsen i Wiesbaden. Härigenom ges de kommersiella aktörerna möjlighet att själva välja sin infrastruktur.

Som redan har angivits har SR tilldelats utrymme för åtminstone ett program i multiplex 2. Enligt utredningens mening är det angeläget att de kommersiella bolagen, vid den fortsatta utbyggnaden, ges möjlighet att själva disponera egna multiplexrar.

7.13 Avgifter

För de nuvarande tillståndshavarna skall den avgift som fastställdes vid auktionsförfarandet utgå även under den kommande tillståndsperioden. De tillståndshavare som genom utredningens förslag får konkurrens i sändningsområdet genom att nya tillståndshavare inleder sändningar skall få avgiften sänkt.

För de tillstånd som fördelas i enlighet med utredningens förslag skall följande gälla. Koncessionsavgiften skall bestå av en fast och en rörlig del. Den fasta delen skall utgöra 40 000 kronor per kalenderår. På intäkter av reklam – annonser och sponsring samt sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan – som överstiger 400 000 kronor skall en rörlig avgift utgå om 10 %. Intäkter som tillförts någon annan skall ingå i beräkningsunderlaget om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget. Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

Tillstånd för analoga sändningar som fördelas i områden där sändningar pågår med stöd av lokalradiolagen skall belastas av en proportionell andel av den sammanlagda avgift som fastställdes för sändningsområdet vid auktionsförfarandet, fördelat efter huvudtalet i sändningsområdet.

I utredningens direktiv anges att förslag som medför en ökad belastning på statsbudgeten, exempelvis genom bortfall av koncessionsavgifter, i sin helhet skall åtföljas av förslag till finansiering. Kravet på finansiering innebär även att de extra utgifter exempelvis i form av ökad personalkostnad utredningens förslag kan komma att medföra hos tillstånds- eller granskande myndighet måste finansieras. Eftersom utredningen även har att utgå från att sändningstillstånd inte skall fördelas genom ett auktionsförfarande måste ett nytt system väljas för att fastställa koncessionsavgifterna.

När det gäller de nuvarande tillstånden finns möjlighet att låta den vid auktionen fastställda avgiften utgå även under kommande tillståndsperiod⁴³.

Fyra av de i dag (januari 1999) lediga analoga tillstånden finns i områden där sändningar av lokalradio redan pågår; Norrköping, Skellefteå, Södertälje och Östersund. Det är angeläget att det avgiftssystem utredningen föreslår blir så konkurrensneutralt som möjligt. Det bör emellertid framhållas att eftersom tillstånden avser lokala sänd-

⁴³ Prop. 1992/93:70 s. 47.

ningar är det endast de tillståndshavare som i dag sänder i de ovan nämnda sändningsområdena som direkt kommer att utsättas för den ökade konkurrensen.

De tillstånd som kommer att fördelas för sändningar med digital teknik torde ur konkurrenssynpunkt kunna bortses från eftersom de inte har samma ekonomiska förutsättningar som sändningar med analog teknik. Eftersom det i stort sett saknas mottagare för digitala sändningar är möjligheterna till intäkter genom exempelvis annonser begränsade, i vart fall inledningsvis.

7.13.1 Det framtida avgiftssystemet

I grunden bör varje tillståndshavare betala en fast avgift. Orsaken härtill är densamma som framfördes då lokalradiotillstånden infördes, att radion inte skall åsamka samhället några kostnader.

Därutöver bör införas en koncessionsavgift ställd i relation till programföretagets ekonomiska bärkraft. Enligt utredningens mening är det väsentligt att avgiftssystemet inte missgynnar programföretag som riktar sig till smalare målgrupper. Utredningen föreslår därför att avgiften ställs i relation till programföretagets intäkter av reklam samt sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan, s.k. åsiktsreklam. Till skillnad mot koncessionsavgifterna för TV, skall förutom intäkter av annonsering även intäkter av sponsring ingå i beräkningsunderlaget.

Orsaken till att även intäkter av sponsring skall ingå i beräkningsunderlaget är följande. Reklam har vanligen bestått av annonser. På senare tid har det emellertid blivit allt vanligare att reklam också sker i form av sponsring. En uppgift om vem som sponsrat programmet är i regel att anse som reklam och således som en annons i radio- och TV-lagens mening⁴⁴. Sett ur beställarens synvinkel torde annonser och sponsring ha samma kommersiella syfte; att göra reklam för ett företag eller dess produkt.

Annonser får sändas högst åtta minuter per timme. Den enda begränsning som finns för sponsrade program är att namnet på sponsorn skall nämnas vid inledningen eller slutet av programmet. Det är rimligt att anta att den tidsmässiga begränsningen för annonser innebär att det programföretag som fyllt tillgängligt annonsutrymme söker öka intäkterna genom att sända sponsrade program. Granskningsnämnden har vid 26 tillfällen under 1995 till 1997 fällt lokalradioföretag för brott mot regler om sponsring. Brotten har bestått i dels

⁴⁴ Radio- och TV-lagen 7 kap 1 § tredje stycket, jfr. prop. 1995/96:160 s. 180.

att sponsringmeddelanden lämnats vid andra tillfällen än i anslutning till det sponsrade programmet, dels att meddelandena haft en reklamliknande utformning.

Skattemässigt torde både annonser och sponsring behandlas likartat; under förutsättning att sponsringen kan anses som egentlig driftskostnad i näringsverksamheten är den avdragsgill för den som betalar och motsvaras då av en skattepliktig intäkt för mottagaren⁴⁵.

Med anledning av vad som ovan anförts saknas det, enligt utredningens mening, skäl att behandla inkomster av sponsring annorlunda än inkomster av annonsering. Beräkningsunderlaget bör därför omfatta intäkter som härrör från både sponsring och annonsering.

Beräkningen skall ske i huvudsak enligt lagen om koncessionsavgifter på televisionens område, dvs på samma grunder som för TV4. Det skall således vara fråga om bruttointäkt av reklamförsäljningen utan avdrag för marknadsföring eller andra kostnader för inkomstens förvärvande⁴⁶. Även intäkter som tillförts någon annan skall ingå i beräkningsunderlaget om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget. Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

Det saknas anledning att införa en progressiv avgift för lokalradion.

Det nu föreslagna systemet omfattar endast den kommersiella lokalradion.

7.13.2 Olika avgiftsmodeller

Enligt utredningens mening bör det nya avgiftssystemet utformas så att det inte snedvrider konkurrensen mellan de tillståndshavare som i dag sänder lokalradio och som får konkurrens i sitt sändningsområde av tillståndshavare vars tillstånd fördelats efter den reglering utredningen föreslår. Eftersom förutsättningarna på avgörande punkter skiljer sig mellan sändningar med digital respektive analog teknik omfattar den följande diskussionen endast tillstånd för analoga sändningar.

⁴⁵ Är kostnaden inte att bedöma som driftskostnad är det fråga om gåva och gåvoskatt skall utgå.

⁴⁶ Prop. 1991/92:78 s. 24.

Utredningen ser följande alternativ.

1. Ett enhetligt avgiftssystem införs för samtliga tillståndshavare.
2. Det nu gällande avgiftssystemet fortsätter att gälla för de nuvarande tillståndshavarna. Avgiften för de nya tillståndshavarna anpassas därefter.
3. Det nu gällande avgiftssystemet fortsätter att gälla för de nuvarande tillståndshavarna. Avgiften för de nya tillståndshavarna sätts i förhållande till de kostnader de nya tillstånden medför.
4. Det nu gällande avgiftssystemet fortsätter att gälla för de nuvarande tillståndshavarna. För de nya tillståndshavarna tillämpas olika system beroende på sändningsort. De tillståndshavare som genom utredningens förslag får konkurrens i sändningsområdet kompenseras.

Utgångspunkten för samtliga alternativ är att de, i enlighet med utredningens direktiv, måste generera intäkter som dels täcker de nuvarande koncessionsavgifterna om ca 120 miljoner kronor, dels täcker kostnader för nya tillstånd såsom kostnader för fördelning av tillstånd och granskning av sändningarna.

1. Ett enhetligt system införs för samtliga tillståndshavare

Intäkterna av reklam m.m. för programföretagen beräknas för år 1998 uppgå till omkring 520 miljoner kronor. Skall avgiften grundas på reklaminkomster och liknande behöver därför en avgift om åtminstone 25 % införas för att statens budget inte skall belastas.

Denna avgiftsmodell torde medföra en omfördelning av kostnaderna mellan de nuvarande tillståndshavarna. Nätverket Fria Media, vars intäkter under 1998 beräknas uppgå till 103,9 miljoner kronor kommer att för 1999 erlægga en koncessionsavgift om drygt 17 miljoner kronor⁴⁷. En avgift motsvarande 25 % av intäkterna skulle innebära väsentligt höjda kostnader för nätverket. Däremot skulle förslaget inte påverka NRJ's nätverk. Nätverkets koncessionsavgifter uppgår till ungefär 28 miljoner kronor samtidigt som intäkterna för 1998 prognosticeras till 108 miljoner kronor.

Ytterligare en effekt är att de tillståndshavare som i denna modell skulle få sänkta kostnader inte nödvändigtvis är de som utsätts för ökad konkurrens.

⁴⁷ Se kap. 6.

Modellen kan dessutom medföra att koncessionsavgifterna successivt kommer att höjas om ingen särskild nedtrappning av procentsatsen införs. Som framgår av bilaga 4 beräknar IRM att reklamintäkterna år 2006 uppgår till 969 miljoner kronor.

2. Det nu gällande avgiftssystemet fortsätter att gälla för de nuvarande tillståndshavarna. Avgiften för de nya tillståndshavarna anpassas därefter.

Ett alternativ är att låta de avgifter som bestämdes vid auktionerna utgå under den kommande perioden samtidigt som avgiften för de nya tillståndshavarna anpassas därefter. Med ovan angivna resonemang skulle då avgiften uppgå till 25 % av reklamintäkterna för de tillstånd som kommer att fördelas efter år 2000.

Ett sådant system innebär att avgifterna inte relaterar till de ökade kostnader i form av tillståndsgivning och granskning av innehåll de nya tillstånden kommer att medföra. På samma sätt som ovan angivits skulle systemet kunna medföra att koncessionsavgifterna ökade i takt med ökningen av reklamintäkter. En särskild reglering skulle troligen behöva införas för avgiftssystemet den dag de nuvarande auktionsbaserade avgifterna inte längre skall utgå.

Systemet medför ingen kompensation för de nuvarande tillståndshavare som efter år 2000 kommer att få ökad konkurrens i sina sändningsområden.

3. Det nu gällande avgiftssystemet fortsätter att gälla för de nuvarande tillståndshavarna. Avgiften för de nya tillståndshavarna sätts i förhållande till de kostnader de nya tillstånden medför.

Till skillnad från det under alternativ 2 angivna systemet sätts avgiften för de nya tillståndshavarna efter den kostnad dessa förväntas medföra för tillståndsgivning och granskning av programinnehåll.

Systemet medför ingen kompensation för de tillståndshavare som efter år 2000 får konkurrens i sina sändningsområden. Eftersom sändningarna kommer att ske under olika regelverk kan hävdas att det inte föreligger behov av att utforma avgifterna konkurrensneutralt. Mängden eget material kommer t.ex. knappast att vara densamma för de nytillkomna som de nuvarande tillståndshavarna.

4. Det nu gällande avgiftssystemet fortsätter att gälla för de nuvarande tillståndshavarna. För de nya tillståndshavarna tillämpas olika system beroende på sändningsort. De tillståndshavare som genom utredningens förslag får konkurrens i sändningsområdet kompenseras genom sänkt avgift.

Ett fjärde alternativ är att införa ett system där de tillståndshavare som kommer att utsättas för konkurrens i sina sändningsområden kompenseras genom sänkt avgift. Systemet skulle kunna utformas enligt följande.

Den avgift som fastställdes vid auktionsförfarandet skall utgå även fortsättningsvis. För nytillkomna tillståndshavare införs den inledningsvis skisserade avgiften om en fast och en rörlig del. De nya tillstånd som kommer att fördelas i sändningsområden där sändningar redan pågår med stöd av lokalradiolagen skall belastas med en avgift som sätts i proportion till sändningsområdets avgift fastställd vid auktionsförfarandet, fördelat efter antalet tillstånd i sändningsområdet. Denna avgift skall sedan användas för att sänka avgiften för de nuvarande tillståndshavarna i sändningsområdet i proportion till den avgift de i dag betalar för respektive sändningstillstånd.

En sådan avgiftsmodell innebär för exempelvis Norrköping med två tillstånd att en ny tredje tillståndshavare skulle få betala en tredjedel av den sammanlagda summa som i dag utgår för sändningsrättigheterna i området. Denna nya avgift skall sedan användas för att sänka avgiften för de nuvarande tillståndshavarna i Norrköping. Uttryckt i pengar får modellen följande effekt. De båda tillståndshavarna i Norrköping betalar i dag en kvartalsavgift om ca 330 000 och 303 000 kronor, sammanlagt 633 000 kronor. En ny tillståndshavare skulle få betala en tredjedel av 633 000, dvs. 211 000 kronor. Avgiften för de båda tidigare tillståndshavarna skulle då minska till 220 000 respektive 202 000 kronor.

I Skellefteå är kvartalsavgiften i dag ca 180 000 respektive 40 000 kronor. Med den här skisserade avgiftsmodellen skulle en ny tillståndshavare få betala drygt 70 000 kr samtidigt som de nuvarande avgifterna skulle sänkas till 120 000 respektive 30 000 kronor.

För statens del innebär det att intäkten från sändningsområdet blir oförändrad. För de nuvarande tillståndshavarna innebär det att den ökade konkurrensen de kommer att utsättas för kompenseras genom lägre avgift.

7.13.3 Ett konkurrensneutralt avgiftssystem

Utredningen föreslår att den under punkt 4 angivna avgiftssystemet införs. Den avgift som fastställdes vid auktionen för de nuvarande tillståndshavarna föreslås därför utgå även under kommande tillståndsperiod. När det gäller de tillstånd som kommer att fördelas enligt utredningens förslag föreslås följande.

Den fasta årliga avgiften skall vara 40 000 kronor.

För att täcka de kostnader de nya tillstånden kommer att medföra bör därutöver införas en rörlig avgift om 10 % av intäkter från reklamförsäljning. Med hänsyn till den fasta avgiften bör den utgå på intäkter över 400 000 kronor.

För de tillstånd som kommer att omfatta områden där sändningar av lokalradio redan sker med stöd av lokalradiolagen skall följande gälla. En ny tillståndshavare skall betala en efter huvudtalet proportionell andel av den avgift som fastställdes vid auktionen. Dessa pengar skall användas för att sänka avgiften för de nuvarande tillståndshavarna i sändningsområdet i proportion till deras andel av avgiften.

Enligt den rapport Radioutgivareföreningen ställt samman i maj 1998 om den förväntade utvecklingen för digital radio kommer dess genombrott att inträffa först efter fem till sju år. Efter tio till tolv år beräknas räckvidden för den digitala radion motsvara dagens analoga mätt i antalet mottagare. För att underlätta introduktionen av de digitala ljudradiosändningarna föreslås därför att den rörliga avgiften för de digitala tillstånden skall utgå först efter den första tillståndsperioden, dvs från och med år 2005. Reklamintäkterna för de digitala tillstånden beräknas då, enligt IRM uppgå till 230 miljoner kronor, se bilaga 4.

Radio- och TV-verket skall handha avgiftssystemet. Verket har tidigare erfarenhet av samma system genom tillämpningen visavi TV4 AB. För att kunna fullgöra uppdraget kommer verket att erfordra förstärkning på personalsidan, se avsnitt 9.

7.14 Överklaganden

7.14.1 Vilka beslut skall få överklagas?

Beslut om avvisning av sökande, fördelning eller återkallelse av tillstånd samt beslut att inte medge överlåtelse, förlängning av tillstånd eller ändring i mängden eget material får överklagas.

De vitesförelägganden som meddelats beträffande det egna materialet, överföringskapaciteten eller sändningarnas beteckning skall vara möjliga att överklaga.

Enligt utredningens mening saknas det anledning att frångå de principer i fråga om överklagande som nu gäller för lokalradion. Sammanfattningsvis bör därför följande gälla.

Radio- och TV-verkets beslut om meddelande av tillstånd, återkallelse av tillstånd och att inte medge överlåtelse eller förlängning av ett sådant tillstånd får överklagas liksom beslut om avvisning.

Liksom tidigare bör gälla att ett beslut om omfattningen av ett sändningsområde inte får överklagas eftersom en förändring av ett sändningsområde kan påverka andra sändningsområden. Bifall till ett överklagande skulle kunna leda till att omfattningen av en rad sändningsområden skulle behöva omprövas⁴⁸.

De vitesförelägganden som meddelats av Granskningsnämnden för radio och TV beträffande det egna materialet, överföringskapaciteten eller sändningarnas beteckning skall vara möjliga att överklaga.

7.14.2 När skall besluten gälla?

Beslut om avvisning eller fördelning av tillstånd skall gälla först då det vunnit laga kraft. Övriga beslut skall gälla omedelbart om inte annat förordnas.

Vitesförelägganden gäller i de flesta fall omedelbart även om de överklagas. Detta bör gälla även för lokalradion.

Enligt lokalradiolagen gäller i stort sett samtliga beslut omedelbart även om de överklagas. Med det förslag till urval utredningen lägger fram bör beslut om avvisning och fördelning av tillstånd gälla först då det vunnit laga kraft. Orsaken härtill är att en senare ändring av ett

⁴⁸ Prop. 1992/93:70 s. 55 f..

tillståndsbeslut skulle kunna innebära stora ekonomiska skador för den som inlett verksamheten med stöd av beslutet. Följden skulle kunna bli att krav på ekonomisk ersättning reses mot staten från den berörda parten.

7.14.3 Instansordningen

Beslut om lokalradio av Granskningsnämnden för radio och TV samt Radio- och TV-verkets beslut skall enligt vad som nu gäller överklagas till länsrätten.

Överklaganden av tillståndsmyndighetens beslut om avvisning av obehörig sökande samt fördelning av tillstånd skall behandlas skyndsamt.

I enlighet med vad som nu gäller bör Granskningsnämndens för radio och TV och Radio- och TV-verkets beslut överklagas till länsrätten som första instans. För prövning i kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Särskilt om tillståndsgivningen

Vid tillståndsgivningen kan ett överklagande av beslut om avvisning eller fördelning av tillstånd få avsevärda effekter. Ett överklagande innebär att samtliga sökande hindras att inleda sändningar. De negativa effekterna av att besluten om tillstånd inte gäller förrän de vunnit laga kraft kan därmed bli stora. Detta gör sig framförallt gällande vid den inledande tillståndsgivningen. Efter fyra år, när den första tillståndsperioden löpt ut, torde, enligt utredningens bedömning, endast enstaka tillstånd omfattas av tillståndsgivningen.

Eftersom det i enlighet med nuvarande ordning krävs prövningstillstånd kommer troligen de flesta beslut endast att prövas av länsrätt. Överklagas länsrättens beslut kommer kammarrätten att åtminstone meddela beslut i fråga om prövningstillstånd. Det innebär att det kan komma att ta relativt lång tid innan ett beslut om sändningstillstånd kan vinna laga kraft.

För att inte prövningen i överinstans skall ta alltför lång tid och tillståndsgivningen försenas har utredningen övervägt alternativa lösningar.

Ett alternativ skulle kunna vara att frågan prövas direkt av kammar-rätten. Det är emellertid mindre lämpligt då det skulle strida mot prin-cipen om instansordning.

För att hindra att ett överklagande av ett beslut om avvisning fördröjer processen skulle det kunna anges att beslutet inte får över-klagas särskilt utan först i samband med beslut om fördelning av tillstånd. Eftersom beslutet om avvisning för den sökande är ett slutligt beslut är detta mindre lämpligt och strider dessutom mot den princip som tillämpas i förvaltningsprocessen.

Frågor om rätt att sända radioprogram skall kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare⁴⁹. Ett möjligt alternativ skulle då kunna vara att en särskild nämnd utses för att överpröva frågor om fördelning av sändningstillstånd och därmed även frågan om behörighet. En sådan ordning skulle ligga nära Lokalradio-kommitténs förslag, låt vara att det förslaget innebar att nämnden skulle vara första instans, överklagande skulle ske till regeringen. Den kritik som framfördes mot kommitténs förslag har relevans även här. Det är därför mindre lämpligt att föreslå en sådan ordning.

Utredningen har stannat för en lösning där besluten om avvisning och fördelning av tillstånd i enlighet med vad som gäller för övriga myndigheters beslut överklagas till länsrätten. För att inte prövningen skall ta alltför lång tid skall länsrätten vara skyldig att skyndsamt pröva frågorna.

⁴⁹ 3 kap. 5 § första stycket YGL.

7.15 Övergångsbestämmelser

Den avgift som fastställdes vid auktionsförfarandet skall utgå även under den kommande tillståndsperioden. Ränta skall utgå på förfallen men inte betald avgift.

Bestämmelserna om eget material, villkor om sändningar av visst format samt sådant villkor om eget material för sändningar med villkor om digital utsändningsteknik bör tillämpas först efter första tillståndsperioden. Detsamma gäller den rörliga avgiften för sändningarna.

Som framgår av avsnitt 7.2.2 föreslår utredningen att möjligheten att förlänga de nuvarande tillstånden till och med år 2008 kvarstår.

Avgiften för de nuvarande tillstånden fastställdes vid auktionsförfarandet. Lagstiftaren utgick från att samma avgift skulle utgå även om tillstånden förlängdes⁵⁰. Med hänsyn till kravet i direktiven – att förslag som medför en ökad belastning på statsbudgeten i sin helhet skall åtföljas av förslag till finansiering – och vad som anförts under 7.13 föreslår utredningen ingen ändring i denna del. Utredningen föreslår att ränta skall betalas på avgiften från förfallodagen. Räntan skall bestämmas enligt 6 § räntelagen (1975:635).

De tillståndshavare i vars sändningsområde nya analoga tillstånd kommer att fördelas skall emellertid, för att undvika att konkurrensen snedvrids, till viss del kompenseras se avsnitt 7.13.

För att underlätta introduktionen av sändningar med digital teknik bör vissa bestämmelser och villkor utredningen föreslår tillämpas först under den andra tillståndsperioden. Dit hör bestämmelsen om att programföretagen skall sända tre timmar eget material dagligen samt villkoren om eget material och sändningar av visst format. Inte heller bör den rörliga avgiften utgå för sådana sändningar under den första tillståndsperioden.

⁵⁰ Prop. 1992/93:70 s. 47.

7.16 AM-bandet

Utredningen föreslår att sändningar inom lång- och mellanvågsbanden inte skall omfattas av de nu föreslagna reglerna.

Sverige har i dag åtta frekvenstilldelningar för högeffektsändningar inom lång- och mellanvågsbanden. Endast en av dessa, sändaren i Sölvesborg, utnyttjas.

Utredningen ges i direktiven uppdrag att överväga om sändningar inom AM-området skall omfattas av de nya reglerna.

Utredningen gör följande överväganden. Enligt vad utredningen erfarit saknas tillräckligt intresse att sända på lång- och mellanvågsbanden. Ett förslag om satsning på den för AM-bandet erforderliga tekniken skulle stå i direkt motsatsställning till utredningens uppdrag att lämna förslag till åtgärder som underlättar den digitala introduktionen.

Utredningen föreslår således att sändningar inom lång- och mellanvågsbanden inte skall omfattas av de nu föreslagna reglerna.

7.17 Stopplagen

Som framgår av avsnitt 2.4 har stopplagen förlängts till utgången av år 2000 då utredningens förslag till ny lag föreslås träda i kraft.

8 Författningskommentar

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

1 kap. Lagens tillämpningsområde

5 § Andra föreskrifter än 3 kap. 3 § första stycket 1 avseende villkor om förbud att sända reklam och 7 kap. 11 § om förbud att sända reklam gäller inte för ljud i TV-sändning, om ljudet helt stämmer överens med en ljudradiosändning som sker med stöd av tillstånd enligt denna lag eller för vilken den sändande låtit registrera sig.

Paragrafen har ändrats på så sätt att hänvisningen till lokalradiolagen har utgått.

2 kap. Tillstånd och registrering

1 § För att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz krävs tillstånd enligt denna lag.

Tillstånd krävs inte för sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag. Tillstånd krävs inte heller för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från en sådan radiosändare.

Föreskrifter om tillstånd att inneha eller använda radiosändare finns i lagen (1993:599) om radiokommunikation.

Hänvisningen till lokalradiolagen har utgått. Särbestämmelsen om sökbar text-TV kommer enligt utredningens förslag även att omfatta

tilläggstjänster i lokalradio bestående av programverksamhet kompletterad med text eller bild. Jfr kommentaren till 5 kap. 20 §.

2 § Tillstånd att sända TV-program och tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram samt tillstånd att bedriva lokala digitala ljudradiosändningar för tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om TV-avgift meddelas av regeringen.

Tillstånd att sända närradio enligt 4 kap. meddelas av Radio- och TV-verket.

Tillstånd att sända lokalradio enligt 5 kap. meddelas av Radio- och TV-verket.

Radio- och TV-verket får vidare meddela tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända TV-program eller ljudradioprogram som inte är närradio eller lokalradio. Verket får förena ett sådant tillstånd med villkor enligt 3 kap. 1–3 §§ samt besluta att föreskrifterna i 6 och 7 kap. inte skall tillämpas på sändningar som sker med stöd av ett sådant tillstånd.

Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala sändningar som inte uppfyller kraven för närradio eller lokalradio.

Ändringen i första stycket anger att det, för public service-företagen, är regeringen som meddelar tillstånd för digitala lokala ljudradiosändningar, jfr även kommentaren till sista stycket.

Tredje styckets hänvisning till lokalradiolagen har utgått och ersatts med en hänvisning till 5 kap. Justeringen medför ingen ändring i sak.

Sista styckets bestämmelse om att tillstånd att bedriva lokala digitala ljudradiosändningar meddelas av regeringen har utgått. Enligt utredningens förslag skall sådana tillstånd för de kommersiella bolagen meddelas av Radio- och TV-verket. Begreppet lokalradio omfattar lokala ljudradiosändningar med antingen analog eller digital teknik.

4 § Radio- och TV-verket skall upprätta ett register avseende dem som har tillstånd som avses i 2 § eller har anmält sig enligt 3 §. Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling. Det får endast innehålla sådana uppgifter som avses i 3 § andra stycket, 6 kap. 9 §, 9 kap. 4–7 a §§.

Tidigare hänvisning till lokalradiolagen har utgått. Genom hänvisningen till 6 kap 9 § samt tillägget beträffande 9 kap 7 a § medför det ingen ändring i sak.

Övrigt

Bestämmelsen i 3 § kommer i oförändrad skick att omfatta lokalradio-sändningar.

Med hänsyn till att de bestämmelser i 3 § som gäller för sökbar text-TV även skall gälla tilläggstjänster i lokala ljudradiosändningar bestående av programverksamhet kompletterad med text eller bild kan registrering komma att krävas för sådana tilläggstjänster under de i paragrafen angivna förutsättningar.

5 kap. Lokalradio

1 § Med lokalradio avses andra tillståndspliktiga lokala ljudradiosändningar än sådana som kräver tillstånd av regeringen eller som får ske endast under en begränsad tid enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket eller som är närradio.

Ett tillstånd innebär rätt att bedriva sådana sändningar inom det sändningsområde som anges i tillståndet.

Tidigare hänvisning till lokalradiolagen har utgått.

Bestämmelsen i andra stycket motsvarar i huvudsak tidigare 4 § andra stycket lokalradiolagen och anger tillståndets innebörd, jfr. prop. 1992/93:70 s 45. Ändringen har sin grund i det ändrade fördelningsförfarandet.

2 § Sändningstillstånd som meddelats av Radio- och TV-verket får förenas med villkor som avser skyldighet

1. att sända program i viss del av landet
2. att sända under en viss minsta tid
3. att använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,
4. beträffande utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet,
5. att sända viss mängd program unika för den egna verksamheten
6. att sända programverksamhet av visst format och
7. att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag.

I paragrafen anges de villkor Radio- och TV-verket får ställa för rätten att sända.

1. sända program i viss del av landet.

I tillståndsbeslutet anges vilken rätt företaget har att sända. Bestämmelsen innebär att tillståndsmyndigheten kan ställa krav på att sändningarna når en minsta andel av befolkningen i området. Stöd för ett sådant villkor ges i denna punkt.

2. sända under en viss minsta tid.

Om tillståndet inte säger något annat får programföretaget sända 24 timmar per dygn. Paragrafen ger tillståndsmyndighet rätt att ställa krav på minsta sändningstid per vecka.

3. använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor.

De nuvarande tillstånden för lokalradio förutsätter att sändningarna sker med analog teknik. I framtiden kommer utsändningar ske med användande av olika tekniker. Villkor beträffande teknik är nödvändiga om staten skall ha inflytande på introduktion av ny teknik. I avsnitt 7.6 har närmare redogjorts för kravet på samverkan.

4. utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet.

För att säkerställa att tillräcklig överföringskapacitet används för sitt ändamål, dvs. programverksamhet ges Radio- och TV-verket möjlighet att ställa sådana villkor för sändningsrätten.

5. sända viss mängd program unika för den egna verksamheten.

Den mängd eget program en tillståndshavare är skyldig att sända skall anges i tillståndet.

6. *sända programverksamhet av visst format.*

I de fall tillståndet fördelats efter beaktande av programverksamhetens format kommer detta format att anges i sändningstillståndet.

7. *till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag.*

Radio- och TV-verket kan med stöd av villkorskatalogen ovan ställa en rad krav på utbudet. För att granska efterlevnaden av villkoren kan Granskningsnämnden behöva få tillgång till annat än inspelningsmaterial, t.ex. programtablåer. Gränsen för bestämmelsens tillämpning sätts vid att det skall vara fråga om material för granskning och att uppgifterna skall vara nödvändiga.

3 § Tillstånd att sända lokalradio lämnas till en fysisk eller juridisk person och omfattar endast ett sändningsområde. Flera tillstånd kan lämnas för samma sändningsområde.

När Radio- och TV-verket bestämmer sändningsområdenas omfattning skall det beakta

1. vad som är tekniskt möjligt att nå från sändare med lämpligt läge,
2. hur möjligheterna att ta emot sändningar påverkas på andra håll och
3. vad som är naturliga lokala intresseområden.

Sändningsområdena skall utformas så att de ger förutsättningar för mångfald och reella yttrandemöjligheter.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 § lokalradiolagen. Ändringen i första stycket innebär att det nu är möjligt för en tillståndshavare att tilldelas mer än ett tillstånd. I avsnitt 7.3 har närmare redogjorts för ändringen.

Tredje stycket angav tidigare att sändningsområdena skulle utformas så att ett stort antal tillstånd kunde lämnas. Enligt utredningens förslag kommer sändningsområdena att bli större och antalet tillstånd anpassas till befolkningsunderlaget för att ge förutsättningar för mångfald och reella yttrandemöjligheter.

4 § Behörig att få tillstånd att sända lokalradio är den som har de finansiella och tekniska förutsättningarna att bedriva verksamheten varaktigt, med god kapacitet och kvalitet och som inte omfattas av 5 §.

Finner Radio- och TV-verket att en sökande inte är behörig skall ansökan avvisas.

I paragrafen anges reglerna för behörighet. Finansieringen skall bedömas i förhållande till sökandens planer beträffande sändningarna, andel eget material och sändningarnas format. De tekniska förutsättningarna omfattar sökandens möjlighet att tekniskt erbjuda den planerade programverksamheten. Bestämmelsen har närmare utvecklats i avsnitt 7.4.1.

Andra stycket motsvarar 11 § andra stycket lokalradiolagen.

5 § Staten, landsting eller kommun kan inte, vare sig direkt eller genom företag i vilket ett sådant organ disponerar över minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande, få tillstånd att sända lokalradio.

Bestämmelsen motsvarar delvis 6 § lokalradiolagen. För att undvika att de i paragrafen angivna organen erhåller tillstånd genom exempelvis dotterbolag har en skärpning införts. Kretsen har utökats till att omfatta även de juridiska personer där någon av de förut angivna disponerar över minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller där ett ensamt bestämmande inflytande föreligger genom avtal.

Tidigare bestämmelsen om att programföretag som erhållit tillstånd av regeringen inte kunde få tillstånd för lokala ljudradiosändningar har utgått.

6 § Varje tillståndsperiod skall vara fyra år. Den första perioden skall räknas från och med den 1 januari 2001. Ett tillstånd gäller till utgången av den tillståndsperiod under vilken tillståndet meddelats.

Tillståndet skall förlängas med ytterligare en tillståndsperiod om inte

1. det finns grund för återkallelse av tillståndet enligt 11 kap. 7 och 8 §§ eller

2. tillståndshavaren avvikit från villkor om programverksamhetens format och mångfalden i sändningsområdets medieutbud, till följd härav, påtagligt har minskat,

3. förändringar inom tekniken eller ändringar i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas eller

4. en fysisk eller juridisk person, utan medgivande från Radio- och TV-verket, disponerar över mer än ett tillstånd i ett sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande.

För det fall Radio- och TV-verket avser att inte medge förlängning skall myndigheten, senast sex månader före tillståndsperiodens utgång, meddela tillståndshavaren att tillståndet inte kommer att förlängas.

Ett tillstånd kan förlängas i högst två perioder.

I paragrafen anges under vilka förutsättningar ett tillstånd skall förlängas. Det skall vara en presumtion för förlängning.

Av första stycket framgår att alla tillstånd enligt denna lag löper ut vid samma tidpunkt, dvs i första hand den 31 december 2004. Tillståndet löper även fortsättningsvis ut vid slutet av fyraårsperioder, dvs den 31 december 2008 och 2012. Den som får ett tillstånd under en löpande period får alltså ett tillstånd som avser kortare tid än fyra år.

1. *det finns grund för återkallelse av tillståndet enligt 11 kap. 7 och 8 §§*

Tillståndet skall inte förlängas om det finns grund för återkallelse. Bestämmelsen motsvarar i den delen 8 § andra stycket sista meningen. Möjligheten till återkallelse har dock utökats väsentligt (jfr kommentaren till 11 kap 7 och 8 §§).

2. *tillståndshavaren avvikit från villkor om programverksamhetens format och mångfalden i sändningsområdets medieutbud, till följd härav, påtagligt har minskat.*

Frågan om mångfalden i sändningsområdet påtagligt minskat skall bedömas med utgångspunkt från förhållandena då formatet ändrades. Bedömningen får göras med utgångspunkt från programföretagens årligen återkommande rapport till Granskningsmyndigheten.

Även om det visar sig att mångfalden påtagligt minskat då programföretaget ändrade formatet finns naturligtvis inte anledning att inte förlänga ett tillstånd om förhållandena vid utgången av tillståndspanoden framstår som tillfredsställande ur mångfaldssynpunkt.

3. *förändringar inom tekniken eller ändringar i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas.*

Bestämmelsen tar i huvudsak sikte på växlingen från sändningar med analog teknik till digitala teknik. Övergången kan inte ske succesivt utan innebär att samtliga tillståndshavare inom visst band måste ändra sändningsteknik samtidigt. Jfr kommentaren till 10 § detta kapitel vari anges under vilka förutsättningar ett sändningsområde får ändras.

4. *en fysisk eller juridisk person, utan medgivande från Radio- och TV-verket, disponerar över mer än ett tillstånd i ett sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande.*

För att motverka att tillståndshavare i ett sändningsområde indirekt skaffar sig kontroll över ett sändningsområde finns möjlighet för Radio- TV-verket att underlåta förlänga sådant tillstånd.

I tredje stycket anges en tidsgräns för Radio- och TV-verket. Gränsen är satt för att göra det möjligt för part att överklaga sådant beslut.

Av fjärde stycket framgår att ett tillstånd, med förlängning, kan löpa i sammanlagt högst 12 år.

7 § En tillståndshavare vars tillstånd innehåller villkor enligt 5 kap. 2 § punkt 6 kan begära beslut av Radio- och TV-verket om en planerad ändring av formatet medför att mångfalden i sändningsområdet påtagligt kommer att minska.

Under förutsättning att tillståndet fördelats med användande av programverksamhetens format kommer sändningarnas format under tillståndstiden att beaktas vid förlängning av tillstånd. Den tillståndshavare

som ändrar formatet riskerar att inte få sitt tillstånd förlängt. För att undvika en sådan situation har tillståndshavaren rätt att begära förhandsbesked. Ett positivt förhandsbesked är bindande för beslutsfattande myndigheten. Ett beslut som innebär ett avslag, dvs att mångfalden i sändningsområdet påtagligt minskat, medför inte att tillståndshavaren automatiskt vägras förlängning vid tillståndperiodens slut. En förnyad prövning skall då ske förutsättningslöst.

8 § Om särskilda skäl föreligger kan Radio och TV-verket medge ändring av villkor enligt 5 kap. 2 § punkt 5.

En tillståndshavare kan, om särskilda skäl föreligger, få tillstånd att sända en mindre mängd egenproducerat material än vad som framgår av villkor i tillståndet. I de fall en tillståndshavare i ett sändningsområde har ett åliggande som avsevärt överstiger konkurrenternas åliggande kan ändring medges. Förutsättningen är dock att åliggandet medfört ekonomiska problem för tillståndshavaren och att sändningarna pågått en längre tid. Det skall således inte vara möjligt att i ansökan ange en hög andel eget material och omedelbart eller strax efter det att sökanden erhållit tillstånd, få en ansökan om ändring beviljad. Jfr kommentaren till 6 kap. 7 a §.

9 § Innan Radio- och TV-verket meddelar beslut om tillstånd skall den sökande ges tillfälle att ta del av och yttra sig över de villkor som myndigheten avser att förena med tillståndet. Beslut om sändningstillstånd får endast innehålla villkor som den sökande godtagit.

Med hänsyn till vissa villkors omfattning och till deras betydelse för tillståndsbeslutet bör sökanden beredas tillfälle att yttra sig över eventuella villkor och därmed förklara om villkoren godtas eller inte. Godtas inte villkoren bör inte tillståndsbeslut meddelas.

10 § Vid utgången av varje tillståndsperiod får Radio- och TV-verket besluta om en förändrad indelning av sändningsområden. Om en berörd tillståndshavare motsätter sig en viss förändring, får den dock vidtas endast om ändrade tekniska förhållanden föranleder det eller ändringar i användningen av radiofrekvenser på grund av internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till medför att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle meddelas. Beslut om ändrad indelning av sändningsområden får inte fattas senare än sex månader före tillståndsperiodens utgång.

Radio- och TV-verket skall för varje sändningsområde som ingår i den nya indelningen senast sex månader före utgången av den löpande tillståndsperioden meddela särskilt beslut om vem som skall anses som tillståndshavare. Om ingen kan anses som tillståndshavare skall tillstånd för sändningsområdet kungöras ledigt. Kungörelse får ske först sedan beslutet vunnit laga kraft.

Bestämmelsen motsvarar delvis 9 § lokalradiolagen. För att göra det möjligt för tillståndshavaren att göra bedömningar på längre sikt har möjligheten att ändra sändningsområden på grund av att indelningen framstår som olämpligt utgått. I 6 § har angivits att meddelande om att tillstånd inte skall förlängas skall meddelas senast sex månader före tillståndsperiodens utgång. Samma tidsfrist bör gälla beträffande nu aktuellt beslut.

Beträffande när ändring får ske, se kommentaren till 6 § andra stycket punkt 3.

11 § Har Radio och TV-verket beslutat om ändrad indelning av sändningsområden, får verket medge en tillståndshavare att sända efter tillståndsperiodens slut i avvaktan på att styrelsens beslut enligt 5 kap. 10 § tredje stycket vinner laga kraft. Sådant medgivande skall lämnas för ett visst sändningsområde under viss tid.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 10 § lokalradiolagen.

Ansökan om tillstånd.

12 § Om två eller flera ansökningar finns när ansökningstiden har gått ut, skall Radio- och TV-verket bereda sökandena tillfälle att före en viss dag samordna ansökningarna. Om det efter den dagen alltså finns två eller flera ansökningar, skall verket besluta om fördelning av tillstånden i enlighet med 13–15 §§.

Bestämmelsen motsvarar delvis 12 § lokalradiolagen. Möjligheten att samordna ansökningarna skall således kvarstå. I andra meningen hänvisas till de paragrafer som omfattar förfarandet vid de tillfällen antalet behöriga sökande överstiger antalet lediga tillstånd eller disponibelt utrymme.

13 § Radio- och TV-verket skall eftersträva en fördelning som medför att medieutbudet inom sändningsområdet präglas av mångfald och reella yttrandemöjligheter.

Fördelningen får inte grundas på den sökandes politiska, religiösa, kulturella eller annan sådan åskådning.

I paragrafen anges grunden för fördelningen av tillstånd.

Andra stycket har tillkommit för att understryka att fördelningen inte strider mot regeringsformen eller den Europeiska konventionen.

14 § Vid urvalet skall ägarförhållanden och den mängd program som är unika för den egna verksamheten beaktas. Ett ägande som medför att antalet aktörer på den lokala marknaden ökar och en hög andel program unika för den egna verksamheten skall eftersträvas.

15 § Om ett urval inte kan ske enligt 14 § skall programverksamhetens format beaktas, varvid Radio- och TV-verket skall eftersträva att utrymme ges åt program av olika karaktär och som tilltalar olika intressen och smakriktningar.

I paragraferna 14–15 anges uttömmande de rekvisit som skall ligga till grund för urval i en konkurrenssituation.

14 §

I första hand skall ägarförhållanden och eget material beaktas. För att säkerställa både den yttre och inre mångfalden i programutbudet skall en avvägning göras mellan ägarförhållande och mängden eget material. Kriterierna är således inte efterställda varandra. En sökande som redan äger del i media i området och som inte avser att samsända med annan kan därför få försteg framför sådan sökande som visserligen saknar ägarintresse i media i området men som har för avsikt att i huvudsak samsända med annan tillståndshavare.

15 §

I paragrafen stadgas att programverksamhetens format skall beaktas. Med programverksamhetens format avses sändningarnas art eller inriktning, inte dess innehåll.

Radio- och TV-verket skall vid urvalet sträva efter att uppnå största möjliga spridning i programutbudet. Avsikten är således inte primärt att värdera de olika formaten. I områden med stark efterfrågan kan emellertid kriteriet ge Radio- och TV-verket utrymme för skön.

Mångfalden skall beaktas i första hand i förhållande till utbudet i sändningsområdets lokalradio och i andra hand i förhållande till utbudet i övrig massmedia i området.

16 § Ett tillstånd får överlåtas till någon annan om Radio- och TV-verket medger det. Sådant medgivande skall lämnas om förvärvaren är behörig att få tillstånd och denne inte redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket förvärvaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande.

Föreligger särskilda skäl kan Radio- och TV-verket medge att överlåtelse sker trots att förvärvaren redan har sådant tillstånd i sändningsområdet om förvärvaren är behörig enligt 5 kap. 4 §.

Om verket inte medger överlåtelsen, är den utan verkan enligt denna lag.

Den som förvärvar ett tillstånd övertar överlåtarens rättigheter och skyldigheter enligt denna lag som belöper på tiden efter beslutet om medgivande.

Om ett föreläggande enligt 10 kap. 9 § (punkt 1, 2 och 9) har meddelats mot den tidigare innehavaren, gäller föreläggandet även mot den nye innehavaren. Radio- och TV-verket skall i samband med att den medger överlåtelsen underrätta den nye innehavaren om det. Sker inte det är föreläggandet inte gällande mot denne.

Paragrafen motsvarar i stora delar 18 § lokalradiolagen.

Innebörden av bestämmelsen är att tillstånd får överlåtas under förutsättning att tillståndshavaren är behörig och inte redan har inflytande över tillstånd i sändningsområdet.

Vem som är behörig framgår av 5 kap. 4 §.

I de fall förvärvaren är behörig kan överlåtelse medges om särskilda skäl föreligger även om förvärvaren redan har sändningstillstånd i området. Sådana skäl skall anses föreligga exempelvis om överlåtaren har flera tillstånd i sändningsområdet och överlåtelsen inte resulterar i en koncentration beträffande ägandet i området. Särskilda skäl kan också föreligga om efterfrågan på sändningstillstånd i området visat sig vara liten.

Tredje stycket har överförs från 18 § första stycket tredje meningen lokalradiolagen.

Fjärde stycket motsvarar 18 § andra stycket lokalradiolagen. Bland dessa rättigheter och skyldigheter kommer även överlåtarens åligganden om eget material eller sändningars format att omfattas.

Femte stycket motsvarar 18 § tredje stycket efter viss redaktionell bearbetning. Bestämmelsen omfattar enligt utredningens förslag även förelägganden beträffande överföringskapacitet.

17 § Den som vill frånträda ett tillstånd skall skriftligen anmäla det till Radio- och TV-verket. Tillståndet skall anses frånträtt när anmälan kommit in till verket eller den senare dag som anges i anmälan.

Bestämmelsen motsvarar 19 § lokalradiolagen.

18 § Om tillståndshavaren försätts i konkurs eller träder i likvidation upphör tillståndet att gälla.

Bestämmelsen har överförs från 20 § lokalradiolagen.

19 § Om tillståndshavaren avlider upphör tillståndet att gälla tre månader efter dödsfallet. Har en ansökan om medgivande till överlåtelse enligt 16 § kommit in till Radio- och TV-verket innan tillståndet förfallit skall den dock alltid prövas.

Bestämmelsen motsvarar 21 § lokalradiolagen.

20 § De regler som omfattar sökbar text-TV skall även gälla för tilläggstjänster i lokalradio.

Med tilläggstjänster i lokalradio avses programverksamhet kompletterad med text eller bild. Bestämmelsen har behandlats närmare i avsnitt 7.7.

6 kap. Sändningars innehåll m.m.

7 a § I lokalradio skall, under minst tre timmar varje dygn, sådana program sändas som är unika för den egna verksamheten. Denna skyldighet skall uppfyllas under tiden 06.00–21.00.

Radio- och TV-verket kan medge undantag från denna skyldighet om särskilda skäl föreligger.

Enligt lokalradiolagen skall varje programföretag under minst en tredjedel av sändningstiden varje dygn sända sådana program som framställts särskilt för den egna verksamheten. Bestämmelsen har visat sig vara lätt att kringgå. Utredningens förslag innebär att sändningarna skall ske under den tid lokalradion har flest lyssnare. Skyldigheten omfattar tre timmar dagligen. Därutöver kan Radio- och TV-verket enligt 5 kap. 2 § punkt 5 ställa villkor om andel eget material, se kommentaren till denna paragraf.

Föreligger särskilda skäl kan Radio- och TV-verket medge att eget material sänds under kortare tid. Särskilda skäl kan anses föreligga om efterfrågan på sändningstillstånd i ett område är så låg att ingen sökande förklarar sig beredd att sända den minsta angivna tiden om tre timmar dagligen. Jfr kommentaren till 5 kap. 8 §.

7 b § Varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom eller miljö skall sändas kostnadsfritt i lokalradio, om en myndighet begär det.

Bestämmelsen motsvarar 23 § lokalradiolagen och innebär ingen förändring i sak.

Övriga bestämmelser

Bestämmelserna i 4, 8 och 9 §§ omfattar i oförändrad form lokalradio-sändningar.

4 § motsvaras av stadgandet i 24 § första stycket lokalradiolagen.

Bestämmelsen i 8 § avser sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen. Sådana sändningar skall enligt bestämmelsen i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän. Tillstånd för digitala lokalradiosändningar fördelas av regeringen. Eftersom utredningens förslag innebär att Radio och TV-verket skall fördela tillstånden för lokalradiosändningar oavsett utsändningsteknik kommer bestämmelsen inte längre att omfatta digitala lokalradiosändningar.

9 § avser beteckningar. Bestämmelsen motsvarar delvis 22 § andra stycket lokalradiolagen. En nyhet är dock kravet på godkännande av beteckningen. Eftersom bestämmelserna om sökbar text-TV omfattar även tilläggstjänster i lokalradio skall i dessa tilläggstjänster beteckningen anges löpande.

7 kap. Reklam och annan annonsering

Kapitlet omfattar i stora delar i oförändrat skick lokalradiosändningar.

1 § första och tredje stycket motsvaras av 25 § lokalradiolagen. Bestämmelsen om sökbar text-TV kommer att omfatta tilläggstjänster i lokalradio.

Bestämmelsen i 2 § motsvaras av 26 § första stycket lokalradiolagen.

Stadgandet i 3 § återfinns i 26 § andra stycket lokalradiolagen.

Lokalradiolagen 27 § reglerade annonstid och motsvarar 5 § första meningen i första stycket. Övriga delar berör inte sändningar i lokalradio.

8 § motsvaras av 24 § andra och tredje stycket lokalradiolagen och innebär ingen ändring för sändningar av lokalradio.

Sista meningen i 9 § om sponsring av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror motsvaras av 24 § tredje stycket lokalradiolagen.

12 § första stycket motsvaras av 27 a §, lokalradiolagen. Genom bestämmelsen om sökbar text-TV kommer 5 och 7 §§ inte heller att omfatta tilläggstjänster i lokalradion. 5 §, se ovan. 7 § avser reklam till barn och placering av annonser mellan programmen.

9 kap. Granskning och tillsyn

7 a § På begäran av Radio- och TV-verket skall den som fått tillstånd att sända lokalradio lämna upplysningar om sådana innehav av aktier eller andelar eller ingångna avtal som medför att han eller hon har inflytande i ett annat företag med sådant tillstånd. Vidare skall på begäran av Radio- och TV-verket ett företag som är tillståndshavare lämna uppgifter om sådana innehav av aktier eller andelar eller ingångna avtal som innebär att någon har ett bestämmande inflytande i företaget.

Bestämmelsen har med vissa redaktionella ändringar överförs från 29 § lokalradiolagen.

Övriga bestämmelser

Bestämmelsen i 2 § om Granskningsnämndens uppgift kommer att omfatta även sändningar av lokalradio. Bestämmelsen saknar uttrycklig motsvarighet i lokalradiolagen. Genom utformningen av 30 § lokalradiolagen framgår emellertid denna myndighetens uppgift. När det gäller Konsumentombudsmannens granskning i enlighet med 7 kap 3 § hänvisar lokalradiolagen till marknadsföringslagen.

Bestämmelsen i 8 § om referensband omfattar i oförändrat skick även lokalradiosändningar. I 31 § lokalradiolagen finns motsvarande bestämmelse.

10 kap. Straff och avgifter m.m.

9 § Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelserna om

1. närradiosändningar och lokalradiosändningars innehåll och program som är unika för den egna verksamheten (5 kap. 2 § punkt 5, 6 kap. 6, 7 och 7 a §§)

2. beteckningar (6 kap. 9 §)

3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),

4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4–7 a §§),

5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §)

6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),

7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket).

8. varning (6 kap. 2 §),

9. tillståndshavares skyldighet beträffande nyttjande av tilldelad överföringskapacitet (5 kap. 2 § punkt 4) eller

10. tillståndshavares skyldighet att lämna uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV (5 kap. 2 § punkt 7).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5–10 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3–6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

Enligt 30 § lokalradiolagen får Granskningsnämnden förelägga en tillståndshavare som bryter mot bestämmelse om mängden egenproducerat material (22 § första stycket) att följa bestämmelsen. Föreläggandet får förenas med vite. Genom ändringen av första stycket punkt 1 kommer samma möjlighet att finnas enligt radio- och TV-lagen beträffande mängden eget material.

Möjligheten att förelägga vite för den som bryter mot bestämmelsen om sändningars beteckning (punkt 2) finns i lokalradiolagen 30 § jämfört med 22 §.

I 29 § lokalradiolagen finns bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till Radio- och TV-verket. Genom hänvisningen till 9 kap 7 a § har motsvarande bestämmelse införts i radio- och TV-lagen (punkt 4).

Skyldigheten att lämna inspelning av program (punkt 5) motsvaras av 31 § lokalradiolagen.

Punkt 9–10 är nya och omfattar villkor Radio- och TV-verket kan ställa för att meddela sändningstillstånd. De villkor som avses är skyldighet beträffande nyttjande av tilldelad överföringskapacitet och skyldigheten att lämna uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV.

Övriga bestämmelser

Bestämmelse i 1 § om ansvar för den som sänder program utan tillstånd där tillstånd krävs enligt denna lag motsvaras av 31 a § första stycket lokalradiolagen.

Bestämmelsen i 3 § om anmälningsskyldighet enligt 2 kap 3 § kommer i oförändrat skick omfatta även tilläggstjänster i lokalradion, jfr kommentaren till 5 kap. 20 §.

4 § andra stycket omfattar sändningar av lokalradio. Motsvarande bestämmelse finns i 31 a § andra stycket lokalradiolagen.

5 § första stycket punkt 2-5 kommer att gälla även för lokalradion. Punkt 2 motsvarar 24 § första stycket samt 31 b §. Den tidigare möjligheten för Granskningsnämnden för radio och TV att enligt 30 § ålägga ett programföretag att följa en bestämmelse vid äventyr av vite har där-
emot utgått. Punkt 3 motsvarar 25 och 27 §§ lokalradiolagen. Bestäm-
melsen i punkt 4 motsvarar 26 § lokalradiolagen. Punkt 25 återfinns i
24 § andra och efterföljande stycken. Andra och tredje styckena mot-
svarar 31 b § andra och tredje styckena lokalradiolagen.

Bestämmelsen i 6 § om den särskilda avgiften återfinns i 31 d lokalradiolagen.

7 § motsvaras av 26 § andra stycket och 31 c § lokalradiolagen och innebär ingen ändring i sak.

11 kap. Återkallelse av tillstånd

1 § Ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program skall återkallas på begäran av tillståndshavaren. Ett sådant beslut får också återkallas enligt vad som anges i 2–4 och 7 §§. Beslut om återkallelse enligt någon av dessa paragrafer får meddelas endast om det i beaktande av skälen för åtgärden inte framstår som alltför ingripande.

Möjligheterna till återkallelse av lokalradiotillstånd är större enligt den lag utredningen föreslår jämfört med lokalradiolagen. Begränsningen i andra stycket motsvaras av 28 § 4 stycket lokalradiolagen.

7 § Tillstånd att sända lokalradio får återkallas om

1. tillståndshavaren inte inlett sändningsverksamheten inom sex månader efter tillståndets början,

2. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 4 eller 7 a §§, 7 kap 1–3, 5 samt 8–9 §§, eller

3. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 5 kap. 2 § punkterna 1–5 eller 7 har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Tillstånd att sända lokalradio får också återkallas om domstol funnit att ett program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten.

Har Radio- och TV-verket medgivit överlåtelse trots att tillståndshavaren redan har tillstånd att sända lokalradio i samma sändningsområde, direkt eller indirekt genom företag i vilket tillståndshavaren har del som motsvarar minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande får tillståndet återkallas endast om beslutet om tillståndet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Återkallelsen skall då avse det eller de tillstånd som meddelats eller överlåts efter det första tillståndet.

Förfogar staten, landsting, eller kommun över ett tillstånd att sända lokalradio direkt eller indirekt genom företag, i vilket ett sådant organ disponerar över minst 20 procent av samtliga aktier eller andelar eller genom avtal ensamt har ett bestämmande inflytande, skall verket återkalla detta tillstånd.

Paragrafen är ny och omfattar enbart lokalradiosändningar. Punkt 1 motsvaras av 28 § första stycket punkt 1 lokalradiolagen och innebär ingen ändring i sak.

Punkt 2 omfattar fall där tillståndshavare brutit mot regler om reklam och annonsering samt bestämmelsen om att tre timmar av den dagliga sändningstiden skall bestå av eget material.

Punkt 3 omfattar fall där tillståndshavare brutit mot de villkor för sändningarna tillståndet förenats med. Varje avvikelse från villkoren kan dock inte föranleda återkallelse. Det krävs att avvikelsen är väsentlig. Den tillståndshavare som avvikit från villkor om programverksamhet av visst format riskerar emellertid inte att få tillståndet återkallat.

Enligt andra stycket kan tillstånd återkallas om domstol funnit att program innefattat ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten, se avsnitt 7.9.3.

I tredje stycket anges att ett tillstånd under vissa förutsättningar kan återkallas om Radio- och TV-verket medgivit en överlåtelse trots att tillståndshavaren redan hade tillstånd i sändningsområdet och beslutet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren. Bestämmelsen motsvarar delvis 28 § tredje stycket lokalradiolagen.

I fjärde stycket har angivits att ett tillstånd skall återkallas om staten, landsting eller kommun förfogar över ett tillstånd. Återkallelsen är här inte beroende av ofullständiga eller felaktiga uppgifter från tillståndshavaren. Bestämmelsen motsvarar delvis 28 § andra stycket lokalradiolagen.

8 § Har tillstånd meddelats enligt denna lag trots att tillståndshavaren saknade behörighet enligt 5 kap. 4 § får tillståndet återkallas endast om beslutet om tillståndet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

Bestämmelsen motsvarar 28 § tredje stycket lokalradiolagen.

12 kap. Handläggningen av ärenden om avgifter, vite och återkallelse

12 kap 1, 2, 4 och 5 §§ omfattar i oförändrad form lokalradiosändningar.

I 28 § första stycket första meningen lokalradiolagen anges att Radio- och TV-verket får återkalla tillstånd att sända lokalradio. Bestämmelsen återfinns i 1 § andra stycket.

För kommentar till 2 §, som i sitt andra stycke även omfattar lokalradiosändningar, hänvisas till SOU 1994:105 s. 433.

I 4 § finns bestämmelser om särskild avgift. Bestämmelsen motsvarar 31 § e lokalradiolagen.

5 § första stycket berör enbart TV-sändningar. Andra stycket innehåller en erinran om att frågor om vite i andra fall prövas i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet om vite, dvs. främst lagen (1985:206) om viten.

13 kap. Överklagande

1 a § Beslut av Radio- och TV-verket om lokalradio får överklagas om det gäller beslut om

1. avvisning av sökande,
2. fördelning av tillstånd,
3. att inte medge ändring i sändningstid som omfattar program unika för den egna verksamheten,
4. att inte medge överlåtelse av tillstånd,
5. att inte förlänga ett tillstånd och
6. återkallelse.

Överklagande av beslut under punkt 1–2 skall handläggas skyndsamt.

Beslut under punkt 3–6 gäller omedelbart även om det överklagas om inte annat förordnas.

I bestämmelsen anges vilka beslut som får överklagas beträffande lokalradio. Bestämmelsen motsvaras i delar av 39 § lokalradiolagen.

Beslut om avvisning av sökande och fördelning av tillstånd skall gälla först då de vunnit laga kraft. Överklagande av sådant beslut skall behandlas skyndsamt. Bestämmelsen motiveras i avsnitt 7.14.

3 § Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3, 8 och 9 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1, 2 och 9 samt 10 § gäller omedelbart, även om de överklagas.

Alla förelägganden som förenats med vite får inte överklagas. För lokalradions del innebär bestämmelsen att förelägganden vid vite som avser material som är unika för de egna sändningarna (punkt 1), sänd-

ningars beteckning (punkt 2) eller överföringskapaciteten (punkt 9) blir möjliga att överklaga.

Övrigt

Enligt 2 §, vilken motsvaras av lokalradiolagen 39 §, kan beslut om beteckningar överklagas. Bestämmelsen är tillämplig på lokalradio-sändningar.

Bestämmelsen i 4 § motsvarar 39 § 3 st lokalradiolagen och har behandlats i prop 1995/96:160 s. 153.

Enligt lokalradiolagen får ett beslut om föreläggande att tillhandahålla inspelning enligt 31 § inte överklagas. Genom utformningen av 5 § kommer samma regel att gälla enligt radio- och TV-lagen. Om vitet döms ut kan det beslutet överklagas. Bestämmelsen medför inte hinder mot att överklaga avgöranden som sker genom dom, t.ex. länsrätts avgörande i fråga om särskild avgift. Jfr. prop 1995/96:160 s. 199.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.
2. Radio- och TV-verket får före den 1 januari 2001 meddela tillståndsbeslut och vidta andra åtgärder för att tillståndshavarna skall kunna utöva sändningsrätten från den 1 januari 2001.
3. Genom lagen upphävs lokalradiolagen (1993:120).
4. Bestämmelserna och villkoren i 5 kap 2 § femte och sjätte punkterna samt 6 kap. 7 a § skall inte tillämpas under den första tillståndspanoden för tillståndshavare som innehar tillstånd med villkor om utsändningar med digital teknik.
5. Radio- och TV-verket skall, under de förutsättningar som anges i 8 och 28 §§ lokalradiolagen, förlänga de tillstånd som fördelats med stöd av lokalradiolagen med en där angiven tillståndspanod.
6. Den årliga avgift Radio- och TV-verket, med stöd av 17 § lokalradiolagen angivit att tillståndshavaren skall betala skall, med tillämpning av 15, 17, samt 32-37 §§ lokalradiolagen utgå under tillståndspanoden med avräkning för vad som kan förväntas utgå enligt 4 b § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på radions och televisionens område.
7. 22, 24-27 samt 31 a-e §§ lokalradiolagen gäller fortfarande i fråga om sändningar som skett före den 1 januari 2001.

Den nya lagen föreslås enligt punkt 1 träda i kraft den 1 januari år 2001. Härigenom kommer tillståndsperioderna för de nu löpande tillstånden att sammanfalla med de tillstånd som kommer att fördelas med stöd av utredningens förslag till lag.

Av första stycket punkt 4 framgår att bestämmelserna eller villkor om mängd eget material och sändningarnas format inte skall gälla under den första tillståndsperioden för sändningar med villkor om digital utsändningsteknik.

Av punkt 5 framgår att de nuvarande tillstånden kan förlängas.

Genom punkt 6 klargörs att den avgift som fastställdes vid auktionsförfarandet skall fortsätta att utgå under den kommande tillståndsperioden. För de tillståndshavare som genom nya tillstånd i sändningsområdet får ökad konkurrens efter år 2001 skall viss avräkning ske, jfr kommentaren till 4 b § lagen om koncessionsavgift på radions och televisionens område.

Punkt 7 innehåller ett klargörande beträffande ansvaret för den tillståndshavare som före den 1 januari 2001 bryter mot de regler som enligt lokalradiolagen gäller för sändningarna.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område

Lag (1992:72) om koncessionsavgift på *radions och* televisionens område

Avgiftsskyldighet

1 § Ett programföretag som enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att i hela landet sända TV-program skall betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag under förutsättning att företaget har rätt att sända reklam i sådan sändning och är ensamt om denna rätt här i landet.

Ett programföretag som enligt 2 kap. 2 § tredje stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att sända lokalradio skall betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag.

Genom ändringen klargörs att även innehavare av tillstånd att sända lokalradio är skyldig att betala koncessionsavgift till staten enligt denna lag.

Beräkning av avgift

3 § Den fasta delen av koncessionsavgiften för programföretag som enligt 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) har tillstånd att i hela landet sända TV-program utgör 4.167.000 kr för varje månad under vilken sändningsverksamheten har bedrivits.

Den fasta delen av koncessionsavgiften för programföretag som enligt 2 kap. 2 § tredje stycket radio- och TV-lagen har tillstånd att sända lokalradio utgör 40.000 kr för varje kalenderår under vilken sändningsverksamheten har bedrivits.

Den fasta delen av avgiften skall för varje kalenderår justeras med hänsyn till kvoten mellan konsumentprisindex för oktober månad året före det år som avgiften avser och konsumentprisindex för oktober månad 1991 och för sändningar av lokalradio oktober månad år 2000. Härvid avrundas beloppet nedåt till närmaste tusental kronor.

Av andra stycket framgår att den fasta delen av avgiften beräknas för varje kalenderår som sändningar bedrivs.

Enligt tredje stycket skall den fasta delen av avgiften justeras med hänsyn till förändringarna i penningvärdet. Hur detta skall ske anges i prop 1991/92:78 s. 24. Storleken av avgiften skall bestämmas en gång per år.

4 § Den rörliga delen av koncessionsavgiften beräknas för ett kalenderår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder annonser och tas ut med

- 20 procent av intäkterna till den del de överstiger 750 miljoner men inte 1 000 kr,

- 40 procent av intäkterna till den del de överstiger 1 000 miljoner men inte 2 000 miljoner kronor,

- 50 procent av intäkterna till den del de överstiger 2 000 miljoner kronor.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder annonser inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § tredje stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

Paragrafen har ändrats på så sätt att hänvisningen i sista stycket numreras till 3 § tredje stycket. Någon ändring i sak föreslås inte.

4 a § För sändningar av lokalradio beräknas den rörliga delen av koncessionsavgiften för ett kalenderår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder reklam samt sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av någon annan. Avgiften tas ut med tio procent av intäkterna till den del de överstiger 400 000 kr.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder reklam samt sändningar på uppdrag av någon annan inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § tredje stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

Den rörliga delen av avgiften är enligt första stycket beroende av företagets intäkter under ett kalenderår av reklamförsäljning, s.k. åsiktsreklam och sponsring. Det är fråga om bruttointäkt av reklamförsäljningen utan avdrag för marknadsföring eller andra kostnader för inkomstens förvärvande.

Andra och tredje styckena innehåller vissa regler till skydd mot illojala förfaranden vid redovisningen. Framgår det av omständigheterna att en intäkt som tillförts någon annan, t.ex. ett programföretaget närstående bolag, i verkligheten utgör vederlag till programföretaget för reklamförsäljning, skall även denna betalning inräknas i underlaget för den rörliga avgiften.

Beloppsgränsen skall justeras vilket framgår av fjärde stycket.

Se även prop. 1991/92:78 s. 24 f. angående 4 §.

4 b § Den som bedriver sändningar av lokalradio med analog utsändningsteknik med stöd av tillstånd som fördelats från den 1 januari 2001 i sändningsområden där sändningar pågår med stöd av lokalradiolagen (1993:120) skall betala en efter huvudtalet proportionell andel av den avgift som fastställts enligt 15–17 §§ lokalradiolagen för samtliga tillstånd inom sändningsområdet.

Bestämmelsen omfattar endast sådana tillstånd som avser utsändningar med analog teknik och som fördelats med stöd av den lag utredningen föreslår i sändningsområden där sändningar redan pågår med stöd av lokalradiolagen. Stadgandet är infört för att konkurrensen mellan de som erhållit tillstånd efter auktionsförfarande och de tillstånd som fördelats i enlighet med det urvalsförfarande utredningen föreslår inte skall bli skev. Paragrafen har behandlats i avsnitt 7.13. Någon ytterligare avgift skall inte utgå. Dessa tillståndshavare omfattas således inte av 3 och 4 a §§.

Paragrafen skall tillämpas så länge sändningar med stöd av lokalradiolagen pågår.

Fastställande och betalning av avgift

5 a § Radio- och TV-verket fastställer före den 1 januari varje år för sändningar av lokalradio det belopp som enligt 3 och 4 b § skall utgå för det följande kalenderåret.

Avgift enligt 3 § skall betalas före utgången av januari månad det kalenderår som avgiften avser. Avgift enligt 4 b § skall betalas med lika stora delar under kalenderåret senast den första dagen i januari, april, juli och oktober månad.

Av första stycket framgår att Radio- och TV-verket före den 1 januari varje år skall fastställa den fasta avgift som skall utgå för det följande år. Betalningsskyldigheten inträder i och med att sändningsverksamhet bedrivs.

I andra stycket anges förfallodag för den fasta delen av avgiften. Sista meningen anger förfallodag för den avgift som innehavare av tillstånd för utsändning med analog teknik i sändningsområde där sändningar redan pågår med stöd av lokalradiolagen.

8 a § Frånträds eller återkallas ett tillstånd gäller skyldigheten att betala avgiften till och med nittio dagar efter det att tillståndet frånträts eller återkallats.

Bestämmelsen motsvarar 33 § lokalradiolagen.

12 § Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela anstånd med betalning av koncessionsavgift och ränta. Om det finns synnerliga skäl får regeringen medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala koncessionsavgift och ränta för en viss period.

I fråga om avgift enligt denna lag för sändningar av lokalradio tillämpas bestämmelserna om anstånd och om befrielse från avgift i 5 kap. 3 § och 9 kap. 4 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Första stycket omfattar inte lokalradiolagen.

Andra stycket har överförts från 36 § lokalradiolagen. För att frågan skall kunna prövas av Radio- och TV-verket krävs bemyndigande från regeringen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.
2. 4 a § skall, för innehavare av tillstånd för sändning av ljudradio med villkor om digital sändningsteknik tillämpas först från den 1 januari 2005.
3. Tillståndshavare som erhållit tillstånd med stöd av lokalradiolagen (1993:120) skall inte omfattas av denna lag med undantag av 8 a §.

Punkt 2 har införts för att underlätta de kommersiella programföretagens medverkan i digitala ljudradiosändningar.

Av punkt 3 framgår att de tillståndshavare som erhållit lokalradio-tillstånd efter ett auktionsförfarande inte omfattas av lagen, jfr övergångsbestämmelserna till den föreslagna lydelsen av radio- och TV-lagen.

Övrigt

2 § omfattar i oförändrat skick även sändningar av lokalradio. Bestämmelsen har behandlats i prop. 1991/92:78 s. 24.

6 § omfattar i oförändrat skick även lokalradion. Bestämmelsen har behandlats i prop. 199/92:78 s. 25 f.

Bestämmelsen i 7 § om ränta på koncessionsavgift omfattar i oförändrat skick även lokalradion. Bestämmelsen har behandlats i prop. 1991/92:78 s. 26.

I 8 § anges hur betalning av avgiften skall ske. Paragrafen omfattar i oförändrat skick även lokalradion. Bestämmelsen har behandlats i prop. 1991/92:78 s. 26.

I 9 § anges att återbetalning kan ske om företaget betalat ett belopp som överstiger vad företaget skall betala. Paragrafen omfattar i oförändrat skick även ljudradiosändningar. Bestämmelsen har behandlats i prop. 1991/92:78 s. 27.

Bestämmelserna om omprövning i 10 § omfattar i oförändrat skick även lokalradion. Bestämmelsen har behandlats i prop. 1991/92:78 s. 27.

I 11 § anges att vissa av Radio- och TV-verkets beslut får överklagas. Paragrafen omfattar i oförändrat skick även lokalradion. Fjärde stycket behandlas i prop. 1991/92:78 s. 27. Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap 18 § första stycket lagen 1984:151 om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Bestämmelsen i 13 § kommer enligt utredningens förslag att i oförändrat skick omfatta lokalradion. Tredje stycket behandlas i prop. 1991/92:78 s. 28.

13 a § kommer att omfatta även avgift för sändningar av lokalradio.

14 § anger att beslut om koncessionsavgift och ränta får verkställas. Paragrafen, som kommenteras i prop 1991/92:78 s. 28 f, motsvaras i huvudsak av 35 § lokalradiolagen.

I 18 § andra stycket lagen 1984:151 om punktskatter och prisregleringsavgifter stadgas att åtgärder enligt denna lag skall verkställas även om det beslut som föranleder åtgärden inte har vunnit laga kraft. Motsvarande gäller vid verkställighet enligt utsökningsbalken.

Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

18 § Ett egentligt lotteri enligt 16 och 17 §§ får inte anordnas i radio eller television utan särskilt tillstånd.

Tillstånd att anordna sådana lotterier i lokalradio, närradio eller andra trådsändningar av television än vidareändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844) får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Ändringarna innebär endast att hänsyn tagit till förslaget om att lokalradiolagen skall upphöra och bestämmelserna föras in i radio- och TV-lagen.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

3 kap.

3 § Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av 4 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) skall utse en utgivare för programverksamheten. Detsamma gäller innehavare av tillstånd enligt 2 kap. 2 § tredje och fjärde styckena radio- och TV-lagen. Sammanslutningen eller tillståndshavaren skall till Radio- och TV-verket anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall sammanslutningen eller tillståndshavaren omedelbart utse ny utgivare. Denne skall anmälas så som föreskrivs i första stycket.

Ändringen innebär endast att hänsyn tagit till förslaget om att lokalradiolagen skall upphöra och bestämmelserna föras in i radio- och TV-lagen.

5 kap.

7 § I radio- och TV-lagen (1996:844) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till Arkivet för ljud och bild. Lag (1996:854).

Ändringen innebär endast att hänsyn tagit till förslaget om att lokalradiolagen skall upphöra och bestämmelserna föras in i radio- och TV-lagen.

Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

5 § Genom förfogande kan

1. fastighet tagas i anspråk med nyttjanderätt och annan egendom tagas i anspråk med äganderätt eller nyttjanderätt,

2. nyttjanderätt, servitut eller liknande rätt till egendom upphävas eller begränsas och nyttjanderätt i andra hand tillskapas,

3. ägare eller innehavare av fastighet, gruva, byggnad, industrianläggning eller annan anläggning eller av transportmedel, arbetsmaskin eller liknande åläggas att utöva verksamhet för eller på annat sätt medverka till framställning av egendom för statens eller annans räkning,

4. ägare eller innehavare av lageranläggning åläggas att förvara egendom,

5. ägare eller innehavare av transportmedel åläggas att ombesörja transporter,

6. viss person åläggas tillfällig uppgift för försvarsmakten som vägvisare, budbärare, arbetsmanskaps eller sjukvårdspersonal.

Radiosändare eller sändarutrustning får inte tas i anspråk, om den stadigvarande utnyttjas för tillståndspliktiga ljudradio- eller TV-sändningar enligt radio- och TV-lagen (1996:844). Detsamma gäller anläggning för trådsändning vari sådana sändningar vidaresänds.

Ägare eller innehavare av egendom som omfattas av förfogande får icke överlåta, förbruka, skada, gömma undan eller föra bort egendomen.

Ändringen innebär endast att hänsyn tagit till förslaget om att lokalradiolagen skall upphöra och bestämmelserna föras in i radio- och TV-lagen.

Lag om förslag till ändring i marknadsföringslagen (1995:450)

Marknadsstörningsavgift

Förutsättningar för avgift

22 § En näringsidkare får åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift), om näringsidkaren eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot någon bestämmelse i 5-13 §§.

Detsamma gäller om en näringsidkare eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i 2 § andra stycket lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker, 12 § första stycket andra och tredje meningen tobakslagen (1993:581) eller 7 kap. 3, 4 eller 10 §§ radio- och TV-lagen (1996:844).

Vad som sägs i första och andra stycket gäller också en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt har bidragit till överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten.

Ändringarna innebär endast att hänsyn tagit till förslaget om att lokalradiolagen skall upphöra och bestämmelserna föras in i radio- och TV-lagen.

Förslag till ändring i lokalradioförordningen (1993:126)

1 § I denna förordning förstås med

 multiplexering: digital teknik som innebär att flera programbärande signaler förenas till en gemensam signal,

 åtkomstkontroll: teknik som gör det möjligt för den sändande att begränsa mottagarnas möjligheter att ta emot vissa tjänster,

 elektronisk programguide: tablå i radiosändning som gör det möjligt för mottagarna att finna vissa tjänster.

Bestämmelsen är hämtad från förordningen om digital TV.

2 § När ett sändningstillstånd blir ledigt till ansökan skall Radio- och TV-verket kungöra detta. I kungörelsen skall anges sändningsområdets omfattning, sista dag för ansökan, första dag då sändningar får bedrivas med stöd av tillståndet samt de villkor Radio- och TV-verket ämnar ställa för tillståndet.

Kungörelsen skall införas i ortstidning i sändningsområdet i enlighet med bestämmelserna i lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

Första stycket motsvarar i huvudsak 11 § lokalradiolagen. Styckets sista mening är en följd av att utredningen föreslår att verket skall få möjlighet att ställa villkor för sändningarna, jfr. kommentaren till 5 kap. 2 § radio- och TV-lagen.

Andra stycket motsvaras av nuvarande 1 § första stycket lokalradioförordningen.

3 § Ansökan om tillstånd skall ges in till Radio- och TV-verket. Ansökan skall göras på särskild blankett som verket fastställt.

Den sökande skall i ansökan uppge

1. sitt namn, sin firma eller motsvarande uppgift samt sådana uppgifter om aktie- eller andelsinnehav eller avtal som behövs för att pröva den sökandes anknytning till andra sökande eller tillståndshavare, samt

2. det eller de områden ansökan avser.

Den sökande skall vidare ange vilka tekniska och finansiella förutsättningar sökanden har att sända radio i området under tillståndstiden och därvid lämna uppgift om sändar- och multiplexoperatör samt presentera en budget avseende de två första verksamhetsåren.

Den sökande skall också i ansökan redovisa sina planer på att ingå överenskommelser med övriga sökande i fråga om multiplexering, åtkomstkontroll och elektroniska programguider.

Den sökande skall vidare lämna uppgift om den mängd eget material denne anser sig beredd att sända och programverksamhetens format enligt de anvisningar som framgår av ansökningsblanketten.

Första till fjärde stycket motsvaras av 5 och 6 §§ förordningen om marksänd digital TV.

Femte stycket har sin grund i utredningens förslag om urvalsförfarande.

4 § Av ansökan skall särskilt framgå om den sökande kan godta att sändningstillståndet förenas med villkor som får ställas enligt 5 kap 2 § radio- och TV-lagen (1996:844) och som avser skyldighet

1. att sända program i viss del av landet

2. att sända under en viss minsta tid

3. att använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,

4. beträffande utnyttjande av tilldelad överföringskapacitet,

5. att sända viss mängd program unika för den egna verksamheten,

6. att sända programverksamheten av visst format och

7. att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag.

Enligt utredningens förslag kan tillståndsmyndigheten ställa villkor för sändningarna, se kommentaren till 5 kap 2 § radio- och TV-lagen.

5 § Om Radio- och TV-verket anser att de uppgifter som lämnas enligt 3 och 4 §§ inte är tillräckliga för att verket skall kunna ta ställning till ansökan, skall verket begära att den kompletteras inom viss tid. Om uppgifterna inte lämnas inom den tid verket angett, får ansökan bedömas i det skick den lämnats.

Paragrafen motsvaras av 8 § förordningen om marksänd digital TV.

6 § Om det finns mer än en behörig sökande när ansökningstiden gått ut, skall Radio- och TV-verket skriftligen genom vanligt brev meddela sökandena att de har möjlighet att inom en viss angiven tid som inte får understiga fyra veckor samordna sina ansökningar.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 § lokalradioförordningen.

7 § Ett beslut om tillstånd att sända lokalradio skall innehålla uppgift om tillståndsområdets omfattning, tillståndstiden och övriga villkor för tillståndet. I beslutet skall upplysning lämnas om att användningen av radiosändare kräver särskilt tillstånd.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6 § lokalradioförordningen. Det ändring som införts är hänförlig till det nya avgiftssystem utredningen föreslår.

8 § Ansökan om medgivande enligt 5 kap 16 § radio och TV-lagen skall ske skriftligen hos Radio- och TV-verket.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 § lokalradioförordningen, med beaktande av att lokalradiolagen ersatts med bestämmelser i radio- och TV-lagen.

9 § Sådana uppgifter som avses i 9 kap 7 a § radio- och TV-lagen eller 3 § första stycket denna förordning skall lämnas på heder och samvete.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande 8 § lokalradioförordningen. Att även uppgifterna i ansökan skall lämnas på heder och samvete har sin grund i att programföretags ägarförhållanden utgör kriterium för urval.

Förordningen träder i kraft den 1 januari 2001.

9 Ekonomiska konsekvenser

Intäkter

Utredningens förslag innebär att de avgifter som fastställdes vid auktionsförfarandet skall utgå även under den kommande tillståndsperioden. Därutöver tillkommer de intäkter de nu lediga tillstånden kommer att generera. De tillstånd som fördelas i områden där sändningar redan pågår kommer emellertid inte att generera några ytterligare intäkter med hänsyn till den valda konstruktionen för avgifterna.

Intäkter beräknat på fast avgift

Beräknat på de 19 regioner som finns förberedda för digitala tillstånd kan under den kommande tillståndsperioden sammanlagt ca 73 tillstånd fördelas för digital kommersiell lokalradio. Den fasta avgiften för dessa tillstånd uppgår till 2 920 000 kr årligen. De fyra lediga tillstånden för analog utsändningsteknik i områden som nu saknar lokalradiosändningar kommer att generera intäkter om sammanlagt 160 000 kr.

Intäkter beräknat på rörlig avgift

Om utredningens förslag genomförs kommer den rörliga avgiften för sändningstillstånd med digital teknik att utgå först under år 2005. Av den rapport IRM utarbetat för utredningen (bilaga 4) framgår att IRM beräknar att reklamintäkterna för digital radio uppgår till 89 miljoner kronor år 2005, 184 miljoner kronor följande år och slutligen 286 miljoner kr under år 2006. Den rörliga avgiften skulle under dessa år uppgå till ca 8,9 miljoner, 18,4 miljoner respektive 28,6 miljoner kr.

När det gäller tillstånden för utsändning med analog teknik kan en beräkning baseras på följande resonemang. Enligt IRM kommer lokalradion när den är fullt etablerad att ha ca 32 % av det totala radio-lyssnandet med en intäkt per lyssnare på ca 225 kr, se bilaga 4.

På ett par års sikt då lokalradion lyckats etablera sig som ett reellt alternativ för lyssnarna och annonsörerna torde en försiktig uppskattning av de framtida reklamintäkterna med utgångspunkt i invånarantalet i respektive kommun i åldern 10–79 år kunna visa följande resultat. Intäkterna för Gällivare kan uppskattas till drygt 1 miljon kr årligen, Malå drygt 200 000 kr och Ludvika/Smedjebacken drygt 2 miljoner kr. Avgifterna till staten skulle då uppgå till drygt 100 000 kr för Gällivare, 40 000 kr för Malå (endast fast avgift) och drygt 200 000 kr för Ludvika/Smedjebacken. Omfattar sändningarna endast del av kommunen blir intäkterna lägre.

Kostnader

Några av de framlagda förslagen kommer om de genomförs att i vart fall på kort sikt innebära vissa ökade utgifter för staten.

Kostnader för Radio- och TV-verket

Utredningens bedömning är att de föreslagna kraven för behörighet innebär att Radio och TV-verket behöver anlita konsulter för att rätt kunna bedöma sökandes ekonomiska och tekniska förutsättningar. Denna kostnad torde framförallt hänföra sig till början av den första tillståndspanoroden och då ytterligare utrymme färdigställs för digitala sändningar. Under tillståndspanoroden i övrigt kommer verket behöva anlita expertis för motsvarande bedömning framförallt vid överlåtelse och fördelning av tillstånd efter återkallelse.

Utredningen bedömer att ett konsultarvode om 1 miljon kr är realistiskt. Arbetskraftsbehovet kan uppskattas till fyra personer under detta år, dvs en total kostnad om ca 3 miljoner kr.

Verkets kostnader torde i övrigt framförallt hänföra sig till avgiftsberäkningen samt vissa kostnader för kontrollerande verksamhet beträffande överföringskapacitet. Utredningen bedömer att två årsarbetskraft kan räcka för dessa uppgifter, motsvarande ca 1 miljon kr.

Konsultarvodena inför fördelningen av de digitala tillstånden uppgick till ca 400 000 kr. Kostnaden för auktionsförfarandet uppgick till ca 150 000 kr respektive 80 000 kr per auktion för de två sist genomförda auktionerna i direkta konsultarvoden.

Kostnader för Granskningsnämnden för radio och TV

Utredningens förslag innebär vissa förändringar i arbetsuppgifterna för Granskningsnämnden för radio och TV. Nämndens uppgift att kontrollera mängden eget material i förhållande till lag och villkor ersätter den uppgift nämnden i dag har att kontrollera att tillståndshavarna sänder en tredjedel egenproducerat material dagligen.

Till detta kommer emellertid uppgiften att följa upp sändningarnas format. Uppgiften torde underlättas av möjligheten att i villkor ålägga tillståndshavare att lämna uppgifter erforderliga för nämndens bedömning av de sända programmen.

Utredningen gör den bedömningen att Granskningsnämnden för att fullgöra de uppgifter som följer av utredningens förslag behöver ytterligare en årsarbetskraft, motsvarande 500 000 kr.

Slutsats

Utredningen gör den bedömningen att förslaget om det genomförs kommer att innebära en belastning på statsbudgeten under år 2000 då fördelningen av tillstånd inleds samtidigt som avgifterna förfaller till betalning först år 2001 då sändningarna påbörjas. Under de följande fyra åren (tillståndsperiod 1) kommer däremot intäkterna att täcka kostnaderna.

10 Övriga frågor

Utredningen är enligt direktiven också skyldig att redovisa i vilken utsträckning utredningens förslag får regionalpolitiska och jämställdhetspolitiska konsekvenser eller konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Regionalpolitiska konsekvenser

I Gällivare, Malå samt Ludvika/Smedjebacken förekommer i dag inte lokalradiosändningar. Eftersom utredningens förslag innebär ändrade ekonomiska förutsättningar för den som vill starta lokalradiosändningar samt att tillstånd frigörs genom att den s.k. stopplagen upphör att gälla kommer det vara möjligt för intresserade att inleda lokalradiosändningar i dessa områden.

I Norrköping, Skellefteå, Sundsvall, Södertälje och Östersund kan ytterligare radiostationer tillkomma.

För invånarna i de ovan nämnda områdena kan utredningens förslag få regionalpolitiska konsekvenser genom att servicen förbättras samtidigt som ytterligare arbetstillfällen kan komma att skapas.

Jämställdhetspolitiska konsekvenser

Med ledning av programföretagens registrerade årsredovisningar kan konstateras att ungefär en tredjedel av de anställda är kvinnor. Vid de auktioner som hölls vid fördelningen av tillstånd var det emellertid endast ett av programföretagen som hade en kvinnlig VD, nämligen Radio Q. Av dagens tillståndshavare är det endast Sky Radio som har kvinna som VD. Inget programföretag har kvinnlig programchef.

Utredningens förslag får inga direkta jämställdhetspolitiska konsekvenser. Genom att nya tillstånd kommer att fördelas ökar däremot möjligheten för programföretag med kvinnor i ledningen att etablera sig. Som exempel kan nämnas att Radio Q är ett av de företag som sökt

DAB-tillstånd och även föreslagits som tillståndshavare av Radio- och TV-verket.

Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Utredningens förslag torde inte medföra några konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Summary

Introduction

The Committee's recommendations mean that the regulations governing local radio would be incorporated into the Radio and Television Act, and the rules on radio franchises would be incorporated into the legislation on television franchises. In general, the same regulations would apply to both analogue and digital broadcasting. It is recommended that the Act enter into force on 1 January 2001.

The Committee has not recommended the introduction of licences for national broadcasting, since this was not included in the Committee's terms of reference.

The scope of the Act, etc

In addition to the transmission of traditional sound radio programmes, the Committee recommends that the Act also regulates the transmission of programmes supplemented by text or graphics. No special licensing would be required for such services broadcast from radio transmitters already used for other transmissions licensed under the Radio and Television Act. However, the Committee recommends the compulsory registration of the person or persons responsible for the broadcasting.

The Swedish Radio and TV Authority to award licences

The Committee recommends that the Swedish Radio and TV Authority be the licensing authority for commercial local radio broadcasting, irrespective of whether analogue or digital technology is used.

Current licences

The Committee recommends that the possibility of renewing current licences for analogue transmissions until the end of 2008 remains.

Allocation of vacant licences

Licences to broadcast local radio programmes should no longer be allocated by auction.

Who can be awarded a broadcasting licence?

Under the Local Radio Act no one may be awarded more than one licence, either directly or indirectly. Nor may a newspaper publisher or a programme company that has been granted a broadcasting licence by the Government be awarded a local radio broadcasting licence. The Committee's recommendations mean that it would be possible for a licensee to hold more than one licence, and that the ownership restrictions described above would disappear.

The Committee recommends that the state, county councils and local councils continue to be ineligible for licences.

Qualifications

It is recommended that in order to qualify for a licence, the applicant must have the financial and technical capacity to carry out long-term, quality broadcasting.

Selection procedure

In cases where there is insufficient space in a broadcasting region for all the applicants, selection must take place. The selection criteria recommended by the Committee aim at creating a broad broadcasting spectrum and true opportunity for expression.

Selection should initially be based on ownership conditions and the amount of their own material which applicants are prepared to broadcast. Ownership that results in an increase in the number of actors on the market and a high proportion of programmes that are unique to the programme company should be the objective.

Where the number of applicants still exceeds the available air space then consideration should be given to programme format.

Ownership conditions

The licensing authority should aim for many actors on the local market. Only media that have the broadcasting region in question as their coverage or reception area shall be considered. Ownership of radio, television and daily newspapers, both in print and electronic form, shall be taken into account.

The recommendation means that an applicant who is already licensed to broadcast radio or television in the region in question must give way to an applicant who does not already hold such a licence. If an applicant publishes a daily newspaper that covers the broadcasting region, he or she must give way to another applicant who does not have a media ownership interest in the broadcasting region.

A broadcaster's own material

In order to increase internal diversity, the Committee recommends that the amount of their own material that applicants are prepared to transmit should be taken into account. Only material that is transmitted in the daytime (06.00–21.00) should be considered.

By "their own material" is meant broadcasts that are unique to that particular local radio station. A certain amount of editorial reworking is required. Since the purpose of a regulation concerning the broadcaster's own material is to increase diversity in the media, the term "editorial reworking" should be interpreted as meaning a certain amount of independent work and that the end product displays a certain level of journalistic quality. It could be material concerning news or information or be motivated from an artistic or entertainment point of view. Material which is solely based on manual or digital sorting cannot be regarded as satisfying the requirement.

The selection criterion is supplementary to a regulation that all licensees must transmit at least three hours of their own material daily between 06.00 and 21.00.

Programme formats

If, after the above selection procedure has been applied the number of applicants still exceeds the number of available licences, then

programme format should be considered. The purpose of the criterion is principally to increase internal diversity.

Diversity shall be considered first in relation to the range of programmes offered by local radio in the broadcasting region, and secondly in relation to the other mass media in the region.

It is not intended that the licensing authority should act as an arbiter of taste; the task of the authority is to ensure diversity on the air waves - that is, that scope is provided for different programming formats - and not to evaluate the intended formats themselves. If the number of applicants still exceeds the number of available licences, the authority may exercise its discretion.

The criterion is not sanctioned, and therefore a licensee who deviates from the programme format, and thereby tangibly reduces diversity in the broadcasting region, risks not having his licence renewed. Licensees that have received licences as a result of the application of the programme format criterion are bound by the objective of the award - the creation of maximum possible local diversity. A licensee who wishes to change format and at the same time establish whether his or her licence will be renewed can request an advance decision from the licensing authority

Broadcasting licences

What the licence involves

It is recommended that licences should be valid for four years. The Committee recommends that licensees be entitled to renew their licences provided that there are no grounds for revocation. In cases where the licensee has not observed the conditions concerning the programme format, and this has resulted in a considerable reduction in diversity in the broadcasting region, there is a risk that the licence will not be renewed. It may also not be renewed for technical reasons or if the use of the radio frequencies has been altered through international agreements. It is also recommended that the Radio and TV Authority be able to deny a licence renewal application if a licensee holds more than one licence in a broadcasting region without the permission of the Authority.

The Committee's recommendation is that licences be renewable no more than twice.

Licensing conditions

The rules recommended by the Committee concerning the content of local radio transmissions are set out in the legislation. The Committee recommends that the Radio and TV Authority also be given the right to impose different types of conditions. Only when the applicant has informed the Authority that it accepts the conditions should the Authority issue a decision on a broadcasting licence.

Broadcasting coverage

It is recommended that the Radio and TV Authority be given the same power as the Government to impose conditions concerning broadcasting coverage. This particularly applies to digital transmissions, where the technology requires that all the programmes transmitted on one multiplex cover the same area.

Transmission times

The condition corresponds to the provision contained in the Local Radio Act to the effect that transmissions should be made on a sufficiently large scale. Since the Committee recommends that the provisions concerning local radio be incorporated into the Radio and TV Act, uniform legislation should be sought after. The Committee therefore recommends that the Radio and TV Authority be empowered to impose conditions concerning transmission times.

Some broadcast technology and cooperation

The Radio and TV Act contains provisions on the duty of the licensee to use certain broadcast technology and to cooperate with other licensees on technical matters. The Committee recommends that the Radio and TV Authority be able to impose similar conditions for local radio transmissions. The ability to impose conditions concerning technology safeguards the state's influence over the introduction of new technology. Digital technology means that cooperation will be necessary between programme companies using the same multiplex.

Transmission capacity

Digital technology allows transmission capacity to be use for other than traditional sound radio programmes, so-called "auxiliary or additional services". Auxiliary services can be either linked to programmes or quite independent. In order to ensure that sufficient capacity is used for programme activities including auxiliary services it is recommended that the Radio and TV Authority be empowered to impose conditions concerning transmission capacity.

Programmes unique to the programme company

One of the selection criteria recommended by the Committee is the amount of its own material a licensee intends to broadcast. The amount the applicant has undertaken to transmit shall be stated as a condition in the licence.

Special format programmes

In cases where the licence has been awarded on the basis of the programme format criterion, it is recommended that this be made clear in the conditions set out in the broadcasting licence.

Information to the Broadcasting Commission

The Committee recommends that licences contain conditions requiring that information be provided to the Broadcasting Commission enabling it to verify whether transmitted programmes are in accordance with the legislation or the conditions set out in the licence.

Rules concerning content in general

Broadcast designation

The Committee recommends that the broadcaster's designation must be approved by the Radio and TV Authority.

Warning messages

Under the Local Radio Act, licensees are obliged to transmit warning messages. The Committee recommends that this obligation should continue to apply.

Broadcasters' own material

The Committee recommends that each licensee shall transmit its own material for at least three hours a day, between the hours of 06.00 and 21.00. It is recommended that the Radio and TV Authority be empowered to grant exemptions under special circumstances.

Auxiliary services

The Committee recommends that the regulations governing searchable tele-text should also apply to auxiliary services on local radio. By auxiliary services on local radio is meant complementary programme-related information in the form of text or graphics. One implication of the recommendation is that the regulations concerning advertising and sponsorship will be different for auxiliary services compared to the regulations concerning traditional sound radio programmes.

Transfer of licences

The Committee recommends that it be possible to transfer a licence. The Radio and TV Authority should approve the transfer if the new licensee meets the requirements and is not already licensed to transmit local radio programmes in the broadcasting region. If special reasons exist, a transfer should be permitted even when the new licensee already holds a licence in the broadcasting region.

Any conditions concerning the amount of the broadcaster's own material and the programme format should continue to apply to the new licensee.

Monitoring

It is recommended that the Broadcasting Commission should continue to monitor that the regulations concerning broadcast content are being observed. The Radio and TV Authority should monitor the observation

of other regulations. When requested, those responsible for recording programmes must deposit reference recordings with the Commission or the Authority. Broadcasters should be required to provide the Radio and TV Authority with information.

Broadcasting regions

Future expansion should be carried out in response to demand. In order to support diversity and real opportunities for expression there should be room for at least three - in exceptional cases, two - licences in each broadcasting region.

The Committee recommends the continued expansion of the digital network. More frequencies in the VHF band and UHF band should be made available for local transmissions. It is recommended that expansion be carried out in consultation with the Radio and TV Authority, interested parties and the National Post and Telecom Agency. Commercial actors are thus able to choose their infrastructure for themselves.

It is recommended that AM transmissions are not included in the new regulations.

Sanctions, etc

The special fee

It is recommended that the conditions for the payment of the special fee shall continue as at present. No change is recommended.

Fines

The Committee's recommendations mean that the Broadcasting Commission will not be able to impose fines in cases where the special fee is payable.

The possibility should exist to order a licensee who does not satisfy the provisions or conditions concerning the amount of the broadcaster's own material or the regulation of the broadcasting designation to adhere to his or her undertaking. It should also be possible to order licensees who do not observe the conditions set by the licensing authority concerning the use of assigned transmission capacity and who do not supply the Broadcasting Commission with the required

information, to adhere to their undertaking. It should be possible for the orders to be imposed under penalty of a fine.

Otherwise the Committee's recommendation does not involve any substantial changes compared with the situation at present.

Revocation

Local radio broadcasters who have substantially failed to observe the provisions in the Bill - such as the requirement to broadcast three hours of their own material in the daytime - or certain conditions concerning broadcasting licences may have their licences revoked.

If a court has found that a programme is in breach of the right to freedom of expression in that it contains a serious abuse of that right, the licence may be revoked.

If the Broadcasting Commission has approved the transfer of a licence to a licensee who already holds a local radio licence in the same broadcasting region, the licence may be revoked if the licensing decision was influenced by incorrect or incomplete information provided by the licensee.

If the state, a county council or a local council has direct or indirect control over a licence, the licence may be revoked.

A licence may also be revoked if the licensee proves to have been ineligible and the licensing decision was influenced by incorrect or incomplete information provided by the licensee.

Penalties, etc

The provisions in the Local Radio Act concerning criminal liability and the forfeiture of objects used in aiding an offence or the value of the objects should remain in place.

Appeal procedures

It is recommended that a decision by the Radio and TV Authority to deny an application, award or revoke a licence or reject a request for a transfer of licence may be appealed. It should also be possible to appeal decisions not to renew a licence or to deny a request for a reduction in the amount of their own material broadcasters must transmit.

The Committee recommends that a decision to deny or award a licence should not become valid until it has entered legal force. Other decisions should apply immediately unless prescribed otherwise.

It is recommended that it should be possible to appeal against the fines imposed by the Broadcasting Commission concerning a broadcaster's own material, transmission capacity or broadcasting designation.

It is not recommended that it should be possible to appeal against a decision concerning the size of a transmission area since a change in transmission area can affect other transmission areas. A successful appeal could result in the need to reexamine other transmission areas.

Decisions shall be appealed in the county administrative courts. Appeals against a licensing authority's decision to reject an ineligible applicant and the awarding of licences should be dealt with swiftly.

Recommended franchise fees

The Committee's recommendations mean that the fee payable by current licensees, and which was determined in connection with the auction procedure, shall continue to apply during the coming licensing period.

For licences awarded in accordance with the Committee's recommendations the following fee system is recommended.

A fixed fee of SEK 40,000 per licence would be payable. The reason for this is that every programme company should cover its own costs. An additional fee is recommended based on the programme company's income from advertising and "opinion broadcasting", such as party political broadcasts. Income from sponsorship would thus be included in the calculations. The fee would be 10% of any amount above SEK 400,000. In order to prevent unfair accounting it is recommended that revenues transferred to someone else should be included if it is clear from the circumstances that they are in fact remuneration to the programme company.

It is recommended that revenues be determined in accordance with bookkeeping principles.

The Committee has aimed for competitive neutrality between the licensees who today broadcasts on local radio and those who will be awarded licenses under the regulations recommended by the Committee. It is recommended that a holder of a licence for analogue broadcasting which is awarded in a broadcasting region in which programmes are being transmitted under the terms of the Local Radio Act should pay an amount which is in proportion to the per capita share of the fee determined at the time of the auction procedure. The fee for other licensees in the broadcasting region should be adjusted accordingly.

Concerning digital broadcasting

The Committee has aimed to achieve uniform regulation irrespective of whether the transmissions are made via analogue or digital technology. However, certain regulations should not be enforced during the first licensing period. These include the provisions or conditions concerning a broadcaster's own material and the programme format. It is also recommended that only the fixed fee of SEK 40,000 be payable during the first licensing period - that is, during 2001–2004.

Bilaga 1

Kommittédirektiv

(Dir. 1997:11)

Den framtida kommersiella lokalradion

Beslut vid regeringssammanträde den 27 november 1997.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ges i uppdrag att lägga fram förslag om de framtida villkoren för den kommersiella lokalradion. Förslagen skall utformas i enlighet med målen för statens insatser på massmedieområdet: att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter, garantera massmediernas oberoende samt säkerställa tillgängligheten till massmedierna. Utredaren skall vidare föreslå på vilket sätt den kommersiella lokalradions medverkan vid en introduktion av digitala ljudradiosändningar kan underlättas.

Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1998.

Bakgrund

Lagstiftningen om privat lokalradio trädde i kraft den 1 april 1993. Enligt förarbetena (prop.1992/93:70, bet. 1992/93:KU15, rskr. 1992/93:168) var syftet att antalet självständiga röster skulle öka, att tillkomsten av självständiga lokalt förankrade radioföretag skulle underlättas och utvecklingen mot ett fåtal centralt kontrollerade kedjeföretag skulle motverkas. Programverksamheten skulle vara självständig och av lokal karaktär.

Tillstånd att sända lokalradio meddelas av Radio- och TV-verket. När det finns flera behöriga sökande till ett tillstånd - vilket hittills alltid varit fallet - kallar verket till auktion där den som erbjuder sig att betala den högsta årliga avgiften till staten får tillståndet. Tillståndsperioden är åtta år och löper ut den 31 december 2000. Om till-

tåndshavaren begär det skall tillståndspanoden i princip förlängas med ytterligare en tillståndspanode. I lokalradiolagen (1993:126) finns vissa regler för att motverka ägarkoncentration. Ingen kan få mer än ett sändningstillstånd och staten, kommuner, landsting, vissa radio- och TV-företag samt dagstidningsföretag kan inte få tillstånd. I fråga om sändningarnas innehåll gäller att minst en tredjedel av sändningstiden per dygn skall användas för program som framställts särskilt för den egna verksamheten.

Reglernas effektivitet har ifrågasatts eftersom den privata lokalradion i dag till övervägande del kontrolleras av ett fåtal företagsgrupper som i flera fall har anknytning till existerande massmedieföretag. Kravet på att minst en tredjedel av sändningstiden skall vara producerad särskilt för den egna verksamheten har kunnat kringgå. Programutbudet har i liten utsträckning varit lokalt förankrat.

Riksdagens beslut

Konstitutionsutskottet utnyttjade i november 1994 sin initiativrätt och lade fram förslag till en lag som skulle innebära att det till utgången av år 1995 inte skulle beviljas nya tillstånd att sända lokalradio (bet. 1994/95:KU25, rskr. 1994/95:26). Enligt utskottet var det viktigt att fortsatt ägarkoncentration kunde hejdas och att de ursprungliga avsikterna i fråga om mångfald och lokal förankring bättre kunde tas till vara. Utskottet föreslog vidare att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande om att en utredning skulle tillsättas med uppgift att se över lokalradiofrågorna. Lagförslaget förklarades vilande med stöd av 2 kap. 12 § regeringsformen. Den s.k. stopplagen (SFS 1995:1292) trädde i kraft den 16 december 1995 och förlängdes senast i juni 1997 (SFS 1997:301). Lagen gäller till utgången av år 1998.

Lokal- och närradiokommitté

Den 28 september 1995 beslutades att en kommitté skulle tillkallas (dir. 1995:123) med uppdrag att lägga fram förslag om ändrade regler för lokala ljudradiosändningar. De nya reglerna skulle förbättra möjligheterna att förverkliga de ursprungliga avsikterna i fråga om lokalradions mångfald och lokala förankring. Kommittén lämnade sitt förslag i december 1996 (Den lokala radion, SOU 1996:176). Förslaget innebär i korthet:

- Auktioner ersätts med ett urvalsförfarande baserat på programverksamhetens inriktning och ägarförhållanden.

- En nämnd knuten till Radio- och TV-verket handhar tillståndsgivning.
- Ingen automatisk förlängning av nuvarande sändningstillstånd som löper ut år 2000; den som tidigare haft tillstånd skall dock kunna ges försteg vid tillståndsgivning.
- Tillstånden skall löpa i fem år från och med år 2001 med förnyad prövning vart femte år.
- Tillstånden får inte överlåtas. Vid konkurs, dödsfall m.m. skall tillstånden återlämnas för ny utlysning.
- Ägarförändringar kan göras i begränsad omfattning efter avgörande av den nya nämnden som kommittén föreslår skall inrättas.
- Avgifterna sänks till i genomsnitt en tredjedel av dagens avgifter.
- Kravet på att en tredjedel av sändningarna skall vara egenproducerat material behålls och skärps genom en regel om att sådant material skallsändas under dagtid.

Betänkandet har remissbehandlats. Flera remissinstanser instämmer i kommitténs kartläggning av förhållanden och problem för lokalradion. Ett flertal remissinstanser anser att kommitténs uppdrag gavs för tidigt eftersom utvecklingen inom den digitala tekniken inte har kunnat beaktas fullt ut. Många remissinstanser påpekar att radioföretagen inte fått tid att utvecklas till en livskraftig bransch. Ett flertal av remissinstanserna har redovisat allvarliga invändningar mot delar av förslaget som rör lokalradion. Flera av de juridiska instanserna avvisar bl.a. förslaget om att inte ge en förlängning av tillstånden efter år 2000.

Sändningar på mellanvåg

I förarbetena till lokalradiolagen (prop. 1992/93:70, s. 11) sägs att alla delar av det frekvensutrymme som är tillgängligt för rundradiosändningar av ljudradio - såväl inom FM- som AM-området - bör kunna utnyttjas för lokalradion. För närvarande förekommer emellertid lokalradiosändningar endast inom FM-bandet. I gällande frekvensplanering har Sverige åtta frekvenstilldelningar för högeffektsändningar inom långvågs- och mellanvågsbanden. Endast en av dessa utnyttjas, nämligen för sändaren i Sölvesborg. Post- och telestyrelsen har visat att det är möjligt att starta AM-sändningar på låg effekt på 22 orter (rapport 1995-12-20). Om frekvenserna utnyttjas för lokala sändningar med analog teknik omfattas sådana eventuella tillstånd av lokalradiolagen. En fördelning av tillstånden har inte påbörjats eftersom den s.k. stopplagen innebär att nya tillstånd inte skall meddelas.

Ett föränderligt medielandskap

De främsta målen för statens insatser på massmedieområdet är att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter, garantera massmediernas oberoende samt säkerställa tillgängligheten till massmedierna (prop. 1997/98:1, utgiftsområde 1).

På medieområdet inträffar stora förändringar. Distributionsvägarna för information blir fler och medierna befinner sig i en allt mer internationell miljö. Teknikutvecklingen är drivkraften bakom en del av förändringarna, inte minst genom att gränserna mellan olika medier - radio, TV samt data- och telekommunikation - blir allt mer otydliga.

Regeringen har, mot denna bakgrund, beslutat att en särskild utredare skall analysera behovet av en samordning av lagstiftningen för ljudradio, television, övriga typer av radiokommunikation och televerksamhet. Utgångspunkten skall vara att lagstiftningen bör underlätta utvecklingen av elektroniska informationstjänster och ta till vara medborgarnas, näringslivets och samhällets olika behov med avseende på sådana tjänster (dir. 1997:95). Den tekniska utvecklingen skapar nya förutsättningar för programinnehållet, ett exempel på detta är den digitala radion. Många programföretag når även sina lyssnare via Internet.

Den digitala ljudradion

Våren 1995 beslutade riksdagen i enlighet med regeringens förslag (prop. 1994/95:170, bet. 1994/95:KU47, rskr. 1994/95:369) att digitala ljudradiosändningar skulle påbörjas i ett begränsat antal områden. I propositionen angavs att sändningar skulle förekomma i både storstadsregionerna och andra delar av landet. Såväl Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB som privata programföretag gavs möjlighet att delta i sändningarna. Regeringen bedömde att sändningsverksamheten skulle finansieras av de medverkande företagen utan att staten anslog några särskilda medel. Syftet med att inleda sändningar i begränsad omfattning var att pröva den nya digitala sändningstekniken under svenska förhållanden. Det gällde bl.a. att utveckla teknisk kompetens hos svenska företag, utveckling av nya programtjänster som den nya tekniken lämpar sig för. Dessutom gällde det att ge allmänheten möjligheter att bedöma fördelar och nackdelar med digital ljudradio. En första utvärdering av de digitala ljudradiosändningarna ansågs kunna göras när verksamheten pågått i ca två år.

Sverige tilldelades vid den europeiska post- och tele-sammanslutningens (CEPT) planeringsmöte i Wiesbaden i Tyskland

1995 ett rikstäckande frekvensblock samt regionala frekvensblock i 19 olika områden.

Digitala ljudradiosändningar pågår i Sverige sedan hösten 1995. Sveriges Radio sänder för närvarande digital ljudradio i Stockholm, Göteborg och Malmö. Sveriges Radio fick den 19 juni i år tillstånd att starta en finskspråkig digital kanal fr.o.m. den 1 januari 1998.

Regeringen bereder för närvarande frågan om sändningstillstånd för privata programföretag i de regionala frekvenserna. Än så länge finns emellertid endast ett mycket begränsat antal mottagare ute i handeln, men flera apparattillverkare bedömer att en introduktion kommer att ske under första halvåret 1998.

Lagstiftning för radio och TV

I det föregående har medieområdet beskrivits som ett område under ständig förändring. Denna dynamik har även påverkat utformningen av lagstiftningen för radio och TV-sändningar.

En lagreglering av radio- och TV-sändningar riktad till allmänheten tillkom år 1966. Stora tekniska förändringar har skett i lagstiftningen sedan dess, till stor del beroende på den tekniska utvecklingen. Ett från början enkelt regelsystem byggdes på med nya regler för tillkommande situationer. Radiolagstiftningen blev alltmer komplicerad och svåröverskådlig. I december 1996 trädde en ny lagstiftning i kraft som innebar att sju lagar fördes samman till en ny lag, radio- och TV-lagen (1996:844). Lokalradiolagen inordnades inte i den nya lagen med hänvisning till Lokal- och närradiokommitténs arbete.

Reglerna för lokalradio och digital ljudradio skiljer sig åt. Ett lokalradiotillstånd meddelas av Radio- och TV-verket i enlighet med lokalradiolagens bestämmelser. I lagen specificeras noga bl.a. förfarandet vid tillståndsgivning. Bestämmelserna blir därför identiska för alla tillståndshavare. Tillstånd att sända digital ljudradio meddelas av regeringen. Ett sådant sändningstillstånd får förenas med något eller några av de ca 24 villkor för sändningsrätten som finns preciserade i radio- och TV-lagen. Olika villkor kan gälla för olika tillståndshavare.

Lokalradions villkor behöver utredas vidare

Förslaget om närradion har tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Regeringen planerar att inom kort presentera ett förslag om reformerad närradio.

Ett genomförande av lokal- och närradiokommitténs förslag om lokalradio i sin nuvarande form är emellertid inte möjligt bl.a. med hänsyn till remissinstansernas kritik.

Uppdraget

En särskild utredare ges i uppdrag att lägga fram förslag om de framtida villkoren för den kommersiella lokalradion. Förslagen skall utformas i enlighet med målen för statens insatser på massmedieområdet: att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter, garantera massmediernas oberoende samt säkerställa tillgängligheten till massmedierna. Utredaren skall vidare föreslå på vilket sätt den kommersiella lokalradions medverkan vid en introduktion av digitala ljudradiosändningar kan underlättas.

I sina förslag till förändringar av regelverket för den kommersiella lokalradion skall utredaren behandla de regler som skall gälla för sändningarna; vem som skall meddela beslut om tillstånd, enligt vilka kriterier de sökande skall väljas ut och hur efterlevnaden skall kontrolleras. Utredaren skall utgå från att sändningstillstånd inte skall fördelas genom ett auktionsförfarande.

Förslagen skall vara utformade så att de underlättar en introduktion av digitala ljudradiosändningar. Reglerna för sändningarna skall, så långt det är möjligt med hänsyn till skillnader i de tekniska förutsättningarna, vara lika för såväl analoga som digitala sändningar. Behovet av teknisk samverkan skall beaktas.

Som en del i sin analys skall utredaren överväga om de förslag som riksdagen ställt sig bakom i fråga om digitala ljudradiosändningar skall utvecklas (prop. 1994/95:170, bet. 1994/95:KU47, rskr. 1994/95:369). Utredaren skall härvid utvärdera tidigare arbete med tillstånd för digitala ljudradiosändningar. Utredaren skall i sina förslag ha som utgångspunkt att sändningsverksamheten i sin helhet skall bekostas av medverkande företag. Vid utbyggnaden skall man ta hänsyn till programbolagens efterfrågan på sändningsmöjligheter.

För den lagtekniska lösningen skall utredaren utgå från att ett samlat regelverk bör gälla för lokala kommersiella ljudradiosändningar, oberoende av sändningsteknik. Utredaren bör överväga i vilken

utsträckning det skall gälla generella regler för sändningarna respektive individuellt bestämda villkor.

Utredaren skall avge förslag till hur övergången skall genomföras mellan sändningar enligt den nuvarande lagstiftningen och sändningar enligt det regelverk som utredaren föreslår. I uppdraget ingår även att överväga hur programföretag som har sändningstillstånd enligt lokalradiolagen skall kunna omfattas av den nya lagstiftningen. Utredaren skall i sina förslag beakta lagen (1995:1292) om tillfälliga bestämmelser i fråga om tillstånd att sända lokalradio (senast ändrad SFS 1997:301).

Enligt nuvarande regler skall frekvenser för såväl FM- som AM-området kunna utnyttjas för kommersiell radio. Utredaren skall överväga om sändningar inom AM-området skall omfattas av de nya reglerna.

Förslag som medför en ökad belastning på statsbudgeten, exempelvis genom bortfall av koncessionsavgifter, skall i sin helhet åtföljas av förslag till finansiering.

Utredaren skall samråda med företrädare för aktörer inom medieområdet.

Utredaren skall vidare samråda med Utredningen om folkstyret i Sverige inför 2000-talet (dir. 1997:101), kommittén med uppgift att lämna förslag om lagstiftning om mediekoncentration (dir. 1997:136) samt Konvergensutredningen (dir. 1997:95).

Regeringen överlämnar Lokal- och närradiokommitténs betänkande Den lokala radion (SOU 1996:176) till utredaren. Till betänkandet har fogats remissvar och en sammanställning av dessa. Betänkandet och remissvaren skall bilda underlag för den särskilde utredarens överväganden.

Utredningsarbetet

För utredningsarbetet gäller regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare om att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124), konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49) samt att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23).

Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1998.

Bilaga 2

Radio- TV-verkets sammanställning av ägandet

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Deltagare	% sats	
				49	51
Uppsala Musikradio AB	City 106,5	Fria Media/RAB	Uppsala Nya Tidning AB (556024-6927) Layout Management XXL AB (556478-6720)		
	Uppsala				
Radio Nova AB	Radio Match	Fria Media/RAB	Fria Medias Moder AB (556468-9155) Jochum Hultén, Joachim von der Esch, Bygg AB Br Gustafsson AB, Köpcenter Ekonomi i Vagnhärad AB, Stop Matmarknad AB, GA Sports Wear AB, Trosa Glas AB, Jungfrutomen, Johan Schröder och Ö. Sörmlands Bilfrakt	80	=20
Fria Media i Östergötland AB	Radio Match Linköping	Fria Media/RAB	Fria Medias Moder AB (556468-9155) Kliman Fastighets AB (556359-3549) Gunnar Sandell (590902-)	61,1 22,2 16,7	
Göta Radiokanal i Linköping AB	Gold 105 Norrköping	Fria Media/RAB	David Olsson (690627-)	100	

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

R
RADIO- OCH TV-VERKET

R. RADIO- OCH TV-VERKET	Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08				%
	Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	
	David Olsson Radioproduktion AB	Radio Match 106,5 Norrköping Norrköping	Fria Media/RAB	Östgöta Correspondenten	100
	Radio Match AB	Radio Match 105,1 Jonköping	Fria Media/RAB	Fria Medias Moder AB* (556468-9155) Ägs av: * Stiftelsen Fria Media (836000-1493)	100
	Staffan Lindblad	Radio Match 104,6 - 107,7 Västra Småland	Fria Media/RAB		
	Radio Hit FM Melodicum AB	Hit FM Västbo	Fria Media/RAB	Johan Milton (650622-) Göran Milton (401010-) Daniel Kristiansson (661113-) Benny Karlsson (620722-) Stefan Bengtsson (650518-) Fredrik Göthberg (700601-) Magnus Hall (700108-) Smålandsposten AB (556002-5966) Fria Medias Moder AB (556468-9155)	11,0 11,0 11,0 5,6 5,6

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
Reklamradio FMK AB	Hit FM Kalmar	Fria Media/RAB	Fria Medias Moder AB (556468-9155)	50,0
	Kalmar/Öland		Sydostpress AB	25,0
			AB Geerinvest (556097-7869)	12,5
			P & E Förvaltnings AB (556403-8098)	12,5
Fria Media i Blekinge AB	Radio Hit FM 107,7 & 104,7	Fria Media/RAB	AB Blekinge läns tidning (556468-9155)	33,00
	Blekinge		Fria Medias Moder AB (556468-9155)	34,00
			Daniel Kristiansson (661113-)	6,25
			Göran Milton (401010-)	5,09
			Johan Milton (650622-)	4,17
			Radiopalatset AB (556448-9143)	
			Magnus Carlheim (660529-)	
			Henrik Smeid (741112-)	
			Stefan Bengtsson (650518-)	
Radio Stella AB	Radio Stella	Fria Media/RAB	Helsingborgs Dagblad* (556022-3397)	50,0
	Helsingborg		Fria Medias Moder AB# (556468-9155)	50,0
			Ägs av:	
			* Helsingborgs DB:s intressenter	
			# Stiftelsen Fria Media (836000-1493)	
Fria Radiobolaget i Borås Radio Match 105,5 AB	Borås Radio Match 105,5	Fria Media/RAB	Fria Medias Moder AB* (556468-9155)	50,0
	Borås		Jarl Mared (380226-)	50,0
			Ägs av: * Stiftelsen Fria Media (836000-1493)	

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
Svensk Radiopartner Radio City AB	Radio City 105.4 Karlstad	Fria Media/RAB	Fria Medias Moder AB (556468-9155) Bernth Harnesk (641031-)	50 50
104,3 i Stockholm AB	104,3 Mix Megapol Stockholm	Mix Megapol	Torsten Larsson (510428-) Lennart Wiklund (500416-) Semic International AB (556046-1336) AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25 25 25 25
Vinyl 107 AB	Radio Vinyl Stockholm	Mix Megapol	Radioprogramföretaget RPF AB (556096-9441)* Radio Exakt AB (556493-4403)** Ägs av: * Bonnier Media AB ** Torsten Larsson och Lennart Wiklund till lika delar	50 50
107,3 i Sörmland AB	107,3 Mix Megapol Eskilstuna	Mix Megapol	Radio Exakt AB* (556493-4403) Radio National i Stockholm AB** (556472-0554) Ägs av: * Torsten Larsson och Lennart Wiklund till lika delar. ** Radioprogramföretaget RPF AB (helägt av Bonnier Media AB)	50 50

Tillståndshavare, lokalradio
 1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
106,9 i Östergötland AB	106,9 Mix Megapol	Mix Megapol	Torsten Larsson (510428-) Lennart Wiklund (500416-) Semic International AB (556046-1336) AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25 25 25 25
	Linköping			
Östersjöns Reklamradio AB	106,1 Mix Megapol/Radio Four	Mix Megapol	ABF Gotland/LO-distriktet Gotlands Tidningar AB* Radioprogramföretaget RPF AB Jan Sahlborg	35 20 40 5
	Gotland		Ägs av: * Gemensamt av Fp, S och C-partierna.	
106,1 i Skåne AB	106,1 Mix Megapol	Mix Megapol	Radioprogramföretaget RPF AB* (556096-9411) Radio Exakt AB** (556493-4403) Ägs av: * Bonnier Media AB ** Larsson och Wiklund till lika delar	50 50
	Lund			
107,8 i Göteborg AB	107,8 Mix Megapol	Mix Megapol	Radio Exakt AB* (556493-4403) Radio National i Stockholm AB** (556472-0554) Ägs av: * Torsten Larsson och Lennart Wiklund till lika delar. ** Radioprogramföretaget RPF AB.	50 50
	Göteborg			

R RADIO, OCH TV-VERKET Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08				
Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
104,2 i Bohus län AB	104,2 Mix Megapol	Mix Megapol	AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25
	Norra Bohuslän		Torsten Larsson (510428-)	25
			Lennart Wiklund (500416-)	25
			SEMIC International AB (556046-1336)	25
			AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25
106,4 i Skaraborg AB	106,4 Mix Megapol	Mix Megapol	Torsten Larsson (510428-)	25
	Skövde		Lennart Wiklund (500416-)	25
			SEMIC International AB (556046-1336)	25
			AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25
104,7 i Örebro län AB	104,7 Mix Megapol	Mix Megapol	Torsten Larsson (510428-)	25
	Örebro		Lennart Wiklund (500416-)	25
			SEMIC International AB (556046-1336)	25
			AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25
106,9 i Västmanland AB	106,9 Mix Megapol	Mix Megapol	Torsten Larsson (510428-)	25
	Västerås		Lennart Wiklund (500416-)	25
			SEMIC International AB (556046-1336)	25
			AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25

R. RADIO- OCH TV-VERKET	Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08				% sats
	Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	
	105,5 i Dalarna F/B AB	105,5 Mix Megapol	Mix Megapol	Torsten Larsson (510428-) Lennart Wiklund (500416-) AB Svensk Filmindustri (556003-5213)	25 25 50
		Falun/Borlänge			
	Siljan Radio AB	106,8/105,5 Mix Megapol	Mix Megapol	Lars Gustavsson (440817-) VLT Media AB (556255-9475)	51 49
		Mora/Sälen			
	106,7 i Gävle AB	106,7 Mix Megapol	Mix Megapol	Radioprogramföretaget RPF AB* (556096-9411) Torsten Larsson (510428-) Lennart Wiklund (500416-)	50,0 26,0 24,0
		Gävle		* Ägs av Bonnier Media AB	
	KB Stengrunden 757 unått Z-Radio 101,9 HB	Rix 101,9 Stockholm Stockholm	MTG	Bolagsmänn: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unått Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unått Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	

R
RADIO- OCH TV-VERKETTillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
KB Stengrunden 763 unått Power Hit Radio 106,3 Megahertz HB	Power Hit Radio Stockholm	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unått Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unått Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	
Radio National Skellefteå RIX 92,4 Skellefteå AB	Skellefteå	MTG	MTG Radio AB* (556365-3335) Norra Västerbotten Tidnings AB (556010-9521) GH Giga Hertz KB** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** Radio Air i Malmö AB, MTG Radio AB, Henrik Dam	50 40 10
Radio National Luleå AB RIX 105,6 Luleå	Luleå	MTG	MTG Radio AB* (556365-3335) Norrbottens-Kuriren AB (556002-3540) GH Giga Hertz KB** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** Radio Air i Malmö AB, MTG Radio AB, Henrik Dam	50 40 10
KB Stengrunden 786 unått Radio Air 104,5 i Hälsjö och Eskilstuna HB	RIX 104,5 Eskilstuna Eskilstuna	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unått Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unått Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare
KB Stengrunden 790 unät Forum & Marknad 107,7 i Nyköping HB	RIX 107,7 Nyköping Nyköping	MTG	<u>Bolagsmän:</u> MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** <u>Ägs av:</u> * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)
KB Stengrunden 787 unät Jönköpings Reklamradio 106,0 HB	RIX 106,0 Jönköping Jönköping	MTG	<u>Bolagsmän:</u> MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** <u>Ägs av:</u> * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)
KB Stengrunden 756 unät Växjö Reklamradio 104,3 HB	RIX 104,3 Växjö Växjö	MTG	<u>Bolagsmän:</u> MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** <u>Ägs av:</u> * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)
KB Stengrunden 789 unät Reklammedia 107,3 i Kristianstad HB	RIX 107,3 Kristianstad Kristianstad	MTG	<u>Bolagsmän:</u> MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** <u>Ägs av:</u> * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)

R

RADIO- OCH TV-VERKET

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
KB Stengrunden unät Gigahertz 106,7 i Malmö HB	RIX 106,7 Malmö Malmö	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	
KB Stengrunden 784 unät Radio 2001 107,6 i Helsingborg HB	RIX 107,6 Helsingborg Helsingborg	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	
KB Stengrunden 759 unät Radio Storpman 104,8 i Göteborg HB	Power Hit Radio 104,8 Göteborg	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	
KB Stengrunden 785 unät Trestad Air 105,0 HB	RIX 105,0 Trestad Trestadsområdet	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unät Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unät Invik Radio AB (556050-1644)*** Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)	

Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08						% sats
RADIO. OCH TV-VERKET	Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare		
KB Stengrunden 788 unått Reklammedia 104,4 i Kil och Karlstad HB	RIX 104.4	Karlstad	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unått Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unått Invik Radio AB (556050-1644)***		
		Karlstad		Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)		
KB Stengrunden 758 unått Östersund Air 104,0 HB	RIX 104,0/96,9	Östersund/Åre	MTG	Bolagsmän: MTG Radio AB (556365-3335)* Vilovik AB unått Kinnevik Radio AB (556237-4594)** e-Village Nordic AB unått Invik Radio AB (556050-1644)***		
		Östersund/Åre		Ägs av: * Modern Times Group MTG AB (556309-9158) ** IndustriförvaltningsAB Kinnevik (556001-9035) *** Invik & Co AB (556047-9742)		
RBS Broadcasting AB	NRJ/Energy 105,1		NRJ	NRJ S.A.* (B 328 232 731) * Börsnoterat franskt aktiebolag.		100
		Stockholm				
Ronny Nyman	NRJ/Energy 106,2		NRJ			
		Umeå				

 RADIO. OCH TV-VERKET Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08				
Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
RBSK Broadcasting AB	NRJ/Energy 106,7	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
	Skellefteå		* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %	
RBBD Broadcasting AB	NRJ/Energy 106,3	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
	Luleå		* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %	
RBU Broadcasting AB	NRJ/Energy 105,3	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
	Uppsala		* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %	
RBDS Broadcasting AB	NRJ 100,8	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP radio Diffusion	40 40 20
	Södertälje		* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %	

Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08						
Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Deläggare	% sats		
RBF Broadcasting AB	NRJ V. Småland 106,8 Västra Småland	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20		
			* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %			
RBKM Broadcasting AB	NRJ/Energy 104,0 Kalmar/Öland	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20		
			* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %			
RBI Broadcasting AB	NRJ/Energy 104,4 Gotland	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20		
			* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %			
RBKR Broadcasting AB	NRJ/Energy 106,4 Blekinge	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20		
			* Ågs av: NRJ S.A. - 100 %			

Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08					% sats
RADIO- OCH TV-VERKET	Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	
	RBK Broadcasting AB	NRJ/Energy 105.9 Kristianstad	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
				* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %	
	RBM Broadcasting AB	NRJ/Energy 105.2 Malmö	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Skånska Dagbladet AB	49 51
				* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %	
	RBH Broadcasting AB	NRJ/Energy 107.2 Halmstad	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
				* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %	
	RBG Broadcasting AB	NRJ/Energy 105.3 Göteborg	NRJ	Konsum Väst* (757201-1414) RBS Broadcasting AB** (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154)	10 45 45
				Ägs av: ** NRJ S.A. - 100 %	

Tillståndshavare, lokalradio
 1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
RBO Broadcasting AB	NRJ/Energy 105,7 Norra Bohuslän	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %				
RBP Broadcasting AB	NRJ/Energy 106,9 Trestadsområdet	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %				
RBR Broadcasting AB	NRJ/Energy 107,6 Skövde	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %				
RBB Broadcasting AB	NRJ/Energy 106,3 Falun/Borlänge	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %				

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
RBDL Broadcasting AB	NRJ/Energy 104,6/89,7 Mora/Sälen	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
			* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %	
RBX Broadcasting AB	NRJ/Energy 107,0 Hudiksvall	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
			* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %	
RBV Broadcasting AB	NRJ/Energy 107,1 Örnsköldsvik	NRJ	RBS Broadcasting AB* (556468-4255) Société Luxembourgeoise de Participations dans les Media (SLPM) (Sect. B 44154) SEP Radio Diffusion (Paris B 380.741.934)	40 40 20
			* Ägs av: NRJ S.A. - 100 %	
Umeå Radiointressenter KB	Radio RIX 104,2 Umeå	RIX	VK Radio AB* (556462-7551) Umeå Köpmannaförening** (894002-8148) Idrottsklubben Studenterna i Umeå** (894000-4792)	45 45 10
			* Komplementär ** Kommanditdelägare	

R RADIO. OCH TV-VERKET	Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08				Nätverk	Delägare	%
	Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Lycksele	Lycksele			
	Anna Larsson-Nyman	RIX 107,3 Lycksele			RIX		
	Radio Halmstad AB	Radio RIX 104,2			RIX	Mediabolaget i Halland AB* (S56328-5104) Hallands Köpmannaförbunds Service AB** (S56121-8735)	50 50
		Halmstad				Ägs av: * Liberal Dayspress Invest KB (100%) (916507-2167) ** Hallands Köpmannaförbund (100%) (ideell förening)	
	RIX 106,5 i Varberg KB	Radio RIX 106,5			RIX	Mediabolaget i Halland (kompl.) (S56328-5104) NET Programproduktion AB (kd.) (S56253-2977) Tidnings AB Stampen (kd.) (S56308-4630) kompl. = komplementär kd. = kommanditdelägare	40 30 30
		Varberg					
	RIX Göteborg KB	Radio RIX 105,9 Göteborg			RIX	Produktions AB Göteborg Ett* (kompl.) (S56445-0095) Borås Tidning Media AB** (kd) (S56253-2977) Göteborgs Köpmannakonsult AB*** (kd) (S56085-5537) Ägs av: * TidningsAB Stampen (ägar Göteborgsposten) ** Borås Tidning *** Lars-Eric Ericsson/Gbg:s köpmannaförbund	45 45 10
		Göteborg					

Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
Radioindustri Xerkes i Borås AB	Radio RIX 107,1 Borås	RIX	RIX Borås KB i vilket bolagsmän är: NET Programproduktion AB* (556253-2977) (komplementär) ProduktionsAB Göteborg Ett** (556445-0095) (kommandit- delägare) som i sin tur ägs av: • Borås Tidning och • Tidningsaktiebolaget Stampen (äger GP till 100%)	100
Radio Rix Örebro KB	RIX 106,3 Örebro	RIX	Örebro Läns Köpmannaförbund (KD) (875000-4023) Sänt & Sämt i Örebro AB (KD) (556470-5506) Svensk Radioutveckling KB (KD) (916851-0809) Nerikes Allehanda AB (kompl.) (556006-0980)	10 10 30 50
Radio 106,1 KB	Radio 106,1 Västerås	RIX	VLT Media AB (kd) (556255-9475) Radioutveckling Sverige KB (kd) (969618-0646) ICA-Förlaget AB (556045-0297) Västerås Reklamradio AB (kompl) (556470-3774)	49 30 20 1
Rix Gävle/Sandviken KB	Radio RIX 105 Gävle	RIX	Gefle Dagblads AB (komplem) (556001-2683) Dalarnas Tidningar AB (kommdeläg) (556004-1815) Paliset Development AB (kommdeläg) (556465-6733)	45 45 10

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
Radio Hudiksvall KB	Radio RIX 105 Hälsingland	RIX	Hudiksvallstidningens Tryckeri AB* (556018-7204)	45
	Hudiksvall		Sundsvalls Tidning AB** (556000-5067)	45
			Gävleborgs Köpmannaförbund** (885000-0723)	10
			* Komplementär	
			** Kommanditdelägare	
Media Intressenterna Sundsvall/Härnösand KB	Radio RIX 105,5 Sundsvall	RIX	Sundsvalls Tidning AB (komplem.) (556000-5067)	40
			Härnösands Boktryckeri AB och	
			Västernorrlands Allehanda (556003-0990)	40
			Föreningen Sundsvalls Köpmän (889200-0863)	5
			Sundsvalls Cityförening (889200-7967)	5
			Aktivitetföreningen Staden på landet (889202-1794)	
			Härnösands Köpmannaförening/Cityföreningen i Härnösand (888000-0479)	
SRU Svensk Radioutveckling AB	Guld 106,6 Sundsvall Sundsvall	RIX	TidningsAB Stampen (556308-4630)	36,25
			LT Liberala Tidningar AB (556503-8436)	25,00
			Företagsannons A&F AB (556276-7037)	20,00
			AB Borås Tidning (556003-3978)	6,25
			Västerbottens-Kuriren AB (556009-4251)	6,25
			Mediablaget i Halland (556328-5104)	
Radio Ö-vik KB	Radio RIX 104,8 Örnsköldsvik Örnsköldsvik	RIX	Aktiebolaget Allehanda* (556007-0160)	40
			MoDo Hockeyklubb** (889600-1339)	40
			Västernorrlands & Jämtlands läns	
			Handelskammares Serviceinstitut AB ** (556095-0825)	5
			Örnsköldsviks Industrigrupp AB** (556420-3718)	5
			Örnsköldsviks Köpmannaförening** (889600-7591)	
			* Komplementär	
			** Kommanditdelägare	

Tillståndshavare, lokalradio
1999-01-08

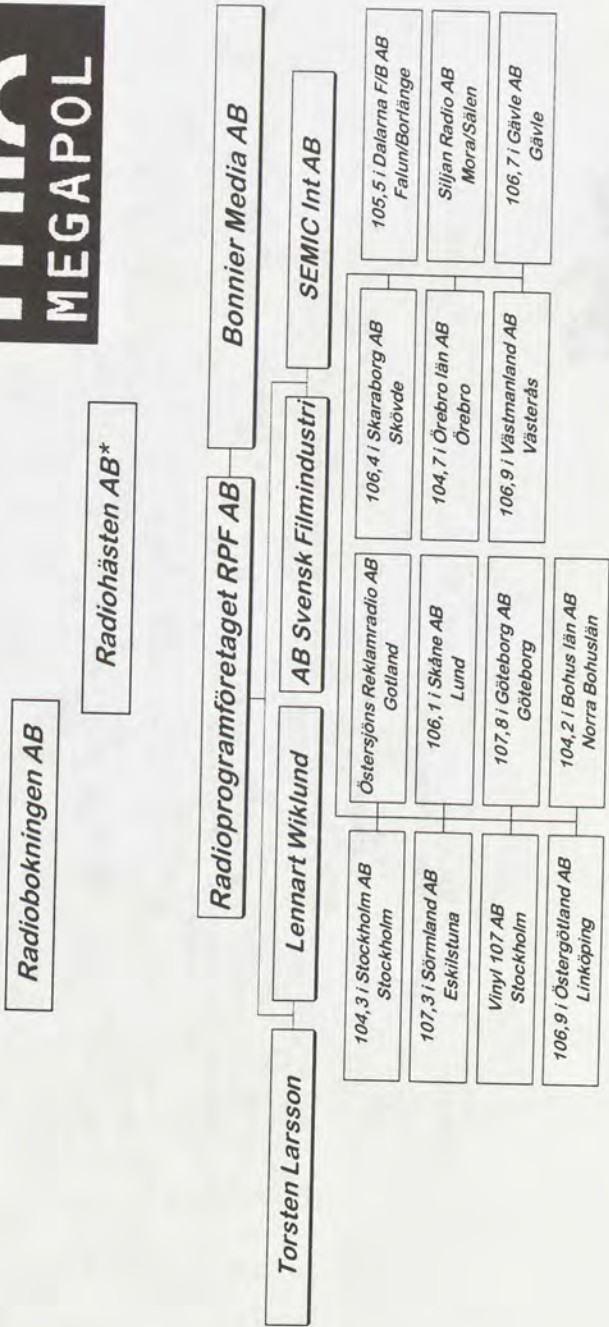
Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr	Nätverk	Delägare	% sats
RTL Radio AB	Lugna favoriter 104,7 RTL Stockholm	Övriga	CLT Sweden AB* (556514-3103) Société Générale Bank & Trust (Luxemburg) * Ägs av: Compagnie Luxembourgeoise de Télédiffusion S.A.** Rc Luxemburg (B6139) ** Största aktiegare: Bruxelles Lambert Group S.A., Havas och Paribas Group.	49 51 100
Bandit Communications AB	Wow 105,5 Stockholm	Övriga	CLT Sweden AB (556514-3103) Ett antal mindre aktiegare	90 10
Radio City Stockholm AB	Radio City 105,9 Stockholm	Övriga	Svenska Mediantresscenter AB (556341-8853)* SBS Broadcast Sverige AB (556008-0573) * Ägs av Scandinavian Broadcasting Systems	63,2 36,8
Kanal 5 Interactive AB unå 106,7 KlassiskaHits AB	Klassiska Hits 106,7 FM Stockholm	Övriga	Radio Hibernia AB (556470-3899)* Howard Knight Peter Benson * Ägs av Swedish Radio Investments Ltd., i sin tur ägt av: 75% DMG Radio (Sweden) Ltd (dotterbolag till Daily mail and General Trust plc) och 25% Scandinavian Broadcasting System S.A. (SBS)	50 25 25

Tillståndshavare, lokalradio 1999-01-08

Namn	Stationsbeteckning, sändningsomr.	Nätverk	Delägare	% sats
Sky Radio AB	Sky Radio 107,5 Stockholm	Övriga	Sky Radio Ltd Lamalea Investment BV Mediwa Investments BV	40 30 30
Radio Lappland AB	Radio Lappland Arjeplog 105.1 Arjeplog	Övriga	Thomas McAlevey (580410-)	100
Radio City Malmö AB	Radio City 107.0 Lund	Övriga	GE Cityradio i Malmö AB Peter Benson Howard Knight	50 25 25
Radio City Göteborg AB	Radio City 107.3 Göteborg	Övriga	GE Cityradio i Göteborg AB Peter Benson Howard Knight	50 25 25

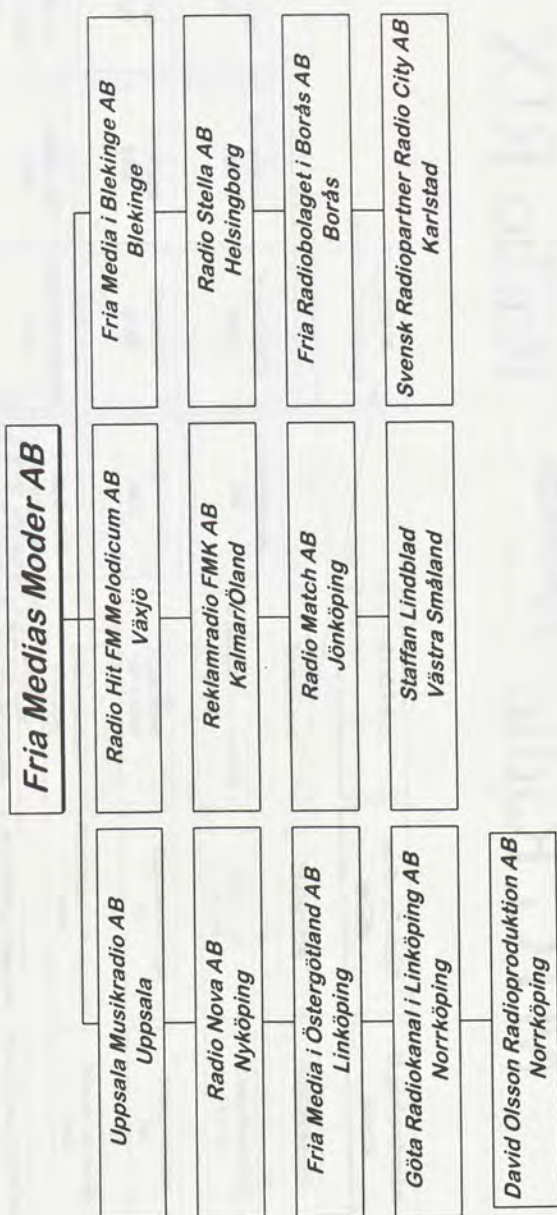
(14 stationer)

Anmärkning: Radioprogramföretaget RPF AB och Radiohästen AB är produktionsbolag. Radiobokningen AB har i uppdrag att sköta rikssannonsförsäljning åt stationerna. *Radiohästen AB (ägt till 30% av VLT Media AB) är produktionsbolag åt stationerna i Mora/Sälen och Falun/Borlänge, RPF åt övriga.

(13 stationer)

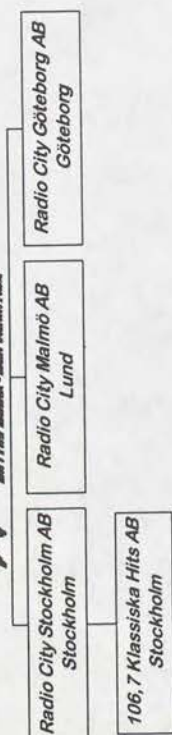
Fria Media

Kommentarer: Radiobokningen AB sköter annonsförsäljning för samtliga stationer.
Fria Medias Moder AB/Fria Media AB återkommer som delägare i flertalet bolag.

(8 stationer)

Övriga

Sky Radio AB
Stockholm

Radio Lappland AB
Årjeplog

Bandit
Communications AB
Stockholm

RTL Radio AB
Stockholm

Kommentarer: CLT Sweden AB är delägare i både RTL Radio AB och Bandit Communications AB.

Bilaga 4

IRM's prognos över kommersiell radios framtida annonsintäkter

1999-01-18

Prognos

Kommersiell radios framtida annonsintäkter

Elisabeth Trotzig

Jan Lund

irm
Institutet för reklam- och mediestatistik

Brahegatan 9
114 37 Stockholm
Tel: 08-663 04 90
Fax: 08-663 04 99
E-post: irm@irm-media.se
www.irm-media.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	UPPDRAGSBESKRIVNING	3
2.	BAKGRUND	3
2.1	Utvecklingen av radiomediet	3
2.2	Faktorer som styr marknaden för radioreklam	4
2.3	Radiokonsumtionen	5
3.	RADIONS FRAMTIDA ANNONSINTÄKTER	5
3.1	Förutsättningar för de etablerade radiotillstånden	5
3.2	De nya analoga tillståndens kommersiella förutsättningar	7
3.3	Kommersiella förutsättningar för DAB-radion	8
4.	SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	10
5.	FÖRUTSÄTTNINGAR EFTER 2006	12
6.	KÄLLFÖRTECKNING	14

1. UPPDRAGSBESKRIVNING

IRM, Institutet för Reklam- och Mediestatistik har av Utredningen om den framtida kommersiella radion fått i uppdrag att prognostisera utvecklingen av den kommersiella radions annonsintäkter. IRM utgår i sin analys från att de befintliga sändningstillstånden kommer att förlängas i ytterligare åtta år fr o m 2001 och att nio nya analoga tillstånd kommer att tilldelas fr o m 1 januari 2001. Vidare har IRM som utgångspunkt att nio eller tio tillstånd för sändning av kommersiell digital radio kommer att delas ut i Stockholm, Göteborg och Malmö fr o m den 1 januari 2001 och att därefter ytterligare digitala tillstånd kommer att ges i övriga Sverige successivt från ca år 2003. IRM avser prognostisera radions totala annonsmarknad per år från 1999 fram till 2006 samt den successiva omfördelningen av annonsintäkter från analog till digital radio. IRM avser också att utifrån denna prognos beskriva ett möjligt scenario för utvecklingen av radiomarknaden efter 2006 och fram till 2012.

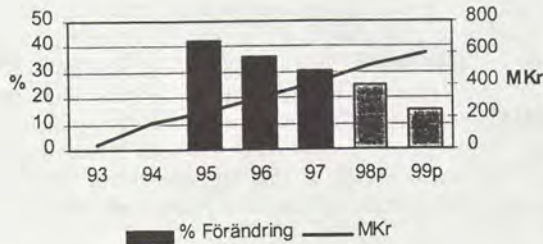
2. BAKGRUND

För att kunna överblicka den kommersiell radions utvecklingsmöjligheter görs en inledande beskrivning av radiomediets utveckling fram till idag samt radions förhållande till den övriga mediemarknaden.

2.1 Utvecklingen av radiomediet

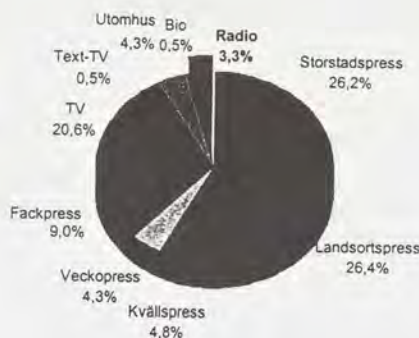
Radion har sedan starten 1993 successivt vuxit till ett starkt reklam medium. Efter fem år som reklambärande medium är radion fortfarande inne i en etableringsfas och uppvisar därmed tillväxttal som är väsentligt högre än tillväxten på mediemarknaden som helhet.

Figur 2.1. Radioreklam 1993-1999.
Utfall 1993-1997, preliminärt 1998 och prognos 1999.
Mkr, löpande priser samt förändringstakt.

Från att ha haft en tillväxt på drygt 40 procent 1995 har tillväxttakten successivt kommit att avmattas. 1998 växte annonsinvesteringarna i radion med 25 procent preliminärt vilket innebar att de totala annonsinvesteringarna uppgick till ca 520 miljoner kronor. 1998 blev också det första året som branschen som helhet uppvisade ett positivt resultat. Den genomsnittliga tillväxttakten sedan starten 1993 är ca 33 procent och av investeringarna i traditionella medier har mediet tagit en marknadsandel på 3,3 procent 1998. I diagrammet nedan illustreras radions marknadsandel 1998 i förhållande till övriga traditionella medier (lilla reklamkakan).

Figur 2.2. Lilla reklamkakan, preliminärt 1998.

2.2 Faktorer som styr marknaden för radioreklam

Radioreklammarknadens utveckling styrs av en rad olika faktorer. Dessa kan delas in i två huvudkategorier som var för sig påverkar radioreklammarknadens utveckling på olika sätt. I det kortare perspektivet påverkas marknaden mest av cykliska drivkrafter som kan härledas till den allmänna konjunkturen och i synnerhet utvecklingen av den privata konsumtionen. I det längre perspektivet påverkas marknaden mer av generiska drivkrafter som i stor utsträckning beror på strukturella förändringar på marknaden eller strukturella förändringar i omvärldsfaktorer som påverkar radions annonsmarknad. Förändrad mediekonsumtion, produkt- och marknadsutveckling inom mediet eller konkurrerande medier samt utvecklingen av nya medier är exempel på strukturella förändringar som påverkar radioreklammarknaden. I denna prognos som görs över konjunkturcykler fokuseras därför de generiska drivkrafterna vilket innebär att de årliga förändringarna är rensade för konjunkturvariationer. Mot bakgrund av att prognosunderlag för prisutveckling inte finns tillgängligt för den period som denna rapport täcker är de årliga förändringarna också rensade för inflation. Alla siffror från 1999 och framåt redovisas därmed i dagens penningvärde (fasta priser med basår 1999).

2.3 Radiokonsumtionen

En genomsnittlig dag lyssnar 79,1 procent av befolkningen på radio. Sedan starten för den reklamfinansierade privata lokalradion 1993 har det totala radiolyssnandet inte ökat nämnvärt. Den privata lokalradion etablerade sig relativt snabbt som ett alternativ till public service-radion och hade redan 1995 en andel av det totala radiolyssnandet som uppgick till 28,6 procent sett över hela riket. Fram till 1998 har den kommersiella radion lyckats uppnå en andel på 31,7 procent. Med bibehållen struktur på utbudet kommer sannolikt denna nivå att endast förändras marginellt framöver. Mediet kan därmed betraktas som moget ur lyssnarens synpunkt.

3. RADIONS FRAMTIDA ANNONSINTÄKTER

För att kunna bilda sig en uppfattning om hur marknaden kommer att utvecklas över tiden fram till 2006 måste de kommersiella förutsättningarna sättas i perspektiv till var i produktlivscykeln mediet befinner sig. När de nya analoga och digitala tillstånden släpps den 1 januari 2001 innebär det att de kommersiella radiostationerna inte längre kan betraktas som en homogen grupp. Mot bakgrund av att de nya tillstånden, analoga som digitala, har andra förutsättningar än de idag etablerade delar IRM in analysen i tre delar enligt följande:

- ♦ De idag etablerade kommersiella radiotillstånden
- ♦ De nya analoga tillstånd som tillkommer fr o m 2001
- ♦ De nya digitala tillstånd som etableras fr o m 2001

Utifrån detta kan sedan de nya tillståndens bidrag till mediets totala annonsinvesteringar bedömas och summeras.

3.1 Förutsättningar för de etablerade radiotillstånden

Att lyssnarunderlag ligger till grund för annonsintäkter är grundläggande, men utöver detta finns intressen hos annonsören att kunna se effekterna av annonsering i mediet. Efter några år av successiv etablering har annonsörerna upptäckt fördelar med radiomediet och kunnat se tillfredsställande resultat av radiokampanjer vilket medför fortsatta investeringsökningar. Radion förväntas växa betydligt mer än andra medier under flera år framöver. Annonsinvesteringar som förmedlas via medieförmedlare, i synnerhet från storannonsörer, har ökat med ca 50 procent 1998 vilket kan jämföras med ökningen för mediet som helhet på preliminärt 25 procent. Denna utveckling kommer sannolikt att fortsätta även under nästkommande år. När den kommersiella radions utveckling jämförs med exempelvis utvecklingen för reklamfinansierad TV kan konstateras tydliga likheter i både tillströmningen av

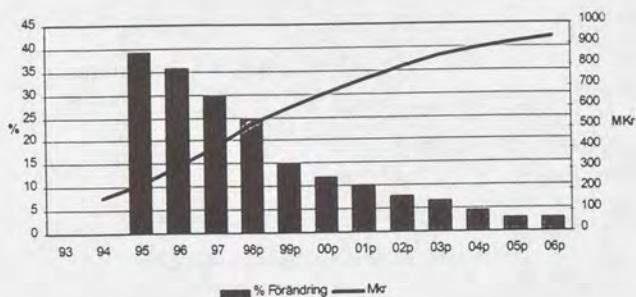
tittare/lyssnare och tillväxten av annonsinvesteringar. En uppgång i tittar- och lyssnarandelar samt en kraftig tillväxt under mediernas introduktionsfas har följts av fortsatt god tillväxt och en fortgående etableringsfas. TV-reklamen växer fortfarande, tio år efter starten, mer än genomsnittet för övriga medier. IRM bedömer att Radiomediet som det ser ut idag kommer att växa mer än genomsnittet för reklammarknaden ytterligare under fyra till fem år innan mediet nått sin mognad som annonsmedium.

IRM's prognos för 1999 på 14,7 procents tillväxt mätt i fasta priser kommer successivt att avmattas fram till 2004 då tillväxttakten sannolikt stabiliseras i nivå med genomsnittet för övriga medier på reklammarknaden. Den genomsnittliga tillväxttakten för radion fram till 2004 beräknar IRM till 8,2 procent i fasta priser. Mediet har då, med befintlig marknadsstruktur, nått annonsintäkter som uppgår till 739 miljoner kronor 2002 och till 884 miljoner kronor i dagens penningvärde 2004. Efter 2004 beräknar IRM att mediet har nått en mognad som innebär att utvecklingen sannolikt kommer att följa den totala reklammarknadens tillväxt.

Reklammarknaden upplever större konjunkturvariationer än ekonomin i sin helhet varför det kan vara svårt att förutspå utvecklingen på längre sikt utan prognosunderlag för den ekonomiska utvecklingen i landet. Därför måste utvecklingen jämföras rensat från konjunkturvariationer vilket görs bäst genom att överblicka utvecklingen över konjunkturcykler.

Under de senaste 20 åren har reklammarknaden vuxit med i genomsnitt 3 procent per år i fasta priser. Under den period rapporten avser, fram till 2006, bedöms tillväxttakten vara stabil på nuvarande genomsnittsnivå. Då reklammarknaden i sin helhet enligt IRM's beräkningar kommer att uppgå till drygt 18,9 miljarder kronor 2004 innebär investeringar på 884 miljoner kronor i radio en marknadsandel på ca 4,7 procent för radion. Enligt tidigare resonemang med slutsatsen att annonsinvesteringarna i radio kommer att följa den genomsnittliga utvecklingen efter 2004 innebär detta att radions annonsintäkter kommer att uppgå till ca 938 miljoner kronor i dagens penningvärde under 2006 med en bibehållen marknadsandel på 4,7 procent av totalt 20,1 miljarder kronor.

Figur 3.1. Radioreklam 1993 – 2006.
 Utfall 1993-1997, preliminärt 1998 och prognos 1999-2006.
 Mkr, fasta priser samt förändringstakt.

3.2 De nya analoga tillståndens kommersiella förutsättningar

De nya analoga tillstånd som ges fr o m 1 januari 2001 är nio stycken. Fem av dessa kommer att ges i områden som redan har en etablerad privat lokalradio. Resterande fyra tillstånd kommer att ges i områden som idag inte har någon privat lokalradio-station. De kommersiella förutsättningarna för dessa analoga tillstånd varierar och måste därför sättas i relation till sambandet mellan lyssnare och annonsintäkter i sändningsområden med olika förutsättningar.

Den kommersiella radions andel av radiolyssnandet varierar i de olika sändningsområdena. I tabellen nedan beskrivs hur den privata lokalradions lyssnarandel, reklamintäkter per lyssnare samt reklamintäkter per capita varierar beroende på hur många tillstånd som är etablerade i sändningsområdet, dvs hur stort utbudet av kommersiell radio är. Siffrorna är angivna i genomsnitt för respektive kategori.

Tabell 3.1. Lyssnarandelar för privat lokalradio, reklamintäkt per lyssnare och reklamintäkt per capita, 1998.
Andel i procent, intäkt i kronor.

Antal Tillstånd	Andel PLR	Reklamintäkt per lyssnare	Reklamintäkt per capita
1 tillstånd	28,7	180	51
2 tillstånd	31,7	198	60
2+överlappning	33,9	227	81
Fler än 2	36,7	271	95
Hela riket*	31,7	222	70

* Bland befolkningen med tillgång till privat lokalradio.

Som tabellen ovan visar är lyssnandet på privat lokalradio mer utbrett desto större utbudet av privat reklamradio är. Vidare kan också konstateras, enligt IRM's beräkningar, att ju större utbud av kommersiell radio desto högre intäkt per lyssnare. Det innebär att de nio nya analoga tillstånd som ges ut fr o m 1 januari 2001 kommer inte bara att öka lyssnandet på kommersiell radio i dessa områden utan också rendera högre reklamintäkt per lyssnare än vad som är situationen idag.

Enligt IRM's beräkningar medför därför de nya tillstånden ökade lyssnarandelar för den privata lokalradion med ca en halv procentenhet till 32,1 procent av det totala radiolyssnandet när tillstånden väl är fullt etablerade. I de berörda sändningsområdena kommer sannolikt lyssnarandelarna öka med ca 3 procentenheter i de områden där redan ett tillstånd är etablerat och med drygt 2 procentenheter i de områden som redan har två etablerade tillstånd. De nya tillstånd som kommer att ges i områden som redan har en eller flera etablerade kommersiella radiostationer kommer att medföra omfördelningar av annonsintäkter från de i området redan befintliga stationerna till förmån för de nya. Enligt IRM's beräkningar innebär de nya tillstånden totalt sett ökade reklamintäkter med ytterligare 1,5 till 2,6 procent, i genomsnitt 16 miljoner kronor, årligen i dagens penningvärde fr o m 2002. Det innebär vidare att intäkten per lyssnare beräknas öka från idag 222 kronor till ca 225 kronor per lyssnare och är enbart mot bakgrund av de nya analoga tillstånden.

3.3 Kommersiella förutsättningar för DAB-radion

IRM's utgångspunkt är att de nya digitala tillstånd kommer att lämnas fr o m den 1 januari år 2001 och fördelas enligt följande: Tre eller fyra tillstånd i Stockholm, tre i Göteborg och tre i Malmö. IRM utgår vidare från att digitala tillstånd i övriga delar av landet kommer att tilldelas successivt fr o m 2003.

I bedömningen av de kommersiella förutsättningarna för dessa tillstånd finns två grundläggande faktorer som måste beaktas i analysen.

- ♦ Hur stor andel av befolkningen som har tillgång till DAB-mottagare vid olika tidpunkter av utvecklingen.
- ♦ Hur mycket kan mervärdet för annonsering i digital radio i jämförelse med analog radio förväntas medföra i ytterligare annonsintäkter.

Utifrån antaganden baserade på intervjuer med ett flertal av marknadens olika aktörer bedömer IRM att försäljning av DAB-mottagare kommer att ske i mycket liten omfattning fram till år 2004. Därefter förväntas försäljningen ta fart och vid slutet av år 2006 beräknar IRM att 30 procent av befolkningen innehar en DAB-mottagare.

I Stockholm, Göteborg och Malmö finns starkare incitament att inhandla en DAB-mottagare än i övriga delar av landet med anledning av att dessa områden initialt har ett större utbud av digital radio. Mot denna bakgrund kommer andelen med tillgång till DAB-mottagare kontinuerligt vara högre i storstadsområdena fram till dess att den digitala radion är fullt utvecklad i alla regioner. Vid utgången av 2006 bedömer IRM att andelen med tillgång till DAB-mottagare kommer att motsvara ca 45 procent av befolkningen i storstäderna och ca 20 procent av befolkningen i övriga Sverige. IRM bedömer att detta kommer att leda till ökade marknadsandelar på annonsmarknaden i storstadsområdena under en period på ca 5 år vilket senare kommer att justeras tillbaka i takt med att digital radio utvecklas i övriga Sverige.

DAB-radions mervärde för annonsören och därmed ökade intäkter som kan förväntas av digital radio i jämförelse med analog radio skulle kunna jämföras med förhållandet mellan Text-TV och TV. De tilläggstjänster som erbjuds i digital radio kan i viss mån jämföras med Text-TV:s funktion som komplement till TV.

Reklaminvesteringarna i Text-TV utgör idag ca 3 procent av reklaminvesteringarna i TV. Detta sammantaget med att den digitala radion har en bättre sändningskvalitet gör att IRM bedömer mervärdet av annonsering i digital radio jämfört med analog radio till ca 5 procent. Obeaktat andra faktorer skulle därmed den digitala radion ge en intäkt på i genomsnitt 5 procent mer per lyssnare än den analoga radion. Detta tillsammans med successivt utökad tillgång till digitala mottagare skulle enligt IRM's beräkningar leda till annonsinvesteringar motsvarande 8 miljoner kronor 2002 och 286 miljoner kronor 2006 i dagens penningvärde. Denna utveckling av annonsinvesteringarna i digital radio sker i stor utsträckning på bekostnad av annonsintäkter för den analoga radion. Den reella ökningen för mediet som helhet till följd av den kommersiella kraften i digital radio (tilläggstjänster etc) beräknar IRM tillta successivt och kommer under 2006 uppgå till ca 14 miljoner kronor.

4. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

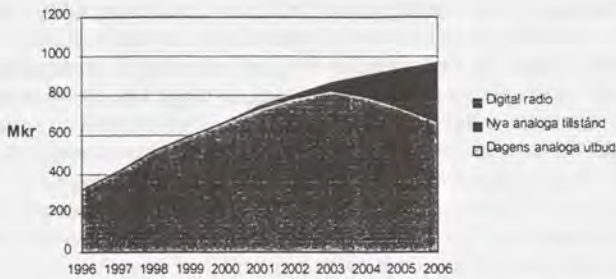
Sammantaget leder utvecklingen av den befintliga analoga radion och införandet av DAB-radio till annonsintäkter på motsvarande 810 miljoner kronor 2002 och 969 miljoner kronor 2006 i dagens penningvärde. Mediet har då uppnått en marknadsandel av de traditionella medierna på 4,8 procent. 2002 beräknas 99 procent av intäkterna komma från den analoga radion. Denna andel minskar successivt och vid utgången av 2006 svarar den analoga radion för ca 69 procent av de totala reklaminvesteringarna i mediet.

Tabell 4.1. Radioreklam. Fördelning, intäkter analog radio och intäkter digital radio samt totala intäkter.
Prognos 1999 – 2006. Mkr, fasta priser.

År	Analog radio	Digital radio	Totalt radio
1999	598	-	598
2000	670	-	670
2001	748	-	748
2002	801	8	809
2003	847	17	864
2004	816	89	905
2005	753	184	937
2006	683	286	969

Enligt tabellen ovan kommer annonsintäkterna för den analoga radion att minska från 2004 till förmån för den digitala radion. Detta kan också illustreras i diagrammet nedan. Viktigt att poängtera är att ytan för de nya analoga tillstånden motsvarar det ytterligare tillskott av reklaminvesteringarna som mediet får från 2001, inte de totala annonsintäkterna för dessa stationer.

Figur 4.1. Radioreklamens intäkter och omfördelning mellan analog och digital radio.

Utfall 1996-1997, preliminärt 1998 och prognos 1999-2006. Mkr, fasta priser.

Den årliga tillväxten för mediet bedöms successivt avta från 14,7 procent 1999 till 3,4 procent 2006. Radions andel av reklaminvesteringarna i traditionella medier uppgår då till 4,8 procent.

Tabell 4.2. Radioreklam 1993 – 2006.

Utfall 1993 – 1997, preliminärt 1998 och prognos 1999 – 2006.
Mkr, fasta priser samt förändringstakt.

År	Intäkter Mkr	Förändring %	Index 100 = 1999
1993		-	-
1994	171	-	29
1995	238	39,2	40
1996	323	35,7	54
1997	419	29,7	70
1998	522	24,5	87
1999	598	14,7	100
2000	670	12,0	112
2001	748	11,7	125
2002	809	8,2	135
2003	864	6,7	144
2004	905	4,7	151
2005	937	3,6	157
2006	969	3,4	162

Ovan förda resonemang bygger på att de digitala tillstånden släpps den 1 januari 2001. Skulle tillstånden släppas vid ett tidigare skede skulle prognosen ovan tidigareläggas. Mot bakgrund av att relativt omfattande förberedelser krävs hos de kommersiella stationerna samt hos företagen som kommer att tillverka mottagare kommer dock utveckling inte fortgå i fullt samma takt som är beskrivet ovan

eftersom teknisk utveckling och efterfrågan tar tid att bygga upp. Sett över hela prognosperioden kommer tillgången till DAB-mottagare nå en andel på 30 procent något tidigare än 2006 och följaktligen skulle också omfördelningen av annonsintäkter från analog till digital radio påskyndas något. Antaget att utdelningen av de digitala radiotillstånden tidigareläggs 1 år, dvs startar den 1 januari 2000, så skulle enligt IRM's beräkningar omfördelningen av annonsintäkter tidigareläggas ett halvår. Detta innebär annonsintäkter i digital radio på 334 miljoner kronor 2006. Digitalradions högre annonsintäkter med anledning av en tidigareläggning skulle ske på bekostnad av annonsintäkter i analog radio. För radiomarknaden som helhet skulle tillskottet av annonsintäkter under åren fram till 2006 vara mycket marginella och endast uppgå till 2 miljoner kronor ytterligare år 2006 i jämförelse med om tillstånden delas ut den 1 januari 2001.

Tabell 4.3. Radioreklam. Fördelning, intäkter analog radio och intäkter digital radio samt totala intäkter.
Prognos 1999 – 2006. Mkr, fasta priser antaget att de digitala tillstånden ges ut den 1 januari 2000.

År	Analog radio	Digital radio	Totalt radio
1999	598	-	598
2000	670	-	670
2001	747	1	748
2002	797	12	809
2003	840	25	865
2004	773	133	906
2005	708	230	938
2006	637	334	971

5. FÖRUTSÄTTNINGAR EFTER 2006

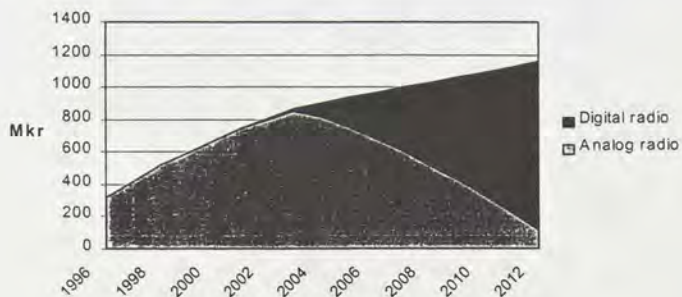
I ett tidsperspektiv som sträcker sig längre än 2006 kan IRM's bedömningar om förutsättningen på radiomarknaden endast göras utifrån vissa fastställda antaganden. Resonemang kring utvecklingen efter 2006 kan därför inte ses som prognoser utan utgör endast en beskrivning av ett tänkbart scenario och dess konsekvenser för annonsmarknaden.

Utifrån fastställda antaganden om att den kommersiella DAB-radion succesivt kommer att utvecklas i alla de 19 regioner där tillstånd kommer att utdelas och att mediemarknadens yttre omständigheter inte strukturellt förändras på ett sätt som idag inte går att förutsäga bedömer IRM att försäljningen av DAB-mottagare kommer att tillta under åren närmast efter 2006. Inom ramen för det scenario IRM beskriver om förutsättningar efter 2006 som sträcker sig fram till 2012 förutsätts att tillstånd för sändning av kommersiell digital radio har delats ut i samtliga regioner.

IRM's bedömning att tillgången till DAB-mottagare kommer att öka med en i början svag utvecklingstakt för att sedan tillta fram till en 30-procentig andel 2006 ligger också som grund för hur scenariot kommer att utvecklas därefter. Erfarenheter från andra jämförbara teknikskiften visar att när utbudet uppnår en nivå som medför avsevärda prisreduktioner på produkten ökar försäljningen markant. En rimlig bedömning är att något år in på 2010-talet kommer tillgången till DAB-radio motsvaras av andelen som har tillgång till kommersiell analog radio i dagsläget.

Konsekvenserna av detta är att annonsmarknaden enligt tidigare resonemang kommer att få ett tillskott utöver den normala tillväxttakten på i genomsnitt ca 5 procent, räknat på andelen med tillgång till DAB-mottagare, fram till 2006. Därefter kommer sannolikt mervärdet öka ytterligare mot bakgrund av att den tekniska utvecklingen av den digitala radion och dess tilläggstjänster medför ytterligare möjligheter för annonsören. Efter att marknaden under ett antal år genomgått en introduktions- och etableringsfas kommer också annonsörerna i större utsträckning kunna utvärdera effekterna av annonsering i digital radio vilket sannolikt ger mediet en successivt ökad trovärdighet hos annonsörerna. IRM bedömer att omfördelningen av annonspengar från analog till digital radio kommer att skyndas på åren närmast efter 2006 och att annonsinvesteringarna i digital radio kommer att utgöra mer än 90 procent av investeringarna i kommersiella radio något år in på 2010-talet. Detta samt effekterna av mervärdet för annonsören i den nyare tekniken skulle kunna ge följande utveckling fram till år 2012.

Figur 5.1. Radioreklamens intäkter och omfördelning mellan analog och digital radio.
Utfall 1996 – 1997, preliminärt 1998 och prognos 1999 – 2012.
Mkr, fasta priser.

Annonsinvesteringarna i kommersiell radio skulle enligt detta scenario uppgå till knappt 1,2 miljarder kronor 2012 i dagens penningvärde. Marknadsandelen skulle under förutsättning att mediemarknaden fortsatte att växa med i genomsnitt ca 3 procent per år räknat i fasta priser uppgå till ca 4,9 procent.

6. KÄLLFÖRTECKNING

Rapporter

Radioutgivareföreningens DAB-rapport, maj 1998.

The European Radio Industry. Markets and Players. Financial Times-rapport av Dave Laing och Bob Tyler, 1998.

future.radio.uk. Public policy on the future of Radio. Institute for public policy research, IPPR av Christina Murroni, Nick Irvine och Robert King, 1998.

Radio- och TV-verkets statistiska årsbok, 1997

Rapport 3, 980807. RUAB Radiundersökningar AB

Rapport 3, 950908. RUAB Radiundersökningar AB

Intervjuer

Jan Engdahl,
Utvecklingsansvarig för DAB-radion, Sveriges Radio

Kerstin Brunnberg
Informationsdirektör, Sveriges Radio

Jan Johansson
Projektledare för utbyggnad av DAB, Teracom

Arvid Brandberg
Verkställande Direktör, Bilradioinstitutet/Radioleverantörernas service AB

Peter Schierbeck
Radio- och TV-verket

Christer Jungeryd
Verkställande Direktör, Radioutgivareföreningen

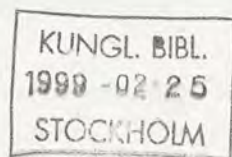
Olle Ramm
RPF Megapol AB

Katarina Høj
Projektledare Digitalradion, Sveriges Radio

Statens offentliga utredningar 1999

Kronologisk förteckning

1. Nya förmånsrättsregler + Bilagor. Ju.
2. Steriliseringsfrågan i Sverige 1935-1975.
Ekonomisk ersättning. S.
3. Yrkesfiskets konkurrenssituation. Jo.
4. God sed i forskningen. U.
5. Effektiva värme- och miljölösningar. N.
6. Utredningen om Totalförsvarsstöd till Central- och Östeuropa. Fö.
7. Märk väl. Fi.
8. Invandrarskap och medborgarskap.
Demokratiutredningens skriftserie. Ju.
9. Att slakta ett får i Guds namn. Om religionsfrihet och demokrati. Demokratiutredningens skriftserie.
Ju.
10. Rasism, nynazism och främlingskap.
Demokratiutredningens skriftserie. Ju.
11. Bör demokratin avnationaliseras? Två analyser av ekonomins nya geografi. Demokratiutredningens skriftserie. Ju.
12. Elektronisk demokrati. Demokratiutredningens skriftserie. Ju.
13. Etik och demokratisk statskonst.
Demokratiutredningens skriftserie. Ju.
14. Den framtida kommersiella lokalradion. Ku.

Statens offentliga utredningar 1999

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Nya förmånsrättsregler + Bilagor. [1]
Invandrarskap och medborgarskap. Demokrati-
utredningens skriftserie. [8]
Att slakta ett får i Guds namn. Om religionsfrihet och
demokrati. Demokratiutredningens skriftserie. [9]
Rasism, nynazism och främlingskap.
Demokratiutredningens skriftserie. [10]
Bör demokratin avnationaliseras? Två analyser av
ekonomins nya geografi. Demokratiutredningens
skriftserie. [11]
Elektronisk demokrati. Demokratiutredningens skriftse-
rie. [12]
Etik och demokratisk statskonst. Demokratiutredningens
skriftserie. [13]

Försvarsdepartementet

Utredningen om Totalförsvarstöd till Central- och
Östeuropa. [6]

Socialdepartementet

Steriliseringsfrågan i Sverige 1935-1975. Ekonomisk
ersättning. [2] Yrkesfiskets konkurrenssituation. [3]

Finansdepartementet

Märk väl!. [7]

Utbildningsdepartementet

God sed i forskningen. [4]

Jordbruksdepartementet

Yrkesfiskets konkurrenssituation. [3]

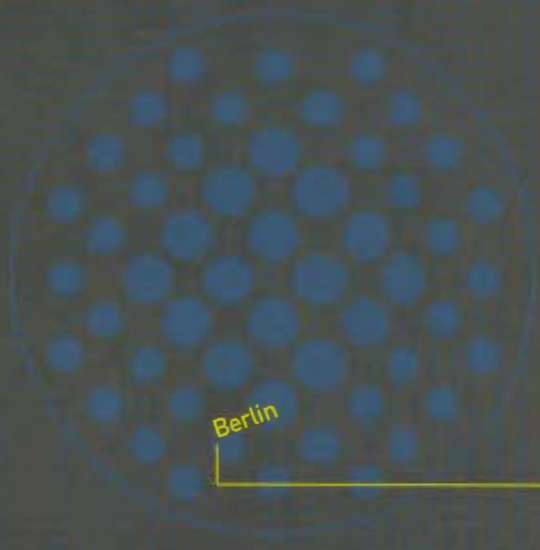
Kulturdepartementet

Den framtida kommersiella lokalradion. [14]

Näringsdepartementet

Effektiva värme- och miljölösningar. [5]

Berlin

fakta info direkt

Teil 08-517 671 00. Fax 08-587 671 71.

Box 6430, 113 82 Stockholm.

order@faktainfo.se www.faktainfo.se